
Biblioteca Polirom
F. Scott Fitzgerald
Dincoace de Paradis
POLIROM

F. Scott Fitzgerald

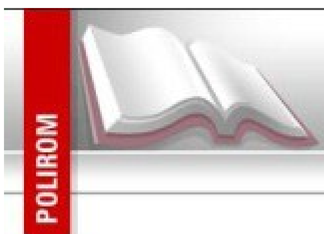
Dincoace de Paradis

Traducere şi note de

Virgil Stanciu

Editura Polirom

2005

F. Scott Fitzgerald

This Side of Paradise

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, ap. 33, O.P. 37;
P.O. BOX 1-728, 030174
ISBN eBOOK: 978-973-46-2208-5
ISBN: 973-681-947-7

Redactor: Radu Pavel Gheo
Pe copertă: Tamara de Lempicka, Idilă (detaliu), 1931

Francis Scott Key Fitzgerald (1896-1940) s-a născut în St. Paul, Minnesota. A studiat la Universitatea Princeton, iar în 1917 a intrat în armată, unde a servit sub ordinele generalului J. A. Ryan. Publică primul roman, *This Side of Paradise* (*Dincoace de Paradis*), în 1920, an în care se căsătoreşte cu Zelda Sayre, ea însăşi scriitoare. S-a bucurat de la bun început de o imensă popularitate, dar şi de recunoaştere critică, fiind considerat unul dintre cei mai importanţi reprezentanţi ai Generaţiei Pierdute. Capodopera sa, *The Great Gatsby* (*Marele Gatsby*), apare în anul 1925. Următorul său mare roman, *Tender Is the Night* (*Blândeţea nopţii*), este publicat în 1934. Din motive financiare, scrie scenarii pentru studiourile de la Hollywood. În ultimii ani ai vieţii intră într-un con de umbră, fiind aproape uitat. După un purgatoriu de un

deceniu şi jumătate, este redescoperit la mijlocul anilor ‘50, iar de atunci încoace faima sa a crescut constant. În 1999, suplimentul literar al ziarului *The Washington Post* declară *Marele Gatsby* drept al doilea mare roman, după *Ulise* de James Joyce, scris în limba engleză în secolul XX. A mai scris romanele *The Beautiful and Damned* (*Cei frumoşi şi blestemaţi*, 1922) şi *The Last Tycoon* (*Ultimul magnat*), rămas neterminat la moartea sa, în 1940, şi publicat în 1941. Este autorul mai multor volume de povestiri, printre care *Tales of the Jazz Age* (*Povestiri din Epoca Jazzului*, 1922), *All the Sad Young Men* (*Toţi aceşti tineri trişti*, 1926), *Babylon Revisited and Other Stories* (publicat în 1960, care va apărea în colecţia „Biblioteca Polirom” sub titlul celebrei povestiri *Un diamant mare cât Hotelul Ritz*). A mai scris proză autobiografică (*The Crack-Up – Ecouri din Epoca Jazzului*, publicat în 1945) şi eseuri.

Primul dintre cele cinci romane ale lui F. Scott Fitzgerald, *Dincoace de Paradis* (1920), scris ca un fel de pariu pentru a o cuceri pe frumoasa Zelda Sayre, este semiautobiografic: el relatează anii de ucenicie ai unui alter ego numit Amory Blaine, student, ca şi autorul, la Universitatea Princeton în anii de dinaintea şi din timpul primului război mondial. Este un roman al formării şi, totodată, un „roman american al campusului” (printre primele de acest fel) care examinează, dintr-un unghi duios-comic, viaţa studenţească dintr-o universitate din Ivy League. Prin tribulaţiile sociale şi amoroase ale lui Amory Blaine, aspirant la cununa de lauri a gloriei artistice, cititorul face cunoştinţă cu o fascinantă Americă a începutului de veac XX. Într-un fel, se poate spune că *Dincoace de Paradis* este romanul generaţiei lui Fitzgerald, celebra „Generaţie a Jazzului”, a aspiraţiilor, viselor şi contestărilor acesteia, urmate de dezamăgirile aduse de viaţa adultă.

Pentru Sigourney Fay

...Well, This side of Paradise
There's little comfort in the wise.[1]

Rupert Brooke

Experienţa este numele dat de prea mulţi oameni greşelilor lor.

Oscar Wilde

Cartea întâi
Egoistul romantic

Capitolul 1
Amory, fiul lui Beatrice

[1] "Mult dincoace de Paradis/ Puţină mângâiere găseşti în înţelepţi..."

Amory Blaine moştenise de la mama sa toate trăsăturile, cu excepţia celor puţine, indescriptibile, care făceau din el un om de treabă. Tatăl său – un bărbat ineficient, greoi în exprimare, cu o pasiune pentru Byron şi cu tabietul de a moţăi deasupra volumelor din *Encyclopaedia Britannica* – se îmbogăţise la vârsta de treizeci de ani prin decesul a doi fraţi mai vârstnici, brokeri prosperi din Chicago, şi, sub impulsul primei manifestări a sentimentului că lumea era a lui, se dusese la Bar Harbor, unde o cunoscuse pe Beatrice O'Hara. În consecinţă, Stephen Blaine transmisese posterităţii înălţimea sa de ceva mai puţin de un metru optzeci şi tendinţa de a şovăi în momentele cruciale, două calităţi abstracte întâlnite şi la fiul său, Amory. Se aţinuse mulţi ani în fundalul vieţii de familie – o figură ştearsă, cu faţa pe jumătate ascunsă sub părul mătăsos care-i atârna fără viaţă, mereu preocupat să „aibă grijă" de nevastă-sa, încontinuu chinuit de ideea că n-o înţelegea şi n-o putea înţelege.

Dar Beatrice Blaine! Asta da femeie! Fotografiile timpurii, făcute pe moşia tatălui ei din Lake Geneva, Wisconsin, sau la Roma, la mănăstirea Sacro Cuore – o extravaganţă pedagogică de care în copilăria ei beneficiau numai fiicele celor putred de bogaţi –, arătau delicateţea splendidă a trăsăturilor fetei, arta desăvârşită şi simplitatea veşmintelor ei. Se bucurase de o educaţie strălucită – tinereţea i se consumase în atmosfera Renaşterii, era versată în ultimele bârfe ale vechilor familii romane, era cunoscută după nume, ca o tânără americancă fabulos de bogată, de cardinalul Vitori şi de regina Margherita, precum şi de celebrităţi mai subtile, de a căror existenţă nu puteai fi conştient dacă nu aveai o anumită cultură. În Anglia învăţase să prefere *whiskey and soda* vinului, iar conversaţia măruntă i se îmbogăţise – în două sensuri – în timpul unui sejur hibernal la Viena. Una

peste alta, Beatrice O'Hara absorbise acel tip de educaţie care nu va mai fi posibil de acum încolo: o tutelă măsurată după numărul de lucruri şi de persoane pe care le puteai dispreţui şi despre care puteai vorbi încântător, plus o bogată cultură generală, îmbrăţişând toate artele şi tradiţiile, lipsită de idei proprii şi făurită în ultimele zile ale epocii în care marele grădinar reteza trandafirii mai pricăjiţi ca să producă o singură floare perfectă.

În momentele mai puţin importante ale vieţii, Beatrice s-a întors în America, l-a cunoscut pe Stephen Blaine şi s-a căsătorit cu el. Asta numai pentru că era uşor surmenată, uşor tristă. Unicul său copil a fost purtat în pântece într-un anotimp lânced şi a venit pe lume într-o zi de primăvară, în nouăzeci şi şase.

La cinci ani, pentru ea Amory era deja un însoţitor agreabil. Un băieţel cu părul castaniu şi ochi mari, frumoşi, care, pe măsură ce creştea, îi stăteau tot mai bine, cu o minte ageră, imaginativă, şi o înclinaţie spre hainele extravagante. Între patru şi zece ani *a făcut* ţara împreună cu maică-sa, de la Coronado, unde Beatrice s-a plictisit în aşa hal încât a avut o criză de nervi într-un hotel monden, până la Mexico City, oraş în care a contractat o formă uşoară, aproape contagioasă, de tuberculoză. Micul necaz i-a convenit, iar mai târziu l-a folosit drept ingredient al atmosferei ce o înconjura – mai ales după câteva înghiţituri dintr-un mirabil elixir.

Aşa se face că, în vreme ce alţi băieţei bogaţi, mai mult sau mai puţin norocoşi, se răzvrăteau împotriva guvernantelor pe plaja de la Newport sau primeau scatoalce şi erau supravegheaţi ca să citească din *Fă şi îndrăzneşte* sau din *Frank pe Mississippi*, Amory îi muşca pe *groom*-ii îngăduitori de la hotelul Waldorf, înfrângându-şi repulsia naturală faţă de muzica de cameră şi cea

simfonică şi beneficiind din partea mamei de o educaţie ultraspecializată.

— Amory.

— Da, Beatrice. (I se adresa în modul acesta bizar, iar ea îl încuraja s-o facă.)

— Dragule, nici nu te *gândi* să te dai jos din pat. Întotdeauna am fost de părere că sculatul devreme, la începutul vieţii, te transformă într-o persoană nervoasă. Clothilde îţi aduce sus micul dejun.

— Perfect.

— Astăzi mă simt foarte bătrână, Amory, suspina ea, cu faţa ca o icoană a nefericirii, cu vocea superb modulată, cu mâinile gesticulând la fel de grăitor ca ale lui Sarah Bernhardt. Nervii îmi sunt întinşi la maximum – la maximum. Trebuie să plecăm chiar mâine din locul ăsta înfricoşător, să căutăm soare.

Pătrunzătorii ochi verzi ai lui Amory se fixau, de sub claia de păr încâlcit, asupra maică-sii. Nici la vârsta aceea nu-şi făcea iluzii în ceea ce-o privea.

— Amory.

— O, *da*.

— Vreau să faci o baie fierbinte, cât suporţi tu de fierbinte, şi să te relaxezi. Îţi dau voie să citeşti în cadă dacă vrei.

Îl hrănea cu fragmente din *Fêtes Galantes* înainte de a fi împlinit zece ani. La unsprezece putea dizerta volubil, dar pe un ton de rememorare, despre Brahms şi Mozart şi Beethoven. Într-o după-amiază, lăsat singur într-un hotel din Hot Springs, a gustat elixirul de caise al mamei şi, plăcându-i gustul, s-a cherchelit în toată legea. O vreme s-a simţit bine în starea aceasta, dar, în exaltarea sa, a încercat să şi fumeze, căzând pradă unei reacţii plebee vulgare. Deşi incidentul a oripilat-o pe Beatrice, a şi

amuzat-o în secret, devenind parte din ceea ce următoarea generaţie ar fi numit „stilul ei”.

— Copilul ăsta al meu, o auzise el povestind într-o zi unui salon plin de doamne ce căscau admirativ gura la ea, este absolut sofisticat şi încântător în toate cele, dar delicat, *foarte* delicat; vreau să spun *aici*.

Mâna i se contura, strălucitoare, pe sânul ei frumos. Pe urmă, coborându-şi vocea până la intensitatea unei şoapte, le-a povestit pozna cu elixirul de caise. Femeile s-au distrat de minune, fiindcă Beatrice era o măiestrită *raconteuse*, dar în seara aceea multe chei s-au răsucit în încuietorile bufetelor, întru prevenirea unui posibil delict al micului Bobby sau al micuţei Barbara...

Aceste mici pelerinaje domestice se desfăşurau invariabil în stil mare: două subrete, automobilul particular – sau însuşi domnul Blaine când era disponibil – şi deseori un medic. Când Amory s-a îmbolnăvit de tuse măgărească, patru specialişti dezgustaţi, frânţi din şale deasupra patului, au schimbat între ei priviri nimicitoare; când a făcut scarlatină, numărul îngrijitorilor, inclusiv doctorii şi infirmierele, a ajuns la paisprezece. În ciuda acestui lucru, sângele fiind mai gros decât supa de pui, Amory s-a însănătoşit.

Familia Blaine nu era legată de un oraş anume. Ei erau Blaine cei din Lake Geneva. Aveau suficient de multe rude care să le servească drept prieteni şi un statut de invidiat, din Pasadena până la Cape Cod. Dar lui Beatrice îi plăceau din ce în ce mai mult noii cunoscuţi, întrucât existau anumite poveşti – bunăoară, istoria constituţiei proprii şi a multiplelor amendamente ale acesteia sau amintirile din anii petrecuţi în străinătate – pe care era nevoită să le repete la intervale regulate. Acestea trebuiau exteriorizate, asemenea viselor freudiene, ca să nu-i cotropească mintea şi să-i atace nervii.

Dar Beatrice avea o poziţie critică faţă de femeile americane, mai ales faţă de populaţia flotantă de foste locuitoare ale Vestului.

— Vorbesc cu accent, dragule, îi explica lui Amory. Nu cu accent sudist, nici cu accentul din Boston. Nu au un accent specific unei localităţi, ci pur şi simplu un accent. (Devenea visătoare.) Găsesc vechi accente londoneze, roase de molii, cărora nu le-a mai surâs de mult norocul şi trebuie să fie folosite şi ele de cineva. Pronunţă cum ar pronunţa un majordom englez care a lucrat câţiva ani la o operă din Chicago. (Devenea aproape incoerentă.) Presupun*...* moment în viaţa oricărei femei din Vest... simte că soţul îi e acum destul de prosper ca ea să împrumute... un accent... încearcă să mă impresioneze *pe mine*, dragule...

Deşi îşi considera trupul o masă de debilităţi, îşi credea sufletul destul de bolnav şi, prin urmare, important în viaţa ei. Cândva fusese catolică, dar, descoperind că preoţii erau infinit mai atenţi când era pe cale să-şi piardă sau să-şi recâştige încrederea în Mama Biserică, se menţinea într-o poziţie încântător de şovăielnică. Deplângea deseori îmburghezirea clerului catolic american şi era absolut sigură că dacă ar fi vieţuit în umbra marilor catedrale continentale, sufletul ei ar fi continuat să fie o flăcăruie plăpândă pe altarul puternic al Romei. Totuşi, după doctori, preoţii erau victimele ei favorite.

— Ah, părinte episcop Wiston, declara ea. Pur şi simplu *refuz* să vorbesc despre mine însămi. Îmi imaginez şuvoiul de muieri isterice ce se înghesuie la porţile dumneavoastră, implorându-vă să fiţi *simpatico* (apoi, după un interludiu umplut de ierarh)... dar dispoziţia mea e ciudat de neasemănătoare.

Nu-şi divulga micul flirt cu biserica decât episcopilor şi prelaţilor cu rang şi mai înalt. Când se întorsese prima

oară în ţara de baştină, existase la Asheville un tânăr swinburnian păgân, pentru ale cărui sărutări pătimaşe şi conversaţii nesentimentale simţise o evidentă aplecare. Discutaseră problema pro şi contra, cu o romanţare intelectuală total lipsită de dulcegărie. În cele din urmă ea se hotărâse să se mărite de convenienţă, iar tânărul păgân din Asheville trecuse printr-o criză spirituală, se convertise la catolicism şi era acum... Monsignor Darcy.

— Într-adevăr, doamnă Blaine, el e şi acum un interlocutor încântător – mâna dreaptă a cardinalului.

— Amory îl va căuta într-o bună zi, sunt sigură de asta, a răsuflat preafrumoasa doamnă, iar Monsignor Darcy îl va înţelege, aşa cum m-a înţeles şi pe mine.

Amory a împlinit treisprezece ani, fiind destul de înalt şi zvelt şi mai legat ca niciodată de mama sa celtă. Ocazional avusese preceptori, ideea fiind că trebuia „să ţină pasul” în fiecare localitate, „reluând din punctul în care se întrerupsese”. Totuşi, cum nici un învăţător nu-şi dădea seama unde anume se întrerupsese, mintea lui Amory era încă într-o formă excelentă. Nu se ştie precis ce-ar fi făcut din el încă doi-trei ani de viaţă în stilul acesta. O dată însă, când se depărtase, împreuna cu Beatrice, cam patru ore de ţărm, navigând spre Italia, apendicele i s-a perforat – probabil din cauza prea multor mese luate în pat – şi, după o serie de telegrame frenetice expediate în America şi Europa, spre uimirea pasagerilor, transatlanticul a cârmit încet şi a revenit în portul New York ca să-l depună pe Amory pe chei. Recunoaşteţi că a fost ceva magnific, chiar dacă nu se poate numi viaţă.

După operaţie, Beatrice a contractat o boală de nervi suspect de asemănătoare cu un *delirium tremens*, iar Amory a fost abandonat la Minneapolis, fiind sortit să-şi petreacă următorii doi ani la unchiul şi mătuşa sa. Acolo,

aerul crud şi vulgar al civilizaţiei vestice l-a surprins prima oară – în izmene, ca să spunem aşa.

Un pupic pentru Amory

Citind, i s-au arcuit buzele.

O să dau o petrecere cu săniuş, scria, *joi, şaptesprezece decembrie, la ora cinci, şi aş fi foarte bucuroasă dacă ai veni.*

A dumitale,

R.S.V.P. Myra St. Claire

Se afla de două luni la Minneapolis şi efortul principal pe care-l depunea era să ascundă de „ceilalţi băieţi de la şcoală” cât de superior se simţea faţă de ei. Totuşi convingerea asta se rezema pe nisipuri mişcătoare. Într-o zi se dăduse rotund la ora de franceză (făcea parte din clasa de avansaţi), spre deruta totală a domnului Reardon, al cărui accent Amory îl înfiera dispreţuitor, şi spre amuzamentul colegilor. Domnul Reardon, care cu zece ani în urmă petrecuse câteva săptămâni la Paris, se răzbuna cu ajutorul verbelor ori de câte ori Amory deschidea manualul. Dar, cu o altă ocazie, Amory s-a grozăvit la ora de istorie, cu rezultate catastrofale, fiindcă băieţii din clasa aceea erau de vârsta lui şi aveau să-şi strige unii altora propoziţii cu subînţeles toată săptămâna care a urmat:

— Oo... eu cred, nu-i aşa, că rrevoluţia omericană a fost moi oles o afacere a clasei *mujlocii...*

sau

— Washington descindea dintr-o familie cu sunge ales… ooo, foarte bun, cred eu.

Amory a încercat cu ingeniozitate să-şi răscumpere greşeala, făcând intenţionat gafe. Cu doi ani înainte începuse compoziţia unei Istorii a Statelor Unite, care, deşi ajunsese numai până la războaiele coloniale, fusese declarată absolut încântătoare de către maică-sa.

Cel mai serios handicap îl avea la educaţia fizică, dar de îndată ce a descoperit că aceasta era un talisman al puterii şi popularităţii printre elevi, a început să depună eforturi serioase, persistente, de a excela la sporturile de iarnă. Cu gleznele îndurerate şi, în ciuda străduinţelor sale, nesigure, patina cutezător pe ringul Lorelei în fiecare după-amiază, întrebându-se peste cât timp va fi capabil să ţină în mână o crosă de hochei fără să i se încurce inexplicabil printre patine.

Invitaţia la petrecerea domnişoarei Myra St. Claire şi-a petrecut dimineaţa în buzunarul vestonului, unde a stat în contact fizic intens cu o bucăţică prăfuită de biscuit cu unt de arahide. După-amiaza Amory a scos-o la lumină cu un oftat şi, după puţină gândire şi o ciornă preliminară scrisă pe spatele manualului *Limba latină – anul întâi, de Collar şi Daniell*, a compus un răspuns:

Dragă domnişoară St. Claire,

A fost pentru mine o adevărată încântare să primesc azi-dimineaţă invitaţia dumneavoastră pentru serata de joia viitoare, seara. Sunt fermecat şi încântat să vă prezint complimentele mele joia viitoare, seara.
Preasupus,

Amory Blaine

Aşadar, joi a înaintat meditativ pe trotuarele alunecoase, curăţate de zăpadă cu lopata, şi a ajuns în dreptul reşedinţei St. Claire la cinci şi jumătate – o întârziere pe care îşi închipuia că mama sa ar fi aprobat-o. A aşteptat pe treptele de la intrare cu ochii mijiţi nonşalant, plănuindu-şi amănunţit apariţia. Va străbate fără grabă încăperea spre doamna St. Claire şi-i va spune, cu o intonaţie absolut adecvată, „Stimată doamnă St. Claire, îmi pare *teribil* de rău că am întârziat, dar camerista mea” – aici se împiedică, dându-şi seama că cita – „... dar unchiul meu şi cu mine a trebuit să ne întâlnim cu un domn... Da, am cunoscut-o pe încântătoarea dumneavoastră fiică la şcoala de dans”.

Pe urmă, schiţând acea înclinare uşoară, pe jumătate străină, va da mâna cu toate femeile, micuţe în rochii scrobite şi-i va saluta din cap pe domnii ce vor sta paralizaţi în preajmă, adunaţi în grupuri mici pentru a se apăra reciproc.

Un majordom (unul dintre cei trei existenţi în Minneapolis) i-a deschis larg uşa. Amory a păşit înăuntru şi s-a dezbrăcat de pălărie şi palton. Era uşor surprins de faptul că nu auzea rumoarea stridentă a conversaţiei din camera alăturată şi a decis că întrunirea era extrem de protocolară. Era de acord cu acest lucru, aşa cum era de acord şi cu majordomul.

— Domnişoara Myra, a zis.

Spre surprinderea sa, majordomul a rânjit oribil.

— Da, da, a declarat el, e aici.

Nu era conştient de faptul că statutul îi fusese ruinat de neputinţa de a vorbi *cockney*.

Amory l-a cântărit rece din ochi.

— Dar, a continuat valetul, ridicând nemotivat vocea, numai ea singură e aici. Ceilalţi s-au dus.

Amory şi-a tras îngrozit răsuflarea:

— Cum aşa?

— Ea îl aşteaptă pe Amory Blaine. Dumneavoastră sunteţi ăla, nu? Mama don'şoarei spune că dacă sosiţi până la cinci treizeci, să plecaţi amândoi după dânşii cu Packardul.

Disperarea lui Amory a fost cristalizată de apariţia Myrei, înfofolită până sub ochi într-o haină cu guler polo, cu nemulţumirea citindu-i-se pe faţă şi făcând eforturi să vorbească politicos:

— Salut, Amory.

— Salut, Myra.

Vorbind, îşi descrisese starea de vitalitate.

— Bine c-ai ajuns *totuşi*.

— Păi... să-ţi zic. Nu cred c-ai auzit de accident, a fabulat el.

Myra a făcut ochii mari.

— Cine s-a accidentat?

— Păi, a continuat el disperat, unchiu' şi mătuşa şi eu.

— A murit cineva?

Amory a reflectat o clipă şi a dat din cap afirmativ.

— Unchiul tău? (alarmată)

— O, nu, doar un cal... un soi de cal murg.

În acest punct valetul scoţian a chicotit:

— Probabil că au omorât motorul, a sugerat el.

Amory l-ar fi tras pe roată fără remuşcări.

— Acum plecăm, a anunţat sec Myra. Ştii, Amory, săniile au fost comandate pentru ora cinci şi toată lumea era aici, aşa că n-am putut aştepta.

— Bine, dar n-am avut încotro, nu-i aşa?

— Aşa că mama mi-a zis să aştept până la cinci jumate. Prindem sania până nu ajunge la clubul Minnehaha, Amory.

Echilibrul precar al lui Amory s-a prăbuşit complet. Şi-a imaginat grupul vesel zburând în sunet de clopoţei pe

străzi troienite, apariţia limuzinei, oribila coborâre publică din ea a Myrei şi a lui în faţa a şaizeci de ochi mustrători, scuzele pe care şi le va cere – de data asta reale. A oftat tare.

— Ce-i? s-a interesat Myra.

— Nimic. Căscam şi eu. *Sigur* îi prindem din urmă până nu ajung acolo?

Nutrea speranţa vagă că ar fi putut intra primii la clubul Minnehaha, i-ar întâlni acolo pe ceilalţi, ar fi găsit într-o stare de izolare blazată şi şi-ar redobândi astfel ceva din tupeul pierdut.

— O, sigur sigur! Îi prindem sigur. Să ne grăbim.

Amory a devenit conştient de stomacul său. Intrând în maşină, a aruncat rapid vopseaua diplomaţiei peste un plan improvizat pe care-l concepuse. Acesta se baza pe nişte „complimente” ajunse la urechile sale la şcoala de dans, pe ideea că era „straşnic de chipeş şi de *englez*, într-un fel”.

— Myra, a spus el, îngroşându-şi vocea şi alegându-şi atent cuvintele. Îţi cer mii de scuze. Oare vei putea să mă ierţi?

Ea i-a aruncat o privire gravă, i-a privit gura şi ochii verzi, serioşi, care, pentru gustul ei de fată de treisprezece ani, cu guler ascuţit la rochiţă, erau esenţa unei poveşti romantice. Da, Myra îl putea ierta imediat.

— Păi... sigur.

El a privit-o încă o dată, după care şi-a plecat ochii. Avea gene lungi.

— Sunt groaznic, a zis trist. Sunt altfel. Nu ştiu de ce tot comit *faux pas*. Fiindcă nu-mi pasă, presupun.

Apoi, nonşalant:

— Fumez prea mult. Am inima de tabac.

Myra şi-a imaginat o orgie de tutun de o noapte întreagă, cu un Amory palid, împleticindu-se din pricina nicotinei din plămâni. A scăpat un icnet slab.

— O, *Amory*, nu mai fuma! O să te împiedice să *creşti*!

— Nu-mi pasă, a insistat el sumbru. Trebuie. Am deprins obiceiul. Fac o mulţime de lucruri despre care e mai bine să nu afle ai mei.

A ezitat, permiţându-i imaginaţiei fetei să picteze tablouri sinistre.

— Săptămâna trecută am fost la vodevil.

Myra era copleşită. Amory îşi aţintise din nou ochii verzi asupra ei.

— Eşti singura fată din oraş care-mi place mult, i-a declarat el. Eşti *simpatico*.

Myra nu era deloc sigură că merita atributul, dar suna şic, deşi uşor nepotrivit.

Afară se lăsase un amurg dens, iar când limuzina a virat brusc, fata a fost aruncată peste el. Mâinile li s-au atins.

— Nu e bine să fumezi, Amory, a şoptit ea. Nu ştii?

El a negat din cap.

— Nimănui nu-i pasă.

Myra a şovăit.

— Îmi pasă *mie*.

Ceva s-a mişcat în sufletul lui Amory.

— Da, bine, *sigur* că-ţi pasă. Eşti îndrăgostită lulea de Froggy Parker. Ştie toată lumea.

— Nu, nu sunt. (Foarte şoptit.)

Tăcere, în timpul căreia Amory exulta. Era ceva fascinant în legătură cu Myra, aşa cum stătea închisă aici, confortabil, ferită de aerul opac şi rece de afară: Myra, o grămăjoară de hăinuţe, cu şuviţe de păr bălai ieşind îmbârligate de sub căciuliţa pentru patinaj.

— Pentru că şi eu sunt îndrăgostit de cineva…

S-a oprit, fiindcă auzise în depărtare voci tinere râzând şi, privind prin parbrizul îngheţat în lungul străzii luminate, zărise conturul întunecat al saniei. Trebuia să acţioneze rapid. S-a aplecat într-o parte cu o mişcare bruscă, violentă, şi a apucat mâna Myrei – mai precis, degetul ei mare.

— Spune-i să se ducă direct la Minnehaha, i-a şoptit. Vreau să vorbesc cu tine. *Trebuie* să vorbesc cu tine.

Myra a distins şi ea grupul din faţă, a avut o viziune de o clipă a mamei sale şi – păcat de convenţii – s-a uitat în ochii de lângă ea.

— Întoarce pe strada asta, Richard, şi mergi direct la clubul Minnehaha! a strigat ea prin tubul acustic către şofer.

Cu un suspin de uşurare, Amory s-a lăsat pe spate pe pernele banchetei.

„Pot s-o sărut”, s-a gândit el. „Pariez că pot. *Pariez* că pot!”

Deasupra, bolta era pe jumătate cristalină, pe jumătate înnegurată. Întunericul din jur era rece, dar vibra de o tensiune puternică. De la club plecau cărări în toate direcţiile, încreţituri negre pe pătura albă, cu mormane uriaşe de zăpadă aliniate pe margini ca muşuroaiele unor cârtiţe gigantice. Au zăbovit o clipă pe trepte, admirând luna albă, sărbătorească.

— Lunile palide ca asta – Amory a schiţat un gest vag – fac oamenii *mystérieuse*. Arăţi ca o vrăjitoare tânără care şi-a scos gluga şi are părul cam încâlcit (mâinile Myrei s-au repezit la păr). O, lasă-l aşa, e *grozav*!

Au urcat scările, parcă plutind, şi Myra l-a condus în micuţul bârlog al visurilor sale, unde ardea un foc plăcut, în faţa unei canapele pe care te cufundai până la pământ. Peste câţiva ani acesta avea să fie marele decor al lui

Amory, leagănul multor crize emoţionale. Acum au discutat o vreme despre partidele de săniuş.

— Întotdeauna există un grup de timizi, a comentat el, care şed la coada saniei, legănându-se, şuşotind şi împingându-se unul pe altul jos. Pe urmă mai este şi o nebună de fată căreia nu-i stau ochii în cap – a produs o imitaţie teribilă – şi care vorbeşte cumva *dur* cu însoţitoarea.

— Eşti un băieţel aşa de amuzant! s-a minunat Myra.

— Ce vrei să spui?

Amory, simţindu-se în sfârşit pe teren sigur, i-a acordat imediat atenţie.

— O... mereu spui lucruri deşucheate. De ce nu vii mâine la schi, cu Marylyn şi cu mine?

— Ziua nu-mi plac fetele, a răspuns el sec, dar, socotind că fusese cam nepoliticos, a adăugat: Dar de tine îmi place.

Şi-a dres vocea.

— Îmi place de tine în primul, în al doilea şi în al treilea rând.

Ochii Myrei au devenit visători. Ce poveste grozavă de spus lui Marylyn! Ea pe canapea, cu băiatul ăsta *aşa de drăguţ*... şi focul, sentimentul că în toată clădirea aceea mare erau numai ei...

Myra a capitulat. Atmosfera era prea seducătoare.

— Mie-mi place de tine pe primele douăzeci şi cinci de locuri, a mărturisit ea cu o voce sugrumată, iar Froggy Parker e al douăzeci şi şaselea.

Într-o oră, Froggy retrogradase cu douăzeci şi cinci de poziţii. Deocamdată habar n-avea.

Dar Amory, aflat pe fază, s-a aplecat repede şi a sărutat-o pe Myra pe obraz. Nu mai sărutase niciodată o fată şi şi-a gustat curios buzele, ca şi cum ar fi ronţăit un

fruct nou. Pe urmă buzele li s-au atins, ca două flori de câmp în bătaia vântului.

— Suntem groaznici, s-a bucurat blând Myra.

Strecurându-şi mâna în palma lui, şi-a lăsat capul pe umărul băiatului. Amory a fost cuprins de o repulsie bruscă, de dezgust şi ură faţă de ceea ce i se întâmpla. Dorea cu frenezie să fie cât mai departe, să n-o mai vadă niciodată pe Myra, să nu mai sărute niciodată vreo fată. A devenit conştient de faţa ei şi de a lui, de mâinile lor împreunate, şi şi-a dorit să se târască afară din corp şi să se ascundă undeva, într-un ungher al minţii, nevăzut şi în siguranţă.

— Mai sărută-mă o dată.

Vocea ei a răzbit până la el din marele vid.

— Nu vreau, s-a auzit spunând.

A urmat un nou moment de tăcere.

— Nu vreau! a repetat el cu înverşunare.

Myra a sărit în sus, cu obrajii îmbujoraţi de vanitatea rănită, cu funda ei mare de la ceafă tresăltând compătimitoare.

— Te urăsc! a ţipat ea. Să nu îndrăzneşti să mai vorbeşti cu mine!

— Ce? a bolborosit Amory.

— Te spun la mama că m-ai sărutat! Să ştii că te spun! Te spun! Te spun la mama şi ea n-o să mă mai lase să mă joc cu tine!

Amory s-a ridicat şi a privit-o lung, neputincios, ca şi cum ar fi fost un animal de a cărui prezenţă pe pământ habar nu avusese până acum.

Uşa s-a deschis brusc şi mama Myrei a apărut în prag, căutându-se după lornietă.

— Ei, a început ea, potrivindu-şi-o blajină pe nas, recepţionerul mi-a spus că voi doi sunteţi aici sus... Ce mai faci, Amory?

Amory s-a uitat la Myra, aşteptând scandalul, dar n-a urmat nici un scandal. Gura fetei, făcută pungă, s-a destins, îmbujorarea i-a pălit, iar vocea Myrei era la fel de placidă ca un lac vara cînd i-a răspuns mamei sale:

— O, am plecat atât de târziu, mămico, că am zis că-i mai bine...

El a auzit jos rafalele de râs şi a mirosit aroma searbădă a ciocolatei fierbinţi şi a prăjiturelelor pentru ceai în timp ce cobora la parter, pe urmele mamei şi ale fiicei. Sunetul unui gramofon se împletea cu vocile multor fete, care făceau să zumzăie aerul, şi în Amory s-a născut o căldură plăcută, care l-a invadat.

„Casey-Jones – mounted to the cab-un
Casey-Jones – 'th his orders in his hand
Casey-Jones – mounted to the cab-un
Took his farewell journey to the prom-ised land”[2].

Instantanee cu tânărul egoist

Amory a petrecut aproape doi ani la Minneapolis. În prima iarnă a purtat mocasini care se născuseră galbeni, dar, după dese aplicări de cremă şi murdărie, şi-au asumat o culoare matură, un brun-verzui murdar. A purtat o pelerină gri cadrilată şi o căciulă roşie, de forma unui tobogan. Câinele său, Conte Del Monte, i-a mâncat căciula roşie, aşa că unchiu-său i-a dăruit una gri, care putea fi trasă peste faţă. Necazul cu căciula asta era că respirai în ea şi-ţi îngheţa răsuflarea. Într-o zi afurisitul de obiect a

[2] ”Casey-Jones urcat-a la ca-ba-nă,
Casey-Jones şi-a luat poruncile în mână,
Casey-Jones urcat-a la ca-ba-nă,
Ultimul lui drum spre ţara făgăduinţei.”

făcut să-i degere obrazul. Şi-a frecat faţa cu zăpadă, dar s-a ales oricum cu o pată vineţie.

Conte Del Monte a mâncat o dată o cutie de albăstreală, dar n-a păţit nimic. Totuşi după câtva timp a sărit de pe fix şi s-a pornit să gonească nebuneşte pe stradă, izbindu-se de garduri, tăvălindu-se în şanţuri şi urmând un traseu excentric care l-a scos din viaţa lui Amory. Amory s-a trântit pe pat şi a plâns.

— Sărmanul Conte! striga el. O, *sărmanul* Conte mic!

După câteva luni a început să-l bănuiască pe Conte că jucase teatru ca să-l emoţioneze.

Amory şi Frog Parker considerau că fraza cea mai grozavă din toată literatura se găsea în Actul III din *Arsène Lupin*.

Şedeau în rândul întâi la matineele de miercuri şi sâmbătă. Replica era următoarea:

„Dacă nu poţi fi un mare artist sau un mare soldat, cel mai bun lucru este să fii un mare criminal.”

Amory s-a îndrăgostit din nou şi a scris un poem. Iată-l:

„Marylyn şi Sallee sunt tipe bine
Pentru mine.
Marylyn e peste Sallee
În dragostea mea de zi cu zi. „

Îl interesa dacă McGovern din Minnesota va intra în prima sau a doua echipă All American, cum să împartă cărţile de joc, cum se plasează miza, cravatele cameleon, cum se nasc bebeluşii şi dacă Brown Trei-Degete era într-adevăr un aruncător mai bun decât Christy Mathewson.

Din lecturile sale: *În onoarea şcolii*, *Micuţele femei* (de două ori), *Dreptul civil*, *Sapho*, *Periculosul Dan McGrew*, *La drumul mare* (de trei ori), *Prăbuşirea casei Usher*, *Trei săptămâni*, *Mary Ware, prietena micului colonel*, *Gunga Din*, *The Police Gazette* şi *Jim-Jam Jems*.

Îşi însuşise toate ideile preconcepute ale lui Henty[3] despre istorie şi-i plăceau în mod deosebit romanele criminale voioase ale lui Mary Roberts Rinehart.

Şcoala i-a ruinat franceza şi i-a imprimat un dezgust faţă de autorii canonici. Profesorii îl considerau leneş, nedemn de încredere, înzestrat cu o isteţime superficială.

Colecţiona bucle de păr de la multe fete. Purta inelele mai multora. În cele din urmă n-a mai reuşit să împrumute inele, din cauza ticului nervos de a le roade până le deforma. Se pare că acest lucru stârnea suspiciunile geloase ale următorului băiat care le împrumuta.

În toate lunile de vară Amory şi Frog Parker s-au dus săptămânal la Stock Company. După aceste vizite se întorceau agale acasă, în aerul parfumat al serilor de august, visând pe bulevardele Hennepin şi Nicollet, amestecaţi cu gloata veselă. Amory se minuna cum lumea nu băga de seamă că el era un băiat predestinat gloriei, iar când feţe din mulţime se întorceau către el şi ochi ambigui se uitau fix în ai săi, îşi lua o expresie cât mai romantică şi călca pe perniţele de aer care acoperă asfaltul când ai paisprezece ani.

După ce intra în pat auzea întotdeauna voci – nedefinite, şterse, ademenitoare – chiar dincolo de fereastră, iar înainte de a adormi visa unul dintre visele lui favorite din starea de trezie, pe cel în care devenea un mijlocaş grozav sau pe cel cu invazia japoneză, când, ca

[3] George Alfred Henty (1832-1902), autor englez de romane istorice de aventuri.

răsplată pentru actele sale de bravură, era avansat – cel mai tânăr general din lume. Întotdeauna visa la devenire, niciodată la stare. Acest lucru era absolut caracteristic pentru Amory.

Codul tânărului egoist

Înainte de a fi chemat înapoi la Lake Geneva, se îmbrăcase, timorat, dar plin de mulţumire interioară, cu primii săi pantaloni lungi, scoşi în evidenţă de o cravată-acordeon violacee şi un guler „Belmont” cu marginile unite implacabil, cu şosete liliachii şi o batistă tivită cu violet iţindu-i-se din buzunarul de la piept. Mai mult decât atât, îşi elaborase o filosofie proprie, un cod de comportament care, în măsura în care i se poate da un nume, era un fel de egocentrism aristocratic.

Îşi dăduse seama că principalele sale interese erau strâns legate de interesele unei anumite persoane variabile, schimbătoare, a cărei etichetă, purtată cu scopul ca trecutul să poată fi identificat oricând cu ea, era Amory Blaine. Amory se socotea un tânăr norocos, capabil să încorporeze o cantitate infinită de bine sau de rău. Nu se considera un „caracter puternic”, ci se baza pe uşurinţă (învăţa iute totul) şi pe mentalitatea lui superioară (citise un vraf de cărţi serioase). Era mândru de faptul că n-ar fi putut ajunge niciodată un geniu al mecanicii sau al ştiinţei. Nici o altă culme a gloriei nu-i era interzisă.

Fizic: Amory se credea nemaipomenit de chipeş. Aşa şi era. Se închipuia un atlet plin de posibilităţi şi un dansator suplu.

Social: Aici condiţia sa era, probabil, cea mai periculoasă. Se gratula cu faptul că are personalitate, farmec, magnetism, prestanţă, puterea de a-i domina pe

toţi masculii contemporani, darul de a fascina toate femeile.

Mental: Superioritate totală, indubitabilă.

Iar acum va trebui să facem o mărturisire. Amory avea o conştiinţă destul de puritană. Nu că se lăsa dominat de ea – mai târziu în viaţă avea s-o anihileze –, dar la cincisprezece ani îl îndemna să se considere mult mai nereuşit decât alţi băieţi*...* lipsit de scrupule*...* animat de dorinţa de a-şi influenţa semenii în toate privinţele, chiar şi în rău*...* cu o anumită răceală, o lipsă de afecţiune ce putea degenera în cruzime*...* cu un simţ al onoarei schimbător*...* un egoism necreştinesc*...* şi un interes tainic, uluit, faţă de tot ce ţine de sex.

Mai era şi o curioasă vână de slăbiciune, care străbătea de-a curmezişul masca lui socială*...* o vorbă aspră din gura unui băiat mai mare (de regulă, băieţii mai mari nu-l puteau suferi) ajungea să-i spulbere siguranţa de sine şi să-l cufunde într-o nefericire ursuză sau într-o stare de prostie timidă*...* era sclavul propriilor stări de spirit şi simţea că, deşi era capabil de îndrăzneală, chiar de nesăbuinţă, îi lipseau atât curajul, cât şi perseverenţa sau respectul de sine.

Vanitate, temperată de suspiciunea faţă de sine, dacă nu de cunoaşterea de sine, sentimentul că oamenii sunt nişte automate supuse voinţei sale, dorinţa de a „depăşi” cât mai mulţi băieţi şi de a ajunge pe culmile nebuloase ale lumii*...* iată bagajul cu care a intrat Amory, plutind, în adolescenţă.

Antrenament pentru marea aventură

Trenul a încetinit la Lake Geneva cu o lentoare de miez de vară şi Amory a zărit-o pe maică-sa aşteptând în automobilul electric, pe aleea cu pietriş din dreptul gării.

Era un automobil electric străvechi, unul din primele tipuri, de culoare gri. Văzând-o cum stătea acolo, zveltă şi dreaptă, şi admirându-i chipul, pe care se citeau frumuseţea şi demnitatea, topite într-un zâmbet de visătoare amintire, inima i s-a umplut brusc de mândrie. Când ea l-a sărutat distantă, iar el s-a urcat în automobilul electric, l-a străbătut un fior rapid de frică, să nu-şi fi pierdut cumva ceva din şarmul necesar pentru a se compara cu ea.

— Dragule, ce *înalt* eşti*...* Vezi dacă vine cineva din spate*...*

Ea s-a asigurat din dreapta şi din stânga, a trecut prudentă la o viteză de trei kilometri pe oră, rugându-l pe Amory să joace rolul de observator, iar la o răscruce mai aglomerată l-a pus să coboare, să fugă înainte şi, agitându-şi braţele ca un poliţist de la circulaţie, s-o invite să înainteze. Beatrice era ceea ce putem numi o şoferiţă precaută.

— Chiar că eşti înalt... dar ai rămas foarte chipeş... ai trecut deja de vârsta delicată... sau asta-i la şaisprezece ani? Poate la paisprezece sau cincisprezece; nu ştiu niciodată precis, dar ai sărit peste ea.

— Nu mă face să roşesc, a murmurat Amory.

— Dar, dragule, ce haine bizare! Arată de parc-ar forma un set... nu crezi? Şi lenjeria ţi-e tot violacee?

Amory a scos un „hmm” nepoliticos.

— Să te duci neapărat la Brooks’ şi să-ţi cumperi câteva costume elegante. Şi, oh, deseară – sau poate mâine seară – trebuie să stăm de vorbă. Vreau să-ţi povestesc despre inima ta – mai mult ca sigur că ţi-ai neglijat inima şi că *habar n-ai*.

Amory s-a gândit la cât de superficială era spoiala recentă a generaţiei căreia îi aparţinea. În afară de o umbră de sfială, simţea că vechea legătură cinică dintre el

şi maică-sa nu se uzase deloc. Cu toate acestea, în primele zile a hoinărit prin grădină şi pe faleză într-o stare de suprasingurătate, găsind o satisfacţie letargică în a fuma ţigări Bull la garaj, cu unul dintre şoferi.

Pe cele vreo şaizeci de pogoane ale proprietăţii erau presărate case de vară noi şi vechi, precum şi multe fântâni arteziene şi bănci albe, ce se iveau brusc din ascunzişuri de frunziş. Mai exista şi o mare şi mereu crescândă familie de pisici albe, care dădeau târcoale prin straturile numeroase de flori, profilându-se brusc noaptea pe fundalul arborilor întunecaţi. Pe una dintre potecile acelea umbroase Beatrice l-a sechestrat, în sfârşit, pe Amory după ce domnul Blaine se retrăsese, cum îi stătea în obicei, să-şi petreacă seara în biblioteca personală. După ce l-a dojenit că o evitase, l-a reţinut pentru un lung *tête-à-tête* sub clar de lună. El nu se putea împăca nicidecum cu frumuseţea ei. Era mama sa, cu acest gât splendid şi aceşti umeri divini, graţioasă ca o femeie norocoasă la treizeci de ani.

— Amory, dragule, gunguri ea moale, am petrecut momente atât de stranii, de nepământene, după ce ne-am despărţit.

— Zău, Beatrice?

— Când am suferit ultima cădere nervoasă.

Se referea la ea ca la o ispravă eroică, vitejească.

— Doctorii mi-au spus – în voce îi vibra o notă confesivă – că orice bărbat viu care ar fi băut la fel de necurmat ca mine ar fi fost *terminat* din punct de vedere fizic, dragul meu, şi *înmormântat* – înmormântat de mult.

Amory a făcut o grimasă, întrebându-se cum i-ar fi sunat o asemenea laudă lui Froggy Parker.

— Da, a continuat Beatrice pe tonul acela tragic, am avut vise, viziuni uluitoare.

Şi-a apăsat ochii cu palmele.

— Am văzut râuri de bronz lingând maluri de marmură, păsări gigantice înălţându-se în eter, zburătoare pestriţe cu penaj fosforescent. Am auzit o muzică nepământeană şi o izbucnire de trompete barbare... Cum?

Amory chicotise.

— Ce-ai spus, Amory?

— Am spus, continuă, Beatrice.

— Asta a fost tot, doar că s-a repetat mereu – grădini ce exhibau culori pe lângă care astea ar părea veştede, luni ce se învârteau şi se legănau, mai palide decât luna de iarnă, mai aurii decât luna la vremea secerişului*...*

— Şi acum eşti refăcută, Beatrice?

— Pe deplin – atâta cât voi fi vreodată. Nu sunt înţeleasă, Amory. Ştiu că nu mă pot exprima satisfăcător pentru tine, Amory, dar nu sunt înţeleasă.

Amory a fost foarte mişcat. A luat-o pe mama sa pe după cap şi şi-a frecat uşor tâmpla de umărul ei.

— Sărmană Beatrice... Sărmană Beatrice!

— Povesteşte-mi despre tine, Amory. Şi pentru tine au fost doi ani *oribili*?

Amory s-a gândit dacă să mintă şi a hotărât că mai bine nu.

— Nu, Beatrice, ai mei au fost plăcuţi. M-am adaptat la spiritul burghez. Am devenit convenţional.

El însuşi a fost surprins auzindu-se ce spune şi şi l-a imaginat pe Froggy rămas cu gura căscată.

— Beatrice, a continuat el brusc. Vreau să plec la studii. Toată lumea din Minneapolis se duce la studii.

Beatrice s-a alarmat uşor:

— Dar nu ai decât cincisprezece ani.

— Da, dar toţi pleacă să studieze la cincisprezece ani şi *vreau şi eu*, Beatrice.

La propunerea lui Beatrice, au renunţat la subiect pentru restul plimbării, dar după o săptămână ea i-a bucurat sufletul, zicând:

— Amory, m-am hotărât să-ţi fac pe plac. Dacă mai vrei, poţi să pleci la şcoală.

— Da?

— La St. Regis', în Connecticut.

Pe Amory l-a străbătut un fior de plăcere.

— Aranjăm totul pe loc, a continuat Beatrice. E mai bine să pleci de acasă. Aş fi preferat să te duci la Eton şi apoi la Christ Church, în Oxford, dar acum nu mi se pare practic... Deocamdată să nu ne preocupăm de problema universităţii.

— Şi tu ce vei face, Beatrice?

— Dumnezeu ştie. Se pare că destinul meu este să-mi irosesc anii în ţara asta. Nu regret nici o secundă că sunt americancă – ba, dimpotrivă, cred că acesta-i un regret ce-i caracterizează pe oamenii foarte vulgari şi sunt sigură că vom deveni o naţiune măreaţă –, dar (aici a suspinat) simt că viaţa mea ar fi trebuit să moţăie până la sfârşit lângă o civilizaţie mai veche şi mai blândă, într-un ţinut cu multe nuanţe de verde şi maroniuri autumnale...

Amory n-a zis nimic, aşa că mama lui a continuat:

— Regretul meu e că n-ai fost încă în străinătate, dar, fiind bărbat, e mai bine să te maturizezi aici, sub aripile vulturului care rânjeşte – am folosit termenul corect?

Amory încuviinţă. Ea n-ar fi apreciat invazia japoneză.

— Şi când plec la liceu?

— Luna viitoare. Va trebui s-o porneşti spre Est ceva mai devreme, ca să-ţi dai examenele. După aceea ai o săptămână liberă, aşa că vreau să mergi pe fluviul Hudson în sus şi să faci o vizită.

— Cui?

— Lui Monsignor Darcy, Amory. Doreşte să te vadă. El a fost la Harrow şi după aceea la Yale – a devenit catolic. Vreau să vorbească puţin cu tine... simt că te poate ajuta foarte mult*...* (I-a mângâiat uşor părul castaniu.) Dragul meu Amory, dragă Amory*...*

— Dragă Beatrice*...*

Aşa se face că, la începutul lui septembrie, Amory, înzestrat cu „şase seturi de lenjerie de corp de vară, şase seturi de lenjerie de iarnă, un tricou sau T-shirt, un jerseu, un palton” etc., a pornit spre New England, ţinutul şcolilor.

Aici se aflau Andover şi Exeter, cu amintirile marilor democraţii ale Noii Anglii, asemănătoare cu colegiile, St. Mark’s, Groton, St. Regis’, care-şi recrutau elevii din Boston şi din familiile de *knickerbockeri*[4] din New York; St. Paul’s, cu marile ei ringuri de dans şi patinaj; Pomfret şi St. George’s, prospere, cu oameni bine îmbrăcaţi; Taft şi Hotchkiss, care-i pregăteau pe bogătaşii Vestului Mijlociu pentru succesul social de la Yale; Pawling, Westminster, Choate, Kent şi încă vreo sută, care aruncau pe piaţă, an de an, tipul lor de absolvent bine înfipt, impresionant la modul convenţional; cu stimulentul lor mental, examenele de admitere; cu obiectivul vag formulat într-o sută de circulare – de a „*Transmite* o Temeinică Educaţie Mentală, Morală şi Fizică, de Gentleman Creştin, care să-l facă pe băiat *apt de a înfrunta problemele epocii sale*, şi de a oferi o pregătire solidă în domeniul Artelor şi al Ştiinţelor”.

La St. Regis’ Amory a petrecut trei zile, luându-şi examenele cu un fel de siguranţă dispreţuitoare, după care s-a întors la New York să-şi viziteze mentorul. Metropola, abia zărită, nu l-a impresionat cine ştie cât, cu excepţia unei senzaţii de curăţenie, inspirată de imobilele

---

[4] *Knickerbockeri* – descendenţii întemeietorilor olandezi ai oraşului New York (prin extensie, newyorkezi).

înalte şi albe contemplate dimineaţa devreme de pe o şalupă cu aburi ce plutea pe fluviul Hudson. De fapt, capul îi era atât de plin de vise despre performanţele atletice pe care le va realiza la şcoală, încât considera respectiva vizită doar un plictisitor preludiu al marii aventuri. Altfel s-au dovedit însă a sta lucrurile.

Reşedinţa lui Monsignor Darcy era o structură veche, cu nenumărate unghere, ridicată pe o coamă de deal, cu vedere spre mare. Proprietarul locuia acolo între diferitele călătorii întreprinse în toate colţurile lumii catolice, cam ca un rege exilat din dinastia Stuart, care aşteaptă să fie chemat să-şi ia ţara în stăpânire. Pe atunci Monsignor împlinise patruzeci şi patru de ani şi deborda de energie. Era puţin cam prea dolofan pentru a avea o siluetă de o simetrie perfectă, cu părul de culoarea firului de aur şi cu o personalitate strălucitoare, cuceritoare. Când intra într-o încăpere, înveşmântat din cap până-n picioare în solemnele odăjdii purpurii, semăna cu un amurg pictat de Turner şi stârnea atât atenţia, cât şi admiraţia. Scrisese două romane: unul înainte de convertire, violent anticatolic, iar după cinci ani încă unul, în care se străduia să transforme inteligentele sale zeflemele la adresa papistaşilor în aluzii încă şi mai inteligente, îndreptate împotriva episcopalienilor. Era un om complet dominat de ritualuri, surprinzător de teatral, care-l iubea suficient de mult pe Dumnezeu pentru a fi rămas celibatar şi îşi simpatiza vecinii.

Descrierile sunt neputincioase. Calităţile lui pot fi înşirate cu ghiotura, fiindcă avea toate calităţile tuturor oamenilor. Bătrânele doamne îl considerau demn de încredere, entuziast şi conservator; bătrânilor preoţi li se părea modern la modul inofensiv, energic şi ciudat şi distractiv, aşa că-i ofereau multă libertate de mişcare; catolicii din clasa de mijloc îl considerau un predicator cu

har; catolicii aristocraţi ziceau că era genul de preot din care ar trebui să existe cât mai mulţi. Copiii îl adorau fiindcă se comporta aidoma lor; tineretul se desfăta în compania lui, fiindcă era încă tânăr şi nimic nu-l şoca. În ţara şi la timpul potrivit, ar fi putut fi un Richelieu, dar în prezent era un cleric foarte moral, foarte religios (deşi nu excesiv de cucernic), care învăluia într-un mare mister sforile vechi pe care încă le mai trăgea şi aprecia preaplinul vieţii chiar dacă nu se bucura de el în totalitate.

El şi cu Amory s-au simpatizat de la prima vedere. Prelatul jovial, carismatic, capabil să vrăjească un întreg bal de la o ambasadă, şi tânărul ager, cu ochi verzi, îmbrăcat cu prima sa pereche de pantaloni lungi, au acceptat amândoi tacit relaţia părinte-fiu după numai o jumătate de oră de conversaţie.

— Dragul meu, aştept de doi ani să te cunosc. Ia-ţi un scaun mai confortabil, să stăm puţin de vorbă.

— Abia am sosit de la şcoală – de la St. Regis', ştiţi.

— Da, mi-a spus mama ta – remarcabilă doamnă. Ia o ţigară, sunt sigur că fumezi. Ei bine, dacă semeni cu mine, urăşti toate ştiinţele şi matematica...

Amory l-a aprobat viguros din cap.

— Le urăsc pe toate. Îmi plac engleza şi istoria.

— Bineînţeles. O vreme şi şcoala îţi va fi nesuferită, însă mă bucur că mergi la St. Regis'.

— De ce?

— Pentru că este o şcoală de gentlemeni, unde democraţia nu te va lovi înainte de vreme. Ai timp pentru democraţie la colegiu.

— Vreau să ajung la Princeton. Nu ştiu de ce, dar am impresia că toţi băieţii de la Harvard sunt nişte pămpălăi, cum am fost şi eu cândva, şi toţi tinerii de la Yale poartă tricouri largi, albastre, şi fumează pipă.

Monsignor a chicotit.

— Ştii, şi eu fac parte dintre ultimii.

— O, dar dumneavoastră sunteţi cu totul altfel! Îmi imaginez că Princeton este trândavă, arătoasă şi aristocratică – ştiţi, asemenea unei zile de primăvară. Harvard îmi pare o chestiune de interior*...*

— Iar Yale este ca luna noiembrie, înviorătoare şi plină de energie, a încheiat Monsignor comparaţia.

— Aşa cum spuneţi.

Au alunecat rapid într-o intimitate din care nu aveau să mai iasă.

— Eu am fost de partea lui Bonnie Prince Charlie[5], a anunţat Amory.

— Se înţelege. Şi de partea lui Hannibal.

— Da. Şi am ţinut cu Confederaţia sudiştilor.

Era cam sceptic faţă de ideea de a fi şi patriot irlandez – se temea că a fi irlandez însemna a fi plebeu –, dar Monsignor l-a asigurat că Irlanda era o cauză romantică pierdută, iar irlandezii sunt nişte oameni fermecători şi că aceasta ar trebui să fie neapărat una dintre simpatiile sale principale.

După o oră densă, în care au mai fost fumate câteva ţigări şi în cursul căreia Monsignor a aflat, spre surprinderea – dar nu şi dezamăgirea – sa, că Amory nu primise o educaţie catolică, prelatul a anunţat că urma să sosească un alt musafir. Acesta s-a dovedit a fi onorabilul Thornton Hancock din Boston, fost ambasador la Haga, autor al unei erudite *Istorii a Evului Mediu* şi ultimul vlăstar al unei familii distinse, strălucite şi patrioate.

— Vine aici să se odihnească, a explicat Monsignor confidenţial, tratându-l pe Amory ca pe un egal în vârstă. Eu am misiunea să-i ofer un refugiu din plictiseala agnosticismului şi socot că sunt unicul om conştient de faptul că bătrâna sa minte cumpătată este de fapt

[5] Descendent al Stuarţilor, pretendent la tronul Angliei.

dezorientată şi că tânjeşte după o proptea solidă, cum este biserica, de care să se ancoreze.

Primul prânz luat împreună a fost unul dintre evenimentele notabile ale tinereţii lui Amory. Era radios şi radia o strălucire şi un farmec deosebite. Prin întrebări şi sugestii, Monsignor a extras din Amory cele mai bune gânduri, iar Amory a vorbit cu strălucirea ingenioasă a unui milion de impulsuri şi dorinţe şi repulsii şi credinţe şi temeri. El şi Monsignor au ocupat permanent centrul scenei, iar musafirul mai vârstnic, cu mentalitatea sa mai puţin receptivă, mai puţin deschisă, dar în nici un caz mai rece, părea mulţumit să asculte şi să se încălzească la molatica lumină solară care circula între ceilalţi doi. Monsignor avea efectul razelor de soare asupra multor semeni; şi Amory a posedat această calitate în tinereţe, ba chiar, într-o oarecare măsură, şi după ce a îmbătrânit considerabil, dar spontaneitatea reciprocă de acum nu avea să se mai realizeze niciodată.

— E un băiat sclipitor, a fost de părere Thornton Hancock, care văzuse splendorile a două continente şi stătuse de vorbă cu Parnell, Gladstone şi Bismarck.

După care a adăugat către Monsignor:

— Educaţia lui nu ar trebui încredinţată unei şcoli sau unui colegiu.

Dar în următorii patru ani partea cea mai bună a intelectului lui Amory avea să se concentreze asupra problemelor de popularitate, asupra complexităţilor sistemului social universitar şi ale Societăţii Americane, aşa cum era ea reprezentată de ceaiurile de la Biltmore şi de terenurile de golf de la Hot Springs.

...În rezumat, o săptămână minunată, în care mintea lui Amory a fost întoarsă pe toate feţele, o sută de teorii i-au fost confirmate, iar pofta de viaţă i s-a cristalizat într-o mie de ţeluri ambiţioase. Nu că ar fi fost o conversaţie

scolastică – ferească Domnul! Amory nu avea decât o idee vagă despre cine era Bernard Shaw, însă Monsignor s-a referit în egală măsură la *Vagabondul îndrăgit* şi la *Sir Nigel*, având mare grijă ca Amory să nu simtă niciodată că-i fuge pământul de sub picioare.

Dar trâmbiţele sunau ora contactelor preliminare ale lui Amory cu propria generaţie.

— Sunt sigur că nu regreţi că pleci, a zis Monsignor. Pentru oameni ca noi, căminul se află acolo unde nu suntem.

— Ba regret*...*

— Nu, nu regreţi. Tu şi cu mine nu avem nevoie de nici o altă persoană din toată lumea asta largă.

— Păi...

— Să ne vedem cu bine.

Egoistul învins

Cei doi ani petrecuţi de Amory la St. Regis', deşi – pe rând – chinuitori şi triumfali, au avut tot atât de puţină semnificaţie reală în viaţa sa câtă are „şcoala pregătitoare" americană – strivită cum este sub călcâiul universităţilor – în viaţa americană în general. Noi nu posedăm un Eton, ca să putem crea conştiinţa de sine a păturii de guvernanţi. În schimb, avem „şcoli pregătitoare" curate, flasce şi inofensive.

Amory a luat un start complet greşit, fiind considerat în general un tânăr înfumurat şi arogant şi fiind unanim detestat. Juca fotbal american cu îndârjire, alternând o nesăbuită inventivitate cu tendinţa de a se feri de accidentări atât cât îi permitea onoarea de jucător. O dată, cuprins de o panică iraţională, a dat bir cu fugiţii din înfruntarea cu un băiat de statura lui, într-un cor de huiduieli dispreţuitoare, ca după o săptămână, exasperat,

să-i caute pricină altui flăcău, mult mai solid, care l-a bătut măr, ajutându-l însă să-şi recapete mândria.

Era resentimentar faţă de toţi cei situaţi ierarhic deasupra sa şi această atitudine, combinată cu o indolentă indiferenţă faţă de munca lui, i-a exasperat pe toţi profesorii. S-a descurajat, considerându-se un paria. A început să se ascundă bosumflat prin colţuri şi să citească după stingere. Din groaza de a rămâne singur, a reuşit să-şi facă nişte prieteni, dar, nefăcând ei parte din elita şcolii, îi folosea doar ca pe nişte oglinzi ale propriei sale persoane, ca pe un public în faţa căruia putea să pozeze, lucru absolut vital pentru el. Era insuportabil de singur, teribil de nefericit.

Existau şi câteva firişoare de consolare. Ori de câte ori Amory se cufunda în apele tristeţii, vanitatea lui se lăsa ultima la fund, aşa că se mai încălzea uşor de plăcere când „Wookey-wookey”, bătrâna menajeră surdă, îi declara că era flăcăul cel mai chipeş văzut de ea vreodată. Îl încântase că era jucătorul cel mai tânăr şi mai mic în greutate din prima selecţionată de fotbal a şcolii. Se roşise de plăcere când doctor Dougall îi spusese la sfârşitul unei discuţii încinse că, dacă ar fi vrut, ar fi putut lua cele mai bune note din şcoală. Dar doctorul Dougall se înşela. Pentru Amory era temperamental imposibil să obţină notele cele mai bune din şcoală.

Nefericit, închis în perimetrul şcolii, nepopular atât printre profesori, cât şi printre elevi – iată cum a fost Amory în primul trimestru. De Crăciun însă s-a întors la Minneapolis cu gura pecetluită şi jubilând în secret.

— O, la început am fost cam ageamiu, i-a spus cu glas protector lui Frog Parker, dar m-am descurcat de minune: cel mai uşor jucător din echipă. Ar trebui să pleci şi tu la şcoală, Froggy. E colosal.

Incidentul cu profesorul bine intenţionat

În ultima seară a primului trimestru, domnul Margotson, directorul de studii, i-a trimis vorbă lui Amory în sala de meditaţii să se prezinte la cabinetul său la ora nouă. Amory a presupus că urma să fie povăţuit, dar s-a hotărât să se poarte politicos, deoarece acel profesor, Margotson, se arătase predispus la bunăvoinţă faţă de el.

Cel care-l convocase l-a primit cu o mină gravă şi i-a făcut semn să ia loc. Şi-a dres glasul de câteva ori, cu o expresie de bonomie conştientă pe faţă, ca atunci când cineva ştie că se află pe teren minat.

— Amory, a început el. Vreau să discut cu tine o problemă personală.

— Cum doriţi, domnule.

— Te-am remarcat anul acesta şi*...* îmi place de tine. Cred că ai tot ce trebuie ca să devii un om adevărat.

— Da, domnule, a izbutit să articuleze Amory.

Nu putea suferi să i se vorbească de parcă ar fi fost deja un ratat certificat.

— Însă am observat – a continuat neprevăzător bătrânul profesor – că nu prea eşti agreat de băieţi.

— Nu sunt, domnule.

Amory şi-a trecut vârful limbii peste buze.

— Ah, şi m-am gândit că poate nu ştii exact... ah... ce anume nu le place lor. Am să-ţi spun eu, fiindcă... ah... cred că atunci când un elev cunoaşte natura dificultăţilor, e într-o poziţie... ah... mai bună din care să se lupte cu ele, să se conformeze la ceea ce... ah... aşteaptă ceilalţi de la el.

A mai scos câteva ah-uri, cu o reticenţă delicată, înainte de a continua:

— Ei consideră, pare-mi-se, că eşti... ah... mult prea înfumurat.

Amory n-a mai putut îndura. S-a ridicat de pe scaun şi a vorbit, abia putându-şi controla glasul:

— Ştiu! Oh, doar nu credeţi că *nu ştiu*!

A ridicat vocea:

— Ştiu ce cred ei! Doar nu credeţi că trebuie să-mi spuneţi *dumneavoastră*. (S-a întrerupt.) Eu... eu trebuie să plec acum... sper că nu sunt nepoliticos...

A ieşit repede din încăpere. În aerul răcoros de afară, păşind spre locuinţa sa, exulta de mândria că refuzase ajutorul.

— *Idiot* bătrân! a strigat nestăpânit. Parcă nu *aş şti*!

A decis însă că avea un pretext excelent să nu se mai întoarcă în sala de meditaţii în seara aceea, aşa că, instalat confortabil în odaia sa, a ronţăit biscuiţi Nabisco şi a terminat de citit *În tovărăşia albilor*.

Incidentul cu fata minunată

În februarie steaua sa a strălucit puternic. New York-ul s-a năpustit asupra lui de Ziua lui Washington[6] cu strălucirea unui eveniment îndelung anticipat. Ceea ce văzuse în fugă din metropolă – o pată albă, vie, pe albastrul adânc al boltei – îi gravase în minte un tablou de o splendoare ce rivaliza cu oraşele de vis din *O mie şi una de nopţi.* De data asta însă a văzut New York-ul scăldat în lumină electrică, iar romantismul i-a tras cu ochiul de pe afişul despre cursele de care de pe Broadway şi a scânteiat în ochii femeilor de la Astor, unde a cinat împreună cu tânărul Paskert de la St. Regis'. Când au păşit pe intervalul din sala de spectacole, salutaţi de zbârnâitul nervos şi de cacofonia viorilor neacordate, întâmpinaţi de mireasma grea, senzuală, a fondului de ten şi a pudrei, Amory s-a crezut într-un imperiu al delectărilor epicureice.

[6] 22 februarie, sărbătoare legală în majoritatea statelor americane.

Totul îl încânta. Se juca piesa *Micul milionar*, cu George M. Cohan, şi pe scenă evolua o tânără brunetă care l-a făcut să-i dea lacrimile de plăcerea extatică de a o urmări cum dansează.

„Oh – you – wonderful girl,
What a wonderful girl you are..”[7].

intona tenorul, iar Amory subscria tăcut, dar cu patimă.

„All – your – wonderful words
Thrill me through..”[8].

Crescendoul viorilor a tremurat la ultimele note, fata s-a lăsat pe podeaua scenei ca un fluture strivit, iar aplauzele au explodat, făcând să răsune sala. Oh, să cazi astfel pradă iubirii, pe melodia languroasă, magică, a unui astfel de cântec!

Ultima scenă se petrecea într-o grădină de pe acoperişul unui imobil şi violoncelele suspinau către luna muzicală, în timp ce o intrigă spumoasă, cu aventuri galante şi comedie facilă, tălăzuia în lumina produsă de lămpile de calciu. Amory se topea de nerăbdare să devină un obişnuit al grădinilor suspendate, să cunoască o fată care să arate la fel de grozav – cel mai bine chiar pe fata de pe scenă, al cărei păr să fie scăldat în lumina lunii, în timp ce, la cotul său, un chelner vorbind o limbă

[7] „O, tu, minunată fată,
Ce fată minunată eşti...”

[8] „Toate cuvintele tale minunate
Mă înfioară...”

ininteligibilă ar turna în cupe un vin scânteietor. La ultima lăsare de cortină a slobozit un suspin atât de prelungit, că spectatorii din rândul din faţă s-au răsucit, l-au privit lung şi au declarat, destul de tare ca să fie auziţi:

— Ce *remarcabil* de bine arată băiatul!

Remarca l-a determinat să-şi ia gândul de la piesă şi să se întrebe dacă populaţia oraşului New York îl găsea cu adevărat chipeş.

Paskert şi Amory mergeau în tăcere spre hotelul lor. Paskert a rupt primul tăcerea. Vocea lui nesigură, de băiat de cincisprezece ani, cu un ton melancolic, a întrerupt reflecţiile lui Amory:

— M-aş însura cu fata aia chiar astă-seară.

N-a fost cazul să-l întrebe despre ce fată vorbea.

— Aş fi mândru s-o iau cu mine acasă şi s-o prezint familiei mele, a continuat Paskert.

Amory era, evident, impresionat. Dorea să fi rostit el cuvintele acelea, nu Paskert. Avuseseră o rezonanţă atât de matură.

— Mă întreb cum or fi actriţele, chiar aşa de stricate?

— Nu, *domnule*, nici pe departe, a protestat vehement tânărul monden, şi ştiu că fata aia e de o bunătate de aur. Îmi pot da seama.

Continuau să meargă, pierduţi în mulţimea de pe Broadway, visând pe aripile muzicii care răzbătea din restaurante. Feţe noi se aprindeau şi se stingeau ca un milion de lumini, feţe palide sau îmbujorate, obosite, dar menţinute în formă de o excitaţie epuizantă. Amory le privea fascinat. Acum îşi făcea planuri de viaţă. Avea să fie un locuitor al New York-ului, cunoscut în toate restaurantele şi cafenelele, pus la costum elegant de dimineaţa până seara, dormind doar în ceasurile plicticoase de dinainte de amiază.

— Da, *domnule*! M-aş însura cu ea chiar astă-seară!

Eroic, în ton cu ceilalţi

Luna octombrie a celui de-al doilea său an la St. Regis' – ultimul – a rămas un punct culminant în memoria lui Amory. Meciul cu Groton s-a jucat de la ora trei a unei după-amiezi răcoroase şi energizante până târziu, în frigurosul amurg autumnal, cu Amory pe post de fundaş, îmboldindu-şi echipa cu disperare, efectuând placaje imposibile, ţipând semnalele cu o voce diminuată până la un şuier aspru, furios, găsind totuşi timp să se delecteze cu bandajul pătat de sânge din jurul capului şi cu eroismul încordat, glorios, al plonjoanelor, al trupurilor ce se izbeau şi al mădularelor dureroase. În minutele acelea curajul curgea ca vinul din asfinţitul de noiembrie, iar el devenise eroul etern, identificându-se cu lupul de mare de la prova unei galere vikinge, cu Roland şi Horaţiu, cu Sir Nigel şi Ted Cory, frecat şi despuiat la piele şi aruncat din propria voinţă în hăul dintre valuri, luptându-se cu mareea, auzind de departe tunetul aplauzelor*...* la urmă învineţit şi obosit, dar încă nelăsându-se placat, mişcându-se în cercuri, răsucindu-se, schimbând pasul, împingându-şi adversarul cu cotul*...* aruncându-se pe burtă dincolo de buturile celor de la Groton, ţinut de picioare de doi adversari şi înscriind unicul eseu al meciului.

Psihologia pişicherului

Cu superioritatea ironică a clasei a şasea şi a succesului, Amory privea în urmă, cu o mirare cinică, la statutul pe care-l avusese acum un an. Era complet schimbat, în măsura în care Amory Blaine putea să se schimbe. Amory plus Beatrice plus doi ani la Minneapolis – acestea fuseseră elementele cu care intrase la St. Regis'. Însă anii din Minneapolis nu formaseră o pojghiţă suficient

de groasă ca să ascundă combinaţia „Amory plus Beatrice” de ochii iscoditori ai colegilor de internat, aşa că perioada St. Regis’ o separase dureros pe Beatrice de el, începând să aşeze structura nouă, mai convenţională, a caracterului fundamental al lui Amory. Numai că nici St. Regis’, nici Amory nu aveau habar de faptul că, fundamental, acest Amory nu se schimbase deloc. Trăsăturile din pricina cărora suferise – morocăneala, tendinţa de a poza, lenevia, plăcerea de a face pe prostul – erau privite acum drept ceva firesc, drept excentricităţi recunoscute ale unui star al fotbalului american de colegiu, ale unui actor isteţ şi redactor al publicaţiei *The St. Regis’ Tattler*. Amory rămânea uimit constatând că băieţaşi impresionabili îi maimuţăreau tocmai orgoliile socotite nu demult slăbiciuni penibile.

După încheierea sezonului fotbalistic, Amory a alunecat într-o stare de mulţumire visătoare. În seara petrecerii dansante ce anunţa vacanţa o ştersese englezeşte de la bal şi se culcase devreme, pentru plăcerea de a auzi cum muzica viorilor se revarsă peste gazon şi-i asaltează, vuind, fereastra. A petrecut multe nopţi întins pe pat, treaz, visând la cafenelele de taină din Montmartre, unde frumoase de abanos se afundau în cele mai romantice mistere cu diplomaţi şi mercenari, în timp ce orchestrele intonau valsuri ungureşti, iar atmosfera era densă şi exotică, plină de intrigi, clar de lună şi aventură. Primăvara a citit, obligat, *L’Allegro*[9], care i-a inspirat câteva producţii lirice pe tema Arcadiei şi a flautului lui Pan. Şi-a schimbat poziţia patului, astfel încât soarele să-l trezească în zori de zi, ca să se îmbrace şi să se ducă la leagănul arhaic atârnat pe o creangă de măr, lângă clădirea clasei a şasea. Aşezat în leagăn, se împingea din ce în ce mai sus, până obţinea efectul pătrunderii avântate

[9] Poem de John Milton.

în marea de aer, într-un ţinut de basm populat de satiri şi nimfe cu feţele blonde, pe lângă care trecea pe străzile din Eastchester. Când leagănul ajungea în punctul culminant, Arcadia îi apărea aievea dincolo de creasta unui anumit deal, unde drumul cafeniu se pierdea din vedere, devenind un punctişor auriu.

La începutul celui de-al optsprezecelea an de viaţă a citit enorm toată vara: *Domnul din Indiana*, *Noile o mie şi una de nopţi*, *Moralitatea lui Marcus Ordeyne*, *Omul care a fost Joi*, care i-a plăcut fără s-o fi înţeles, *Stover la Yale*, care a devenit pentru el un soi de manual, *Dombey şi fiul*, pentru că s-a gândit că ar fi cazul să citească şi cărţi mai bune, toate operele lui Robert Chambers, David Graham Phillips şi E. Phillips Oppenheim, precum şi florilegii din Tennyson şi Kipling. Din tot ce făceau la ore, numai *L'Allegro* şi claritatea rigidă a geometriei în spaţiu i-au stârnit un leneş interes.

O dată cu apropierea lunii iunie, a simţit nevoia de conversaţie, ca să-şi formuleze propriile idei, şi, spre surprinderea sa, a descoperit un co-filosof în Rahill, şeful clasei a şasea. În nenumărate discuţii purtate pe şosea sau culcaţi pe burtă, în iarba de la marginea terenului de baseball, sau seara târziu, când jarul ţigărilor lor strălucea în beznă, au discutat de-a fir-a-păr problemele şcolii şi atunci s-a inventat termenul „pişicher”.

— Ai tutun? a şoptit Rahill într-o seară, vârându-şi capul pe uşă la cinci minute după stingere.

— Bineînţeles.

— Atunci intru.

— Ia-ţi două perne şi întinde-te pe pervaz, bine?

Amory s-a ridicat în capul oaselor în pat şi şi-a aprins o ţigară, în timp ce Rahill s-a instalat comod, în vederea conversaţiei care urma. Subiectul favorit al lui Rahill erau

viitoarele cariere ale elevilor din clasa a şasea şi Amory le-a schiţat neobosit pentru prietenul său:

— Ted Converse? Cu el e uşor. Va pica la examene, va face pe învăţătorul toată vara la Harström's, va deveni student la Sheff cu vreo patru credite restante şi va abandona studiile cam în mijlocul anului întâi. Se va întoarce în Vest şi va face tărăboi un an sau doi. În final taică-său îl va obliga să intre în afacerile cu vopsele. Se va însura şi va face patru băieţi, toţi cam tari de cap. Va avea mereu convingerea că St. Regis' l-a stricat, aşa că-şi va trimite fiii la şcoala cu cursuri de zi din Portland. Va muri de ataxie locomotorie la patruzeci şi unu de ani, iar nevastă-sa va dărui bisericii prezbiteriene un stand pentru botez – sau cum naiba s-o fi numind – cu numele lui încrustat în el*...*

— Opreşte-te, Amory. Spui lucruri infernal de triste. Dar tu?

— Eu fac parte dintr-o categorie superioară. Ca şi tine. Noi suntem filosofi.

— Ba eu nu-s.

— Sigur că eşti. Ai pe umeri un cap afurisit de bun.

Dar Amory ştia că nici o abstracţiune, nici un fel de teorie sau idee generală nu-l mişcau pe Rahill până nu-şi zdrelea degetul mare de la picior lovindu-se de amănuntele concrete.

— Ba n-am, s-a încăpăţânat Rahill. Aici dau voie tuturor să-şi impună părerile şi nu câştig nimic din asta. Sunt robul prietenilor mei, naiba s-o ia de treabă! Le fac lecţiile, îi scap de necaz, le fac vizite idioate vara, le distrez mereu surorile mai mici, îmi ţin firea când ei devin prea egoişti şi pe urmă ei cred că se achită votându-mă şef de clasă şi declarându-mi că sunt „barosanul" de la St. Regis'. Vreau să ajung într-un loc unde fiecare îşi face datoria şi unde să-i pot spune lumii unde cred c-ar fi cazul

să se ducă. M-am săturat să mă port frumos cu toţi amărâţii din şcoală.

— Tu nu eşti un pişicher, zise brusc Amory.

— Un ce?

— Un pişicher.

— Asta ce naiba mai e?

— Păi, e ceva ce*...* sunt puzderie din ăştia. Tu nu eşti, nici eu nu sunt, deşi eu sunt în mai mare măsură decât tine.

— Cine e pişicher? Ce te face să fii pişicher?

Amory căzu pe gânduri.

— Ei... ei, presupun că indiciul clar este când un tip îşi netezeşte părul pe spate cu apă.

— Aşa cum face Carstairs?

— Întocmai. El e pişicher.

Au cheltuit două nopţi căutând definiţia exactă. Pişicherul era un băiat chipeş sau unul în orice caz *curăţel*. Avea minte, adică o inteligenţă orientată social, şi se folosea de toate mijloacele cuprinse în perimetrul larg al onestităţii ca să promoveze, să fie popular şi admirat şi să nu dea niciodată de bucluc. Se îmbrăca frumos, cultiva o înfăţişare deosebit de îngrijită, îşi câştiga renumele din faptul că-şi tundea părul inevitabil scurt, îl scălda în apă sau fixativ, îl pieptăna cu cărare pe mijloc şi-l netezea pe spate, cum dicta moda. În acel an pişicherii adoptaseră ca insigne ale categoriei lor ochelarii cu rame de baga, ceea ce-i făcea atât de simplu de identificat, încât nici unul nu trecea neobservat de Amory şi Rahill. Pişicherii erau distribuiţi egal în toată şcoala, erau mereu ceva mai deştepţi şi mai şireţi decât cei de vârsta lor, erau şefii diverselor echipe şi găşti şi-şi ascundeau cu grijă isteţimea.

Pentru Amory, pişicherul a fost o clasificare extrem de convenabilă până în anul al treilea de colegiu, când

contururile au devenit atât de ceţoase şi neclare, încât respectivul tip uman a trebuit subdivizat, ajungând să nu fie decât o calitate. Idealul secret al lui Amory avea toate caracteristicile pişicherului, dar poseda în plus curaj, o inteligenţă şi un talent nemaipomenite. Amory îi mai admitea o trăsătură bizară, destul de incompatibilă cu definiţia clasică a pişicherului.

Aceasta a fost prima ruptură clară cu ipocrizia tradiţiei şcolare. Pişicherul era un element clar al succesului, intrinsec diferit de „barosanul” şcolii pregătitoare.

„PIŞICHERUL”

1. Şiret. Simţul valorilor sociale.

2. Bine îmbrăcat. Se preface că îmbrăcămintea este ceva superficial, dar ştie că nu este.

3. Participă la activităţile în care poate străluci.

4. Intră la colegiu şi cunoaşte, în sens lumesc, succesul.

5. Părul lins.

„BAROSANUL”

1. Înclinat spre prostie, ignorant al valorilor sociale.

2. Chiar crede că îmbrăcămintea este ceva superficial şi devine neglijent.

3. E predispus la orice, graţie simţului datoriei.

4. Intră la colegiu şi are un viitor problematic. Se simte pierdut fără cercul de amici. Susţine mereu că zilele de şcoală au fost cele mai fericite din viaţa sa. Revine des la *alma mater* Şi ţine cuvântări despre realizările absolvenţilor.

5. Fără păr lins.

Amory luase hotărârea definitivă să meargă la Princeton, deşi era unicul absolvent de la St. Regis', care avea să se înscrie la universitatea respectivă. Yale îşi câştigase o aură şi o strălucire romantică din poveştile care circulau la Minneapolis şi de la băieţii de la St. Regis' care fuseseră „selectaţi pentru frăţia «Craniul şi oasele»„, dar pe Amory Princeton îl atrăgea cel mai mult, cu atmosfera sa de lumini şi culori strălucitoare şi cu reputaţia ademenitoare de cel mai plăcut *country club* din America. Umbrite şi micşorate de ameninţătoarele examene de la colegiu, zilele de şcoală ale lui Amory s-au pierdut în trecut. După mulţi ani, când s-a întors la St. Regis', parcă uitase cu desăvârşire succesele din clasa a şasea, reuşind să se imagineze doar ca un băieţel neadaptat, care se strecura iute pe coridoare, zeflemisit de colegii săi înverşunaţi, nebuni de prea mult bun-simţ.

Capitolul 2
Garguie şi turle

La început Amory n-a observat decât bogata lumină solară ce luneca peste lungile peluze verzi, dansând pe geamurile vitraliilor şi unduind în jurul turnuleţelor şi fleşelor şi al zidurilor crenelate. Încetul cu încetul, a realizat că păşeşte pe University Place, conştient de valiza din mână şi amplificându-şi noua tendinţă de a privi drept înainte ori de câte ori se încrucişa cu cineva. De câteva ori ar fi putut jura că bărbaţii întorceau capul după el ca să-i mai arunce o privire critică. Se întreba distrat dacă era ceva în neregulă cu hainele lui şi regreta că nu se bărbierise dimineaţa pe tren. Se simţea stânjenitor de ţeapăn şi de stângaci printre tinerii în costume sport albe şi cu capul dezvelit, care erau, desigur, studenţi din ultimii doi ani, judecând după *savoir faire*-ul cu care se plimbau.

A constatat că numărul 12 de pe University Place era un imobil mare şi dărăpănat, aparent nelocuit, deşi ştia că îşi aveau în el căminul cam o duzină de boboci. După o discuţie grăbită cu proprietăreasa, a ieşit din nou din clădire ca să exploreze împrejurimile, dar nu parcursese nici măcar o distanţă de lungimea unui cvartal când şi-a dat seama, îngrozit, că probabil era unicul bărbat din oraş care purta pălărie. S-a întors grăbit la University 12, şi-a lăsat acolo melonul şi a ieşit din nou, de data asta cu capul gol, ca să se plimbe pe strada Nassau, oprindu-se ca să examineze un grupaj de fotografii sportive expuse într-o vitrină de magazin, inclusiv o poză mare a lui Allenby, căpitanul echipei de fotbal american, şi fiind atras apoi de firma „Jigger Shop” de pe vitrina unei cofetării. Cum numele îi părea cunoscut, a intrat şi s-a aşezat pe un taburet înalt.

— O *sundae* de ciocolată, i-a spus el unui negru.

— *Jiggah* dublu de ciocolată. Altceva?

— Da, cred că da...

— Chiflă cu şuncă?

— Da*...* bine.

A înfulecat patru chifle, găsindu-le savuroase, şi a consumat încă un *jigger* dublu de ciocolată înainte de a-l cuprinde un sentiment plăcut de detaşare. După inspectarea grăbită a perniţelor, fanioanelor şi fetelor Gibson înşirate pe pereţi, a ieşit din local şi şi-a continuat plimbarea, cu mâinile în buzunare, pe strada Nassau. Treptat, a învăţat să-i deosebească pe studenţii din anii superiori de cei abia înmatriculaţi, deşi bobocii n-aveau să-şi poarte chipiele decât de lunea viitoare. Cei care se străduiau, bătător la ochi şi nervoşi, să pară în largul lor erau, evident, boboci, fiindcă fiecare nou contingent adus de trenuri era absorbit imediat de mulţimea cu capul gol, îmbrăcată şi încălţată în alb, cu legături de cărţi la

subsuoară, a cărei unică funcţie s-ar fi zis că era să tălăzuiască în sus şi-n jos pe stradă, emiţând nori uriaşi de fum din pipe nou-nouţe. La începutul după-amiezii Amory şi-a dat seama că de-acum ultimii sosiţi îl luau drept un student din anii mari şi şi-a dat, deliberat, silinţa să pară atât plin de bunăvoinţă blazată, cât şi înzestrat cu un simţ critic natural, acesta fiind nivelul la care putea analiza expresia ce predomina pe feţele studenţilor din anii terminali.

La ora cinci a simţit nevoia să-şi audă propria voce, aşa că s-a retras acasă, să vadă dacă mai sosise vreun nou locatar. După ce a urcat scările şubrede, a cercetat resemnat camera, ajungând la concluzia că nu avea rost să încerce s-o decoreze cu altceva decât cu fanioanele grupei lui de studiu şi cu fotografii de tigri. S-a auzit un ciocănit în uşă.

— Intră.

O faţă îngustă, cu ochi cenuşii şi un zâmbet vesel, a apărut în uşa întredeschisă.

— Ai un ciocan?

— Nu, regret. Poate că are unul doamna Doisprezece sau cum s-o fi numind.

Străinul a pătruns în cameră.

— Eşti un locatar al acestui azil?

Amory a încuviinţat, mişcându-şi bărbia.

— Groaznic grajd, la chiria pe care o plătim.

Amory s-a văzut obligat să aprobe.

— M-am gândit să locuiesc în campus, a spus, dar se zice că-s aşa de puţini boboci, încât se simt pierduţi. Trebuie să stau puţin şi să studiez ce-ar fi de făcut.

Băiatul cu ochi cenuşii s-a hotărât să se prezinte:

— Mă cheamă Holiday.

— Pe mine Blaine.

Şi-au strâns mâna la nivelul şoldurilor, cum era la modă. Amory a rânjit.

— La ce liceu ai fost?

— Andover. Dar tu?

— La St. Regis'.

— Nu mai spune!? Am avut un văr acolo.

L-au discutat temeinic pe verişor, după care Holiday a anunţat că avea întâlnire cu fratele său la ora şase, pentru cină.

— Vino şi tu să îmbuci ceva cu noi.

— În regulă.

La restaurantul Kenilworth Amory a făcut cunoştinţă cu Burne Holiday – pe băiatul cu ochii gri îl chema Kerry – şi, în timpul unei cine fade, cu supă străvezie şi nişte legume anemice, s-au delectat privind alţi boboci, care fie congregau în grupuri mici, cu un aer stânjenit, fie stăteau în grupuri mari, dând impresia că se simt ca acasă.

— Aud că la cantină e destul de rău, a zis Amory.

— Aşa se zvoneşte. Dar eşti obligat să mănânci acolo – sau, în orice caz, să plăteşti.

— Crimă!

— Împilare!

— O, în primul an la Princeton trebuie să înghiţi totul. E ca la afurisita de şcoală pregătitoare.

Amory a fost de acord.

— Dar e şi mult antren, a insistat el. Nu m-aş fi dus la Yale nici pentru un milion.

— Nici eu.

— Te gândeşti să candidezi pentru ceva? l-a întrebat Amory pe fratele mai mare.

— Eu nu. Burne al vostru va lucra pentru *Prince*... *The Daily Princetonian*, vreau să spun.

— Da, înţeleg.

— Tu intenţionezi să faci ceva?

— Cred că da. Voi încerca să joc în echipa de fotbal a bobocilor.

— Ai jucat la St. Regis'?

— Nu mult, a recunoscut depreciativ Amory. Dar am slăbit al naibii de tare.

— Nu eşti slab.

— Păi, eram mai solid astă-toamnă.

— Of!

După cină s-au dus la cinematograf, unde pe Amory l-au fascinat comentariile volubile ale unui spectator din rândul din faţă, cât şi ţipetele şi râsetele nestăpânite ale sălii.

— *Yoho!*

— O, dulcele meu, ce mare şi *puternic* eşti, dar şi *ce tandru...*

— Ţintuieşte-o!

— Hai, *ţintuieşte-o*!

— Sărut-o, pup-o pe doamna, nu mai sta!

Un grup a început să fluiere *Pe malul mării* şi publicul a preluat melodia, intonând-o zgomotos. A urmat un cor indescifrabil, acompaniat de mult tropăit, şi apoi o nesfârşită şi incoerentă tânguială:

„Oh-h-h-h fetiţele
Trudesc la fabrica de gem
Şi poate-i foarte bine,
Dar nu te crede nime,
Căci ştim noi FOARTE BINE
Că noaptea NU DE MUNCĂ gem!"

Când s-au îmbrâncit la ieşire, primind şi aruncând ocheade impersonale, Amory a decis că-i plac filmele şi că doreşte să se delecteze cu ele aşa cum se delectase rândul de studenţi de anul patru din faţa lui, care stătuseră

răsturnaţi în fotolii, făcând comentarii caustice şi având în general o atitudine în care plăcerea amuzată se amesteca savant cu critica.

— Vrei o *sundae*... vreau să spun un *jigger*? l-a întrebat Kerry.

— Sigur.

Au luat un supeu consistent, după care, încă hoinărind agale, s-au întors la numărul 12.

— Splendidă noapte!

— Superbă!

— Vă duceţi să despachetaţi?

— Cred că da. Hai, Burne.

Amory s-a hotărât să mai şadă puţin pe treptele din faţă, aşa că le-a urat noapte bună.

În spate, unde se mai zărea ultima geană a asfinţitului, marea tapiserie a arborilor se întunecase şi promitea fantome. Luna timpurie scălda arcadele într-un albastru palid şi, împletindu-se în noapte, intrând şi ieşind din urzeala razelor de lună, se auzea un cântec, un cântec care conţinea multă tristeţe, unul plin de regrete infinite pentru scurgerea rapidă a vieţii.

Amory şi-a amintit că un absolvent din anii nouăzeci îi povestise cândva despre una dintre distracţiile lui Booth Tarkington[10]: să se proţăpească în mijlocul campusului când abia se crapă de ziuă şi să cânte arii de tenor către stele, stârnind emoţii amestecate în sufletele studenţilor din culcuşuri, în funcţie de dispoziţia fiecăruia.

Acum, undeva departe, pe linia părelnică a străzii University Place, o falangă albă a spart întunericul şi siluete în marş, cu cămăşi albe şi pantaloni albi, au apărut înaintând ritmic pe stradă, braţ la braţ şi cu capetele date pe spate:

---

[10] Booth Tarkington (1869-1946), romancier şi dramaturg american.

„Înapoi – înapoi,
Înapoi la Nassau Hall.
Înapoi – înapoi,
Pân’ la Locul cel mai fain.
Înapoi – înapoi
De la pământescul bal,
Înapoi – înapoi,
La frumosul Nassau Hall!”

Când spectrala procesiune s-a apropiat, Amory a închis ochii. Notele au devenit atât de înalte, că au renunţat cu toţii, cu excepţia tenorilor, care au purtat triumfător melodia până dincolo de punctul de rupere, de unde au cedat-o unui cor fantastic. Amory a deschis ochii, cam speriat că, poate, ceea ce va vedea îi va ruina iluzia de armonie.

A oftat încurajat. În capul plutonului alb mărşăluia Allenby, căpitanul echipei de fotbal, zvelt şi sfidător, conştient – s-ar fi zis – de faptul că anul acesta colegiul îşi punea toate speranţele în el, că acele optzeci de kilograme ale sale trebuiau să se strecoare, fentând, spre victorie prin rândurile dese, albastre şi carmin, ale jucătorilor.

Fascinat, Amory a privit pe rând fiecare şir de băieţi ce trecea prin dreptul său, cu braţele înlănţuite, cu chipurile neclare deasupra tricourilor sport, a auzit vocile amestecate într-un imn triumfal, iar apoi procesiunea a trecut pe sub umbrosul Arc Campbell şi vocile s-au estompat, îndepărtându-se spre estul campusului.

S-au scurs câteva minute, în care Amory a continuat să şadă fără glas. Regreta că exista o regulă ce le interzicea studenţilor din primul an să iasă din casă după stingere, fiindcă ar fi dorit să rătăcească pe aleile umbroase şi parfumate, unde Witherspoon se apleca deasupra copiilor săi atici, Whig şi Clio, ca o cloşcă neagră, unde negrul şarpe gotic al râului Little se îmbârliga spre

Cuyler şi Patton, iar acestea, la rândul lor, proiectau misterul peste panta placidă ce cobora domol spre lac.

Princeton, văzut la lumina zilei, i s-a infiltrat treptat în conştiinţă: West şi Reunion, cu arhitectura anilor şaizeci, Clădirea Şaptezeci şi Nouă, arogantă, din cărămidă roşie, Upper şi Lower Pyne, ca două aristocrate elisabetane nu prea mulţumite să trăiască laolaltă cu prăvăliaşii, şi, dominându-le pe toate, înălţându-se cu un avânt curat, azuriu, marile turle visătoare ale bastimentelor Holder şi Cleveland.

A iubit Princetonul din prima clipă – frumuseţea lui leneşă, semnificaţia lui doar pe jumătate înţeleasă, desfătarea naturală a stufului în lumina lunii, frumoasele, prosperele mulţimi adunate la jocuri şi mai ales atmosfera competitivă instaurată în grupa sa de studiu. Din ziua când, epuizaţi şi cu ochii mari, bobocii în echipament de sport s-au întrunit în sala de gimnastică şi l-au ales pe unul din Hill School şef de grupă, pe o celebritate din Lawrenceville adjunct şi pe o stea de hochei de la St. Paul's secretar, până la sfârşitul anului doi nu a încetat nici o clipă acea luptă socială încordată, acea admiraţie – rareori numită, niciodată recunoscută – pentru bau-bau-ul „Marele Om".

Primul criteriu a fost acela al şcolii de provenienţă şi Amory, singurul absolvent de la St. Regis', urmărea cum grupurile se formează, se lărgesc şi se formează din nou – St. Paul's, Hill, Pomfret –, aşezându-se să mănânce la mese tacit rezervate la cantina comună, echipându-se în colţurile sălii de gimnastică luate în stăpânire de ei şi trasând inconştient în jurul lor o barieră formată din studenţii mai puţin importanţi, dar cu ambiţii sociale, care să-i protejeze de elementele prietenoase, dar uşor intrigate, provenite din alte licee. Din clipa când şi-a dat seama de situaţie, lui Amory au început să-i displacă

barierele sociale, considerându-le distincţii artificiale născocite de cei puternici cu scopul de a-i susţine pe cei mai slabi din camarila lor şi de a-i ţine la distanţă pe cei aproape puternici.

Luând hotărârea să fie unul dintre zeii promoţiei, Amory s-a prezentat la antrenamentele de fotbal, dar după două săptămâni de joc pe postul de fundaş, când fusese deja menţionat în unele rubrici din *The Daily Princetonian*, şi-a luxat genunchiul destul de serios ca să fie scos din cărţi pentru tot restul sezonului. Acest lucru l-a obligat să stea deoparte şi să analizeze situaţia.

„12 Univee" ridica pentru el o serie de semne de întrebare din cele mai diverse. Locuiau acolo trei sau patru băieţi insignifianţi şi destul de speriaţi de la Lawrenceville, doi tineri amatori sălbatici de la o şcoală particulară din New York (pe care Kerry Holiday îi poreclise „beţivii plebei"), un flăcău evreu, tot de la New York, şi, ca un fel de compensaţie pentru Amory, fraţii Holiday, de care i-a plăcut de la bun început.

Despre cei doi Holiday se zvonea că ar fi gemeni, dar în realitate cel cu părul negru, Kerry, era cu un an mai mare decât fratele său blond. Kerry era înalt, cu ochi cenuşii, plini de umor, şi cu un zâmbet spontan, cuceritor. El a devenit imediat mentorul casei, secerătorul spicelor care se înălţau prea obraznic, cenzorul trufiei şi distribuitorul de umor satiric de o calitate rară. Amory a pus pe masa viitoarei lor prietenii toate ideile sale despre ce însemna şi ce ar fi trebuit să însemne anii de colegiu. Kerry, deloc înclinat să ia pentru moment lucrurile în serios, îl mustra blând pentru că, în acest moment nepotrivit, manifesta curiozitate faţă de complexităţile sistemului social. Îi plăcea însă foarte mult de Amory, care-l interesa şi distra în acelaşi timp.

Burne, bălai, tăcut şi preocupat, îşi făcea apariţia în casă numai ca un fel de vedenie cu multe treburi pe cap, lunecând tăcut înăuntru seara şi afară dis-de-dimineaţă, când se ducea să citească la bibliotecă. Dorea să câştige premiul *The Princetonian* şi concura cu alţi patruzeci de îndârjiţi care râvneau la premiul întâi. În decembrie a căzut la pat cu difterie, iar concursul a fost câştigat de altcineva, dar în februarie, reîntors la cursuri, s-a aruncat din nou, cu temeritate, în lupta pentru premiu. Prin forţa împrejurărilor, Amory nu-l cunoştea decât din conversaţii de trei minute, din drumurile făcute împreună până la vreun curs şi înapoi, aşa că n-a reuşit să pătrundă taina unicului interes ce-l captiva pe Burne, nici să-i înţeleagă motivaţia.

Amory era departe de a fi mulţumit. Îi lipsea statutul câştigat la St. Regis', unde fusese cunoscut şi adulat, dar Princeton îl stimula, iar în viitor, dacă reuşea să insereze capătul pârghiei în sistem, se găseau multe lucruri menite să deştepte un Machiavelli ce dormita în el. Cluburile studenţilor seniori, în legătură cu care vara trecută îl descususe pe un absolvent care se lăsase cam greu, îi excitau imaginaţia: Ivy, detaşat şi aristocratic de-ţi lua piuitul; Cottage, un amestec impresionant de aventurieri grozavi şi craidoni bine îmbrăcaţi; Tiger Inn, cu membri atletici, spătoşi, revitalizat de perfecţionarea onestă a standardelor din şcoala pregătitoare; Cap and Gown, antialcoolic, uşor religios şi influent din punct de vedere politic; flamboiantul Colonial; Quadrangle cel literar şi încă o duzină, diferenţiate în funcţie de vârstă şi poziţie.

Orice făcea un student mai tânăr ca să apară în fasciculul puternic al proiectorului era înfierat cu eticheta de „luarea nasului la purtare”. La cinema înfloreau comentariile caustice, dar ele erau în general rostite de tineri care-şi luau nasul la purtare; a aduce vorba despre

cluburi însemna a-ţi lua nasul la purtare; a lua poziţie fermă faţă de ceva, bunăoară faţă de partidele de băut sau faţă de abstinenţa alcoolică, însemna a-ţi lua nasul la purtare. Pe scurt, nu ţi se tolera să-ţi faci cunoscută personalitatea, iar omul cu influenţă era cel care nu se angaja la nimic – până la alegerile pentru cluburi din anul al doilea, când fiecare era cusut într-un anumit sac pentru tot restul carierei sale de student.

Amory a aflat că nu ar câştiga nimic dacă ar scrie pentru *Nassau Literary Magazine*, dar că prezenţa în caseta redacţională a lui *The Daily Princetonian* putea fi de mare folos. Vaga dorinţă de a juca roluri nemuritoare în cadrul Asociaţiei Dramatice Engleze i s-a evaporat când a aflat că talentele cele mai mari şi minţile cele mai ascuţite se concentrau la Triangle Club, o asociaţie pentru comedia muzicală, care întreprindea anual un lung turneu de Crăciun. Între timp, simţindu-se straniu de singur şi de agitat în cantină, cu sufletul plin de noi dorinţe şi ambiţii, a lăsat primul trimestru să treacă, oscilând între invidia faţă de succesele sale embrionare şi o aprinsă discuţie în contradictoriu cu Kerry despre motivele din care nu fuseseră imediat primiţi în elita anului de studii.

Au petrecut multe după-amiezi tolăniţi pe pervazurile ferestrelor de la 12 Univee, privindu-şi colegii cum merg la cantina comună sau se întorc de acolo, observând cum sateliţii gravitează în jurul celor mai importanţi, urmărindu-i pe singuratici cum trec în pas grăbit şi invidiind securitatea fericită a grupurilor formate pe şcoli.

— Suntem afurisita de burghezie, asta este! i se plânse el într-o zi lui Kerry, întins cât era de lung pe sofa şi consumând, cu precizie contemplativă, o întreagă familie de *fatimas*.

— Păi, de ce nu? Am venit la Princeton tocmai ca să putem avea acest sentiment faţă de colegiile mai mici – să

ne simţim superiori, mai elegant îmbrăcaţi, mai încrezători, să facem figură bună*...*

— O, nu că aş avea ceva împotriva strălucitoarei diviziuni pe caste, recunoscu Amory. Îmi place să existe în vârf o haită de motani în călduri, dar, naiba s-o ia, Kerry, vreau să fiu şi eu printre ei.

— Numai că deocamdată, Amory, nu eşti decât un mic-burghez asudat.

Amory a păstrat un minut de tăcere.

— Nu va dura mult, a comentat el în cele din urmă. Dar detest să fac eforturi exagerate ca să-mi ating un scop. S-ar vedea urmele, nu-i aşa?

— Cicatrice onorabile.

Brusc, Kerry şi-a lungit gâtul spre stradă.

— Uite-l pe Langueduc, dacă ţii să vezi cum mai arată. Şi, imediat după el, pe Humbird.

Amory s-a ridicat agil şi a examinat strada de la fereastră.

— Oh, a zis el, cu ochii ţintă la valoroşii săi colegi, Humbird arată de milioane, dar Langueduc ăsta*...* e tipul de dur, nu? Categoria asta de oameni nu-mi place. Toate diamantele par mari până nu-s şlefuite.

— Ei bine, a spus Kerry după ce s-a mai potolit agitaţia, tu eşti un geniu literar. Doar de tine depinde.

— Mă întreb dacă aş putea fi, a zis Amory. Uneori cred sincer că da. Ceea ce sună ca dracu', aşa că n-aş spune-o nimănui altcuiva.

— Păi, dă-i drumul. Lasă-ţi plete şi scrie poezii, ca tipul ăla, D'Invilliers, de la *Lit*.

Amory a întins leneş mâna spre teancul de reviste de pe masă.

— I-ai citit ultima capodoperă?

— Nu scap nici una. Sunt rarităţi.

Amory a frunzărit publicaţia.

— Hei! a strigat surprins. E încă boboc, nu?
— Da.
— Ascult-o pe asta! Sfinte Dumnezeule!

„Vorbeşte o subretă:

Ziua se-mbracă-n falduri de neagră catifea,
Lumânărele dalbe, în cleştii argintaţi,
Cu flăcări tremurânde, sunt nişte umbre-n vânt.
Pia, Pompia... vino, să plecăm...”

— Acuma spune-mi şi mie ce naiba înseamnă?
— O scenă de cămară.

„Cu degetele ţepene, ca barza în plin zbor,
Ea zace pe patul cu cearşafuri albe,
Cu mâinile-apăsate pe sânul mic, o sfântă,
Bella Cunizza, vino la lumină!”

— Dumnezeule mare, Kerry, despre ce-o fi vorba? Jur că nu înţeleg nimic, deşi sunt şi eu un ins cu veleităţi literare.

— E destul de greu, a răspuns Kerry. Trebuie să te gândeşti la dricuri şi la lapte stricat când le citeşti. Asta nu-i atât de trăsnită ca altele.

Amory a aruncat revista pe masă.

— Bine, a suspinat el, te asigur că sunt în pom. Ştiu că nu-s un ins obişnuit şi totuşi îi urăsc pe toţi cei care nu sunt comuni. Nu mă pot hotărî dacă să-mi cultiv inteligenţa şi să devin un mare dramaturg sau să strâmb

din nas la *Tezaurul de Aur* şi să fiu un pişicher de Princeton.

— Dar la ce bun să te hotărăşti? l-a întrebat Kerry. Mai bine să pluteşti ca mine. Eu am să intru în conul de glorie planând pe cozile fracului lui Burne.

— Nu pot pluti. Vreau ceva care să mă intereseze. Vreau să trag sfori, fie şi pentru alţii. Să fiu director la *Princetonian* sau preşedintele lui Triangle. Trebuie să fiu admirat, Kerry.

— Prea mult te preocupă propria-ţi persoană.

La asta, Amory s-a ridicat în capul oaselor.

— Ba nu. Şi la tine mă gândesc. Trebuie să ieşim imediat şi să ne amestecăm cu colegii – acum, câtă vreme mai e amuzant să fii snob. Mi-ar plăcea să vin cu o târfă la balul colegiului din iunie, dar n-aş face-o decât dacă aş fi afurisit de cuviincios. Aş prezenta-o stâlpilor importanţi de salon, căpitanului echipei de fotbal, şi aş face şi alte chestii simple şi fireşti.

— Amory! a zis exasperat Kerry. Te învârţi în cerc şi-atâta tot. Dacă vrei să fii remarcat, du-te în lume şi fă ceva; dacă nu, las-o mai domol.

A căscat puternic.

— Hai, să lăsăm fumul să plutească în voia lui. Să ieşim şi să căscăm gura la antrenamentul fotbaliştilor.

Treptat, Amory a acceptat punctul acesta de vedere, hotărându-se să-şi inaugureze cariera abia toamna viitoare, şi s-a abandonat plăcerii de a privi cum Kerry se distrează pe seama lui 12 Univee.

Au umplut patul evreiaşului cu plăcintă de lămâie; au stins în fiecare seară gazul din toată casa, suflând în arzătorul din camera lui Amory, spre uluirea doamnei Doisprezece şi a instalatorului local; au expus în baie avuţia beţivilor plebei – cărţi, tablouri, mobilă –, spre deruta totală a celor doi, care au descoperit transmutarea,

prin aburii alcoolului, la întoarcerea din Trenton, de la o beţie straşnică; au fost peste măsură de dezamăgiţi când beţivanii plebei au hotărât s-o ia drept o glumă; jucau câine-roşu, douăzeci şi unu şi popa prostu' de seara până dimineaţa, iar cu ocazia zilei de naştere a unui student l-au convins să cumpere suficientă şampanie pentru o sărbătorire plină de haz. Cel ce le făcuse cinste cu atâta largheţe rămăsese treaz, iar Kerry şi Amory l-au scăpat accidental, făcându-l să se rostogolească pe două rânduri de scări, şi l-au vizitat după aceea la infirmerie, ruşinaţi şi penitenţi, toată săptămâna următoare.

— Auzi, cine-s toate tipele astea? l-a întrebat Kerry într-o zi, intrigat de volumul corespondenţei lui Amory. M-am uitat în ultimul timp la ştampilele de pe plicuri – Farmington şi Dobbs şi Westover şi Dana Hall. Care-i ideea?

Amory a rânjit.

— Toate sunt din Oraşele Gemene.

Le-a numit pe rând:

— Una e Marylyn De Witt – drăguţă şi cu maşină personală, ceea ce-mi convine de minune; alta e Sally Weatherby, care s-a îngrăşat cam tare; alta e Myra St. Claire – asta-i o poveste veche, uşor de sărutat dacă-ţi place...

— Şi cu ce le ademeneşti? s-a interesat Kerry. Eu am încercat absolut totul, dar nebunele de ştoarfe nici măcar nu se sperie de mine.

— Tu eşti tipul de „băieţel drăguţ", a sugerat Amory.

— Tocmai aici e buba. Orice mamă crede că fiică-sa-i în siguranţă dacă iese cu mine. Zău că-i enervant. Dacă încerc s-o prind pe una de mână, râde de mine şi *mi-o lasă*, ca şi cum n-ar face parte din trupul ei. De cum le ating mâna, o deconectează de ce mai au.

— Încruntă-te, l-a sfătuit Amory. Dă-le de înţeles că eşti neîmblânzit şi fă-le să te domesticească – pleacă acasă furios – întoarce-te după o jumătate de oră – sperie-le.

Kerry a clătinat din cap.

— Nici o şansă. Anul trecut i-am scris unei fătuţe de la St. Timothy un bileţel de amor cu-adevărat frumos. Într-un loc m-am excitat prea tare şi am scris „Doamne, ce mult te iubesc!” Ea şi-a scos forfecuţa de manichiură, a decupat cuvântul „Doamne” şi a arătat scrisoarea întregii şcoli. Nu merge nicicum. Nu sunt decât „dragul şi bunul de Kerry” şi tot rahatul ăsta.

Amory a zâmbit, încercând să se imagineze ca „dragul şi bunul de Amory”. N-a reuşit deloc.

Februarie a adus ploaie şi zăpadă. Examenele furtunoase ale sesiunii de iarnă au trecut şi viaţa de la 12 Univee a fost în continuare interesantă, chiar dacă lipsită de ţeluri ferme. O dată pe zi, Amory se delecta cu un *club sandwich*, fulgi de porumb şi cartofi *julienne* la „Joe’s”, de obicei întovărăşit de Kerry sau de Alec Connage. Acesta din urmă era un pişicher tăcut şi destul de arogant din Hotchkiss, care locuia în camera alăturată şi experimenta aceeaşi singurătate impusă ca şi Amory, datorată faptului că toţi colegii lui de liceu se aflau acum la Yale. Localul „Joe’s” era inestetic şi uşor neigienic, dar puteai deschide un cont practic nelimitat, împrejurare care-i convenea lui Amory. Tatăl lui speculase cu acţiuni ale industriei miniere şi, în consecinţă, alocaţia sa, deşi generoasă, nu era atât de mare pe cât şi-ar fi dorit-o.

„Joe’s” mai avea şi avantajul de a fi un loc bun pentru a te ascunde de ochii studenţilor din anii mari, deci în fiecare după-amiază la patru, Amory, împreună cu un prieten sau cu o carte, se ducea acolo să facă experimente digestive. Într-o zi de martie, găsind toate mesele ocupate,

se aşezase în faţa unui boboc, care stătea absorbit cu capul într-o carte, la ultima masă. S-au salutat scurt din cap. Amory a citit douăzeci de minute din *Profesiunea doamnei Warren* şi a consumat chifle cu şuncă (pe Shaw îl descoperise absolut din întâmplare în sesiunea de iarnă, scotocind prin bibliotecă). Celălalt boboc, şi el cufundat în lectură, a topit între timp trei pahare de lapte de malţ cu ciocolată.

Treptat, ochii lui Amory s-au ridicat spre volumul din mâna colegului său. A descifrat, literă cu literă, numele autorului şi titlul, ce i se înfăţişau cu susul în jos. *Marpessa*, de Stephen Phillips. Titlul nu-i spunea nimic, întrucât educaţia sa poetică se mărginea la *Vino în grădină*, *Maude* şi la fragmentele din Shakespeare şi Milton pe care fusese obligat să le citească recent.

Îmboldit să i se adreseze celui de vizavi, a simulat un moment interesul pentru cartea acestuia, după care a exclamat:

— Ha! Ce chestie grozavă!

Celălalt a ridicat ochii şi Amory s-a simţit cuprins de un fel de jenă artificială.

— Te referi la chiflele tale cu şuncă?

Vocea lui sacadată, dar blândă, se potrivea de minune cu ochelarii mari şi cu impresia de interes nelimitat pe care o degaja.

— Nu, a răspuns Amory. Mă refeream la Bernard Shaw.

Ca explicaţie, a întors coperta volumului către celălalt.

— Eu n-am citit nimic de Shaw. Mereu îmi propun s-o fac.

După o pauză, băiatul a continuat:

— L-ai citit pe Stephen Phillips? Îţi place poezia?

— Da, foarte mult, a afirmat avântat Amory. Dar nu cred c-am citit ceva de Phillips.

Nici nu auzise de nici un Phillips, cu excepţia răposatului David Graham[11].

— După mine, e destul de bun. Fireşte, un victorian.

Au început o discuţie despre poezie, în decursul căreia s-au prezentat unul altuia, comeseanul lui Amory dovedindu-se a fi nimeni altul decât „căposul ăla îngrozitor”, Thomas Parke D’Invilliers, care semnase pătimaşele poeme de dragoste din *Lit*. Avea, poate, nouăsprezece ani, umerii căzuţi, ochii de un albastru spălăcit şi, după cum îşi dădea seama Amory din înfăţişarea lui de ansamblu, nu deţinea cine ştie ce concepţie despre competiţia socială sau alte fenomene înrudite şi de mare interes. Oricum, îi plăceau cărţile şi parcă trecuse o veşnicie de când Amory nu mai întâlnise vreo persoană căreia să-i placă. Dacă trupa aia de la St. Paul’s aşezată la masa vecină nu l-ar fi luat şi *pe el* drept un tocilar, s-ar fi bucurat enorm de întâlnirea asta. Băieţii parcă nu-l observaseră, aşa că şi-a dat drumul. A discutat despre câteva duzini de cărţi – cărţi citite, cărţi despre care citise, cărţi despre care nici nu auzise –, turuind liste de titluri cu uşurinţa unui vânzător de la Brentano’s. D’Invilliers a fost parţial păcălit şi total încântat. Fără să poarte nimănui pică, aproape că hotărâse că Princeton consta în parte din filistini mumificaţi şi în parte din plicticoşi mortali şi că a da peste o persoană în stare să rostească numele lui Keats fără să se bâlbâie, dar care, evident, se spăla şi pe mâini, era un eveniment.

— Ai citit Oscar Wilde? a întrebat el.

— Nu. Cine a scris-o?

— E numele unui autor. Nu ştii?

— A, sigur.

O coardă a vibrat discret în memoria lui Amory.

---

[11] David Graham Phillips (1867- 1911), romancier minor american. Stephen Phillips (1868-1915), poet şi dramaturg englez.

— Nu-i cumva ăla despre care s-a compus o operă comică, *Răbdarea*?

— El e. Tocmai i-am citit o carte, *Portretul lui Dorian Gray*, şi poţi fi sigur c-aş vrea s-o citeşti şi tu. Ţi-ar plăcea. Dacă vrei, ţi-o împrumut.

— Da, aş fi încântat... Mulţumesc.

— Nu vrei să-mi faci o vizită? Am multe alte cărţi.

Amory a şovăit, a aruncat o privire spre grupul de la St. Paul's – unul dintre băieţi era magnificul, neîntrecutul Humbird – şi s-a gândit cum îl va influenţa lărgirea cercului său de prieteni. Nu ajunsese la stadiul în care să lege prietenii numai pentru a le desface – nu era suficient de egoist pentru asta –, deci a cântărit indubitabilele calităţi atractive şi valoarea lui Thomas Parke D'Invilliers, punând pe celălalt talger ameninţarea ochilor reci din spatele ochelarilor cu ramă de baga, care, în închipuirea sa, îl fulgerau de la masa vecină.

— Bine, vin.

În felul acesta a descoperit Amory *Portretul lui Dorian Gray*, *Mistica, sumbra Dolores* şi *Belle Dame sans Merci*. Timp de o lună, nu l-a interesat nimic altceva. Lumea a devenit mai estompată, dar şi mai interesantă, iar el se străduia să se uite la Princeton prin ochii lui Oscar Wilde şi ai lui Swinburne – sau ai lui „Fingal O'Flahertie" şi „Algernon Charles", cum îi plăcea să-i numească, cu preţiozitate nelipsită de umor. Citea enorm în fiecare noapte: Shaw, Chesterton, Barrie, Pinero, Yeats, Synge, Ernest Dowson, Arthur Symons, Keats, Sudermann, Robert Hugh Benson, Operele de la Savoy – un talmeş-balmeş, fiindcă descoperise dintr-o dată că nu citise mai nimic de ani de zile.

La început Tom D'Invilliers a fost mai curând o şansă decât un prieten. Amory se întâlnea cu el cam o dată pe săptămână. Au spoit împreună cu auriu tavanul camerei

lui Tom şi au decorat pereţii cu reproduceri după tapiserii celebre, cumpărate la o licitaţie, cu sfeşnice înalte şi draperii imprimate. Lui Amory îi plăcea Tom, fiindcă era deştept şi cultivat, lipsit de efeminare sau de afectare. De fapt, Amory era acela care se dădea mai mult în spectacol şi încerca, trudnic, să extragă din orice remarcă o maximă, care, dacă te mulţumeşti cu dictoanele simple, e mult mai uşor de făurit decât nenumărate alte lucruri. 12 Univee era amuzată. Kerry citea *Dorian Gray* şi-l juca pe lordul Henry, urmărindu-l pe Amory prin casă şi adresându-i-se cu „Dorian”, prefăcându-se că-i încurajează poftele destrăbălate şi atenuând tendinţele lui spre *ennui*. Când a introdus această comportare şi la cantină, spre uluirea celorlalţi comeseni, Amory s-a înfuriat, s-a ruşinat, iar după aceea n-a mai compus epigrame decât în faţa lui D’Invilliers sau a unei bine venite oglinzi.

Într-o zi Tom şi Amory au făcut o experienţă: şi-au recitat poeziile proprii şi pe cele ale lordului Dunsany pe muzică obţinută de la gramofonul lui Kerry.

— Psalmodiază! a strigat Tom. Nu declama! *Psalmodiază*!

Amory, care interpreta, şi-a asumat o mină plictisită, pretextând că avea nevoie de un disc cu mai puţină muzică de pian. La care Kerry s-a tăvălit pe podea, înăbuşindu-şi râsul.

— Pune *Inimi şi flori*! a urlat el. Of, Doamne, Doamne, simt că nasc nişte pisoi.

— Opreşte afurisitul ăla de gramofon! a strigat Amory, cam congestionat la faţă. Nu dau o reprezentaţie!

În tot acest timp, Amory încerca, delicat, să cultive la D’Invilliers simţul apartenenţei la o clasă socială, ştiind că de fapt poetul era mult mai conservator decât el şi că, pentru a deveni un pişicher obişnuit, nu avea nevoie decât să-şi ude părul cu apă, să-şi reducă orizontul conversaţiei

şi să poarte o pălărie de culoare mai închisă. Dar lauda gulerelor Livingstone şi a cravatelor negre ajunse la nişte urechi surde. De fapt, D'Invilliers era vag exasperat de eforturile lui Amory, aşa că acesta şi-a limitat vizitele la una pe săptămână şi-l invita ocazional pe Tom la 12 Univee. Asta stârnea râsete blajine printre ceilalţi boboci, care i-au poreclit „Doctor Johnson şi Boswell"[12].

Alec Connage, un alt musafir frecvent, îl simpatiza vag, dar se temea de el, fiindcă era un erudit. Kerry, care ştia să-i vadă, dincolo de flecăreala poetică, adâncimile solide, aproape respectabile, ale fiinţei, se amuza imens şi-l punea să recite poezie cu orele, în timp ce el stătea întins pe sofaua lui Amory, cu ochii închişi, ascultând:

„Asleep or waking is it? for her neck
Kissed over close, wears yet a purple speck
Wherein the pained blood falters and goes out;
Soft and stung softly, – fairer for a fleck.."[13].

— Grozav, spunea Kerry în şoaptă. Pe gustul lui Holiday ăl bătrân. Îmi închipui că a scris-o un mare poet.

Tom, încântat că are un public, recita la întâmplare din antologia *Poeme şi balade*, până când Kerry şi Amory le-au învăţat aproape la fel de bine ca el.

---

[12] Scoţianul James Boswell (1740-1795) a fost biograful şi însoţitorul fidel al marelui lexicograf şi critic englez Samuel („Doctor") Johnson (1709-1784). Prin extensie, orice biograf devotat este numit „un Boswell".

[13] „Dar adormită e sau trează? Gâtul ei
De-aproape sărutat, mai are-o urmă purpurie
Acolo unde sângele îndurerat e-mpiedicat să iasă;
Blând, blond, trup înţepat – mai palid cu o pată."

Amory a început să scrie versuri în dupăamiezile de primăvară, în parcurile marilor domenii din proximitatea Universităţii, unde lebedele creau o atmosferă propice lunecând pe lacurile artificiale şi nori lenţi navigau armonios peste vârfurile sălciilor. Luna mai a sosit prea repede şi, brusc, nemaiputând suporta zidurile, Amory a început să colinde campusul la orice oră, în ploaie sau la lumina stelelor.

Un interludiu umed şi simbolic

Peste noapte s-a lăsat ceaţa. Curgea în jos din luna de pe cer, se aduna în jurul turnuleţelor şi fleşelor, iar la urmă s-a aşezat la un nivel mai coborât, aşa că vârfurile visătoare continuau să se avânte maiestuos către bolta cerească. Siluetele care punctau ziua ca un roi de furnici se mişcau acum grăbite, ca nişte fantome subţiratice, intrând şi ieşind din prim-plan. Clădirile gotice şi chiliile erau infinit mai misterioase, aşa cum se iveau brusc din pâclă, conturată fiecare de nenumărate pătrăţele de lumină gălbuie. Nedefinit, un clopot a bătut de undeva sfertul de oră şi Amory, oprindu-se în dreptul cadranului solar, s-a întins cât era de lung în iarba udă. Răcoarea îi scălda ochii şi încetinea zborul timpului – timpul care se scursese atât de insidios în după-amiezile leneşe de aprilie, care păruse intangibil în lungile amurguri de primăvară. Seară după seară, cântecele studenţilor din anul terminal plutiseră peste campus cu o frumuseţe melancolică, iar prin carapacea conştiinţei sale de boboc pătrunsese o devoţiune profundă şi respectuoasă faţă de zidurile cenuşii şi vârfurile gotice şi tot ce simbolizau ele, ca depozitare ale unor vremuri defuncte.

Turnul vizibil de la fereastra lui, care se avânta în sus şi creştea, transformându-se într-o turlă, aspirând spre

înalt până când vârful îi devenea invizibil pe cerul matinal, i-a inoculat cel dintâi sentiment legat de vremelnicia şi lipsa de importanţă a figurinelor din campus altfel decât ca actanţi ai unei succesiuni apostolice. Îi făcea plăcere să ştie că arhitectura gotică, aspirând spre înălţimi, era cu osebire potrivită pentru universităţi – idee pe care şi-a însuşit-o, făcând-o personală. Peticele tăcute de gazon verde, clădirile liniştite ale colegiilor, cu câte o singuratică lumină scolastică ce arsese întreaga noapte, puneau stăpânire pe imaginaţia lui, iar castitatea turlelor a devenit, în concepţia sa, un simbol.

— Dracu' s-o ia! a şuierat Amory cu putere, udându-şi palmele în iarbă şi trecându-şi-le prin păr. Anul viitor mă pun pe treabă!

Ştia însă că dacă acum spiritul turnuleţelor şi fleşelor îl făcea docil şi visător, mai târziu avea să-l copleşească. Dacă acum nu era conştient decât de propria-i inadecvare, efortul îl va face să-şi dea seama de impotenţa şi insuficienţa sa.

Colegiul continua să viseze – cu ochii deschişi. Amory era stăpânit de o nerăbdare nervoasă, creată, poate, de palpitaţiile inimii sale încete. Era un pârâu în care avea să arunce o piatră, iar cerculeţele concentrice stârnite vor dispărea aproape din clipa când piatra îi va zbura din mână. Până în momentul acesta nu dăruise nimic, nu luase nimic.

Un student boboc întârziat, cu o pelerină din pânză impregnată, care fâşâia sonor, a trecut pleoscăind pe aleea moale. De undeva de sub o fereastră nevăzută, o voce a ţipat inevitabila somaţie „Scoate capul afară!” O sută de sunete mici ale curentului ce-şi continua drumul pe sub mantia ceţii i s-au imprimat, în sfârşit, în conştiinţă.

— O, *Dumnezeule*! a exclamat dintr-o dată Amory, tresărind la auzul propriei sale voci în tăcerea perfectă.

Cădeau în continuare picături de ploaie. A mai zăcut un minut nemişcat, cu mâinile încleştate. Pe urmă a sărit în picioare şi şi-a scuturat, de formă, hainele de apă.

— Sunt al dracului de ud! i-a spus el cu voce tare cadranului solar.

Istoric

Războiul a izbucnit în vara de după anul întâi. Dincolo de un anumit interes de natură sportivă faţă de iureşul nemţilor spre Paris, întreaga poveste n-a izbutit nici să-l intereseze, nici să-l emoţioneze pe Amory. În acelaşi spirit de care ar fi putut fi animat vizionând o melodramă amuzantă, spera că războiul avea să fie lung şi sângeros. Dacă nu se prelungea suficient, s-ar fi simţit ca un spectator nervos, plătitor de bilet, la un meci de box în care pugiliştii evită contactul direct.

Asta a fost reacţia lui maximă.

Ha, Ha, Hortense!

— În regulă, mânjilor!

— Scuturaţi-vă bine!

— Hei, fetiţelor, ce-ar fi să mai lăsaţi jocul ăla idiot de cărţi şi să daţi puţin din fund?

— Hei, dansatoarele!

Instructorul – preşedintele clubului Triangle – spumega neajutorat, cu faţa roşie de îngrijorare, şi trecea de la izbucniri furioase de autoritate la crize temperamentale de lehamite, când se aşeza jos fără chef şi se întreba cum naiba avea să fie gata la timp cu spectacolul pentru turneul de Crăciun.

— În ordine! Trecem la dansul piraţilor!

Dansatorii au mai tras un fum din ţigarete şi s-au târât la locurile lor; cel care o făcea pe primadona a păşit iute în faţă, aranjându-şi braţele şi picioarele într-o poziţie sugestivă, iar când instructorul a pornit să bată din palme şi din picior şi să indice ritmul cu vocea, au încropit un dans.

Clubul Triangle era un muşuroi uriaş, fierbând de activitate. Prezenta anual câte o comedie muzicală, plecând în turneu cu toată distribuţia, corul, orchestra şi decorurile. Turneul dura toată vacanţa de Crăciun. Libretul şi muzica erau opera studenţilor; cât despre club, era instituţia cea mai influentă, căci peste trei sute de studenţi îşi disputau anual calitatea de membru.

După o victorie lejeră în prima competiţie pentru premiul *Princetonian* din anul al doilea, lui Amory i s-a încredinţat un rol vacant din distribuţia comediei, cel al lui *Ulei Încins, locotenentul piraţilor*. În fiecare seară a ultimei săptămâni repetaseră la Cazino *Ha, Ha, Hortense!,* de la două după-amiaza până la opt dimineaţa, ţinându-se treji cu o cafea neagră şi tare şi dormind la cursuri, în pauze. Loc special, Cazinoul: un amfiteatru mare cât o şură, presărat cu băieţi în roluri de fete, băieţi în roluri de piraţi, băieţi în roluri de bebeluşi; cu decorurile în curs de a fi ridicate violent pe scenă; cu omul de la lumini făcând probe de funcţionare şi proiectând fascicule nescontate de raze în ochi furioşi; iar deasupra tuturor zgomotelor vibra zdrăngănitul constant al orchestrei, care-şi acorda instrumentele, sau veselul dum-dum al unei melodii de la Triangle. Băiatul care scrie versurile stă în picioare într-un colţ, rozând capătul creionului: mai are douăzeci de minute ca să se gândească la ceva pentru bisări. Producătorul se ceartă cu secretarul despre câţi bani să se cheltuiască pentru „afurisitele de costume de lăptăreasă”. Un fost absolvent, preşedinte al clubului în nouăzeci şi opt,

se apleacă afară din lojă, gândindu-se că pe vremea sa totul fusese mult mai simplu.

Cum de se realiza totuşi un spectacol la Triangle era un mister total, dar, oricum, un mister plin de zarvă, fie că-ţi dădeai sau nu destulă osteneală ca să ai voie să porţi un mic triunghi de aur pe lanţul de la ceas. *Ha, Ha, Hortense!* fusese rescrisă de şase ori şi avea trecute în program numele a nouă colaboratori. Toate spectacolele de la Triangle începeau prin a fi „altceva, nu o simplă comedie muzicală”, dar când cei câţiva autori, preşedintele, instructorul şi comitetul profesorilor îşi isprăveau treaba, tot ce mai rămânea era spectacolul Triangle cel vechi şi de nădejde, cu vechile bancuri pe care te puteai bizui, cu vedeta din rolul principal care se îmbolnăvea sau era eliminată chiar înainte de turneu şi cu bărbatul cu perciuni negri din grupul de „balerine” care „refuza absolut să se bărbierească de două ori pe zi, dracu’ s-o ia!”

Exista un moment absolut strălucit în *Ha, Ha, Hortense!* O veche tradiţie princetoniană spune că oricând un student de la Yale, membru al faimoasei organizaţii „Craniul şi oasele”, aude menţionându-se numele sacru, trebuie să părăsească imediat încăperea. Tot o tradiţie este şi faptul că membrii ei au invariabil un succes deosebit în cariera ulterioară, adunând o grămadă de bani, de voturi, de certificate de trezorerie sau de ce şi-or fi propus să adune. În consecinţă, la fiecare reprezentaţie cu *Ha, Ha, Hortense!* o jumătate de duzină de locuri rămâneau nevândute, ca să fie ocupate de şase dintre vagabonzii cei mai respingători ce puteau fi culeşi de pe stradă, aranjaţi de machiorul de la Triangle să arate şi mai rău. În momentul din spectacol când *Firebrand, şeful piraţilor*, arată cu degetul steagul negru şi zice „Eu sunt absolvent de Yale! Luaţi seama la steagul meu cu craniu şi oase!”, atunci cei şase vagabonzi aveau instrucţiuni să se

ridice *nesmintit*, în văzul tuturor, şi să iasă din teatru cu o expresie de profundă tristeţe şi de demnitate rănită pe faţă. Se susţinea, deşi fără dovezi, că o dată rândurile vagabonzilor angajaţi au fost îngroşate de un student de Yale veritabil.

Au jucat toată vacanţa pentru protipendada din opt oraşe mari. Lui Amory i-au plăcut cel mai mult Louisville şi Memphis: aceste oraşe ştiau cum să-şi întâmpine oaspeţii străini, serveau un *punch* extraordinar şi etalau o diversitate uluitoare de frumuseţe feminină. La Chicago a aprobat o anumită vervă ce transcendea accentul prea îngroşat. Totuşi acesta era un oraş legat de Yale şi, întrucât Yale Glee Club era aşteptat să sosească peste o săptămână, Triangle n-a fost decât parţial omagiat. La Baltimore cei din Princeton se simţeau ca acasă şi toată lumea s-a îndrăgostit de oraş. Pe tot parcursul turneului s-a consumat apă de foc aşa cum se cuvine; unul dintre actori urca invariabil pe scenă bine abţiguit, pretextând că aşa cerea rolul. Aveau trei vagoane private, totuşi nimeni nu dormea altundeva decât în cel de-al treilea, supranumit „vagonul de animale”, unde stăteau îngrămădiţi suflătorii ochelarişti ai orchestrei. Totul se petrecea atât de iute, că n-aveai timp să te plictiseşti, dar când au sosit la Philadelphia, aproape de sfârşitul vacanţei, a fost o binecuvântare să evadeze din atmosfera grea, de flori şi machiaj gras, iar mânjii şi-au scos corsetele cu dureri abdominale şi gemete de uşurare.

De cum s-a spart gaşca, Amory a pornit grăbit spre Minneapolis, fiindcă Isabelle Borgé, verişoarea lui Sally Weatherby, urma să-şi petreacă acolo iarna cât timp părinţii ei erau în străinătate. Şi-o amintea pe Isabelle doar ca pe o copiliţă cu care se jucase uneori când fusese prima dată la Minneapolis. Ea plecase şi trăia la Baltimore, dar de atunci îşi făurise şi un trecut.

Amory era plin de avânt, încrezător, excitat şi exaltat. I se părea romantic şi interesant să dea fuga înapoi la Minneapolis ca să revadă o fată cunoscută în copilărie, aşa că, fără strângere de inimă, i-a telegrafiat mamei să nu-l aştepte... A petrecut treizeci şi şase de ore în tren, gândindu-se la el însuşi.

„Pipăiala”

În turneul cu Triangle Amory avusese permanent contact cu marele fenomen american contemporan – „partida de pipăială”.

Nici una dintre mamele victoriene – şi majoritatea mamelor erau victoriene – n-avea idee cât de uşor se lăsau sărutate fiicele lor. „Numai *slujnicele* se poartă aşa”, îi spune doamna Huston-Carmelite popularei ei fiice. „Ele sunt mai întâi sărutate şi abia după aia cerute de nevastă.”

Dar Fiica Populară se logodeşte din şase în şase luni între vârstele de şaisprezece şi douăzeci şi doi de ani, când aranjează o partidă cu tânărul Hambell de la firma Cambell & Hambell, care se crede, prostul, primul ei iubit. Iar între logodne F. P. (aleasă prin sistemul eliminării de la balurile dansante, care încurajează supravieţuirea celei mai tari) mai savurează şi alte ultime săruturi sentimentale în lumina lunii sau a focului din cămin sau în bezna de afară.

Amory a văzut fete făcând lucruri care până şi în mintea sa ar fi fost imposibile: mâncând la trei dimineaţa, după dans, în bistrouri compromiţătoare sau pălăvrăgind despre toate aspectele vieţii cu un aer pe jumătate serios, pe jumătate batjocoritor, şi cu o excitaţie ascunsă care, considera Amory, echivala cu o renunţare la morală. Dar nu şi-a dat seama cât de răspândit era fenomenul decât

atunci când a văzut oraşele dintre New York şi Chicago ca pe o vastă scenă de intrigi juvenile.

O după-amiază la Plaza, cu amurgul de iarnă colorând cerul afară şi zvon vag de tobe urcând de la etajele de jos*...* Se foiesc şi umblă ţanţoş prin hol, luând câte un cocteil, scrupulos îmbrăcate, aşteptând. Pe urmă uşile mari de sticlă se învârt şi păşesc înăuntru, mărunt, trei ghemuri mari de blănuri. Urmează teatrul şi apoi o masă la Midnight Frolic – desigur, mama va fi şi ea prezentă, dar rolul ei se va limita la a face lucrurile să pară şi mai pline de taină şi de splendoare, cum şade singură la masa părăsită, spunându-şi că distracţiile astea nu-s nici pe jumătate atât de destrăbălate cum le descrie lumea, numai că-s cam obositoare. Dar F. P. este iarăşi îndrăgostită*... ciudat*, nu-i aşa, că, deşi în taxi a rămas atâta loc, F.P. şi băiatul din Williams n-au mai încăput şi au fost nevoiţi să ia altă maşină? Bizar! N-aţi observat ce îmbujorată era F.P. când a ajuns numai cu şapte minute întârziere? Dar unei F.P. „i se iartă orice”.

„Juna cea belă” a devenit un „flirt”, iar „flirtul” a devenit o „vampă-copil”. „Juna cea belă” avea cinci sau şase vizitatori în fiecare după-amiază. Dacă, prin cine ştie ce accident, F.P. are doi, lucrurile devin cam încurcate pentru cel ce nu şi-a fixat o întâlnire în prealabil. „Juna cea belă” era înconjurată de o duzină de cavaleri în intervalurile dintre dansuri. Încearcă s-o găseşti pe „frumoasă” între dansuri, încearcă numai s-o găseşti!

Aceeaşi fată*...* în plină atmosferă creată de muzica de junglă şi de contestarea codurilor morale. Pentru Amory, gândul că era foarte posibil să sărute înainte de miezul nopţii orice fată populară cunoscută la ora opt exercita o fascinaţie aparte.

— De ce naiba ne aflăm aici? a întrebat-o pe fata cu piepteni verzi în păr într-o noapte, când stăteau amândoi în limuzina cuiva, în faţa Country Club-ului din Louisville.

— Habar n-am. Numai că-s plină de draci.

— Să vorbim cinstit... N-o să ne mai întâlnim niciodată. Am dorit să vin aici cu tine fiindcă te-am considerat cea mai frumoasă fată din raza vederii mele. De fapt, nu-ţi pasă dac-ai să mă mai întâlneşti vreodată, nu?

— Nu – dar aşa vorbeşti cu toate fetele? Cu ce-am greşit eu?

— Şi nu ai obosit de atâta dans, nu vrei o ţigară sau altceva dintre lucrurile de care vorbeai? Voiai numai să fii...

— Of, hai înăuntru, l-a întrerupt ea, dacă vrei să *analizezi*! Să nu mai *vorbim* despre asta.

Când erau la modă jerseurile croşetate manual, fără mâneci, Amory, într-un acces de inspiraţie, le-a botezat „veste de pipăială”. Numele s-a răspândit de la un ocean la altul, pe buzele fanţilor de hotel şi ale F.P.-urilor.

Descriptiv

Amory împlinise optsprezece ani, avea cu puţin sub un metru optzeci şi arăta excepţional – dar nu într-un sens convenţional al cuvântului. Avea o faţă foarte tânără, a cărei inocenţă era stricată de nişte ochi verzi, pătrunzători, tiviţi cu gene negre, lungi. Îi lipsea cumva magnetismul intens de sorginte animală ce însoţeşte adeseori frumuseţea masculină sau feminină. Personalitatea sa părea că rezidă mai degrabă în ceva mental şi nu-i stătea în putere s-o activeze sau s-o dezactiveze, ca pe un robinet.

Dar nimeni nu uita cum arată.

Isabelle

S-a oprit în capul scărilor. Senzaţia atribuită săritorilor de la trambulină, solistelor în seara premierei şi tinerilor viguroşi în ziua Marelui Meci a inundat-o. Ar fi trebuit să coboare în răpăitul tobelor sau pe un potpuriu cacofonic de teme din *Thaïs* şi *Carmen*. Niciodată nu fusese mai curioasă să ştie cum arată, niciodată atât de satisfăcută în această privinţă. Împlinise şaisprezece ani acum şase luni.

— Isabelle! a strigat-o verişoara Sally din uşa camerei de toaletă.

— Sunt gata.

A înghiţit un nod mic, produs de nervozitate.

— A trebuit să trimit pe cineva acasă după o altă pereche de pantofi. Vin într-o clipă.

Isabelle a dat să pornească spre camera de toaletă, ca să arunce o ultimă privire în oglindă, dar ceva a făcut-o să rămână pe loc şi să se uite în jos de pe scara grandioasă a clubului Minnehaha. Scările descriau o curbă chinuitoare şi nu putea distinge în holul de dedesubt decât două perechi de picioare bărbăteşti. Încălţate cu pantofi eleganţi, de un negru identic, nu ofereau nici un indiciu asupra identităţii, dar ea s-a întrebat curioasă dacă una dintre perechi era cumva ataşată de Amory Blaine. Deşi nu-l întâlnise încă, respectivul tânăr îi ocupase o parte considerabilă a zilei – a primei zile de la sosirea ei aici. Venind cu maşina de la gară, Sally, în torentul de întrebări, destăinuiri şi exagerări, îi spusese din proprie iniţiativă:

— Sunt *sigură* că-l ţii minte pe Amory Blaine. Ei bine, pur şi simplu arde de nerăbdare să te revadă. Şi-a amânat cu o zi întoarcerea la colegiu şi vine deseară. A auzit atâtea despre tine... Pretinde că-şi aminteşte de ochii tăi.

Ultima propoziţie o încântase pe Isabelle. Le punea pe amândouă pe picior de egalitate, deşi era şi ea capabilă să-şi regizeze propriile poveşti romantice, cu sau fără

pregătire publicitară. Dar după tremurul anticipativ trăise o senzaţie de scufundare care o îndemnase să întrebe:

— Cum adică a auzit multe despre mine? Ce fel de lucruri a auzit?

Sally zâmbise. Faţă de verişoara sa mai provincială simţea nevoia să fie călăuză.

— Ştie că eşti… că eşti considerată frumoasă şi aşa mai departe.

Făcuse o pauză.

— Şi cred că a auzit că ai fost sărutată.

La aceste cuvinte, pumnişorul lui Isabelle se strânsese sub mantoul de blană. Era obişnuită să fie urmărită în maniera aceasta de trecutul ei disperat, dar pomenirea lui stârnea în ea, fără greş, un sentiment de ciudă. Cu toate acestea, într-un oraş străin o asemenea reputaţie avea avantajele ei. Era o „exaltată”, nu? Ei bine, vor vedea ei.

De la fereastră, Isabelle urmărea cum cade zăpada în dimineaţa îngheţată. Era cu mult mai frig aici decât în Baltimore; uitase de asta. Sticla uşii laterale avea flori de gheaţă, iar geamurile erau încreţite cu zăpadă la colţuri. Mintea ei se juca întruna cu acelaşi subiect. Se îmbrăca şi el ca băiatul de colo, care înainta agale pe strada comercială aglomerată, în mocasini şi costum de carnaval? Era atât de *western*! Desigur că nu arăta la fel – doar era la Princeton, în anul al doilea sau cam aşa ceva. De fapt, nu avea o idee clară despre cum arăta el. Dintr-un instantaneu străvechi, păstrat într-un album de fotografii hărtănit, o impresionaseră ochii lui mari (între timp, probabil că şi el crescuse pe măsura lor). Totuşi în ultima lună, când se hotărâse vizita la Sally, el dobândise în mintea ei proporţiile unui adversar stimabil. Copiii, cei mai aprigi peţitori, îşi planifică rapid campaniile, iar Sally compusese prin corespondenţă o sonată inteligentă, pe măsura temperamentului excitabil al lui Isabelle. De câtva

timp, Isabelle era capabilă de emoţii foarte puternice, chiar dacă trecătoare*...*

Maşina se oprise în dreptul unei clădiri lăbărţate din piatră albă, retrasă de la strada troienită. Doamna Weatherby o salutase călduros şi diferiţii ei verişori mai mici fuseseră traşi afară din colţurile unde tăceau respectuoşi. Isabelle a făcut cunoştinţă cu ei cu tact. Când era în formă, îşi făcea aliaţi din toţi cei cu care venea în contact, cu excepţia fetelor mai mari şi a unor femei mai vârstnice. Orice impresie crea, o crea cu bună ştiinţă. Jumătatea de duzină de fete cu care reînnoise cunoştinţa în dimineaţa aceea au fost toate impresionate atât de personalitatea ei deschisă, cât şi de reputaţia ei. Amory Blaine era un subiect la zi. Evident, puţin cam uşuratic în dragoste, nici popular, nici nepopular... Se părea că toate fetele de aici avuseseră o legătură sentimentală cu el, dar nici una nu era dispusă să furnizeze informaţii utile. Însă avea să se îndrăgostească de ea*...* Sally făcuse publică această informaţie tinerelor din grupul ei şi acum ele o redirecţionaseră spre Sally de cum dăduseră cu ochii de Isabelle. Isabelle luase hotărârea de taină că, dacă era nevoie, se va *obliga* să-i placă de Amory – îi datora acest lucru lui Sally. Altminteri Sally ar fi putut fi extrem de dezamăgită. Sally îl descrisese în culori atât de calde: era chipeş, „distins, într-un fel, când îşi dă osteneala”, avea stil şi era, cum se şi cerea, inconstant. De fapt, regăsea în el toate calităţile romantice după care vârsta şi împrejurările o îndemnau să tânjească. Se întreba dacă pantofii de dans care descriau paşi de foxtrot în jurul covoraşului pufos din hol îi aparţineau lui Amory.

Toate impresiile şi, la drept vorbind, toate ideile aveau pentru Isabelle un caracter extrem de caleidoscopic. Poseda acel amestec ciudat de temperament artistic cu temperament social, pe care-l întâlnim frecvent la două

categorii: femeile de societate şi actriţele. Educaţia – sau, mai bine zis, sofisticarea pe care o avea – o absorbise de la băieţii care se întrecuseră să-i intre în graţii. Tactul ei era instinctiv şi capacitatea de a se angaja în diverse iubiri era limitată numai de numărul băieţilor susceptibili de a-i fi pe plac şi abordabili prin telefon. Cochetăria zâmbea în ochii ei mari, bruni-cafenii, şi strălucea prin intensul ei magnetism personal.

Aşadar, în seara aceea aştepta în capul scărilor să i se aducă pantofiorii. Tocmai când începea să devină nervoasă, Sally a apărut din camera de toaletă iradiind, ca de obicei, bună dispoziţie şi bonomie şi au coborât împreună până la nivelul inferior, în timp ce proiectorul neastâmpărat din mintea Isabellei lumina două idei: era bucuroasă că arăta splendid în seara asta şi se întreba dacă el se pricepea la dans.

La parter, în sala mare a clubului, a fost înconjurată pentru moment de fetele cu care făcuse cunoştinţă după-amiază, pe urmă a auzit vocea lui Sally repetând o listă de nume şi s-a pomenit făcând reverenţe în faţa unui sextet de siluete alb-negre, teribil de rigide şi vag familiare. S-a auzit undeva numele Blaine, dar la început ea n-a reuşit să-l localizeze. A urmat un moment foarte confuz, foarte juvenil, de înghionteli şi bătăi stângace pe umăr, din pricina căruia fiecare s-a pomenit angajat în conversaţie cu persoana pe care dorea cel mai puţin s-o întreţină. Isabelle a manevrat în aşa fel încât ea şi Froggy Parker, boboc la Harvard, cu care jucase cândva şotron, să găsească loc de stat pe trepte. O referire plină de umor la trecut era tot ce-i trebuia. Isabelle putea face lucruri remarcabile în societate pornind de la o singură idee. Mai întâi o repeta, fermecată, într-un contralto entuziasmat şi cu o umbră de accent sudist; pe urmă o ţinea la distanţă şi-i surâdea cu zâmbetul ei neîntrecut; apoi o oferea în

diferite variante, jucând cu ea un fel de de-a prinselea mental – toate în forma nominală a dialogului. Froggy era fascinat şi absolut ignorant în privinţa faptului că toate acestea nu erau pentru el, ci pentru ochii verzi ce străluceau sub coama de păr lucitor, dat grijuliu cu apă, aflată puţin mai la stânga – căci Isabelle îl descoperise pe Amory. Aşa cum o actriţă, chiar şi în cea mai puternică manifestare a propriului său magnetism conştient, percepe o imagine bine conturată a spectatorilor din primul rând, şi Isabelle reuşise să-şi cântărească oponentul. Mai întâi, avea părul castaniu şi, după dezamăgirea pe care o simţea, ştia că se aşteptase să fie brunet şi la fel de zvelt ca băieţii din reclamele pentru jartiere. În rest, o uşoară îmbujorare, un profil armonios, romantic, efectul produs de un costum pe corp şi o cămaşă vaporoasă de mătase, din cele pe care femeilor le place să le vadă pe bărbaţi, dar de care bărbaţii au cam început să se sature.

În timpul acestei inspecţii Amory o urmărea tăcut din ochi.

— Nu eşti şi tu de aceeaşi părere? a întrebat ea brusc, întorcându-se spre el cu inocenţă în ochi.

S-a produs agitaţie şi Sally a condus lumea la masă. Amory s-a înghesuit să ajungă lângă Isabelle şi i-a şoptit:

— Eşti partenera mea la dineu. Am fost repartizaţi unul altuia.

Isabelle a rămas fără glas – abordarea era cam prea directă. De fapt, avea senzaţia că o replică bună îi fusese furată vedetei şi încredinţată unui personaj secundar... Nu trebuia să scape nici o clipă frâiele din mâini. În jurul mesei răsunau râsete cristaline, produse de încurcătura aşezării mesenilor, după care mulţi ochi curioşi s-au întors spre ea, cea aşezată aproape de capul mesei. Lui Isabelle îi plăcea enorm ceea ce se petrecea, iar Froggy Parker era

atât de absorbit de strălucirea suplimentară a îmbujorării ei, încât a uitat să tragă scaunul pentru Sally şi a rămas paralizat de jenă. Amory se aşezase de cealaltă parte, sigur pe el şi mândru, şi o privea cu neascunsă admiraţie. I s-a adresat imediat – ca, de altfel, şi Froggy:

— Am auzit multe despre tine din zilele când aveai codiţe...

— N-a fost ciudat că după-amiază*...*?

S-au oprit amândoi. Isabelle s-a răsucit timidă spre Amory. De obicei expresia de pe faţa ei constituia un răspuns mulţumitor pentru oricine, dar de data asta s-a hotărât să vorbească:

— Cum aşa, ai auzit*...*? De la cine?

— De la toată lumea – în toţi anii cât ai fost departe.

Ea a roşit, cum se cuvenea. La dreapta ei, Froggy era deja *hors de combat*, deşi încă nu-şi dădea seama.

— Să-ţi spun de ce mi-am amintit în legătură cu tine în toţi anii ăştia, a continuat Amory.

Ea s-a înclinat spre el, rămânând, modestă, cu ochii pe ţelina din farfurie. Froggy a scos un suspin – cunoscându-l bine pe Amory, ştia că avea talentul nativ de a se descurca în astfel de situaţii. S-a întors spre Sally s-o întrebe dacă anul viitor avea să plece de acasă la şcoală. Amory a deschis discuţia cu o lovitură bine ţintită:

— Am un adjectiv care ţi se potriveşte de minune.

Era una dintre uverturile sale favorite – rareori avea vreo idee în minte, dar fraza asta nu putea să nu stârnească interesul şi era oricând capabil să producă ceva cu aer de compliment dacă era strâns cu uşa.

— Of... care?

Faţa Isabellei era un exemplu de curiozitate vrăjită.

Amory a clătinat din cap:

— Încă nu te cunosc destul de bine.

— Dar o să-mi spui*...* mai târziu? a şoptit ea.

El a asigurat-o că da, dând din cap.

— O să sărim peste nişte dansuri.

Şi Isabelle a dat din cap.

— Ţi s-a spus vreodată că ai ochi pătrunzători? l-a întrebat ea.

Amory s-a străduit să-i facă şi mai pătrunzători. Avea impresia, fără să bage mâna în foc, că piciorul ei îl atinsese pe al său pe sub masă. Poate că nu fusese decât piciorul mesei. Greu de spus. În orice caz, l-a străbătut un fior. S-a întrebat repede dacă va fi greu să obţină folosirea exclusivă a cămăruţei de la etaj.

Copii în pădure

Evident că Isabelle şi Amory nu erau inocenţi, dar nu erau nici deosebit de obraznici. Mai mult, statutul de amator avea o valoare extrem de scăzută în jocul în care se prinseseră, un joc ce avea să devină, după toate probabilităţile, principalul ei obiect de studiu pentru viitorii ani. Ea începuse, după cum s-a văzut, cu frumuseţea ei şi temperamentul ei impresionabil; restul era produsul romanelor populare accesibile şi al conversaţiilor din camerele de toaletă, culese de la femeile ceva mai în vârstă. Isabelle se deprinsese cu un mers artificial încă de la vârsta de nouă ani şi jumătate, când ochii ei mari şi înstelaţi îi proclamaseră cel mai convingător calitatea de ingenuă. Proporţional, Amory se lăsa mai puţin amăgit. El aştepta să cadă masca, fără să-i conteste lui Isabelle dreptul de a o purta. Cât despre ea, nu se lăsa impresionată de aerul lui studiat de blazare sofisticată. Trăise într-un oraş mare şi, din acest punct de vedere, avea un uşor avantaj. Dar înţelegea poza lui – era doar una din zecile de convenţii caracteristice unei asemenea situaţii. Amory îşi dădea seama că se bucura acum de

această favoare deosebită fiindcă fata fusese pregătită să atace; ştia că ea îşi alesese cea mai valoroasă pradă accesibilă şi că va trebui să-şi îmbunătăţească şansele dacă nu voia să piardă avantajul. Aşa că au continuat cu o infinită viclenie, care i-ar fi oripilat pe părinţii fetei.

După dineu a început dansul*...* lin. Lin? Băieţii şi-o disputau pe Isabelle după numai câţiva paşi şi apoi se certau prin colţuri, spunând „Ai fi putut să mă laşi să dansez mai mult de un centimetru” şi „Nici ei nu i-a plăcut că mi-ai luat-o, mi-a spus după ce ţi-am luat-o înapoi”. Era adevărat – ea le spunea acelaşi lucru tuturor, iar la despărţire le strângea uşor mâna, de parcă i-ar fi asigurat: „Să ştii că dansul cu tine a fost cea mai frumoasă parte a serii”.

Dar a trecut timpul, circa două ore, şi cavalerii mai puţin subtili ar fi făcut bine să-şi îndrepte privirile pseudo-pătimaşe în altă parte, fiindcă ora unsprezece i-a găsit pe Isabelle şi pe Amory aşezaţi pe canapeaua din odăiţa de lângă biblioteca de la etaj. Ea ştia că formează un cuplu frumos şi părea că se abandonează exclusiv acelei izolări, în timp ce frumuseţi mai puţin izbitoare se foiau şi pălăvrăgeau la parter.

Băieţii care treceau prin faţa uşii le aruncau priviri invidioase; fetele care treceau se mulţumeau să râdă şi să se încrunte, devenind mai înţelepte în sinea lor.

Ajunseseră acum la un stadiu bine definit. Schimbaseră informaţii despre cursul vieţii lor de la ultima întâlnire şi Isabelle ascultase multe lucruri auzite şi cu alte prilejuri. Amory era student în anul al doilea şi era în conducerea clubului *The Princetonian*, al cărui preşedinte spera să ajungă anul viitor. El aflase că unii dintre băieţii cu care ieşise ea la Baltimore erau cunoscuţi drept „teribil de exaltaţi” şi că se prezentau la dansuri într-o stare de stimulare artificială. Majoritatea aveau cam douăzeci de

ani şi conduceau maşini Stutz de un roşu atractiv. Se părea că mai bine de jumătate dintre ei fuseseră deja eliminaţi din diferite colegii şi şcoli, dar unii aveau nume de sportivi cunoscuţi, ceea ce l-a făcut pe Amory s-o privească admirativ pe Isabelle. De fapt, Isabelle abia începea să aibă cunoştinţe mai profunde despre universităţi. Se cunoştea din vedere şi se saluta cu o mulţime de tineri care o considerau „o copilă drăguţă, vrednică de ţinut sub observaţie”. Dar Isabelle le înşira numele cu o veselie falsă, care l-ar fi descumpănit şi pe un nobil vienez. Atât de mare este puterea vocilor tinere, de contralto, pe sofale care se lasă sub greutatea omului.

El a întrebat-o dacă-l credea înfumurat. Ea a răspuns că era o diferenţă între înfumurare şi siguranţă de sine. Adora siguranţa de sine la bărbaţi.

— Froggy îţi este prieten bun? s-a interesat Isabelle.

— Destul de bun... De ce?

— Când dansează, dă tare din fund.

Amory a râs.

— Dansează de parcă fata s-ar afla în spate, nu în braţele lui.

Isabelle a apreciat aceste cuvinte.

— Te pricepi să defineşti oamenii.

Amory a negat vehement. Cu toate acestea, a definit pentru ea câteva persoane prezente. Pe urmă au discutat despre mâini.

— Ai mâini foarte frumoase, a remarcat ea. Arată de parcă ai cânta la pian. E adevărat?

Spuneam că au atins un stadiu foarte bine definit... nu, m-am înşelat, era un stadiu foarte critic. Amory îşi amânase călătoria cu o zi ca s-o poată vedea, iar trenul său pleca la douăsprezece şi optsprezece, în noaptea aceea. Cufărul şi valiza îl aşteptau deja la gară, iar ceasornicul începea să tragă tot mai greu în buzunar.

— Isabelle, a zis el pe neaşteptate. Vreau să-ţi spun ceva.

Vorbiseră neserios despre „luminiţa aia jucăuşă” din ochii ei, iar Isabelle a înţeles, din schimbarea de ton, ce avea să urmeze – de fapt, chiar se întrebase cât de repede avea să se întâmple. Amory a întins braţul pe deasupra capetelor lor lipite şi a stins lumina electrică, aşa că se găseau acum în întuneric, cu excepţia dungii roşietice care venea prin uşa întredeschisă de la lămpile de citit. El şi-a făcut curaj:

— Nu ştiu dacă ştii sau nu ce ai*...* ce vreau să-ţi spun. Doamne, Isabelle, *sună* ca o replică dintr-o piesă, dar nu e.

— Ştiu, a şoptit moale Isabelle.

— Poate că n-o să ne mai vedem niciodată ca acum*...* Uneori am un ghinion teribil.

Se înclinase spre celălalt capăt al canapelei, mai departe de ea, dar Isabelle îi distingea bine ochii în întuneric.

— Ba ai să mă mai vezi, prostuţule.

Ea a apăsat imperceptibil pe ultimul cuvânt, făcând din el aproape o alintare. Amory, uşor răguşit, a continuat:

— Am fost atras de o mulţime de oameni – de fete – şi cred că şi tu ai fost... de băieţi, vreau să spun, dar tu*...*

Întrerupându-se brusc, s-a aplecat înainte, cu bărbia proptită în palme.

— Of, la ce bun?... Tu îţi vei urma drumul şi presupun că şi eu mi-l voi urma pe al meu.

O clipă de tăcere. Isabelle era profund mişcată. Şi-a răsucit batista, făcând din ea un ghem compact, şi, în lumina slabă care o scălda, a lăsat-o deliberat să cadă pe jos. Mâinile li s-au atins uşor, dar nici unul n-a vorbit. Tăcerile deveneau tot mai frecvente şi mai delicioase. Afară, o altă pereche desprinsă din grup urcase la etaj şi exersa la pian în camera vecină. După preliminariile

obişnuite, „Marşul măgarilor”, unul dintre ei a atacat melodia *Copii în pădure* şi o voce uşoară, de tenor, a făcut să se audă cuvintele şi în alcovul lor:

„Dă-mi mâna ta –
Voi constata
Că am plecat ca să visăm.”

Isabelle a fredonat încet melodia şi a tremurat, simţind mâna lui Amory peste a sa.

— Isabelle, a şoptit el. Ştii că sunt nebun după tine. Sper că şi tu ţii măcar puţin la mine.

— Da.

— Cât de mult? Există vreun băiat de care-ţi place mai mult?

— Nu.

El de-abia o auzea, deşi se apleca spre ea atât de tare, că-i simţea răsuflarea pe obraz.

— Isabelle, mă întorc la colegiu pentru şase luni nesfârşite şi de ce să nu*...* Dac-aş putea primi ceva care să-mi amintească de tine*...*

— Închide uşa.

Vocea ei abia pâlpâia, aşa că Amory nu era sigur că vorbise cu adevărat. Când a închis delicat uşa, melodia a tremurat afară:

„Lucesc razele de lună,
Sărută-mă de noapte bună.”

„Ce cântec splendid!” îşi spunea ea. Totul era minunat în seara aceasta, în special scena lor romantică din cămăruţă, cu mâinile lor împreunate şi cu inevitabilul încântător de aproape. Viziunea vieţii ei viitoare era

alcătuită din astfel de scene, înşiruite la nesfârşit: sub clar de lună, în lumina palidă a stelelor, pe bancheta din spate a unor limuzine încălzite, în maşini de teren joase, dar comode, oprite la umbra pomilor – numai băiatul era, poate, altul, dar cel de acum era *atât* de dulce. El i-a luat blând mâna. Cu o mişcare bruscă, i-a întors-o şi, ridicând-o la buze, i-a sărutat palma.

— Isabelle!

Şoapta lui se contopea cu muzica şi parcă au plutit şi mai aproape unul de celălalt. Respiraţia fetei s-a înteţit.

— Nu pot să te sărut, Isabelle, Isabelle?

Cu buzele întredeschise, ea a întors capul spre el în întuneric. Dintr-o dată i-a asaltat un zvon de voci, un tropăit de paşi repezi. Iute ca fulgerul, Amory a întins braţul şi a aprins lumina, iar când uşa a zburat în lături şi trei băieţi – printre care Froggy cel furios şi iubitor de dans – s-au repezit înăuntru, Amory răsfoia revistele de pe măsuţă, în timp ce Isabelle şedea nemişcată, senină şi defel ruşinată, întâmpinându-i cu un zâmbet de bun venit. Dar inima îi bătea să-i spargă pieptul şi se simţea foarte frustrată.

Evident că vraja se rupsese. Voci imperioase au solicitat un dans, cei doi au făcut schimb de priviri – de partea lui, disperare, de a ei, regret – şi serata a continuat, cavalerii recâştigându-şi încrederea şi începând din nou să o ia unul de la altul în timpul dansului.

Cu un sfert de ceas înainte de miezul nopţii, Amory a dat solemn mâna cu Isabelle în mijlocul unui grup adunat ca să-i ureze drum bun. O clipă şi-a pierdut controlul şi s-a enervat puţin când o voce satirică, aparţinând unui ghiduş ascuns, a strigat:

— Du-o afară, Amory!

Când i-a luat mâna, a strâns-o puţin, iar ea i-a răspuns tot cu o apăsare, cum procedase cu alte douăzeci de mâini în seara aceea. Atâta tot.

La ora două, după ce se întorseseră la reşedinţa familiei Weatherby, Sally a întrebat-o dacă ea şi Amory petrecuseră „câtva timp” în cămăruţă. Isabelle s-a întors tăcută spre ea. În ochi i se vedea scânteia idealismului, a celei care are visuri neprihănite, ca Ioana d’Arc.

— Nu, a răspuns. Demult nu mai fac chestii de-astea. El m-a rugat, dar l-am refuzat.

Strecurându-se sub plapumă, s-a întrebat ce-i va spune el în scrisoarea trimisă mâine cu poşta specială. Gura lui o tentase atât de tare... oare vreodată avea să...?

„Paisprezece îngeri le aveau în pază”, cânta Sally, cam adormită, în dormitorul ei.

— La dracu’! a bombănit Isabelle, lovind cu pumnul perna până a făcut din ea un morman luxos şi explorând prudentă răcoarea cearşafurilor. La dracu’!

Carnaval

În ceea ce priveşte clubul Princetonian, Amory îşi realizase scopul. Snobii din anul trei, termometre ale succesului fin reglate, îl simpatizau tot mai mult pe măsură ce se apropiau alegerile, aşa că Tom şi el erau vizitaţi de grupuri de studenţi din anii mari, care intrau stânjeniţi în cameră, se aşezau pe marginea pieselor de mobilier şi vorbeau despre câte-n lună şi-n stele, dar nu şi despre subiectul ce-i captiva pe toţi. Pe Amory îl amuzau ochii aţintiţi asupra sa, iar dacă oaspeţii reprezentau vreun club care nu-l interesa, îi plăcea la nebunie să-i scandalizeze cu remarce neortodoxe:

— O, staţi să văd... se adresase el într-o seară unei delegaţii contrariate. Ce club reprezentaţi?

Faţă de solii cluburilor Ivy, Cottage şi Tiger Inn făcea pe „băiatul bun, ingenuu, nerăzgâiat”, foarte detaşat şi complet neştiutor de scopul vizitei.

Când a sosit dimineaţa fatală, la începutul lui martie, iar campusul a devenit un model al isteriei, s-a strecurat pe furiş la Cottage cu Alec Connage şi a urmărit, mirându-se foarte, nebunia bruscă ce-i apucase pe colegii lui.

Existau şi grupuri instabile, care migrau de la un club la altul; erau şi băieţi împrieteniţi abia de două-trei zile, care anunţau isteric, înlăcrimaţi, că trebuie să intre în acelaşi club şi că nimic nu-i poate despărţi; erau şi discursuri mârâite, dezvăluind resentimente îndelung tăinuite, când Studentul Brusc Important îşi amintea de umilinţele din anul întâi. Băieţi total necunoscuţi erau înălţaţi în poziţii importante, primind funcţii invidiate. Alţii, consideraţi „gata aleşi”, constatau existenţa unor inamici de care nu ştiau, se simţeau ostracizaţi şi abandonaţi, ameninţau vehement că vor părăsi colegiul.

În propria-i gaşcă Amory a văzut oameni rămaşi pe dinafară fiindcă purtau pălării verzi, pentru că erau „afurisite de manechine de croitorie”, pentru că se bucurau de „prea multe pile în Rai”, pentru că se îmbătaseră într-o seară „nu ca un gentleman, nici vorbă”, sau din motive secrete, greu de desluşit, necunoscute nimănui, cu excepţia celor ce votaseră cu bila neagră.

Orgia asta de sociabilitate a culminat cu o petrecere gigantică la Nassau Inn, unde s-a servit *punch* din boluri imense, astfel încât tot parterul s-a transformat într-un melanj delirant, agitat, ţipător, de chipuri şi voci:

— Salut, Dibby! Felicitări!

— Bun băiat, Tom. Ai o echipă bună la Cap.

— Ascultă, Kerry*...*

— O, Kerry, aud că te-ai dus la Tiger, cu toţi halterofilii!

— În orice caz, nu m-am dus la Cottage, raiul stâlpilor de cafenea!

— Se spune că Overton a leşinat când a fost invitat să intre în Ivy… A semnat imediat? Of, nu! A dat fuga cu bicicleta la Murray Dodge, temându-se să nu fie vreo greşeală.

— Cum naiba ai intrat în Cap, destrăbălat bătrân?

— ‘Citări.

— Felicitări ţie. Aud că ai o gaşcă bună.

Când barul s-a închis, petrecerea s-a spart în grupuleţe şi s-a scurs, cântând, pe tot campusul înveşmântat în zăpadă, cu un fel de stranie amăgire că în sfârşit se terminase cu snobismul şi încordarea, că în următorii doi ani vor putea face exact ceea ce le place.

Mult timp după aceea, Amory s-a gândit la primăvara anului doi ca la cea mai fericită perioadă din viaţă. Ideile i se armonizau cu viaţa, aşa cum o găsea el. Tot ce-şi dorea era să se lase în voia curentului, să viseze şi să se bucure de o duzină de noi prietenii în după-amiezile de aprilie.

Într-o dimineaţă Alec Connage a venit să-l trezească în plină strălucire a soarelui şi cu măreţia specială a lui Campbell Hall oglindită în fereastră.

— Scularea, Păcat Originar. Adună-te. Să fii în faţă la Renwick’s într-o jumătate de oră. Cineva are maşină.

A scos învelitoarea de pe birou şi a depus-o precaut, cu toate articolele mărunte de pe ea, pe pat.

— De unde ai maşină? l-a întrebat cinic Amory.

— Secret absolut, dar nu fi un neghiob de critic, că rămâi de căruţă.

— Cred că am să mai dorm, a zis calm Amory, reluându-şi poziţia în pat şi întinzând mâna spre noptieră, după o ţigară.

— Să dormi?

— De ce nu? Am curs la unsprezece treizeci.

— Idiot bătrân! Dar treaba ta. Dacă nu vrei să mergi la plajă*...*

Dintr-un salt, Amory a fost afară din pat, împrăştiind pe jos toate lucrurile de pe învelitoarea de birou. Plaja! N-o mai văzuse de ani de zile, de când fusese în pelerinaj cu mama lui.

— Cine mai merge? a întrebat, străduindu-se să intre în izmenele B.V.D.

— O, Dick Humbird şi Kerry Holiday şi Jesse Ferrenby şi*...* ei, suntem vreo cinci-şase. Dă-i zor, băiete!

După numai zece minute, Amory devora fulgi de porumb la Renwick's, iar la nouă şi jumătate au ieşit fericiţi din oraş, cu destinaţia nisipurile de la Deal Beach.

— Ştiţi, a zis Kerry, aici automobilul e la el acasă. De fapt, a fost furat din Asbury Park de persoane necunoscute, care l-au abandonat la Princeton şi s-au îndreptat spre Vest. Humbird cel fără inimă a primit de la consiliul municipal permisiunea să-l predea proprietarului.

— Are careva ceva bani? a întrebat Ferrenby, răsucindu-se spre cei din spate de pe locul său de lângă şofer.

Un cor de voci empatice a răspuns negativ.

— Atunci devine interesant.

— Banii, ce sunt banii? Putem vinde maşina.

— Să încasăm o taxă pe motiv că i-am salvat-o.

— Cum facem rost de mâncare? s-a interesat Amory.

— Pe onoarea mea, a răspuns Kerry, cu o privire plină de reproş, te îndoieşti de abilitatea lui Kerry pentru trei zile scurte? Unii oameni au supravieţuit ani întregi cu nimic. Citeşte *Boy Scout Monthly*.[14]

— Trei zile, a reflectat Amory, iar eu am cursuri.

— Una dintre ele este duminică.

---

[14] Publicaţie destinată tinerilor cercetaşi.

— Oricum, a zis Amory, mai pot lipsi numai de la şase ore şi mai am o lună şi jumătate de şcoală.

— Aruncaţi-l din maşină!

— E lung drumul înapoi!

— Amory, eşti excedat, dacă pot folosi o expresie originală.

— N-ar fi mai bine să iei un sedativ, Amory?

Amory s-a resemnat să tacă şi s-a cufundat în contemplarea peisajului. Parcă se potriveau versurile lui Swinburne:

„*Oh, winter's rains and ruins are over,*
And all the seasons of snows and sins;
The days dividing lover and lover,
The light that loses, the night that wins;
And time remembered is grief forgotten,
And frosts are slain and flowers begotten,
And in green underwood and cover,
Blossom by blossom the spring begins.
The full streams feed on flower of..."[15]

— Ce-i cu tine, Amory? Amory se gândeşte la poezie, la păsări şi flori frumuşele. I-o citesc în ochi.

— Ba nu, ba nu, a minţit Amory. Mă gândeam la *Princetonian*. Trebuia să merg acolo *deseară*, dar presupun că pot să dau un telefon.

— Oh, a zis respectuos Kerry, oamenii ăştia importanţi*...*

---

[15] „O, gata cu ploile şi ruinele iernii/ Şi cu toate anotimpurile cu zăpezi şi păcate;/ Cu zilele ce-l despart pe iubit de iubită,/ Cu lumina care pierde, noaptea care învinge;/ Iar vremea amintită înseamnă durere uitată/ Şi gerurile-s ucise, florile născute,/ Iar în lăstăriş, sub covorul verde,/ Floare după floare, începe primăvara./.../ Pâraiele pline se hrănesc cu floarea...”

Amory a roşit uşor şi i s-a părut că Ferrenby, un candidat învins, schiţase o grimasă. Fireşte, Kerry glumea, dar de acum încolo era bine să nu mai pomenească de *Princetonian*.

Era o zi luminoasă şi tihnită şi, cum se apropiau de ţărm şi se făceau simţite brizele sărate, a început să-şi imagineze oceanul şi lungile şi netedele întinderi de nisip, precum şi acoperişurile roşii atârnând deasupra apelor albastre. Pe urmă au străbătut în viteză orăşelul şi totul îi fulgera prin conştiinţă ca un puternic *pean* de emoţii*...*

— Of, Dumnezeule Doamne! a strigat Amory. *Uite!*

— Ce-i?

— Lăsaţi-mă să cobor, repede! Nu l-am văzut de opt ani! O, oameni buni, opriţi maşina!

— Ce ţânc ciudat! a remarcat Alec.

— Cred că e puţin cam excentric.

Maşina s-a oprit îndatoritor lângă bordură şi Amory a alergat spre promenada de scânduri. Mai întâi a constatat că oceanul era albastru şi că exista o cantitate de apă enormă, că valurile mugeau şi mugeau – de fapt, toate banalităţile ce se pot rosti despre ocean, dar dacă i-ar fi spus cineva că gândeşte platitudini, ar fi rămas cu gura căscată de mirare.

— Acum luăm prânzul, a decretat Kerry, ajungându-l din urmă cu grupul. Hai, Amory, rupe-te de peisaj, coboară cu picioarele pe pământ.

— Mai întâi încercăm cel mai bun hotel, a continuat el, şi aşa mai departe.

Au străbătut cu paşi mari promenada până la cel mai impozant local şi, intrând în sala restaurantului, s-au răspândit repede în jurul unei mese.

— Opt Bronxuri, a comandat Alec, un *club sandwich* şi cartofi *julienne*. Pentru o persoană. Restul pentru ceilalţi.

Amory a mâncat puţin, întrucât îşi adjudecase scaunul de pe care vedea cel mai bine marea şi aproape că simţea legănarea ei. După ce au terminat de mâncat, s-au lăsat pe spătarele scaunelor şi au fumat liniştiţi.

— Cât avem de plătit?

Unul dintre ei a parcurs nota de plată cu privirea.

— Opt douăzeci şi cinci.

— Jaf curat. Le dăm doi dolari şi încă unul bacşiş pentru chelner. Kerry, adună mărunţişul.

A venit ospătarul, iar Kerry i-a înmânat grav un dolar, a aruncat două bancnote de un dolar peste nota de plată şi i-a întors spatele. S-au îndreptat agale spre ieşire, urmaţi de suspiciosul Ganimede.

— Cred că-i o greşeală, domnule.

Kerry a luat nota de plată şi a examinat-o cu un ochi critic.

— Nici o greşeală, a zis, scuturând grav din cap, şi, rupând bonul în patru, i-a înmânat bucăţelele de hârtie chelnerului, care, uluit, a înmărmurit şi nu şi-a mai recăpătat graiul până la ieşirea lor.

— N-o să ne dea în urmărire?

— Nu, a zis Kerry. La început va crede că suntem fiii patronului sau cam aşa ceva, după aia se va uita încă o dată la bon, îl va chema pe manager şi între timp noi*...*

Au lăsat automobilul la Asbury şi au mers cu tramvaiul la Allenhurst, să caute frumuseţea feminină în pavilioanele aglomerate. La ora patru au luat o gustare în sala de mese şi de data asta au achitat un procent şi mai mic din costul total. Ceva din înfăţişarea şi *savoir-faire*-ul grupului a făcut să le meargă şi nu i-a urmărit nimeni.

— Vezi tu, Amory, noi suntem socialişti de coloratură marxistă, i-a explicat Kerry. Nu credem în proprietatea privată şi o supunem unui mare test.

— O să pogoare noaptea, i-a atras atenţia Amory.

— Priveşte numai şi încrede-te în Holiday.

Pe la cinci şi jumătate deveniseră joviali şi, braţ la braţ, s-au plimbat umăr la umăr în sus şi-n jos pe promenadă, intonând un cântecel monoton despre valurile triste ale mării. Pe urmă Kerry a observat în mulţime un chip care i-a atras atenţia şi, repezindu-se, a reapărut după o secundă cu una dintre cele mai urâţele fete văzute vreodată de Amory. Gura ei palidă se întindea de la o ureche la cealaltă, dinţii îi erau proiectaţi în afară, ca un ic solid, şi avea ochi mici şi saşii, care priveau insinuant de pe lângă suprafaţa mare a nasului. Kerry, curtenitor, a făcut prezentările:

— Numele ei e Kaluka, regină hawaiiană! Ţi-i prezint pe domnii Connage, Sloane, Humbird, Ferrenby şi Blaine.

Fata a schiţat câte o plecăciune pentru fiecare. Biata de ea! Amory presupunea că n-o băgase nimeni în seamă toată viaţa ei. Probabil că era debilă mintal. Cât timp a rămas cu ei (Kerry o invitase la cină) n-a spus nimic care să contrazică această părere.

— Preferă felurile de mâncare din ţara ei, i-a explicat Alec serios chelnerului, dar orice hrană grosolană de-a voastră e bună.

Pe timpul mesei i s-a adresat cu limbajul cel mai respectuos, în timp ce Kerry, pe partea cealaltă, îi făcea declaraţii de dragoste idioate, la care fata chicotea şi rânjea. Amory se mulţumea să urmărească hârjoana, gândindu-se ce mână uşoară avea Kerry şi cum reuşea el să transforme cel mai neînsemnat incident în ceva cu volum şi contururi apăsate. Se părea că toţi erau însufleţiţi, într-o măsură mai mare sau mai mică, de acelaşi spirit, iar a fi cu ei însemna a te relaxa. De regulă, lui Amory îi plăceau oamenii luaţi unul câte unul, dar se temea de ei când se strângeau în gloată, în afară de cazul în care gloata era polarizată chiar de el. Se întreba cu cât

contribuia fiecare la escapada asta, fiindcă, evident, fiecare plătea un fel de taxă spirituală. Alec şi Kerry erau viaţa grupului, dar nu neapărat centrul. Cumva, tăcutul Humbird şi Sloane, cu trufia lui nestăpânită, constituiau centrul.

Încă din primul an de facultate, Dick Humbird i se păruse lui Amory tipul perfect de aristocrat. Era un tânăr zvelt, dar bine legat, cu părul negru, cârlionţat, cu trăsături frumoase şi tenul cam oacheş. Tot ce spunea suna intangibil de adecvat. Poseda un curaj infinit, o inteligenţă medie, un simţ al onoarei combinat cu şarm şi *noblesse oblige*, care-l deosebea de ideea simplă de echitate. Putea face mai multe lucruri simultan fără să fie derutat şi nici chiar cele mai boeme aventuri ale sale nu păreau să-l „excedeze”. Mulţi studenţi îi copiau îmbrăcămintea, îi imitau stilul de vorbire*…* Amory a hotărât că, probabil, Humbird reprezenta o piedică pentru progres, dar n-ar fi dorit să-l reformeze*…*

Se deosebea de tipul sănătos, care reprezenta în esenţă clasa de mijloc. Dădea impresia că nu *transpiră* niciodată. Unii nu se pot purta prieteneşte cu un şofer fără să se audă bârfiţi după aceea. Dar dacă Humbird ar fi luat prânzul la Sherry’s cu un om de culoare, toată lumea ar fi socotit că era ceva firesc. Cu toate că nu-şi cunoştea nici jumătate din colegii de an, nu era snob. Prietenii îi proveneau din toate straturile sociale, dar era imposibil să-i „cultivi” prietenia. Servitorii îl adorau şi-l tratau ca pe un zeu. Părea modelul perfect pe care se străduieşte să-l atingă clasa dominantă.

— E ca în fotografiile alea din *Illustrated London News*, cu ofiţerii britanici ucişi, îi spusese Amory lui Alec.

— Păi, răspunsese Alec, dacă vrei să ştii adevărul care ne zbârleşte părul, taică-su a fost vânzător de coloniale, a

făcut avere vânzând pământ în Tacoma şi nu s-a stabilit decât acum zece ani la New York.

Amory avusese o stranie senzaţie de scufundare.

Gruparea de acum fusese posibilă datorită reunificării grupei după alegerile de la cluburi, ca un fel de ultimă şi disperată încercare de a se cunoaşte mai bine, de a rămâne uniţi, de a lupta împotriva spiritului schismatic al cluburilor. Era o coborâre de pe înălţimile convenţionale pe care ei toţi umblaseră atât de ţanţoş.

După cină au condus-o pe Kaluka până la promenadă, iar apoi s-au întors agale la Asbury, de-a lungul plajei. Oceanul noptatic inspira o senzaţie nouă, fiindcă-i dispăruse toată culoarea şi moliciunea de obiect vechi şi părea a fi acea pustietate vastă care inculcă atâta tristeţe poemelor epice vikinge. Amory şi-a amintit de Kipling:

„Beaches of Lukannon before the sealers came."[16]

Totuşi oceanul continua să producă muzică, infinit de tristă.

Ora zece i-a găsit fără un sfanţ. Cinaseră copios cu ultimii unsprezece cenţi şi, cântând, se preumblaseră printre cazinourile şi arcadele luminoase înşirate de-a lungul promenadei de scânduri, oprindu-se ca să asculte aprobator *jazzband*-urile care se produceau. Kerry şterpelise de undeva o chetă pentru Orfanii de Război Francezi, care însuma un dolar şi douăzeci de cenţi şi cu care-şi cumpăraseră nişte brandy, în caz că ar fi răcit în noaptea ce începuse. Îşi terminaseră seara la un cinematograf, izbucnind în hohote de râs sistematice la o comedie străveche, spre enervarea uimită a celorlalţi cinefili. Intraseră cu ajutorul unei strategii notabile: fiecare

---

[16] „...Ţărmurile din Lukannon înainte de sosirea vânătorilor de foci."

băiat care intra îl arăta cu degetul pe cel din urma sa. Sloane, care încheia plutonul, negase că i-ar cunoaşte sau că ar fi răspunzător de îndată ce prietenii săi se amestecaseră cu publicul. Pe urmă, când un plătitor de bilet înfuriat se repezise înăuntru, îl urmase cu nonşalanţă.

Mai târziu s-au regrupat lângă cazinou şi şi-au făcut planuri pentru noapte. Kerry a smuls de la paznic permisiunea de a dormi chiar acolo, pe promenadă, şi, după ce au strâns o uriaşă colecţie de rogojini şi covoare de prin cabine, ca să le folosească drept saltele şi pături, au pălăvrăgit până la miezul nopţii, când s-au cufundat într-un somn fără vise, deşi Amory s-a trudit din răsputeri să rămână treaz, ca să vadă cum apune luna enormă în ocean.

Şi aşa au ţinut-o două zile fericite, hoinărind în sus şi-n jos pe litoral cu tramvaiul sau maşina ori bătând cu piciorul promenada aglomerată. Uneori luau masa cu cei cu dare de mână, dar de cele mai multe ori cinau frugal, pe cheltuiala vreunui naiv patron de restaurant. S-au fotografiat – opt cadre – într-un studio cu developare rapidă. Kerry a insistat să-şi grupeze prietenii ca pe o echipă studenţească de fotbal, apoi ca pe membrii unei bande dure din East Side, cu vestoanele întoarse cu căptuşeala în afară şi el însuşi şezând în centru, pe o lună de carton presat. Probabil că fotograful mai deţine şi acum pozele – în orice caz, ei nu le-au ridicat niciodată. Vremea era perfectă, aşa că au dormit din nou sub cerul liber şi, din nou, Amory a adormit în ciuda voinţei lui.

A sosit apatica şi respectabila duminică şi până şi marea parcă bombănea şi se plângea, aşa că s-au întors la Princeton făcând autostopul în camionetele Ford ale fermierilor navetişti, contractând imediat câte un guturai zdravăn, dar altminteri neafectaţi de hoinăreală.

Amory şi-a neglijat îndatoririle şi mai mult decât în anul precedent – nu în mod deliberat, ci din lene şi din pricina numeroaselor alte interese. Geometria în spaţiu şi melancolia hexametrilor lui Corneille şi Racine îţi ofereau extrem de puţine lucruri atractive, iar psihologia, pe care o aşteptase cu plăcere, s-a dovedit a fi o materie plictisitoare, plină de reacţii musculare şi de sintagme din biologie şi mai puţin un studiu al personalităţii şi al influenţelor interumane. Cursul se ţinea la amiază şi Amory aţipea în mod regulat. Descoperind că putea răspunde la aproape orice întrebare cu „obiectiv şi subiectiv, domnule profesor”, folosea această împerechere de cuvinte în orice împrejurare, iar ea deveni o glumă a grupei, fiindcă atunci când i se adresa direct o întrebare, era trezit cu un ghiont de către Ferrenby sau Sloane, ca s-o emită automat.

Mergeau mai cu seamă în excursii la Orange sau pe litoral, mai rar la New York sau Philadelphia, deşi într-o seară au scos cu forţa paisprezece chelneriţe de la Childs’ şi le-au plimbat pe Fifth Avenue pe platforma unui autobuz etajat. Cu toţii au lipsit de la ore mai mult decât le era îngăduit, ceea ce însemna că trebuia să urmeze câte un curs suplimentar anul viitor, dar primăvara era un lucru prea rar ca să se lase împiedicaţi de ceva în coloratele lor aventuri. În mai Amory a fost ales în comitetul de promovare al studenţilor din anul al doilea şi când, după o discuţie lungă cu Alec, întinsă pe durata unei seri întregi, au alcătuit o primă listă de colegi eligibili în consiliu, s-au trecut pe ei printre cei mai siguri. Consiliul studenţilor din anul terminal era format din cei mai reprezentativi optsprezece studenţi din anul al patrulea şi, ţinând seama de munca depusă de Alec ca manager al echipei de fotbal şi de posibilitatea ca Amory să fie succesorul lui Burne Holiday ca preşedinte la *Princetonian*, estimările lor păreau

suficient de motivate. Destul de straniu, amândoi l-au trecut pe D'Invilliers pe lista candidaţilor posibili, alegere care cu un an înainte ar fi lăsat colectivul cu gura căscată.

Toată primăvara Amory purtase o corespondenţă intermitentă cu Isabelle Borgé, corespondenţă punctată de certuri violente şi însufleţită mai ales de strădaniile sale de a găsi cuvinte de amor inedite. Descoperise că Isabelle cea din scrisori era discret şi enervant de nesentimentală, dar spera, în pofida evidenţei, că ea nu se va dovedi o floare prea exotică pentru a se încadra în spaţiile vaste ale primăverii, aşa cum se încadrase în cuibuşorul de la clubul Minnehaha. În mai i-a scris documente de câte treizeci de pagini, aproape seară de seară, expediindu-le în plicuri voluminoase, cu indicaţia exterioară „Partea I" şi „Partea a II-a".

— Oh, Alec, cred că m-am săturat de colegiu, a răbufnit întristat o dată, când se plimbau la asfinţit.

— Cred că şi eu, într-un fel.

— Tot ce-mi doresc este o căscioară undeva la ţară, într-o zonă caldă, o nevastă şi muncă numai cât să nu putrezesc.

— Eu la fel.

— Aş vrea să abandonez.

— Dar iubita ta ce zice?

— Oh! a gemut oripilat Amory. Nici nu se *gândeşte* la măritiş*...* adică nu acum. Vreau să spun că e o treabă de viitor.

— A mea se gândeşte. Suntem logodiţi.

— Nu zău?

— Zău. Să nu sufli nici o vorbă, te rog, dar sunt logodit. S-ar putea să nu mă mai întorc aici la anul.

— Dar n-ai decât douăzeci de ani! Să renunţi la facultate?

— Păi, Amory, nu ziceai chiar tu acum un minut*...* ?

— Da, îl întrerupse Amory, dar îmi exprimam doar o dorinţă. De fapt, n-aş putea abandona studiile. Doar că sunt aşa de trist în serile astea splendide! Într-un fel, simt că nu voi mai trăi niciodată asemenea seri şi că nu profit din plin de ele. Aş vrea ca iubita mea să fie aici. Dar căsătoria... nici o şansă. Mai ales că şi tata zice că banii nu se mai fac aşa de uşor ca altădată.

— Ce păcat că irosim serile astea, a fost de acord Alec.

Dar Amory a oftat şi a folosit serile cum s-a priceput mai bine. Avea o fotografie a Isabellei într-un ceasornic vechi şi în fiecare zi, fix la ora opt, stingea toate luminile, cu excepţia veiozei de citit, şi, aşezat în dreptul ferestrei, cu fotografia sub ochi, îi compunea fetei scrisori pline de extaz.

> ...Oh, ce greu îmi e să-ţi scriu ce simt cu adevărat când mă gândesc necontenit la tine! Însemni acum pentru mine *un vis* pe care nu mă mai pricep să-l aştern pe hârtie. Am primit ultima ta scrisoare şi a fost minunată! Am citit-o de vreo şase ori, mai ales *ultima* parte, dar îmi doresc uneori să fii mai *sinceră* şi să-mi spui ce crezi cu adevărat despre mine. Totuşi ultima ta scrisoare a fost dumnezeiesc de frumoasă şi nu ştiu cum am să pot să aştept până în iunie! Fă tot posibilul să vii la festivitatea de absolvire. Cred că va fi grozavă şi vreau să te aduc *pe tine* aici la sfârşitul unui an minunat. Întorc mult în minte cuvintele pe care mi le-ai adresat în seara aceea şi mă întreb cât de sinceră ai fost. Dacă era altcineva, nu tu*...* dar, vezi, şi *eu* am crezut că eşti nestatornică prima oară când te-am văzut şi eşti atât de populară şi aşa mai departe, încât nu-mi vine să cred că de mine-ţi place *cel mai mult*.

> Oh, dragă Isabelle, este o noapte magnifică! Cineva cântă *Luna îndrăgostiţilor* la mandolină, undeva departe, în campus, iar muzica parcă aduce chipul tău încadrat în fereastră. Acuma cântă *La revedere, băieţi, am terminat* şi ce bine se potriveşte cu starea mea sufletească! Căci şi *eu* am terminat cu toate! M-am hotărât să nu mai beau cocteiluri niciodată şi ştiu că nu mă voi îndrăgosti a doua oară – n-aş putea, eşti prea prezentă în zilele şi nopţile mele ca să mă laşi să mă gândesc la o altă fată. Mereu fac cunoştinţă cu fete noi, care nu mă interesează. Nu pretind că aş fi blazat, fiindcă nu de asta este vorba. Doar că sunt îndrăgostit. Oh, *scumpa* mea „Isabelle" (nu ştiu de ce, dar nu-ţi pot spune simplu Isabelle şi mă tem să nu-mi scape o scumpa mea în faţa părinţilor tăi, în iunie), *neapărat* să vii la absolvire şi pe urmă vin eu la tine acasă pentru o zi şi totul va fi perfect*...*

Şi tot aşa, într-o monotonie eternă, care le părea amândurora infinit de încântătoare, infinit de nouă.

A sosit luna iunie şi zilele au devenit atât de caniculare şi toropitoare, încât nu-şi puteau face griji din pricina examenelor, ci petreceau seri visătoare în curtea de la Cottage, discutând subiecte complicate, până când vasta privelişte rurală dinspre Stony Brook se transforma într-o negură albastră, iar liliecii împrejmuiau cu flori albe terenurile de tenis şi cuvintele cedau locul ţigărilor fumate în tăcere*...* Pe urmă coborau pe pustiita Prospect Avenue şi de-a lungul lui McCosh, auzind cântece pretutindeni în jur, până ajungeau la jovialitatea fierbinte de pe Nassau Street.

În acele zile Tom D'Invilliers şi Amory se plimbau până târziu. O febră a jocurilor de noroc se răspândise printre

studenţii anului al doilea, care petreceau multe nopţi înăbuşitoare aplecaţi deasupra zarurilor. După o astfel de partidă, ieşind din camera lui Sloane, au găsit roua deja aşternută şi stelele pălite pe cer.

— Să-mprumutăm nişte biciclete şi să facem o plimbare, a propus Amory.

— Bună idee. Nu-s deloc obosit şi este aproape ultima noapte a anului şcolar, zău aşa, fiindcă festivităţile de absolvire încep luni.

În Holder Court au găsit două biciclete neasigurate cu lanţuri şi pe la trei şi jumătate dimineaţa rulau de-a lungul lui Lawrenceville Road.

— Ce vrei să faci în vara asta, Amory?

— Nu mă-ntreba. Aceleaşi chestii, presupun. O lună sau două la Lake Geneva – contez pe tine să mă vizitezi acolo în iulie, ştii –, pe urmă voi fi la Minneapolis, ceea ce presupune sute de dansuri în aer liber, colindarea localurilor, plictiseală. Dar, Tom, adăugă el, brusc însufleţit, nu crezi că a fost un an grozav?

— Nu, a declarat apăsat Tom – un Tom nou, îmbrăcat la Brooks, încălţat la Franks. Am câştigat acest joc, dar cred că n-am chef să mai joc altul vreodată. Cu tine merge, eşti ca o minge de cauciuc şi ţi se potriveşte cumva, dar eu m-am săturat până peste cap să mă adaptez la snobismul provincial din colţul ăsta de lume. Vreau să plec acolo unde oamenii nu sunt discriminaţi din pricina culorii cravatei sau a croielii vestonului.

— Imposibil, Tom, l-a contrazis Amory în timp ce pedalau prin noaptea ce începea să se risipească. Oriunde ai merge, vei încerca să aplici standardele gen „a deţine ceva” sau „a nu deţine ceva”. De bine, de rău, am pus pecetea pe tine: eşti un princetonian!

— Bine, s-a lamentat Tom cu voce scâncită, dar atunci de ce să mă mai întorc aici? Am asimilat tot ce-mi poate

oferi Princeton. Încă doi ani de pedanterie goală şi de tăiere de frunze la câini într-un club n-au să mă ajute. Tot ce vor izbuti este să mă dezorganizeze, să mă facă pe de-a-ntregul convenţional. Chiar şi acum îmi lipseşte în aşa hal şira spinării, încât mă mir că mai stau în poziţie verticală.

— Oh, dar nu înţelegi esenţialul, Tom, l-a întrerupt Amory. Aici ţi s-au deschis ochii, într-un chip destul de abrupt, asupra snobismului lumii. Invariabil, Princeton dezvoltă în omul care gândeşte un simţ social.

— Consideri că tu m-ai învăţat asta, nu-i aşa? a întrebat curios D'Invilliers, privindu-l ţintă în ochi.

Amory a râs uşor:

— Păi, nu eu te-am învăţat?

— Uneori, a spus celălalt rar, cred că eşti îngerul meu malefic. Aş fi putut deveni un poet destul de interesant.

— Ei, hai, n-o lua aşa în tragic! Tu ai ales să vii la un colegiu din Est. Aveai posibilitatea fie să ţi se deschidă ochii asupra zbaterii josnice a oamenilor, fie să treci ca orbul prin studenţie şi să nu observi nimic. Şi n-ai fi suportat să fii aşa – ca Marty Kaye.

— Da, a recunoscut Tom, ai dreptate. N-aş fi suportat. Totuşi e tragic să devii cinic la douăzeci de ani.

— Eu m-am născut cinic, a murmurat Amory. Sunt un idealist cinic.

A tăcut, întrebându-se dacă sintagma avea vreun sens.

Ajunşi la şcoala adormită din Lawrenceville, s-au hotărât să pornească înapoi.

— E bună plimbarea, nu? a întrebat Tom după o vreme.

— Da: un sfârşit bun, un *knock-out*. Totul e grozav astă-seară. Oh, o vară lungă, languroasă, cu Isabelle!

— Tu şi Isabelle a ta! Pariez că-i o fată comună... Hai să recităm nişte poezii.

Aşa că Amory a declamat *Odă unei privighetori*[17] pentru tufele pe lângă care treceau.

— N-am să ajung niciodată poet, a zis el după ce a isprăvit. De fapt, cred că nu am o fire suficient de senzuală. Nu există decât câteva lucruri destul de evidente pe care le consider prin excelenţă frumoase: femeile, serile de primăvară, muzica noaptea, marea. Nu prind lucrurile subtile, ca „trompetele cu mârâit de-argint”. E posibil să ajung un intelectual, dar n-am să scriu niciodată altceva decât poezie mediocră.

Au intrat cu bicicletele în Princeton când soarele desena hărţi colorate pe cerul din spatele clădirii masteranzilor şi s-au grăbit să se bucure de înviorarea unui duş, care trebuia să ţină locul somnului. Spre amiază absolvenţii în haine ţipătoare au inundat străzile cu orchestrele şi corurile lor şi în corturi s-au ţinut mari reuniuni, sub flamurile negru-oranj ce fluturau şi se-nvolburau în vânt. Amory a privit îndelung o clădire ce purta numărul 69. Acolo câţiva bărbaţi cărunţi stăteau de vorbă liniştiţi, în timp ce studenţii treceau pe lângă ei, ca o panoramă a vieţii.

Sub arcul de lumină

Pe urmă ochii de smarald ai tragediei l-au pironit dintr-o dată pe Amory din marginea lunii iunie. În seara de după plimbarea cu bicicletele la Lawrenceville, gaşca sa a plecat la New York, în căutarea aventurii, şi a pornit înapoi spre Princeton, cu două maşini, pe la ora douăsprezece. Fusese o escapadă veselă, în care erau reprezentate diferite grade de cherchelală. Amory se afla în maşina a

[17] Poem de John Keats.

doua. Greşiseră direcţia la o intersecţie şi se grăbeau să-i ajungă din urmă pe ceilalţi.

Era o noapte senină şi lui Amory i se urcase la cap beţia drumului. Două strofe de poezie i se închegau fantomatic în minte...

Aşa se înfigea automobilul gri în bezna nopţii şi nici un semn de viaţă nu mişca pe drum... Aşa cum oceanul nemişcat se desparte în faţa rechinului în cărări de apă strălucitoare şi înstelate, pe culmi de frumuseţe, pomii scăldaţi în clar de lună se despărţeau, pereche cu pereche, în timp ce păsări mari băteau din aripi şi ţipau în văzduh...

Un moment lângă un han de lumini şi umbre, un han galben, sub luna de şofran – apoi linişte, în timp ce crescendoul de râsete se stinge... maşina a pornit iar la drum pe aripile lunii iunie, îmblânzind distanţele peste care creşteau umbre şi strivind umbrele galbene, înnegrindu-le...

A urmat o frână bruscă şi Amory, zgâlţâit, a deschis ochii. La marginea drumului se afla o femeie care vorbea ceva cu Alec, aflat la volan. Mai târziu avea să-şi amintească aspectul de harpie pe care i-l dădea capotul vechi şi vocea spartă şi cavernoasă cu care vorbea

— Sunteţi băieţi de la Princeton?

— Da.

— Unu’ de-al vostru e mort aicea şi alţi doi aproape morţi.

— *Dumnezeule!*

— Priviţi.

Femeia întinse un deget şi băieţii au privit îngroziţi. În lumina tare a unei lămpi cu arc voltaic de la marginea şoselei zăcea o formă omenească, cu faţa în jos, într-un cerc de sânge ce se lăţea.

Au sărit jos din maşină. Lui Amory i se păru că... da, ceafa aceea... că părul*...* părul ăla*...* şi pe urmă au întors corpul cu faţa în sus.

— E Dick, Dick Humbird!

— Iisuse Hristoase!

— Vezi dacă-i bate inima!

Vocea insistentă a baborniţei s-a făcut auzită cu un fel de orăcăit victorios:

— E cât se poate de mort. Maşina s-a dat peste cap. Doi dintre ei, care n-au păţit nimic, tocmai i-au dus pe ceilalţi înăuntru, dar cu ăsta nu mai e nimic de făcut.

Amory s-a repezit în casă şi ceilalţi l-au urmat purtând masa inertă, pe care o aşezară pe canapeaua din sărăcăciosul salon de la intrare. Sloane, cu o gaură în umăr, stătea întins pe altă canapea. Delira pe jumătate şi-i striga întruna cuiva că are un curs de chimie la opt şi zece.

— Nu-mi dau seama ce s-a întâmplat, a zis Ferrenby, cu încordare în voce. Dick conducea şi refuza să plece de la volan. I-am atras atenţia că a băut prea mult, pe urmă a apărut afurisita aia de curbă şi*...* Of, *Doamne Dumnezeule*!

S-a trântit pe podea, cu faţa-n jos, izbucnind într-un plâns spasmodic, fără lacrimi.

Sosise doctorul şi Amory s-a dus la canapea, unde cineva i-a înmânat un cearşaf, să acopere mortul. Cu încrâncenare bruscă, i-a ridicat un braţ lui Dick şi apoi l-a lăsat să cadă la loc, inert. Victima avea fruntea rece, dar chipul nu-i era inexpresiv. Amory i-a privit şireturile – Dick şi le legase dimineaţa. Chiar el le legase, iar acum devenise masa asta grea şi albă. Asta era tot ce rămânea din şarmul şi personalitatea acelui Dick Humbird pe care-l cunoscuse... of, şi totul era atât de groaznic, de nearistocratic, de terestru! Orice tragedie posedă o vână de grotesc şi de abjecţie; e atât de inutilă, de zadarnică*...* o moarte de animal... Amory şi-a amintit de o pisică

moartă, ce zăcuse zdrobită pe cine ştie ce ulicioară din copilărie.

— Cineva să meargă la Princeton cu Ferrenby.

Amory a ieşit pe uşă şi a început să tremure uşor de frig în vântul din noaptea târzie, un vânt care mişca o aripă îndoită din masa de metal răsucit, stârnind un sunet subţire, plângător.

Crescendo!

Ziua următoare a trecut val-vârtej, mulţumită milostivei pronii. Când rămânea singur, gândurile lui Amory se întorceau din nou, inevitabil, la imaginea gurii roşii căscate nefiresc în mijlocul feţei albe, dar, cu un efort de voinţă, acoperea respectiva amintire cu emoţiile prezentului şi o alunga cu răceală departe de gândurile sale.

Isabelle, însoţită de mama ei, a intrat cu maşina în oraş la ora patru şi s-au dus împreună pe zâmbitoarea Prospect Avenue, prin mulţimea veselă, să ia ceaiul la Cottage. În seara aceea se ţineau dineurile anuale ale cluburilor, aşa că la şapte Amory i-a pasat-o pe Isabelle unui boboc şi i-a dat întâlnire la sala de sport, la unsprezece, când cei din anii mari puteau intra la balul bobocilor. Fata nu i-a înşelat aşteptările şi Amory, fericit, ardea de nerăbdare să facă din seara aceea punctul nodal al viselor sale. La ora nouă studenţii din anii mari au ieşit în faţa cluburilor să privească retragerea cu torţe a bobocilor, iar Amory se întreba dacă grupurile de băieţi îmbrăcaţi la patru ace, proiectate pe fundalurile negre, maiestuoase, ale clădirilor şi luminate de făclii făceau ca noaptea să pară la fel de strălucitoare în ochii bobocilor curioşi, care aclamau, pe cât fusese pentru el cu un an înainte.

A doua zi, altă învârtejeală. Au luat prânzul într-un separeu al clubului, într-un grup vesel de şase oameni, iar în timpul mesei Isabelle şi Amory se priveau tandru pe deasupra puiului fript, ştiind că iubirea lor avea să fie eternă. Au petrecut ziua absolvirii dansând până dimineaţa la cinci, iar flăcăii şi-o disputau pe Isabelle la dans cu un fel de abandon voios, care devenea tot mai entuziast pe măsură ce noaptea înainta. Vinurile stocate în buzunarele paltoanelor de la garderobă au făcut ca oboseala veche să-i cruţe până cândva, într-o altă zi. Un rând de celibatari este cel mai omogen grup de bărbaţi. Se leagănă la comanda unui singur suflet. O frumuseţe brunetă le trece prin faţă în paşi de dans, se aude un început de oftat şi unda de interes se transmite de-a lungul rândului până când careva, mai şmecher, rupe rândurile şi o cere pe dansatoare partenerului ei. Pe urmă, când fata de un metru optzeci (adusă de Kaye, din grupa ta, şi cu care el a încercat să-ţi facă toată seara cunoştinţă) trece din nou, săltăreaţă, rândul păşeşte înapoi, grupuleţele fac stânga-mprejur şi se concentrează asupra colţurilor îndepărtate ale sălii, deoarece la orizont apare Kaye, asudat şi alarmat, croindu-şi drum cu coatele către chipurile familiare.

— Ascultă, bătrâne. Am o foarte bună*...*

— Regret, Kaye, dar dansul ăsta sunt ocupat. Trebuie să-i iau partenera unui tip.

— Dar următorul?

— Păi... ăăă... jur că m-am înţeles să-l înlocuiesc. Vezi de mă găseşte când fata are un dans neangajat.

Amory a fost încântat când Isabelle i-a propus să lipsească o vreme de la petrecere şi să dea nişte ture cu maşina ei. Timp de o oră delicioasă, care s-a scurs mult prea repede, au lunecat pe drumurile tăcute din jurul Princetonului, vorbind, în culmea unei exaltări timide,

despre tot ce le dădea inima ghes să spună. În mod bizar, Amory se simţea cu totul inocent şi n-a făcut nici o încercare de a o săruta pe Isabelle.

A doua zi au străbătut ţinutul Jersey cu maşina, au luat masa la New York, iar după-amiază s-au dus la o piesă serioasă, unde Isabelle a plâns tot timpul actului al doilea, spre stânjeneala secretă a lui Amory – deşi, privind-o, inima i se umplea de tandreţe. Îl tenta să se aplece şi să-i culeagă lacrimile cu buzele, iar ea îşi strecura mâna într-a lui la adăpostul întunericului, ca să i-o strângă dulce.

Apoi, pe la şase, au ajuns la reşedinţa de vară a familiei Borgé din Long Island şi Amory a dat fuga sus să se schimbe pentru cină. Fixându-şi butonii de manşetă, şi-a dat seama că se bucura de viaţă cu o intensitate pe care probabil că n-avea s-o mai cunoască niciodată. În lumina propriei sale tinereţi, totul părea glorios. Reuşise, cot la cot cu cei mai buni oameni ai promoţiei sale de la Princeton. Era îndrăgostit şi i se răspundea cu dragoste. Aprinzând toate luminile, s-a contemplat în oglindă, căutându-şi pe chip calităţile care-i permiteau să aibă o viziune mai clară decât a majorităţii, care-i permiteau să ia decizii ferme, să-şi influenţeze şi să-şi asculte propria voinţă. Existau puţine lucruri în viaţa sa pe care le-ar fi dorit altfel*...* Oxfordul, bunăoară, ar fi fost, poate, un teren de joc mai mare.

S-a admirat într-o linişte totală. Cât de convenabil de bine arăta, ce frumos îi stătea smochingul! Ieşind în hol, a aşteptat o vreme în capul scărilor, fiindcă auzise paşi urcând. Era Isabelle, care, din creştetul acoperit cu păr strălucitor şi până la pantofiorii aurii, nu fusese niciodată mai frumoasă.

— Isabelle! a strigat aproape involuntar, desfăcându-şi braţele.

Ea, ca în poveştile cu zâne, a dat fuga la pieptul lui şi jumătatea aceea de minut, când buzele li s-au atins, a fost

punctul culminant al vanităţii lui Amory, piscul atins de egoismul său juvenil.

Capitolul 3
Egoistul chibzuieşte

— Au! Dă-mi drumul!

Amory şi-a lăsat braţele să cadă de-a lungul trupului.

— Ce s-a întâmplat?

— Butonul de la gulerul cămăşii*...* m-a rănit*...* Uite!

Isabelle îşi privea baza gâtului, unde o vânătaie micuţă, de mărimea unui bob de mazăre, macula suprafaţa albă a pielii.

— O, Isabelle! şi-a reproşat el. Sunt un netot. Pe cuvânt că-mi pare rău*...* N-ar fi trebuit să te strâng atât de tare.

Ea a ridicat, nervoasă, privirea.

— O, Amory, ştiu că n-ai nici o vină şi nu m-a durut chiar aşa de tare, dar ce facem cu *asta*?

— Ce facem cu ce? Cu pata aia? Va dispărea cât ai clipi din ochi.

— Dar nu dispare, s-a plâns ea după un moment de privire concentrată. Tot acolo e. Şi arată ca pielea de om bătrân... Of, Amory, *ce* putem face? E chiar la înălţimea umărului tău.

— Maseaz-o, a sfătuit-o el, încercând să-şi înăbuşe râsul.

Isabelle a frecat delicat pata cu vârful degetelor. O lacrimă îi apăruse în ochi şi i se prelingea pe obraz.

— O, Amory, a zis ea disperată, dac-o frec, parcă-mi ia *foc* gâtul. Ce să fac?

Lui Amory i s-a ivit în minte un citat şi n-a rezistat tentaţiei de a-l rosti cu voce tare:

— *„All the perfumes of Arabia will not whiten this little hand”*[18].

Ea şi-a înălţat privirea, iar scânteia de lacrimă din colţul ochiului părea un cristal de gheaţă.

— Nu-ţi prea pasă.

Amory a înţeles-o greşit.

— Scumpă Isabelle, sunt sigur că...

— Nu mă atinge! a ţipat fata. N-am destule pe cap, mai şi *râzi* de mine!

Atunci Amory a gafat din nou:

— Păi, situaţia *este* comică, Isabelle, şi deunăzi vorbeam despre importanţa simţului umorului...

Ea îl privea cu ceva ce nu era zâmbet, ci un ecou palid, încruntat, al unui surâs, în colţul gurii.

— O, taci odată! a strigat brusc şi a luat-o la fugă spre camera ei, pe coridor.

Amory a rămas pironit locului, pradă unei remuşcări confuze.

— La naiba!

Când a reapărut, Isabelle purta pe umeri o eşarfă subţire. Au coborât scările într-o tăcere neştirbită nici în timpul cinei.

— Isabelle, a început destul de iritat Amory când se aranjau în maşină, gata să plece la dansul de la Greenwich Country Club, eşti supărată pe mine, dar peste un minut mă supăr şi eu. Hai să ne sărutăm şi să ne împăcăm.

Isabelle a reflectat îmbufnată la propunerea lui.

— Nu suport să se râdă de mine, a zis ea în cele din urmă.

— Nu mai fac. Acuma nu râd, vezi?

— Dar ai râs.

— Of, nu mai fi atât de al naibii de femeie!

---

[18] „Toate parfumurile Arabiei nu pot înălbi mâna asta micuţă.”

Buzele ei s-au curbat uşor.

— O să fiu exact ceea ce-mi place.

Amory se înfrâna destul de greu. Îşi dădea seama că nu are nici un dram de afecţiune reală pentru Isabelle, dar răceala ei îl călca pe nervi. Dorea s-o sărute, s-o sărute de multe ori, dar ştia că dimineaţa ar fi putut să plece de lângă ea fără să-i pese. Dar dacă n-o săruta, avea să fie neliniştit. Asta i-ar fi ştirbit ideea care-i intrase în cap: că era un cuceritor. Nu era demn de el să fie înfrânt, să se *milogească* de o războinică aşa curajoasă ca Isabelle.

Poate că şi ea era conştientă de acest lucru. În orice caz, Amory a văzut cum noaptea în care ar fi trebuit să se împlinească iubirea lor romantică s-a scurs încet, cu mulţi fluturi de noapte deasupra capului şi parfum venind din grădinile de pe marginea drumului, dar fără cuvinte doar pe jumătate rostite, fără suspine*...*

După aceea au mâncat în antreul bucătăriei nişte tort cu ciocolată şi au băut bere de ghimbir, iar Amory şi-a anunţat decizia:

— Plec dimineaţă devreme.

— De ce?

— De ce nu? a replicat el.

— Fiindcă nu-i nevoie.

— Cu toate acestea, plec.

— Bine, dacă insişti să fii ridicol.

— O, nu pune aşa problema! a obiectat el.

— *...*numai fiindcă nu te las să mă săruţi. Crezi că*...*

— Ascultă, Isabelle, a întrerupt-o el, ştii că nu despre asta este vorba. Şi chiar dacă presupunem că ar fi... am ajuns într-un punct în care ori ne sărutăm*...* ori*...* ori nimic. Nu-i ca atunci când refuzi pe temeiuri morale.

Ea a şovăit.

— Zău dacă ştiu ce să cred despre tine, a început, făcând o încercare firavă şi perversă de a aplana conflictul. Eşti atât de caraghios.

— Cum aşa?

— Păi, te credeam foarte sigur de tine şi aşa mai departe. Îţi aminteşti ce mi-ai spus cândva – că poţi face tot ce vrei, că poţi obţine tot ce-ţi doreşti?

Amory a roşit. Îi *spusese* vrute şi nevrute.

— Da.

— Păi, în seara asta nu mi-ai părut stăpân pe situaţie. Poate eşti doar un încrezut şi gata.

— Nu, nu sunt, spuse el nesigur. La Princeton*...*

— Of, tu şi Princetonul tău! După cum vorbeşti de el, ai crede că lumea se termină acolo. Poate că *scrii* mai bine decât oricare altul de la ziarul *The Daily Princetonian*; poate că bobocii chiar te cred important*...*

— Nu înţelegi*...*

— Ba înţeleg, l-a întrerupt ea. Înţeleg, pentru că vorbeşti întruna numai despre tine şi odinioară îmi plăcea, dar acum nu-mi mai place.

— Şi în seara asta am vorbit?

— Aici e buba, a insistat Isabelle. În seara asta te-ai supărat rău de tot. N-ai făcut decât să stai şi să-mi pândeşti privirile. În plus, trebuie să mă gândesc bine ce spun când vorbesc cu tine – imediat mă critici.

— Prin urmare, te fac să gândeşti, a repetat vanitos Amory.

— Mă faci să stau cu nervii încordaţi – ea a rostit aceste cuvinte cu emfază – şi când îmi analizezi orice emoţie, cât de mică, orice instinct, atunci pur şi simplu nu le mai am.

— Ştiu.

Amory a fost de acord cu observaţia ei şi a clătinat din cap, în semn că nu era nimic de făcut.

— Să mergem.

Isabelle s-a sculat în picioare.

Amory s-a ridicat şi el, distrat, şi au păşit până la piciorul scării.

— Ce tren pot lua?

— Este unul la nouă şi unsprezece, dacă vrei neapărat să pleci.

— Da, zău că trebuie. Noapte bună.

— Noapte bună.

Ajunseseră la capătul de sus al scărilor şi când Amory s-a răsucit pe tocuri ca să intre în camera sa, a avut impresia că surprinde pe faţa fetei o uşoară umbră de nemulţumire. A stat treaz în întuneric, întrebându-se cât de mult îi păsa, în ce măsură nefericirea lui bruscă nu era decât orgoliu rănit şi dacă era, în ultimă instanţă, temperamental nepotrivit pentru dragoste.

S-a trezit bucuros, inundat de un flux al conştiinţei. Briza matinală umfla perdelele de creton de la geamuri şi s-a mirat leneş că nu se află în camera sa de la Princeton, cu fotografia de la fotbal pe birou şi afişul de la Triangle Club pe peretele din faţă. Pe urmă pendula veche din hol a bătut ora opt şi cele petrecute aseară i-au revenit în minte. Repede ca vântul, a sărit din pat şi a început să se îmbrace. Trebuia să iasă din casă înainte de a da cu ochii de Isabelle. Ceea ce păruse o întâmplare tristă i se înfăţişa acum drept un anticlimax obositor. La şi jumătate terminase cu îmbrăcatul, aşa că s-a aşezat lângă fereastră, simţind că baierele inimii îi erau mai încordate decât ar fi crezut. Ce batjocură ironică i se părea dimineaţa asta! Strălucitoare şi însorită, plină de parfum din grădină. Auzind vocea doamnei Borgé în solariul de jos, s-a întrebat unde era Isabelle.

Cineva a bătut la uşă.

— Maşina vine să vă ia la nouă fără zece, domnule.

Revenind la contemplarea naturii, a repetat mecanic, iarăşi şi iarăşi, o strofă de Browning, pe care i-o citase cândva lui Isabelle într-o scrisoare:

„Each life unfulfilled, you see,
It hangs still, patchy and scrappy;
We have not sighed deep, laughed free,
Starved, feasted, despaired – been happy”[19]*.*

Dar viaţa sa nu avea să rămână neîmplinită. Îi producea o sumbră satisfacţie gândul că poate ea nu fusese tot timpul decât ceea ce citise el în ea; că acesta fusese zenitul vieţii ei; că nimeni n-avea s-o mai facă vreodată să gândească. Şi totuşi tocmai acest lucru nu-i plăcuse la el. Dintr-o dată, Amory s-a simţit obosit de gânduri, de atâta gândire.

— Naiba s-o ia! şi-a spus el amar. Mi-a stricat anul!

Supraomul devine neatent

Într-o zi uscată de septembrie, Amory a sosit la Princeton şi s-a amestecat în mulţimea de studenţi care umpleau străzile. I se părea o modalitate prostească de a-şi începe anii mari – să petreacă dimineaţa patru ore în sala îmbâcsită a clădirii îndrumătorilor, îmbibându-se cu plictiseala infinită a secţiunilor conice. Domnul Rooney, codoşul acestei plictiseli, conducea seminarul, fumând nenumărate ţigări Pall Mall în timp ce desena diagrame şi rezolva ecuaţii de la şase dimineaţa până la miezul nopţii.

---

[19] „Fiecare viaţă neîmplinită, vezi,/ Zace nemişcată, peticită şi zdrenţăroasă;/ N-am oftat adânc, liber n-am râs,/ N-am flămânzit, nu ne-am ospătat – n-am fost fericiţi.”

— Na, Langueduc, dacă aş folosi formula asta, care ar fi poziţia punctului A?

Langueduc îşi mişcă leneş corpul înalt de un metru optzeci şi şase, tot numai muşchi pentru fotbal, şi încercă să se concentreze:

— O*...* o*...* Să mă ia naiba dacă ştiu, domnule profesor.

— O, bineînţeles, *bineînţeles* că n-ai putea *folosi* formula asta. Este *exact* ceea ce m-am aşteptat să spui.

— Păi, sigur, e evident.

— Dar înţelegi dumneata de ce?

— Normal... cred că da.

— Dacă nu înţelegi, spune. De aia mă aflu aici: ca să-ţi explic.

— Ştiţi, domnule Rooney, dacă nu-i cu supărare, aş vrea să ne mai explicaţi o dată.

— Bucuros. Deci avem punctul A*...*

Sala era un decor al stupidităţii: două stative cu nişte coli mari de hârtie, în faţa cărora se proţăpea profesorul Rooney, în cămaşă cu mâneci scurte; apoi, tolăniţi dizgraţios pe scaune, doisprezece tineri: Fred Sloane, aruncătorul, care trebuia *neapărat* să fie ales; „Slim” Langueduc, care-i va bate pe cei de la Yale în toamna asta dacă va reuşi un amărât de cincizeci la sută; McDowell, veselul student din anul al doilea, care credea că e o chestie foarte sportivă să vii aici la seminarii, cu toţi fotbaliştii ăştia importanţi.

— Amărâţii ăia care n-au nici un sfanţ ca să ia meditaţii şi trebuie să studieze pe parcursul trimestrului, de ei mi-e milă, îl anunţase el pe Amory într-o zi, cu o camaraderie vlăguită, exprimată prin felul cum îi atârna ţigara pe buzele palide. Pentru mine ar fi o plictiseală mortală. Există atâtea altele de făcut la New York în timpul semestrului. Oricum, presupun că habar n-au ce pierd.

Atitudinea domnului McDowell degaja o asemenea impresie de cumetrie, încât Amory aproape că-l îmbrâncise prin geamul deschis când rostise cuvintele respective. În februarie maică-sa are să se mire că n-a intrat în nici un club şi-i va mări alocaţia*...* Un neghiob lipsit de glagore.

Prin fumul dens şi aerul de seriozitate solemnă care umpleau camera răzbătea inevitabilul strigăt de neputinţă:

— Nu înţeleg! Vă rog să repetaţi, domnule Rooney!

Majoritatea celor prezenţi erau fie proşti, fie prea dezinteresaţi ca să recunoască dacă nu înţelegeau, iar Amory se număra printre cei din urmă. El considera că este imposibil să studiezi secţiunile conice: ceva din respectabilitatea lor calmă şi provocatoare, respirând sfidător în sălile cu miros stătut în care muncea domnul Rooney, le deforma ecuaţiile, transformându-le în anagrame fără cap şi coadă.

În noaptea de dinaintea examenului a făcut un ultim efort, cu proverbialul prosop înmuiat în apă rece, şi, resemnat, s-a prezentat la examen, întrebându-se însă, nefericit, de ce primăvara îşi pierduse toată culoarea şi toată animaţia. Cumva, prin trădarea lui Isabelle, noţiunea de succes studenţesc îşi slăbise strânsoarea asupra imaginaţiei lui şi Amory contempla impasibil eventualitatea unui eşec, chiar dacă acesta ar fi atras după sine, în mod arbitrar, excluderea sa din redacţia de la *Princetonian* şi distrugerea şanselor de a intra în consiliul studenţilor din anii mari.

Dar se mai putea baza, ca de obicei, pe noroc.

Căscând, şi-a scris mottoul de onoare pe prima pagină a lucrării şi a ieşit agale din sală.

— Dacă nu iei examenul, a declarat abia-sositul Alec când şedeau pe pervazul din camera lui Amory şi reflectau la un model de decoraţie murală, eşti cel mai mare tâmpit

din lume. Acţiunile tale la club şi în campus, adică în general, vor coborî ca un ascensor.

— Ştiu şi eu, ce dracu'! De ce pui sare pe rană?

— Pentru că meriţi. Oricine îşi asumă riscul pe care ţi l-ai asumat tu ar trebui să fie ineligibil ca preşedinte la *Princetonian*.

— Hai să lăsăm deoparte subiectul, protestă Amory. Taci din gură. Om trăi şi om vedea. Nu vreau să mă întrebe despre asta toţi cei de la club, ca şi cum aş fi gâsca cu ouă de aur, îndopată pentru un bâlci campestru.

Într-o seară, cam după o săptămână, Amory s-a oprit din drumul spre Renwick's, sub propria fereastră şi, văzând lumină, a strigat:

— Hei, Tom, ceva corespondenţă?

A apărut capul lui Alec, încadrat în pătratul galben de lumină:

— Da, ţi-a venit rezultatul.

Inima a început să-i bată cu putere.

— Ce culoare are, albastru sau roz?

— Nu ştiu. Mai bine urcă.

Intrat în cameră, s-a dus aţă la masă şi abia atunci a observat brusc că mai erau mulţi alţii în încăpere.

— Hello, Kerry (era foarte manierat). A, colegi de la Princeton!

Majoritatea erau prieteni de-ai săi, aşa că a luat plicul marcat cu „Biroul secretarului" şi l-a cântărit nervos în palmă.

— Avem înăuntru o foaie importantă de hârtie.

— Deschide-l, Amory.

— Ca să fiu dramatic, vă voi spune că dacă-i albastră, îmi voi retrage numele din comitetul de redacţie al lui *Prince* şi scurta mea carieră se va încheia.

Făcând o pauză, a văzut pentru prima oară ochii lui Ferrenby, care-l aţinteau flămânzi, cu o privire interesată. Amory i-a întors intenţionat privirea.

— Urmăriţi pe faţa mea, gentlemeni, emoţiile primitive.

Sfâşiind plicul, a ridicat fâşia de hârtie în lumină.

— Ei?

— Roz sau albastră?

— Spune-ne ce e.

— Suntem numai urechi, Amory.

— Zâmbeşte, înjură – fă ceva.

A urmat o tăcere... a trecut o legiune de secunde... după care el s-a uitat din nou şi încă o cohortă de secunde a căzut în hăul timpului.

— Albastră ca bolta cerească, domnilor.

Urmarea

Ceea ce a făcut Amory de la începutul lui septembrie până primăvara târziu a fost atât de lipsit de noimă şi de finalitate, încât parcă nici nu merită consemnat. Fireşte, i-a părut rău imediat după tot ceea ce pierduse. Filosofia personală a succesului îi căzuse în cap ca un duş rece şi căuta acum explicaţii.

— Propria-ţi indolenţă, i-a sugerat Alec puţin mai târziu.

— Nu – ceva mai profund. Începusem să simt că sunt predestinat să ratez ocazia.

— Eşti cam antipatizat la club, ştii: orice ins care dă chix ne slăbeşte considerabil gaşca.

— Urăsc acest punct de vedere.

— Sigur că poţi încerca o revenire, cu puţin efort.

— Nu. Am isprăvit cu ideea de a fi o forţă în viaţa colegiului.

— Dar, Amory, pe cuvânt, ce mă înfurie pe mine cel mai tare nu este faptul că nu vei fi preşedinte la *Prince* şi membru în consiliul studenţilor, ci faptul că nu ţi-ai dat osteneala să promovezi examenul.

— Pe mine nu asta mă înfurie, a răspuns Amory. Mă înnebuneşte aspectul concret. Lenea mea a fost în perfectă armonie cu sistemul meu personal, dar de data asta m-a lăsat de căruţă norocul.

— Vrei să spui că sistemul te-a lăsat de căruţă.

— Posibil.

— Bine, dar ce-ai de gând să faci? Să-ţi găseşti repede un alt sistem sau să te învârţi pe-aici încă doi ani, în chip de „fost”?

— Încă nu ştiu...

— Of, Amory, adună-te!

— Poate.

Punctul de vedere al lui Amory, deşi periculos, nu era prea îndepărtat de situaţia reală. Dacă reacţiile sale la mediul înconjurător ar fi putut fi reprezentate grafic, planşa, începând cu primii lui ani de viaţă, ar fi avut următorul conţinut:

1. Amory cel fundamental.
2. Amory plus Beatrice.
3. Amory plus Beatrice plus Minneapolis.

După care St. Regis’ îl rupsese în bucăţi şi-l făcuse să pornească de la început:

4. Amory plus St. Regis’.
5. Amory plus St. Regis’ plus Princeton.

Atât de aproape de succes reuşise să ajungă prin conformism. Amory cel fundamental, leneş, plin de imaginaţie şi rebel, fusese aproape îngropat. Se

conformase, reuşise, dar, cum imaginaţia lui nu fusese nici satisfăcută, nici înaripată de propriul succes, se lepădase nepăsător, semiaccidental, de glorie şi redevenise:

6. Amory cel fundamental.

Financiar

Tatăl lui a murit discret, neobservat, de Ziua Recunoştinţei. Nepotrivirea dintre moarte, pe de o parte, şi frumuseţile oraşului Lake Geneva ori atitudinea demnă şi reticentă a mamei, pe de altă parte, l-au binedispus pe Amory, care a asistat la înmormântare cu un fel de toleranţă amuzată. În sinea lui, a decis că înhumarea era de preferat incinerării şi a zâmbit, amintindu-şi de vechea preferinţă din copilărie: oxidarea lentă într-un vârf de pom. În ziua de după ceremonia funebră s-a distrat în biblioteca cea mare, cufundându-se în moliciunea canapelei în atitudini mortuare graţioase, încercând să determine dacă atunci când îi va suna şi lui ceasul, era de preferat să fie găsit cu braţele încrucişate pios pe piept (Monsignor Darcy votase cândva pentru postura aceasta, considerând-o cea mai distinsă) sau cu mâinile încleştate la ceafă – o atitudine mai păgână, mai byroniană.

Ceea ce l-a interesat mult mai mult decât despărţirea definitivă a tatălui său de cele lumeşti a fost o discuţie triunghiulară între Beatrice, domnul Barton de la Barton & Krogman, firma de avocaţi a familiei, şi el însuşi, discuţie ţinută la câteva zile după funeralii. Pentru prima oară, Amory a aflat ceva concret despre starea financiară a familiei şi şi-a dat seama ce avere bine gospodărită administrase până atunci tatăl său. A luat un registru de contabilitate cu eticheta „1906” şi l-a parcurs cu deosebită luare-aminte. Cheltuielile totale pentru respectivul an se

ridicau la ceva mai mult de o sută zece mii de dolari. Dintre aceştia, patruzeci de mii proveneau din venitul personal al lui Beatrice şi nu se făcuse nici o încercare de a-i justifica: totul era trecut la rubrica „Cecuri, cambii, scrisori de credit trimise lui Beatrice Blaine”. Restul cheltuielilor erau minuţios defalcate: impozitele şi lucrările de reabilitare a domeniului de la Lake Geneva se ridicaseră la aproape nouă mii de dolari, iar cheltuielile totale de întreţinere, inclusiv pentru automobilul electric al lui Beatrice, precum şi pentru încă unul, franţuzesc, cumpărat în acel an, însumau peste treizeci şi cinci de mii. Restul sumei era justificată complet, dar pe partea dreaptă a registrului se găseau, invariabil, şi cheltuieli care nu intrau în balanţa de plăţi.

Amory a descoperit şocat în registrul pentru anul 1912 o scădere a numărului de obligaţiuni deţinute şi o reducere drastică a veniturilor. Acest lucru nu era atât de pronunţat în cazul fondurilor lui Beatrice, dar îţi sărea în ochi că în anul precedent tatăl lui făcuse multe speculaţii nefericite cu petrol. Se consumase foarte puţin petrol, dar Stephen Blaine se pârlise destul de rău. Anul următor şi următorul şi următorul indicau descreşteri similare, iar Beatrice începuse – pentru prima oară – să recurgă la banii personali pentru întreţinerea gospodăriei. Totuşi factura doctorului pe anul 1913 ajunsese la peste nouă mii de dolari.

În ceea ce priveşte starea exactă a lucrurilor, domnul Barton a fost cam vag şi confuz. Se mai făcuseră recent unele investiţii, al căror rezultat era deocamdată incert, şi avea impresia că mai avuseseră loc şi alte speculaţii şi transferuri, în legătură cu care nu fusese consultat.

Abia după câteva luni Beatrice i-a scris lui Amory, descriindu-i situaţia în ansamblu. Tot ce mai rămăsese din averile Blaine şi O’Hara se limita la proprietatea de la Lake

Geneva şi la aproximativ o jumătate de milion de dolari, investiţi acum în acţiuni destul de stabile, cu dividende de numai şase la sută. De fapt, Beatrice îl informa că investea banii în acţiuni pentru calea ferată şi tramvaie cât de repede putea să efectueze transferurile.

> Sunt rezonabil de sigură (îi scria ea lui Amory) că dacă putem fi încredinţaţi de ceva, acest lucru este că oamenii nu vor să stea într-un singur loc. Domnul ăla, Ford, a exploatat la maximum ideea respectivă. Ca atare, l-am instruit pe domnul Barton să se specializeze în investiţii la Northern Pacific şi la Companiile acelea pentru Tranzit Rapid, cum se numesc societăţile de tramvaie. N-am să-mi iert niciodată că n-am cumpărat acţiuni Bethlehem Steel. Am auzit cele mai *fascinante* poveşti. Amory, trebuie neapărat să devii finanţist. Sunt sigură că ţi s-ar potrivi grozav. Ai putea începe ca lucrător la ghişeu sau curier, cred, iar de acolo să urci scara ierarhică – aproape fără limită. Sunt sigură că, dacă aş fi bărbat, mi-ar plăcea să mânuiesc bani. Aşa cum stau lucrurile, a devenit pentru mine o pasiune senilă. Dar, până nu trec mai departe, vreau să discut ceva cu tine. O anumită doamnă Bispam, o femeie supracordială pe care am cunoscut-o la un ceai zilele astea, mi-a spus că fiul său, aflat la Yale, i-a scris că toţi tinerii de acolo îşi poartă lenjeria de vară *pe tot parcursul iernii* şi, de asemenea, că umblă tot anul cu părul ud şi cu pantofi cu talpă subţire. Amory, habar n-am dacă asta-i moda şi la Princeton, dar sper că tu nu eşti atât de nechibzuit. Îl împinge pe orice băiat tânăr nu numai la *pneumonie* şi la *paralizie infantilă*, ci şi la diferite boli de plămâni, pentru care tu ai o mare *predispoziţie*. Să nu faci experienţe pe seama sănătăţii

tale. M-am convins că nu e bine. Nu vreau să mă acopăr de ridicol, cum, indubitabil, păţesc unele mame, insistând să porţi galoşi, deşi îmi aduc aminte că într-un an, de Crăciun, i-ai purtat *constant*, fără să-i închei la nici o cataramă şi producând un fel de şuierat straniu, şi refuzai să-i încătărămezi, fiindcă nu era la modă. Dar chiar la *următorul* Crăciun n-ai mai vrut să porţi nici măcar şoşoni, deşi te-am implorat.

Acum ai aproape douăzeci de ani, dragul meu, şi nu pot sta mereu alături de tine să văd dacă te porţi rezonabil.

Ţi-am scris o scrisoare cu multe aspecte practice. În epistola precedentă te preveneam că lipsa de bani necesari pentru ceea ce doreşti te face foarte prozaic şi domestic, dar că noi mai avem suficienţi bani pentru toate dacă ne ferim de extravaganţe. Ai grijă de tine, dragule, şi străduieşte-te să-mi scrii cel puţin *o dată* pe săptămână, pentru că dacă nu primesc nimic de la tine, îmi imaginez tot felul de lucruri oribile.

Cu afecţiune,

Mama

Prima apariţie a termenului „personaj”

De Crăciun, Monsignor Darcy l-a invitat pe Amory să petreacă o săptămână la palatul Stuart de pe râul Hudson, unde au purtat conversaţii enorme în faţa şemineului. Monsignor era cu o idee mai gras, personalitatea i se rotunjise şi în acest fel, iar Amory găsea atât tihnă, cât şi securitate în fotoliul jos şi moale în care se scufunda, ţinându-i companie la fumatul unei havane, îndeletnicirea limpezitoare de minte a vârstei mijlocii.

— Mă bate gândul să mă las de universitate, Monsignor.

— De ce?

— Toată cariera mea s-a dus pe apa sâmbetei. Credeţi că-i o treabă neînsemnată şi aşa mai departe, dar...

— Câtuşi de puţin. Cred că e ceva extrem de important. Vreau să aflu totul. Tot ce-ai făcut de la ultima noastră întâlnire.

Amory i-a povestit: a vorbit amănunţit despre căile distrugătoare pe care apucase şi, într-o jumătate de oră, neliniştea i-a dispărut din voce.

— Dacă ai pleca de la colegiu, ce-ai face?

— Nu ştiu. Iubesc călătoriile, dar, fireşte, războiul ăsta plictisitor nu-ţi permite să voiajezi. Oricum, mama ar fi tare dezamăgită dacă nu ajung la absolvire. Nu mă pot hotărî. Kerry Holiday mă-ndeamnă să merg cu el şi să mă înscriu în Escadrila Lafayette.

— Dar îţi dai seama că de fapt n-ai vrea să pleci.

— Uneori aş vrea. În seara asta aş face-o cât ai clipi.

— Pentru asta ar trebui să fii mult mai sătul de viaţă decât cred eu că eşti. Doar te cunosc.

— Mă tem că aşa e, a aprobat cu neplăcere Amory. Dar pare o rezolvare uşoară a tuturor problemelor. Când mă gândesc la încă un an inutil, care va trece greu...

— Da, te înţeleg. Dar, sincer vorbind, nu-mi fac griji în legătură cu tine. Mi se pare că progresezi absolut normal.

— Ba nu, l-a contrazis Amory. Într-un an mi-am pierdut cam jumătate din personalitate.

— Câtuşi de puţin! a protestat ironic Monsignor. Ţi-ai pierdut o bună parte din vanitate şi atât.

— Doamne! Oricum, în sinea mea simt că aş fi preferat să mai fac o dată clasa a cincea la St. Regis'.

— Ferească Domnul! a clătinat supărat din cap Monsignor. Aia a fost o nenorocire. Acum ţi se întâmplă

ceva bun. Nimic folositor nu-ţi va veni pe canalele pe care le-ai explorat în anul care a trecut.

— Ce-ar putea fi mai neprofitabil decât lipsa de chef de acum?

— Poate că e, în sine… dar tu evoluezi. Ceea ce ţi s-a întâmplat ţi-a dat răgaz de gândire şi acum te descotoroseşti de o mare cantitate de balast privind succesul, nevoia de a fi supraom. Cei de felul nostru nu-şi pot însuşi teorii întregi, cum ai încercat să faci tu. Dacă ajungem să rezolvăm problemele de cum apar, una câte una, şi ne mai rămâne şi un ceas pe zi în care să gândim, putem realiza minuni, dar dacă se pune problema planurilor trufaşe de dominaţie completă, nu reuşim decât să ne facem de râs.

— Dar, Monsignor, nu-mi stă în fire să rezolv problemele una câte una.

— Amory, între noi fie vorba, eu însumi abia m-am învăţat cu asta. Rezolv cu plăcere cele o sută şi una probleme care vin după următoarea, dar de problema imediat următoare mă împiedic şi cad, aşa cum ai picat tu în toamna asta la matematică.

— Dar de ce trebuie să ne ocupăm mereu de ce se iveşte? Mie nu mi se pare nicidecum că ar trebui să acţionez astfel.

— Fiindcă nu suntem personalităţi, ci personaje.

— Frumos spus! Ce înţelegeţi prin asta?

— O personalitate este ceea ce credeai tu că eşti; ceea ce tipii ăştia despre care mi-ai povestit – Kerry şi Sloane – evident că sunt. Personalitatea este aproape în totalitate o chestiune de fizic. Ea îi micşorează pe oamenii asupra cărora acţionează. Am văzut-o, cum se transformă într-o maladie cronică. Dar cât timp o personalitate este activă, ea trece peste „lucrul imediat următor”. Personajul, pe de altă parte, acumulează. Nu este niciodată gândit

independent de ceea ce a realizat. E ca o bară de oţel pe care atârnă o mie de fleacuri – lucruri uneori strălucitoare, ca ale noastre, dar pe care le foloseşte cu o mentalitate rece.

— Iar câteva dintre cele mai radioase lucruri pe care le posedam au căzut de pe bară tocmai când aveam mai mare nevoie de ele, a continuat Amory, incitat, metafora.

— Da, aşa este. Când ştii că prestigiul tău tezaurizat şi talentele tale şi aşa mai departe sunt expuse vederii, nu trebuie să-ţi mai faci griji în legătură cu nimeni; te descurci cu oricine fără nici o greutate.

— Dar, pe de altă parte, dacă sunt privat de însuşirile mele, sunt neajutorat!

— Absolut.

— Este şi asta, desigur, o idee.

— Tu ai acum posibilitatea de a porni de la zero, ceva ce Kerry şi Sloane, din pricina constituţiei lor, nu vor putea face niciodată. Te-ai frecat din greşeală de două-trei ornamente şi le-ai răsturnat, după care, într-o criză de nervi, le-ai dărâmat şi pe celelalte. Acum misiunea ta este să colecţionezi ornamente noi şi cu cât priveşti mai departe adunându-le, cu atât mai bine. Dar nu uita: rezolvă lucrul imediat următor!

— Cât de clar ştiţi să expuneţi totul!

Astfel stăteau ei de vorbă – deseori despre ei înşişi, uneori despre filosofie sau religie, despre viaţă ca joc sau mister. Prelatul parcă ghicea gândurile lui Amory înainte să şi le clarifice autorul, atât de asemănătoare le erau minţile în privinţa formei şi adâncimii.

— De ce întocmesc liste? l-a întrebat Amory într-o seară. Liste cu tot felul de lucruri.

— Pentru că eşti un medievist, a răspuns Monsignor. Amândoi suntem. Este vorba de pasiunea de a clasifica şi de a identifica un tip.

— Este dorinţa de a obţine ceva definit.

— Este nucleul filosofiei scolastice.

— Până n-am venit aici, începusem să cred că devin excentric. Bănuiesc că era o poză.

— Nu te îngrijora, fiindcă a nu poza în nimic poate fi cea mai mare poză. Pozează…

— Da?

— Dar ocupă-te de lucrul imediat următor.

Reîntors la colegiu, Amory a primit câteva scrisori de la Monsignor, care i-au dat prilejul să consume o hrană mai egoistă:

> Mă tem că ţi-am dat prea multe asigurări privind inevitabilitatea siguranţei tale şi trebuie să reţii că am procedat astfel în virtutea încrederii mele în resursele tale, iar nu din convingerea neroadă că ai putea izbândi fără luptă. Unele nuanţe ale caracterului tău va trebui să le socoţi de la sine înţelese, dar să fii prudent când le mărturiseşti şi altora. Eşti nesentimental, aproape incapabil de afecţiune, ager fără a fi şiret şi orgolios fără trufie.
>
> Nu te lăsa dominat de sentimentul lipsei de valoare proprie; deseori în viaţă vei funcţiona defectuos exact când te consideri în cea mai bună formă. Nu-ţi fie teamă că-ţi pierzi „personalitatea”, cum insişti s-o numeşti. La cincisprezece ani posedai strălucirea soarelui de dimineaţă, la douăzeci vei începe să ai strălucirea melancolică a lunii, iar la vârsta mea vei iradia, ca mine, căldura aurie, cordială, a orei patru de după-amiază.
>
> Dacă-mi vei adresa scrisori, vezi să fie fireşti. Ultima, dizertaţia aia despre arhitectură, a fost absolut

groaznică: atât de „elitistă” încât mi te-am imaginat trăind într-un vid intelectual şi emoţional. Fereşte-te de impulsul de a clasifica oamenii în tipuri fixe: vei descoperi că în tinereţea lor vor persista sâcâitor în obiceiul de a sări dintr-o categorie în alta şi că, lipind o etichetă superficială pe fiecare nouă cunoştinţă, nu faci decât să împachetezi un hopa-mitică ce va sări în picioare şi-ţi va rânji în faţă în momentul când vei începe să ai contacte cu adevărat antagonice cu lumea. În clipa de faţă idealizarea unui semen ca Leonardo da Vinci ar putea constitui pentru tine un far călăuzitor mult mai valoros.

Negreşit, valurile vieţii te vor ridica şi te vor coborî, cum mi s-a întâmplat şi mie în tinereţe, dar străduieşte-te să-ţi păstrezi mintea limpede, iar dacă proştii sau înţelepţii îndrăznesc să te critice, nu te sinchisi prea mult de ei.

Spui că numai convenţia socială te ţine încremenit în această „situaţie feminină”, dar, Amory, e vorba de mai mult decât atât: este teama că nu vei putea opri ceea ce ai început, că o vei lua razna – şi ştii prea bine despre ce vorbesc. Este acel al şaselea simţ pe jumătate miraculos cu care detectezi răul, teama de Dumnezeu din inima ta, conştientizată doar pe jumătate.

Orice profesiune îţi vei alege – religie, arhitectură, literatură –, am siguranţa că Biserica te-ar face să te simţi mult mai trainic ancorat, dar nu voi risca să pierd influenţa pe care o am asupra ta discutând cu tine în contradictoriu, chiar dacă în sinea mea sunt sigur că „hăul negru al Romanismului” se cască sub picioarele tale. Scrie-mi repede.

Cu multă dragoste,

Thayer Darcy

Până şi lecturile lui Amory au pălit în această perioadă. El s-a cufundat şi mai tare în labirintul străzilor neguroase, mărginaşe, ale literaturii: Huysmans, Walter Pater, Théophile Gautier, secţiunile mai picante din Rabelais, Boccaccio, Petroniu şi Suetoniu. Într-o săptămână, din pură curiozitate, a inspectat bibliotecile personale ale colegilor săi, găsind-o pe a lui Sloane tipică: seturi de opere de Kipling, O. Henry, John Fox Jr. şi Richard Harding Davis, *Ce ar trebui să ştie orice femeie*, *Vraja Yukonului*, un exemplar „cu complimente” din James Whitcomb Riley, un amestec de manuale hărtănite, adnotate, şi la sfârşit, spre marea lui surprindere, un volum descoperit şi de el recent, o antologie cu poemele lui Rupert Brooke.

Căuta împreună cu Tom D'Invilliers printre stelele de la Princeton pe cineva care să poată deveni întemeietorul Marii Tradiţii Poetice Americane.

Populaţia studenţească însăşi era mult mai interesantă în anul respectiv decât fusese tot Princetonul filistin de acum doi ani. Lucrurile se înviorаseră surprinzător, deşi prin sacrificarea unei bune părţi din farmecul spontan al anului de început. În vechiul Princeton nu l-ar fi descoperit niciodată pe Tanaduke Wylie. Tanaduke era student în anul al doilea, avea urechi clăpăuge şi un fel de a spune „Pământul se învârte printre lunile ameninţătoare ale generaţiilor preconsiderate!” care-i umplea pe toţi de o uimire neclară: îşi dădeau seama că fraza respectivă nu prea avea sens, dar nu se îndoiau că era enunţul unui suflet superior. Cel puţin aşa îl considerau Tom şi Amory. Ei doi i-au declarat, absolut serioşi, că are o minte comparabilă cu a lui Shelley şi i-au publicat poeziile în vers ultraliber şi poemele în proză în *Nassau Literary Magazine*. Dar geniul lui Tanaduke absorbea multiplele culori ale epocii, aşa că, spre marea

dezamăgire a celor doi, el s-a lăsat cucerit de viaţa boemă. Acum vorbea despre Greenwich Village în loc de „luni învârtejite” şi cunoştea „muze hibernale”, neacademice, adunate ciopor la intersecţia lui Broadway cu 42nd Street, în loc de pruncii shelleyeni de vis cu care le hrănise aşteptările apreciative. Aşa că l-au lăsat pe Tanaduke în mâinile futuriştilor, considerând că astfel el şi cravatele lui extravagante vor cunoaşte o soartă mai bună. Ultimul sfat pe care i l-a dat Tom a fost să se lase de scris timp de doi ani şi să citească de patru ori operele complete ale lui Alexander Pope, dar, la sugestia lui Amory cum că Pope era pentru Tanaduke cam ca o cremă pentru bătături folosită la dureri de stomac, s-au retras râzând, dând cu banul ca să afle dacă geniul acela era prea mare sau prea mic pentru ei.

Cu destul dispreţ, Amory îi cam evita pe profesorii populari, care-şi regalau admiratorii seară de seară cu poante facile şi păhărele de Chartreuse. L-a dezamăgit, de asemenea, aerul de nesiguranţă generală asociat oricărui subiect legat de temperamentul pedant. Opiniile şi le-a formulat într-o satiră miniaturală intitulată *În sala de curs*, pe care l-a convins pe Tom s-o publice în *Nassau Lit.*:

Clovnule, bună dimineaţa*...*
De trei ori pe săptămână
Ne ţii pe jar când ne vorbeşti,
Tachinându-ne sufletele însetate
Cu anii onctuoşi ai filosofiei tale*...*
Bine, iată-ne, suta ta de oi,
Reglează-ţi vocea, cântă, toarnă vorbe*...*
noi dormim*...*

Doar eşti student, cum ni se spune;
Ai făurit, mai zilele trecute,
Un plan de curs, din câte ştim
Extras dintr-un uitat *folio*,
Ai adulmecat izul unei ere,
Umplându-ţi nările de praf,
Şi-apoi, ridicându-te din genunchi,
Ai publicat, cu un strănut gigantic*...*
Dar un vecin din dreapta mea,
Considerat un „Pupă-n fund”,
Deştept şi pus pe întrebat,
Prea serios s-a ridicat
După oră, ca să-ţi spună
Că toată noaptea n-a dormit,
Volumul ţi l-a răsfoit.
Vei fi modest, iar el îndată
Va face-o mutră-ngândurată
Şi, doi pedanţi, vă veţi zâmbi,
La muncă-apoi vă veţi grăbi.

Acum o săptămână mi-ai adus
Eseul meu, despre care-ai spus
(Prin diferite adnotări
scrise pe margine de foi)
c-am ignorat cu bună ştire
principiile sacrosancte
ale criticii literare
de dragul unor *calambururi ieftine...*
„Eşti chiar convins că ai dreptate?”
Şi „*Shaw* nu-i o autoritate”.
Dar „Pupă-n fund”, cu ce-a compus,
Te-a *câştigat* şi-l placi nespus.

Şi totuşi te mai văd pe ici-colea
De câte ori e Shakespeare jucat,
Ai loc la teatru rezervat
Şi-un vechi actor, mâncat de molii,
‘Ţi-ncântă secile orgolii*...*
Un radical apare şi-l şochează
Pe *ateul ortodox*? –
Tu reprezinţi bunul-simţ
Cu gura căscată, din public.
Ba uneori chiar şi capela îţi atrage
Acea toleranţă conştientă,
Larga, luminoasa opinie despre adevăr
(ce-i include pe *Kant* şi pe *generalul Booth...*)
Şi-aşa trăieşti, din şoc în şoc,
O palidă-afirmaţie cu noroc.

Dar ora-i gata*...* Treziţi din letargie,
O sută de copii ai celor binecuvântaţi
Te păcălesc c-o vorbă, două şi, cu iuţi picioare,
Bat ritmul libertăţii pe strâmte coridoare*...*
Şi uită, pe *pământu-ngust la minte*,
Marele Căscat ce te-a adus pe lume.

În aprilie Kerry Holiday a plecat de la colegiu în Franţa, ca să se înroleze în Escadrila Lafayette. Invidia şi admiraţia lui Amory faţă de acest gest au fost înecate într-o experienţă proprie, a cărei importanţă n-a reuşit s-o aprecieze niciodată la justa ei valoare, dar care l-a obsedat după aceea timp de trei ani.

Diavolul

De la Healy's au plecat la douăsprezece şi s-au dus la Bistolary's cu taxiul. Erau patru: Axia Marlowe şi Phoebe Column de la spectacolul *Summer Garden*, apoi Fred Sloane şi Amory. Noaptea era încă atât de tânără, încât se simţeau caraghioşi din cauza surplusului de energie şi au năvălit în cafenea ca nişte petrecăreţi de-ai lui Dionysos.

— Masa patru, în mijloc la tot rahatu'! a ţipat Phoebe. Grăbeşte-te, bătrâne dragă, le spune c-am sosit în grabă.

— Zi-le să cânte *Admiration*! a răcnit Sloane. Voi doi comandaţi; Phoebe şi cu mine ne vom scutura trupurile depravate.

Au plecat, amestecându-se cu gloata pestriţă. Axia şi Amory, care abia dacă se cunoşteau de un ceas, s-au strecurat pe urmele unui chelner până la o masă care le oferea un post de observaţie bun. S-au aşezat şi au privit.

— Uite-l pe Findle Margotson din New Haven! a strigat fata, acoperind vacarmul. Salut, Findle! Iu-pii!

— O, Axia! a strigat el drept salut. Vino la masa noastră!

— Nu! i-a şoptit Amory.

— Nu pot, Findle. Sunt cu altcineva! Caută-mă mâine pe la unu.

Findle, un ins comun care arăta ca tăietorii de frunze la câini de pe la Bisty's, a răspuns incoerent şi s-a întors din nou spre blonda eclatantă pe care se trudea s-o cârmească prin mulţime.

— Iată un mare idiot natural, a comentat Amory.

— O, e băiat bun! Uite-l pe bătrânul ospătar. Dacă mă întrebi, vreau un *daiquiri* dublu.

— Să fie patru.

Mulţimea se unduia, se învârtejea, îşi schimba aspectul. Erau mai ales studenţi de la diverse colegii, dar şi o mână de gunoaie masculine de pe Broadway şi femei de două feluri, categoria superioară fiind fetele de la

varieteu. În linii mari, o adunătură tipică, iar grupul lor era şi el tipic. Cam trei sferturi din cei de faţă petreceau numai de dragul efectului, fiind prin urmare complet inocenţi. Totul se termina la uşa localului, destul de devreme ca să mai prindă trenurile de Yale sau Princeton. Al patrulea sfert continua să se distreze până la ore mai mici, strângând pe haine praf din alte locuri ciudate. Petrecerea lor urma să fie una dintre cele nevinovate. Fred Sloane şi Phoebe Column erau prieteni vechi; Axia şi Amory, prieteni noi. Dar se pun la cale treburi bizare chiar în toiul nopţii şi neobişnuitul, care ne pândeşte mai puţin la cafenea, locaş al prozaicului şi al inevitabilului, se pregătea să ruineze imaginea romantică a Broadway-ului pe care şi-o făcuse Amory. Calea aleasă era atât de inexprimabil de urâtă, atât de incredibilă, încât mai târziu Amory nu s-a gândit niciodată la ceea ce s-a petrecut ca la o experienţă, ci ca la o scenă dintr-o tragedie ceţoasă, jucată mult înapoia vălului. Ştia totuşi că avea un sens bine determinat.

Cam pe la ora unu s-au mutat la Maxim's, iar ceasurile două i-au găsit la Devinière's. Sloane băuse temeinic şi era într-o stare de exaltare nesigură, dar Amory era agasant de treaz: nu se întâlniseră cu nici unul dintre vechii şi corupţii cumpărători de şampanie care se lipeau de obicei de petrecerile lor din New York.

Tocmai se sfârşise un dans şi reveneau la masa lor, când Amory şi-a dat seama că, de la o masă învecinată, cineva îl aţinteşte cu privirea. S-a întors ca să-l vadă: era un bărbat între două vârste, într-un costum maroniu din stofă groasă, care şedea de unul singur, puţin spre colţul unei mese, şi urmărea atent grupul lor. Întâlnind ochii lui Amory, insul a zâmbit uşor. Amory s-a întors către Fred, care tocmai se aşeza:

— Cine-i prostul ăla livid care se zgâieşte la noi? s-a plâns el indignat.

— Unde-i? a strigat Sloane. Punem să-l dea afară!

S-a ridicat în picioare, clătinându-se puternic şi ţinându-se strâns de scaun.

— Unde-i?

Brusc, Axia şi Phoebe s-au aplecat una spre cealaltă, şoptindu-şi ceva peste masă, şi, până să se dezmeticească Amory, erau cu toţii în drum spre uşă.

— Acum încotro?

— Sus în apartament, a propus Phoebe. Avem brandy şi apă minerală. Aici, jos, lucrurile merg cu încetinitorul.

Amory a reflectat rapid. El nu băuse şi decise că dacă nu se mai atingea de băutură, îşi putea permite să rămână cu grupul, ca o prezenţă rezonabil de discretă. De fapt, era probabil un lucru necesar, ca să nu-l scape din ochi pe Sloane, care nu era în situaţia de a putea gândi singur. Aşa că a luat-o de braţ pe Axia şi, îngrămădiţi intim într-un taxi, au luat-o de-a curmezişul peste câteva sute de pogoane, oprind maşina în dreptul unui bloc de apartamente înalt, din piatră albă... Nu va uita niciodată strada aceea... Era un bulevard larg, mărginit pe ambele părţi de clădiri albe identice, cu geamuri întunecate. Blocurile se întindeau cât vedeai cu ochii, scăldate în lumina vie a lunii, care le făcea să pară palide precum calciul. Amory îşi imagina că în fiecare exista un ascensor, un *groom* de culoare şi un tablou cu chei; că fiecare bloc avea opt etaje şi nenumărate apartamente de trei sau patru camere. A fost bucuros să intre în atmosfera veselă a apartamentului lui Phoebe şi să se prăbuşească pe o sofa, în timp ce fetele scotoceau după mâncare.

— Phoebe e nemaipomenită, i-a mărturisit Sloane *sotto voce*.

— Eu nu stau decât o jumătate de oră, a anunţat ferm Amory.

Se întreba dacă avusese un ton înţepat.

— Pe dracu'! Stai! a protestat Sloane. Acu', dacă suntem aicea, nu ne grăbim.

— Nu-mi place locul, a zis îmbufnat Amory. Şi nici nu mi-e foame.

Phoebe a reapărut cu sandvişuri, sticla de brandy, un sifon şi două pahare.

— Umple-le, Amory, a poruncit ea, şi să bem pentru Fred Sloane, care are un fel de a fi rar şi distins.

— Da, a susţinut-o Axia, intrând, dar şi pentru Amory. Îmi place de Amory.

S-a aşezat lângă el şi şi-a pus căpşorul galben pe umărul lui.

— Eu torn în pahare, a zis Sloane; tu, Phoebe, adaugă sifonul.

Au umplut tava cu pahare.

— Gata, să-i dăm drumul!

Amory şovăia, cu paharul în mână.

Timp de un minut, tentaţia l-a învăluit ca un vânticel cald şi când a luat paharul din mâna lui Phoebe, imaginaţia i s-a înflăcărat. Dar asta a fost tot, pentru că în clipa când a luat decizia, ridicând ochii, l-a văzut la numai trei metri depărtare pe bărbatul de la cafenea şi, din cauza şocului, paharul i-a căzut din mâna ridicată. Iată-l acolo, pe un divan din colţ, pe omul acela, pe jumătate aşezat, pe jumătate tolănit pe un morman de perne. Chipul, ca şi la cafenea, parcă-i era tăiat din ceară galbenă – nu albul stins, păstos, al unui mort, ci un fel de paloare virilă, pe care nu-ţi venea s-o numeşti nesănătoasă, căci părea culoarea unui om vânjos, care a lucrat în mină sau a muncit în schimbul de noapte într-un mediu umed. Amory l-a examinat cu scrupulozitate, aşa încât mai târziu l-ar fi putut desena – într-un fel – până în cele mai mici amănunte. Gura-i era dintre cele despre care se spune că exprimă sinceritate şi avea ochi cenuşii, fermi, care se

mişcau lent de la un membru al grupului la altul, cu doar o părere de expresie interogativă. Amory i-a observat mâinile: nu erau deloc fine, dar păreau îndemânatice şi extrem de puternice. Erau mâini nervoase, care se odihneau uşor pe perne şi se mişcau necontenit, deschizând şi închizând spasmodic pumnii. Pe urmă Amory i-a observat brusc picioarele şi, simţind cum îi năvăleşte sângele în cap, şi-a dat seama că-i e frică. Picioarele... ceva nu era în regulă cu ele... o nepotriveală pe care o simţea, nu o înţelegea... Ca o sfârşeală la o femeie zdravănă sau ca petele de sânge de pe satin... una dintre neconcordanţele acelea teribile care-ţi zgâlţâie gândurile cuibărite în colţişoarele minţii. Bărbatul nu purta pantofi, ci un fel de mocasini, dar cu bombeuri ascuţite, ca nişte încălţări din secolul al XIV-lea, cu vârfurile curbate în sus. Culoarea mocasinilor era maroniu întunecat şi aveai impresia că picioarele îi umpleau în totalitate. Nici nu se putea spune cât de sinistru arătau...

Probabil că spusese ceva sau avusese o anumită înfăţişare, fiindcă vocea Axiei a răzbătut până la el prin vid, plină de o stranie bunătate:

— Ia uitaţi-vă la Amory! Bietului Amory i s-a făcut rău... Ţi se învârte capul?

— Priviţi-l pe omul ăla! a strigat Amory, indicând cu degetul divanul din colţ.

— Vrei să zici zebra aia stacojie?! a ţipat cu umor Axia. Iuhuu! Amory e urmărit de o zebră stacojie!

Sloane a râs dogit:

— Te-a dat gata zebra, Amory?

S-a făcut linişte... Bărbatul se uita întrebător la Amory. Pe urmă voci omeneşti i-au parvenit slab la ureche.

— Crezusem că n-ai băut, a remarcat sardonic Axia, dar i-a făcut bine să-i audă glasul.

Tot divanul pe care stătea necunoscutul înviase: era viu ca undele de căldură de deasupra asfaltului încins, ca o zvârcoleală de viermi*...*

— Întoarce-te! Întoarce-te!

Braţul Axiei a căzut peste al său.

— Nu pleci nicăieri, Amory.

El parcursese jumătate din distanţa până la uşă.

— Hai, Amory, rămâi cu noi!

— Ţi-e rău sau ce?

— Stai o secundă jos.

— Bea nişte apă.

— Bea nişte brandy*...*

Liftul era aproape, liftierul de culoare era pe jumătate adormit, palid ca bronzul livid*...* Vocea imploratoare a Axiei plutea în puţul liftului. Picioarele alea... picioarele*...*

Când liftul a ajuns la parter, picioarele i-au intrat în câmpul vizual, în lumina electrică bolnăvicioasă din holul mozaicat.

Pe ulicioară

Luna înainta spre el pe strada lungă, iar Amory i-a întors spatele şi s-a pus pe mers. Auzea zgomotul de paşi la zece-cincisprezece metri în urma sa. Suna vag insistent, ca plescăitul moale al unor picături de ploaie. Umbra lui Amory se întindea, probabil, cam cu patru metri înainte, iar încălţările moi se auzeau, pesemne, cam la aceeaşi distanţă, dar în spate. Cu instinctul unui copil, Amory se menţinea consecvent în umbra neagră a blocurilor albe, despicând lumina lunii în câteva secunde înfricoşate, iar o dată rupând-o la fugă, stângaci şi împiedicat. S-a oprit brusc din alergat. Trebuia să-şi păstreze cumpătul, îşi spuse el. Buzele i se uscaseră şi şi le-a lins.

Dacă s-ar întâlni cu un om bun... mai erau oameni buni pe lume sau locuiau acum cu toţii în blocurile albe? Oare fiecare om era urmărit în întuneric? Dar dacă ar întâlni un om bun, care să înţeleagă ce-i spune şi să audă târşâitul ăsta îngrozitor de paşi... Pe urmă târşâitul s-a apropiat brusc şi un nor negru s-a aşezat peste lună. Când lucirea palidă a conturat din nou cornişele, târşâitul ajunsese deja în dreptul său şi Amory a crezut că aude o răsuflare domoală. Brusc, şi-a dat seama că paşii nu erau în spate, nu fuseseră niciodată în spate, ci erau în faţă, iar el nu fugea de ei, ci îi urma... îi urma. A început să alerge orbeşte, cu pumnii strânşi, cu inima bătându-i în piept ca un ciocan. Departe, în faţă, a apărut un punct negru care s-a lăţit încet, alcătuind o formă omenească. Dar Amory depăşise deja locul acela. A cotit-o pe o stradă lăturalnică îngustă, întunecată şi mirosind a mucegaiuri vechi. A mers în zigzag prin bezna lungă şi sinuoasă, de unde clarul de lună era alungat, cu excepţia unor petice şi luciri minuscule... Pe urmă s-a lăsat dintr-o dată pe vine lângă un gard, gâfâind extenuat. Paşii din faţă s-au oprit şi a auzit cum cineva îşi muta uşor greutatea de pe un picior pe celălalt, cu o mişcare continuă, ca a valurilor care ling docul.

Şi-a prins faţa în palme, acoperindu-şi cât a putut de bine ochii şi urechile. În tot acest timp nici nu i-a trecut prin cap că ar putea fi beat, că poate delirează. Avea o percepţie vie a realităţii, pe care obiectele materiale nu i-ar fi putut-o inspira. Conţinutul său intelectual părea că se supune necondiţionat acestui simţ, care se potrivea ca o mănuşă cu tot ce i se întâmplase până acum în viaţă. Nu-l zăpăcea. Era ca o problemă al cărei răspuns îl vedea pe hârtie, dar pe care n-o putea rezolva. Depăşise cu mult graniţa groazei. Se scufundase prin stratul subţire de groază de la suprafaţă, iar acum se mişca într-o regiune în

care picioarele şi teama de ziduri albe erau reale, lucruri vii, lucruri pe care trebuia să le accepte. Numai în profunzimea îndepărtată a sufletului tremura o flăcăruie plăpândă, strigându-i că e ceva care-l trage spre străfunduri, încercând să-l vâre în dosul unei uşi şi să trântească uşa după el. După ce uşa aceea se va fi trântit, nu vor mai exista decât zgomote de paşi şi ziduri albe în lumina lunii şi poate el însuşi va fi un zgomot de paşi.

În următoarele cinci-zece minute a aşteptat în umbra gardului, iar văpaia asta era cumva... era atât de aproape, încât ulterior chiar putea s-o numească. Îşi aminteşte că strigase: „Am nevoie de un prost! Of, trimite-mi un prost!” Asta o făcea înspre gardul întunecat din faţa lui, din umbrele căruia veneau paşii, târşâindu-se... târşâindu-se... Îşi imagina că „prost” şi „bun” se combinaseră cumva prin asociaţia de idei anterioară. Când a strigat astfel, n-a fost deloc un act de voinţă. Voinţa l-ar fi îndepărtat de silueta ce se mişca pe stradă. Strigase aproape din instinct, din străfundul straturilor suprapuse de tradiţie înnăscută sau ca o rugăciune venită de undeva departe de noapte. Apoi s-a auzit ceva ca o bătaie slabă de gong şi prin faţa ochilor i-a trecut ca un fulger, la o jumătate de metru distanţă, un chip palid şi deformat, cu un soi de răutate infinită care îl contorsionase ca pe o flăcăruie în vânt, *dar Amory a ştiut, în acea fracţiune de secundă în care s-a auzit bătaia gongului şi ecoul ei grav, că era chipul lui Dick Humbird.*

Peste câteva minute a sărit în picioare, pricepând vag că nu se mai auzea nici un zgomot şi că era singur în aleea întunecată. Era frig, iar Amory a luat-o la fugă spre lumina care dezvăluia strada de la celălalt capăt al ulicioarei.

La fereastră

Era dimineaţa târziu când s-a trezit şi a constatat că telefonul de lângă patul din camera de hotel suna frenetic şi atunci şi-a amintit că lăsase vorbă să fie deşteptat la unsprezece. Sloane sforăia straşnic, iar hainele îi erau aruncate grămadă lângă pat. S-au îmbrăcat şi şi-au luat micul dejun în tăcere, pe urmă au ieşit să ia o gură de aer. Creierul lui Amory lucra încet, străduindu-se să asimileze ceea ce se întâmplase şi să separe urzeala adevărului de imaginile haotice ce-i încărcau memoria. Dacă dimineaţa ar fi fost rece şi cenuşie, ar fi reuşit să apuce numaidecât frâiele trecutului, dar era o zi de mai din cele care fericesc uneori New York-ul, când aerul de pe Fifth Avenue e ca vinul slab şi uşor. Amory nu dorea să afle cât şi ce îşi mai amintea Sloane. Se pare că el nu suferea deloc de tensiunea dureroasă ce-l strângea pe Amory în menghină, obligându-i mintea să se mişte înainte şi înapoi, ca un ferăstrău care zbârnâie.

Pe urmă Broadway li s-a deschis în faţă şi, la vederea Babelului de zgomote şi a feţelor sulemenite, o greaţă a pus brusc stăpânire pe Amory.

— Pentru Dumnezeu, hai să ne întoarcem! Să scăpăm de... de locul ăsta cumplit.

Sloane i-a aruncat o privire uimită.

— Cum adică?

— Strada asta... e oribilă! Haide! Hai să ne întoarcem pe bulevard!

— Vrei cumva să zici, a spus încăpăţânat Sloane, că fiindcă ai suferit de o indigestie care azi-noapte te-a făcut să te porţi ca un nebun, nu vrei să mai calci niciodată pe Broadway?

Auzindu-l vorbind, Amory l-a considerat un oarecare din mulţime. Individul de lângă el a încetat să mai fie Sloane, cel cu înfăţişare blajină şi cu temperament

optimist, devenind una dintre feţele malefice învârtejite în torentul tulbure.

— Omule! a strigat el atât de tare, încât lumea din colţ a ridicat ochii şi l-a privit lung. E o mizerie, iar dacă nu vezi asta, şi tu eşti un mizerabil!

— N-am ce face, a răspuns îndărătnic Sloane. Ce naiba te-a apucat? Te-au năpădit vechile remuşcări? Ai fi fost mai în formă dacă ai fi rămas până la capăt la petrecere.

— Am plecat, Fred, a spus răspicat Amory.

Îi tremurau genunchii şi ştia că dacă mai rămânea un singur minut pe stradă, avea să se prăbuşească pe locul unde stătea.

— Voi veni la Vanderbilt la prânz.

A pornit grăbit şi a cotit pe Fifth Avenue. Întors la hotel, s-a simţit mai bine, dar când s-a dus la frizerie, cu intenţia de a cere un masaj la cap, mirosul loţiunilor şi al pudrelor i-a amintit de zâmbetul lătăreţ, sugestiv, al Axiei, aşa că a ieşit numaidecât afară. În pragul uşii sale l-a învăluit o beznă bruscă, ca apele despicate ale unui fluviu.

Când şi-a revenit în simţiri, şi-a dat seama că trecuseră câteva ceasuri. S-a trântit pe pat, întorcându-se pe burtă, cuprins de spaima mortală că va înnebuni. Dorea să fie alături de oameni, de oameni, de cineva întreg la minte, prostuţ şi bun. A zăcut aşa, nemişcat, fără să-şi dea seama de trecerea timpului. Simţea cum i se reliefează venele fierbinţi pe frunte, iar teroarea se întărise ca un înveliş de ghips. Simţea că pătrunde din nou prin crusta subţire a groazei şi că abia acum poate distinge amurgul de umbre din care pleca. Evident, adormise iar. Şi-a revenit în simţiri abia după ce a plătit nota la hotel şi s-a urcat într-un taxi direct de la intrare. Ploua cu găleata.

În trenul de Princeton n-a văzut nici un cunoscut, doar nişte philadelphieni rupţi de oboseală. Prezenţa unei femei

bine fardate pe locul de vizavi i-a stârnit o nouă undă de greaţă şi a schimbat vagonul, încercând să se concentreze asupra unui articol dintr-o revistă populară. S-a surprins recitind iar şi iar aceleaşi paragrafe, aşa că a renunţat şi, înclinându-şi trupul, şi-a lipit ostenit fruntea înfierbântată de geamul umed. Vagonul – unul de fumători – era supraîncălzit şi trăsnea de duhorile populaţiei străine a statului. A deschis fereastra, dar l-a cuprins dârdâiala când l-a învăluit un nor de ceaţă. Cele două ceasuri de călătorie i s-au părut lungi cât două zile şi aproape că a plâns de uşurare când turnurile din Princeton au început să-i defileze prin faţă, iar pătratele de lumină galbenă s-au infiltrat în ploaia albastră.

L-a găsit pe Tom stând în picioare în mijlocul camerei şi aprinzându-şi încă o dată, gânditor, un capăt de trabuc. Amory a avut impresia că pe faţa lui se citea uşurarea de a-l vedea întors.

— Te-am visat foarte urât azi-noapte, i s-a auzit glasul spart răzbătând prin fumul ţigării de foi. Parcă simţeam că ai dat de belea.

— Să nu vorbim despre asta! aproape că a ţipat Amory. Nici o vorbă! Sunt obosit şi terminat.

Tom l-a privit întrebător, după care s-a lăsat în fotoliu şi şi-a deschis caietul de italiană. Amory şi-a aruncat pe podea pardesiul şi pălăria, şi-a desfăcut nasturele de la guler şi a luat din raft, la întâmplare, un roman de Wells. „Wells e raţional”, şi-a spus, „iar dacă n-are efect, îl citesc pe Rupert Brooke”.

A trecut o jumătate de oră. Afară s-a stârnit vântul şi Amory privea cum crengile umede se mişcau şi zgâriau, ca nişte gheare, sticla ferestrei. Tom se adâncise în studiu şi tăcerea din interior nu era întreruptă decât de sfârâitul rar al vreunui chibrit sau de foşnetul pielii când îşi schimbau poziţia în fotolii. Pe urmă interveni o schimbare, ca

zigzagul unui fulger. Amory a sărit în sus, încremenind, rece ca gheaţa. Tom îl privea cu gura căscată, cu ochii ficşi.

— Îndură-te, Doamne! a ţipat Amory.

— O, sfinte Dumnezeule! a strigat şi Tom. Uită-te în spate!

Iute ca fulgerul, Amory s-a răsucit pe călcâie. N-a văzut nimic altceva decât sticla neagră a geamului.

— A dispărut, s-a auzit vocea lui Tom după încă o secundă de tăcere terorizată. Ceva se uita la tine.

Tremurând violent, Amory a căzut înapoi în fotoliu.

— Trebuie să-ţi povestesc, a zis. Am avut o păţanie teribilă. Cred că noi*...* că eu l-am văzut pe Diavol sau ceva*...* foarte asemănător. Tu ce fel de chip ai zărit acum? Sau nu, a adăugat el iute, mai bine nu-mi spune.

I-a povestit totul lui Tom. Era miezul nopţii când a terminat şi după aceea, cu toate luminile aprinse şi cam adormiţi, cei doi băieţi şi-au citit unul altuia, tremurând, din *Noul Machiavelli*[20] până când zorii au coborât peste Witherspoon Hall şi ziarul *The Princetonian* a fost aruncat la intrare şi păsările de mai au salutat soarele după ploaia nopţii abia încheiate.

Capitolul 4
Narcis în timpul liber

În timpul perioadei de tranziţie de la Princeton, adică în ultimii doi ani petrecuţi de Amory acolo, când a văzut şcoala schimbându-se, extinzându-se şi trăind pe măsura frumuseţii ei gotice prin alte mijloace decât parăzile nocturne, au sosit nişte indivizi care au zguduit-o până în străfundurile ei pletorice. Unii fuseseră boboci – boboci

[20] Roman de H.G. Wells (1911).

năbădăioşi – din promoţia lui Amory, alţii aparţineau generaţiei următoare. La începutul ultimului său an de studenţie, în jurul meselor mici de la Nassau Inn, aceştia au început să pună sub semnul întrebării, cu glas răsunător, instituţiile pe care Amory şi atâţia alţii înaintea lui le contestaseră doar pe ascuns. Mai întâi – şi în parte întâmplător – s-au legat de anumite cărţi, de un anumit tip de roman biografic, botezat de Amory „cartea căutării”. În „cartea căutării” eroul porneşte în viaţă înarmat cu cele mai perfecţionate arme, jurând să le folosească în scopul pentru care sunt ele întrebuinţate de obicei, adică pentru a-l ajuta pe posesor să-şi croiască drum înainte în modul cel mai egoist şi mai samavolnic cu putinţă. Pe parcurs însă eroii „cărţilor căutării” descopereau că armele se puteau folosi pentru ţeluri mai înălţătoare. *Fără alţi zei*, *Strada sinistră* şi *Magnificul cercetător* erau exemple de astfel de romane. Ultimul dintre cele trei l-a captivat pe Burne Holiday, făcându-l să se întrebe la începutul ultimului an în ce măsură merita să fie un autocrat cu apucături diplomatice la clubul lui de pe Prospect Avenue şi să se scalde în lumina tare a unor funcţii studenţeşti. Evident, Burne îşi găsise drumul în viaţă prin canalele aristocraţiei. Prin Kerry, Amory îl cunoscuse vag şi pasager, dar abia în luna ianuarie a ultimului an de studenţie au început să fie cu adevărat prieteni.

— Ai aflat ultimele veşti? l-a întrebat Tom, venit acasă târziu într-o seară ploioasă, cu aerul triumfător pe care-l avea întotdeauna după o conversaţie izbutită.

— Nu. A fost exmatriculat careva? A mai naufragiat vreun pachebot?

— Mai rău. Cam o treime din studenţii din anul al treilea demisionează din cluburi.

— Ce?!

— Purul adevăr.

— Din ce motiv?

— Spirit reformist, bla, bla. Burne Holiday e creierul. Preşedinţii de cluburi se întrunesc deseară, să vadă dacă găsesc vreun mijloc de apărare comun.

— Bine, dar care-i ideea?

— O, cluburile aruncă o lumină nefavorabilă asupra democraţiei princetoniene, costă prea scump, consumă timp – argumentele obişnuite, pe care le auzi de obicei de la studenţii din anul al doilea dezamăgiţi că n-au fost acceptaţi ca membri. Şi Woodrow credea că ar trebui abolite.

— Dar acuma se întâmplă pe bune?

— Absolut. Cred că răzmeriţa va reuşi.

— Naiba s-o ia! Te rog să-mi explici mai amănunţit.

— Ei bine, a început Tom, pare-se că ideea a apărut simultan în câteva minţi strălucite. Vorbeam adineauri cu Burne, care crede că este concluzia inevitabilă, asta dacă o persoană inteligentă se gândeşte suficient de mult la sistemul social. Au convocat o „masă pentru discuţii” şi cineva a propus subiectul „abolirea cluburilor”, aşa că toţi s-au repezit să-l discute. Ideea exista în capetele tuturor – într-o măsură mai mare sau mai mică – şi nu era nevoie decât de o scânteie ca să explodeze.

— Grozav! Pe cuvântul meu că va fi o distracţie pe cinste! Cum se simt cei de la Cap and Gown?

— De parcă i-ai fi lovit cu leuca. Nu mai termină cu discuţiile, certurile şi înjurăturile. Se enervează şi devin când sentimentali, când brutali. Aceeaşi situaţie e în toate celelalte cluburi – am făcut rondul. Îl înghesuie într-un colţ pe câte un radical şi-l bombardează cu întrebări.

— Cum rezistă radicalii?

— O, destul de bine. Burne este un orator afurisit de iscusit şi de o sinceritate care-ţi ia piuitul. E atât de evident că demisia lui din club înseamnă pentru el mult

mai mult decât înseamnă pentru noi să-l împiedicăm s-o facă, încât am avut impresia că apăr o cauză pierdută. În cele din urmă am adoptat o strălucită poziţie neutră. De fapt, cred că Burne a crezut un moment că m-a convertit.

— Şi zici că aproape o treime din anul al treilea va demisiona?

— Să spunem un sfert, ca să fim siguri.

— Sfinte Sisoe! Cine-ar fi crezut că e posibil?

Cineva a ciocănit scurt în uşă şi a intrat Burne în persoană.

— Salut, Amory, salut, Tom.

Amory s-a ridicat în picioare.

— 'nă seara, Burne. Să nu te superi dac-o şterg; mă duc la Renwick's.

Burne s-a răsucit iute către el.

— Probabil că ştii despre ce vreau să vorbesc cu Tom şi nu-i secret. Aş dori să rămâi.

— Bucuros.

Amory s-a aşezat înapoi şi când Burne s-a cocoţat pe marginea mesei şi s-a lansat în discuţia cu Tom, l-a examinat pe acest revoluţionar cu mult mai multă luare-aminte decât până acum. Cu fruntea înaltă şi bărbia puternică, având în ochii cenuşii, cinstiţi, ca ai lui Kerry, o anumită fineţe, Burne era un tânăr care-ţi insufla pe loc ideea de masivitate şi securitate. Era încăpăţânat, evident, dar încăpăţânarea sa nu era rigidă, iar după ce l-a ascultat vorbind cinci minute, Amory şi-a dat seama că nu era nici urmă de diletantism în entuziasmul lui molipsitor.

Intensa forţă de atracţie pe care Amory a simţit-o mai târziu emanând din Burne Holiday era diferită de admiraţia pe care o nutrise pentru Humbird. De data asta, la început s-a manifestat ca un interes pur mental. La alţi oameni pe care-i considerase de calitate superioară îl atrăsese în primul rând personalitatea lor, iar la Burne simţea lipsa

magnetismului care-l îndemna de regulă să jure credinţă. În seara aceea însă Amory a fost izbit de seriozitatea intensă a lui Burne, calitate pe care se obişnuise s-o asocieze numai cu prostia jalnică, şi de marele lui entuziasm, care făcea să vibreze în inima sa corzi socotite moarte. Burne simboliza vag tărâmul spre care spera Amory că se îndreaptă în derivă şi cam sosise momentul să zărească acel tărâm. Tom, Amory şi Alec ajunseseră într-un impas. Se părea că nu mai reuşesc să aibă nici o experienţă comună nouă, fiindcă Tom şi Alec fuseseră la fel de orbeşte ocupaţi cu treburile lor din comitete şi comisii pe cât de orbeşte trândăvise Amory, iar lucrurile pe care le-ar fi putut discuta de-a fir-a-păr – colegiul, personalităţile contemporane şi aşa mai departe – le disecaseră şi răsdisecaseră în nenumărate conversaţii în timpul prânzurilor frugale.

În seara aceea au vorbit despre cluburi până la douăsprezece noaptea, fiind, în linii mari, de acord cu Burne. Celor doi colegi de cameră nu li s-a părut că subiectul mai avea importanţa vitală de acum doi ani, dar logica obiecţiilor aduse de Burne sistemului social se potrivea ca o mănuşă cu toate gândurile lor, astfel încât n-au oferit contraargumente, ci s-au mărginit să pună întrebări, invidiind amândoi mintea sănătoasă a celuilalt, care-i dădea curajul să se ridice astfel împotriva tradiţiei.

Pe urmă Amory a produs o cotitură în conversaţie şi a aflat că Burne era profund preocupat şi de alte lucruri. Îl interesau ştiinţele economice şi cocheta cu socialismul. Pacifismul îl ispitea; citea cu fidelitate *Masele* şi pe Lev Tolstoi.

— Dar religia? l-a întrebat Amory.

— Nu ştiu. Multe lucruri îmi sunt încă nelămurite. Abia de curând am descoperit că am creier şi m-am aşternut pe citit.

— Pe citit ce?

— Totul. Trebuie să aleg, fireşte, dar în general mă opresc la lucruri care mă provoacă să gândesc. Acum citesc cele patru evanghelii şi *Tipurile experienţei religioase*.

— Ce crezi că te-a pus în mişcare?

— Probabil Wells şi Tolstoi şi un anumit Edward Carpenter[21]. Deja citesc de mai bine de un an, dar numai pe anumite direcţii – pe direcţiile pe care le consider fundamentale.

— Dar poezie?

— Sincer, nu ceea ce numeşti tu poezie şi nu din motivele pentru care o citeşti tu… Dar tu şi scrii, fireşte, ceea ce te face să vezi lucrurile altfel. Poetul care mă atrage e Whitman.

— Whitman?

— Da. Există în el o forţă etică evidentă.

— Mi-e ruşine să recunosc, dar la subiectul ăsta sunt *tabula rasa*. Tu nu, Tom?

Tom a dat sfios din cap că da.

— Da, a continuat Burne, e posibil să găseşti şi câteva poeme plictisitoare, dar mă refer la masa poeziilor sale. E colosal – ca Tolstoi. Ambii privesc lucrurile în faţă şi, deşi sunt foarte diferiţi, pledează cumva pentru chestii oarecum asemănătoare.

— M-ai dat gata, Burne, a recunoscut Amory. Am citit, fireşte, *Anna Karenina* şi *Sonata Kreutzer*, dar, după mine, farmecul lui Tolstoi este de găsit mai ales în textul original, în limba rusă.

---

[21] Edward Carpenter (1844-1929), poet, eseist şi reformator englez, partizan al drepturilor femeii, al vegetarianismului şi al libertăţilor sexuale (homosexualitatea). A avut mulţi admiratori printre contemporani, influenţându-i pe E.M. Forster şi D.H. Lawrence.

— E cel mai mare om din ultimele sute de ani! a izbucnit Burne. I-ai văzut vreodată în fotografie capul bătrân, aspru şi păros?

Au discutat până la trei dimineaţa, sărind de la biologie la religia organizată, iar când Amory s-a vârât, tremurând, în pat, mintea îi colcăia de idei şi era în continuare şocat de faptul că altcineva descoperise pârtia pe care ar fi putut înainta el. Era atât de evident că Burne Holiday îşi dezvolta personalitatea... iar Amory se amăgise că face şi el acelaşi lucru. El adoptase o atitudine de profund cinism faţă de tot ce-i ieşea în cale, se gândea că omul nu este perfectibil şi citea suficient de mult Shaw şi Chesterton pentru a nu-şi lăsa mintea să lâncezească; acum însă i se părea dintr-o dată că toate procesele sale mentale din ultimul an şi jumătate erau clocite şi zadarnice, o ieftină măgulire a sinelui*...* Şi, ca un fel de fundal sumbru, îl obseda incidentul din primăvara trecută, umplându-i nopţile cu o spaimă urâtă şi neîngăduindu-i să se roage. Nici măcar nu era catolic, dar acesta era singurul cod spectral pe care-l poseda catolicismul înzorzonat, ritualic, paradoxal, al cărui profet era Chesterton, ai cărui adulatori erau nişte literaţi dezmăţaţi de teapa lui Huysmans şi Bourget, al cărui susţinător american era Ralph Adams Cram, cu admiraţia lui totală faţă de catedralele din cel de-al treisprezecelea veac – un catolicism pe care Amory îl socotea prefabricat şi convenabil dacă eliminai preoţii, sacramentele şi sacrificiile.

Cum nu izbutea să adoarmă, şi-a aprins lampa de la căpătâi şi, luând din raft *Sonata Kreutzer*, a căutat atent în ea germenii entuziasmului lui Burne. A fi Burne devenise dintr-o dată un lucru mult mai real decât a fi inteligent. Şi totuşi Amory a oftat*...* Aici erau alte posibile picioare de lut.

Şi-a dirijat gândurile spre trecut, în urmă cu doi ani, când Burne fusese un boboc nervos, grăbit, situat mereu în umbra personalităţii fratelui său. Şi-a amintit apoi de un incident din anul al doilea, în care, după cum clevetise lumea, Burne jucase rolul cel mai important.

Un grup mare de studenţi îl auziseră pe decanul Hollister certându-se cu şoferul de taxi care-l adusese de la intersecţie. În cursul altercaţiei, decanul remarcase: „Mai bine aş cumpăra taxiul cu banii ăştia”. Plătise totuşi şi-şi văzuse de treabă, dar a doua zi, sosind la birou, a găsit chiar taxiul respectiv în spaţiul ocupat de obicei de masa lui solidă de lucru, iar pe el o pancartă cu inscripţia „Proprietatea dlui decan Hollister. Cumpărat şi achitat”. Doi mecanici experimentaţi au avut nevoie de două zile ca să dezmembreze taxiul în părţile sale componente şi să-l evacueze din birou, ceea ce nu face decât să dovedească energia rară a umorului studenţesc, pus sub o conducere eficientă.

Pe urmă Burne mai stârnise o dată vâlvă în aceeaşi toamnă. O anumită Phyllis Styles, amatoare de competiţii inter-colegii, nu-şi primise invitaţia anuală la meciul Harvard – Princeton.

Jesse Ferrenby o dusese cu câteva săptămâni înainte la o partidă cu miză mai mică, apelând la serviciile lui Burne, cu speranţa de a ruina misoginia acestuia.

— Vii la meciul cu Harvard? întrebase Burne indiscret, numai ca să aibă un subiect de conversaţie.

— Dacă mă inviţi! strigase imediat Phyllis.

— Bineînţeles, răspunsese fără chef Burne.

Era nepriceput în artele stăpânite de Phyllis şi nu se îndoia că era vorba doar de o formă insipidă de tachinare. Nu se scursese nici o oră până când şi-a dat seama cât de profund era implicat. Phyllis îl pusese la podea şi-l folosea cum voia. Îl informase cu ce tren va sosi şi, în general, îl

deprimase cumplit. Pe lângă faptul că n-o putea înghiţi pe Phyllis, ar fi dorit de fapt să asiste la meci într-o companie masculină, cu prieteni de la Harvard.

— Vede ea pe dracu'! informase el delegaţia venită în camera lui ca să-l batjocorească. Ăsta-i ultimul meci la care va îndupleca vreodată vreun tânăr inocent s-o însoţească!

— Dar, Burne, de ce ai invitat-o dacă n-ai vrut-o?

— Ştii, Burne, în sinea ta eşti complet nebun după ea, aicea-i baiul!

— Ce *poţi* să faci, Burne? Cum i te poţi împotrivi lui Phyllis?

Dar Burne se mărginise să clatine din cap, mormăind ameninţări care constau aproape exclusiv din propoziţia „Vede ea pe dracu'".

Zburdalnica Phyllis coborâse din tren cu toată voioşia primăvăratică a celor douăzeci şi cinci de ani ai ei, dar pe peron ochilor ei le-a fost dat să vadă o privelişte sinistră. Burne şi Fred Sloane o aşteptau, îmbrăcaţi la patru ace, ca în afişele lugubre de reclamă pentru colegii. Îşi cumpăraseră costume evazate, cu pantaloni cu falduri uriaşe la talie şi vestoane cu umeri gigantici, vătuiţi. Purtau dezinvolt pe cap pălării studenţeşti cu ac în faţă şi panglici ţipătoare negru-oranj, iar sub gulerele de celuloid le înfloreau lavaliere portocalii. Aveau brasarde negre cu un „P" oranj, bastoane cu fanioane de Princeton, iar efectul era întregit de şosetele dungate şi batistele din buzunarele de la piept, în aceeaşi gamă de culori. Ţineau legat cu un lanţ zornăitor un motan uriaş, înnebunit, vopsit ca un tigru.

O jumătate bună din lumea de la gară căsca gura la ei, oscilând între compasiune îngrozită şi veselie gălăgioasă, iar la apropierea lui Phyllis, căreia-i cam căzuse falca delicată, cei doi se frânseră din şale şi

emiseră uralele colegiului cu voci puternice, răzbătătoare, adăugând la sfârşit numele lui Phyllis. A fost deci ovaţionată zgomotos şi escortată cu entuziasm în campus, cu o suită formată din vreo cincizeci de flăcăi rurali, în râsetele înăbuşite a sute de învăţăcei şi de oaspeţi, dintre care jumătate habar n-aveau că era vorba de o farsă, ci credeau că Burne şi Fred sunt doi studenţi de viaţă care şi-au invitat prietena la o distracţie studenţească.

Ne putem uşor imagina ce simţea Phyllis în timp ce era purtată, ca la paradă, prin faţa tribunelor Princeton şi Harvard, ocupate de zeci de foşti sclavi sentimentali ai ei. Încerca să meargă cu un pas înaintea băieţilor, încerca să rămână cu un pas în urmă, dar ei se ţineau de ea ca scaiul, ca să fie clar că erau împreună, şi vorbeau cu glasuri asurzitoare despre amicii lor din echipa de fotbal, până când ea aproape că-şi auzise cunoscuţii şoptind:

— Trebuie că Phyllis Styles este *într-o situaţie disperată* dacă se lasă văzută cu filfizonii *ăia doi*!

Iată cum fusese Burne: dinamic, plin de umor, dar foarte serios în esenţă. Din rădăcina aceea izvorâse energia pe care încerca acum s-o canalizeze înspre progres*…*

Au trecut săptămânile, a venit şi luna martie, dar picioarele de lut aşteptate de Amory nu şi-au făcut apariţia. Circa o sută de studenţi din anii trei şi patru şi-au dat demisia din cluburi, într-o furioasă indignare finală, iar cluburile, disperate, au aţintit asupra lui Burne arma cea mai sofisticată: ridiculizarea. Toţi cei care-l cunoşteau îl simpatizau, dar ideile apărate de el (şi apăra din ce în ce mai multe) au fost şfichiuite de multe limbi dezlănţuite, încât unul mai slab de înger ar fi aruncat de mult prosopul în ring.

— Nu-ţi pasă că-ţi pierzi prestigiul? l-a întrebat Amory într-o seară.

Începuseră să se viziteze reciproc de câteva ori pe săptămână.

— Vezi bine că nu. Ce e prestigiul, în fond?

— Unii afirmă că nu eşti decât un politician ceva mai original.

Burne a izbucnit în hohote de râs.

— Asta mi-a spus şi Fred Sloane astăzi. Presupun că era inevitabil.

Într-o după-amiază au abordat o temă ce-l preocupase îndelung pe Amory: problema modului în care atributele fizice influenţează constituţia şi comportamentul omului. Burne descrisese factorii biologici, continuând:

— Desigur, sănătatea contează – o persoană sănătoasă are şanse duble să fie bună.

— Nu sunt de acord. Nu cred în „creştinismul musculos”.

— Eu da. Cred că Iisus poseda multă vigoare fizică.

— O, imposibil! a protestat Amory. Muncea prea mult pentru asta. Îmi închipui că la moarte era un om terminat. Nici sfinţii importanţi n-au fost puternici.

— Jumătate dintre ei au fost.

— Chiar dacă admitem asta, nu cred că sănătatea are vreo legătură cu bunătatea. Sigur, pentru un sfânt mare contează să fie în stare să suporte chinuri enorme, dar moda asta a predicatorilor populari care se înalţă pe vârfurile picioarelor, simulând virilitatea şi urlând că gimnastica va salva lumea... Nu, Burne, nu înghit gogoaşa.

— Oricum, hai s-o lăsăm baltă, că tot n-ajungem nicăieri şi, în fond, nici eu nu mi-am format o concepţie clară. Iată însă ce ştiu bine: înfăţişarea personală *are mare legătură*.

— Tenul şi culoarea? a întrebat curios Amory.

— Da.

— Aşa ziceam şi noi, Tom şi cu mine. Am luat anuarele din ultimii zece ani şi ne-am uitat la pozele celor din consiliul studenţilor. Ştiu că nu dai două parale pe acel for august, dar, în linii generale, el reprezintă aici succesul. Ei bine, presupun că numai treizeci şi cinci la sută din fiecare promoţie de absolvenţi au fost blonzi, cu tenul cu adevărat alb. Totuşi în consiliu *două treimi* au părul deschis la culoare! Repet, ne-am uitat la pozele a zece promoţii; asta înseamnă că din *cincisprezece* studenţi cu părul deschis la culoare din ultimul an, unul este membru al consiliului, iar pentru cei cu părul negru raportul este de unu la *cincizeci*!

— Aşa e, a încuviinţat Burne. Bărbatul cu părul mai deschis la culoare este, în linii generale, un specimen mai evoluat. Am verificat o dată această constatare cu preşedinţii Statelor Unite şi am constatat că mult mai mult de jumătate din ei aveau părul blond şi totuşi gândeşte-te că în cursa electorală predomină bruneţii.

— Lumea admite acest lucru fără să-l conştientizeze, a zis Amory. Vei observa că o persoană blondă trebuie, după părerea lumii, să fie vorbăreaţă. Dacă o blondină nu deschide gura, îi spunem „păpuşă”; dacă un bărbat cu părul deschis la culoare tace, îl considerăm prost. Cu toate acestea, lumea forfoteşte de „bruneţi întunecaţi şi tăcuţi” şi de „brunete languroase” care nu posedă nici o fărâmă de creier sub ţeastă, dar, nu se ştie de ce, nu sunt niciodată acuzaţi de penurie de inteligenţă.

— Iar gura mare, bărbia lată şi nasul mai voluminos sunt, indubitabil, indicii ale unui chip rasat.

— Nu sunt sigur.

Amory era partizanul trăsăturilor clasice.

— Ba da. Hai să-ţi arăt.

Burne a extras din sertarul biroului o colecţie de fotografii de oameni celebri, cu bărbi mari şi zburlite: Tolstoi, Whitman, Carpenter şi alţii.

— Nu-i aşa că-s minunaţi?

Amory s-a silit să emită câteva cuvinte politicoase de apreciere, dar a renunţat, râzând.

— Burne, cred că-s mutrele cele mai pocite din câte-am văzut vreodată! Parc-ar fi pensionarii unui azil de bătrâni.

— O, Amory, dar uită-te la fruntea lui Emerson, uită-te la ochii lui Tolstoi!

Glasul lui Burne gemea de reproş.

Amory a clătinat din cap:

— Nu! Poţi spune că au înfăţişări remarcabile sau orice vrei, dar nu încape îndoială că-s urâţi!

Neafectat, Burne şi-a plimbat tandru palma peste frunţile spaţioase şi a adunat fotografiile ca să le pună la loc în sertar.

Plimbările nocturne erau una dintre îndeletnicirile sale favorite, iar într-o seară a dus muncă de convingere cu Amory ca acesta să-l însoţească.

— Urăsc bezna, a obiectat Amory. Pe vremuri, mai ales când aveam cu adevărat imaginaţie, n-o uram, dar acum crede-mă că n-o pot suferi... În privinţa asta mă comport prosteşte.

— Ştii că n-are nici un sens.

— Foarte posibil.

— Mergem spre est, a propus Burne, şi pe drumurile alea din pădure.

— Mie nu mi se pare foarte atractiv, a bombănit neentuziasmat Amory, dar mergem, dacă zici tu.

Au pornit în pas vioi şi timp de o oră au mărşăluit, cufundaţi într-o discuţie ce abunda în provocări, până când luminile din Princeton s-au preschimbat în gămălii albe de lumină în urma lor.

— Oricărei persoane cu puţină imaginaţie i s-ar face frică, a spus cu seriozitate Burne. Chiar plimbările astea

nocturne erau un lucru de care mă temeam. Am să-ţi spun de ce mă pot duce acum oriunde fără să-mi fie frică.

— Zi mai departe, l-a îndemnat nerăbdător Amory.

Înaintau cu paşi mari spre pădure, iar vocea nervoasă şi entuziastă a lui Burne se încălzea abordând subiectul.

— Veneam aici singur, noaptea – o, cam acum trei luni –, şi mă opream nesmintit la răscrucea aia de care am trecut. Pădurea mi se ridica în faţă ameninţătoare, exact ca acum. Se auzeau urlete de câini, peste tot erau numai umbre şi nici un sunet produs de om. Fireşte că populam pădurea cu toate grozăveniile, întocmai ca tine... Şi tu faci aşa, nu?

— Da, a recunoscut Amory.

— Ei bine, eu am început să analizez şi fiindcă imaginaţia mea persista în a vedea drăcovenii în întuneric, mi-am băgat în beznă chiar imaginaţia, ca să se uite la mine. Am pus-o să se joace de-a câinele vagabond, de-a ocnaşul evadat sau de-a fantoma; şi iată că mă văd pe mine însumi venind pe drum. Imaginea asta m-a calmat – este întotdeauna liniştitor să te proiectezi complet în altcineva. Am ştiut că dacă aş fi câinele vagabond, evadatul sau strigoiul, n-aş constitui o ameninţare reală pentru Burne Holiday, nu mai mult decât ar fi el o ameninţare pentru mine. Pe urmă mi-am amintit de ceas. Era mai bine dacă mă întorceam să-l las acasă şi abia apoi să tatonez pădurea. Nu. Am decis că, în ultimă instanţă, era de preferat să rămân fără ceas decât să mă întorc şi am intrat în pădure. N-am urmat neabătut poteca prin pădure, ba chiar am intrat printre copaci până n-am mai simţit nici urmă de teamă, iar într-o noapte m-am aşezat pe iarbă şi am aţipit. Am ştiut atunci că am terminat-o cu frica de întuneric.

— Dumnezeule mare! a inspirat Amory. Eu, unul, n-aş fi rezistat. Aş fi parcurs jumătate din drum, dar la prima

trecere a unui automobil, care-ar fi înăsprit bezna după ce i-ar fi dispărut farurile, aş fi făcut cale-ntoarsă.

— Păi, a zis Burne brusc după câteva clipe de tăcere, am parcurs jumătate din drum. Hai să ne întoarcem acasă.

La înapoiere s-au lansat într-o discuţie despre voinţă.

— E singurul lucru care contează, a declarat Burne. Unica linie de demarcaţie între bine şi rău. Încă n-am găsit un om care şi-a transformat viaţa într-o porcărie şi care să nu aibă o voinţă slabă.

— Dar marii criminali?

— De obicei ăştia sunt alienaţi mintal. Dacă nu, au voinţa deficitară. Nu există criminali întregi la cap şi cu voinţă puternică.

— Burne, nu sunt deloc de acord cu tine. Cum rămâne cu supraomul?

— Cum să rămână?

— Păi, eu cred că încarnează răul, dar e puternic şi întreg la minte.

— N-am făcut cunoştinţă. Totuşi pariez că e fie prost, fie nebun.

— Eu l-am întâlnit de multe, multe ori şi nu e nici una, nici alta. De-aia cred că te înşeli.

— Sunt sigur că nu mă înşel. Şi nu cred în privarea de libertate decât pentru nebunii periculoşi.

Asupra acestei chestiuni Amory n-a putut fi de acord. I se părea că viaţa şi istoria colcăiau de criminali forţoşi, şireţi, dar care se autoiluzionau. Dădeai peste ei în politică sau în afaceri, dar şi printre venerabilii oameni de stat, printre regi şi generali. Burne însă n-a fost de acord nici măcar o dată, aşa că din acel punct traiectoriile lor au fost divergente.

Burne se retrăgea tot mai departe de lumea înconjurătoare. Şi-a dat demisia din funcţia de vicepreşedinte al studenţilor din ultimul an, iar lectura şi

plimbările i-au rămas aproape unicele preocupări. Asista voluntar la prelegerile de filosofie şi biologie destinate masteranzilor, ascultându-le cu o scânteie de interes destul de patetică în ochi, ca şi cum ar fi aşteptat un punct culminant, la care conferenţiarul nu ajungea niciodată. Uneori Amory îl vedea zvârcolindu-se pe scaun, iar chipul i se lumina: ardea de poftă să dezbată un principiu.

Pe stradă era tot mai distrat şi începuse să fie acuzat de snobism, dar Amory ştia că nu putea fi vorba de aşa ceva. O dată, când Burne a trecut la un metru distanţă, total absent, cu mintea la mii de kilometri, Amory aproape că a făcut un şoc din pricina bucuriei romantice cu care l-a urmărit cu privirea. Burne dădea impresia că se caţără pe înălţimi unde alţii nici nu puteau visa să pună piciorul.

— Îţi comunic, i-a declarat Amory lui Tom, că e primul contemporan pe care-l recunosc a-mi fi superior ca minte.

— Prost moment ţi-ai ales ca să recunoşti aşa ceva. Lumea începe să creadă că-i într-o ureche.

— E mult deasupra tuturor; şi ştii că ai şi tu aceeaşi impresie când vorbeşti cu el. Sfinte Dumnezeule, Tom, cândva te situai pe o poziţie potrivnică „lumii”. Succesul te-a transformat într-o fiinţă absolut convenţională.

Remarca l-a enervat pe Tom:

— Şi ce-ncearcă, să fie un sfânt fără prihană?

— Nu! În orice caz, nu ca alţi tipi cunoscuţi de mine. Nu pune piciorul la Philadelphian Society. N-are încredere în putregaiul ăla. Nu crede că bazinele de înot publice şi o vorbuliţă de încurajare rostită la timp pot vindeca lumea de rele. Mai mult, nu-şi refuză un păhărel dacă simte nevoia.

— Evident că vede lucrurile greşit.

— Ai stat de vorbă cu el mai recent?

— Nu.

— Atunci nu ţi-ai putut forma o părere.

Discuţia s-a terminat în coadă de peşte, dar Amory a observat, cu acuitate sporită, că sentimentele inspirate de Burne modificaseră campusul.

— E ciudat, i-a spus Amory într-o seară lui Tom după ce începuseră să discute subiectul într-un mod mai amiabil, că aceia care dezaprobă hotărât radicalismul lui Burne aparţin în mod clar categoriei fariseilor, adică sunt oamenii cei mai bine educaţi din colegiu: redactorii ziarelor, ca tine şi Ferrenby, profesorii tineri*...* Sportivii analfabeţi de teapa lui Langueduc îşi închipuie că devine excentric, dar se mulţumesc să spună „Bunul şi sărmanul Burne şi-a înşurubat nişte idei năstruşnice în cap” şi trec mai departe. Fariseii însă*...* pfui! Ei îl ridiculizează fără milă.

În dimineaţa următoare l-a întâlnit pe Burne, care mergea grăbit pe aleea McCosh după un seminar.

— Încotro, mărite ţar?

— La redacţia lui *Prince*, să vorbesc cu Ferrenby.

A fluturat sub nasul lui Amory un exemplar din ediţia din acea dimineaţă a lui *The Princetonian.*

— El a scris articolul de fond.

— O să-l jupoi de viu?

— Nu, dar m-a surprins. Ori l-am judecat complet greşit, ori a devenit pe nepusă masă cel mai înverşunat radical din lume.

Burne şi-a văzut grăbit de drum şi au mai trecut câteva zile până să audă Amory o relatare despre conversaţia celor doi. Burne pătrunsese în sanctuarul redactorului, fluturând vesel ziarul:

— Salut, Jesse.

— Salut şi ţie, Savonarola.

— Tocmai ţi-am citit articolul de fond.

— Bun băiat – nu te credeam gata să te înjoseşti aşa de tare.

— Jesse, m-ai surprins.

— Prin ce?

— Nu ţi-e frică să nu te ia la ochi corpul profesoral dacă publici chestii din astea antireligioase?

— Cum adică?

— Precum cea de azi-dimineaţă.

— Ce dracu'? Articolul meu era despre sistemul de antrenament.

— Da, dar citatul ăla*...*

Jesse s-a ridicat de pe scaun.

— Care citat?

— Ştii care. „Cel care nu-i cu mine e împotriva mea."

— Ei, ce-i cu el?

Jesse părea derutat, dar nu alarmat.

— Bun. Scrii aici... stai să văd.

Burne a deschis ziarul şi a citit:

— „*Cel care nu este cu mine este împotriva mea*, după cum spunea acel gentleman cu notoria lui capacitate pentru diferenţieri brutale şi generalităţi puerile".

— Şi ce-i cu asta?

Ferrenby începea să se simtă cuprins de nelinişte.

— Îi aparţine lui Oliver Cromwell, nu? Sau lui Washington sau vreunui sfânt? Dumnezeu mi-e martor că am uitat.

Burne se prăpădea de râs.

— O, Jesse, o, bunule, blândule Jesse!

— Cine-a zis-o, naiba s-o ia?

— Păi, a răspuns Burne, recăpătându-şi glasul, Matei i-o atribuie lui Hristos.

— Doamne! a strigat Jesse şi s-a prăbuşit pe spate, în coşul de hârtii.

Amory scrie o poezie

Săptămânile goneau. Amory se ducea uneori la New York, cu speranţa de a găsi un autobuz nou, de un verde strălucitor, care, cu lucirea lui de acadea, să-i creeze bună dispoziţie. Într-o zi s-a aventurat să vadă reluarea de către o companie teatrală a unei piese al cărei titlu îi era vag familiar. Cortina s-a ridicat şi el a privit detaşat cum în scenă intră o fată. Câteva replici, intrându-i în urechi, i-au ciupit o coardă discretă a memoriei. Unde*...*? Când*...*?

Pe urmă parcă a auzit alături o voce şoptind, o voce dulce vibrând: „Of, ce prostuţă mai sunt! Te rog, atrage-mi atenţia când greşesc".

Răspunsul a venit instantaneu sub forma unei imagini vii, radioase, a Isabellei.

A găsit un spaţiu alb pe programul de sală şi a început să noteze repede:

Privesc o piesă-n bezna cu linii apăsate,
Cortina pune anii să treacă fără rost.
Doi ani de ani – şi ce zi leneşă a fost,
Când de finaluri fericite ne erau apărate
Sufletele tinere şi netulburate.
Chipul atent, cu ochii mari, ţi-l adoram,
Zâmbind un repertoriu; piesa ce-o priveam
Răzbea spre noi ca apele la ţărm, epuizate.

Căscând şi hoinărind, să treacă seara cu bine,
Privesc de unul singur*...* Pălăvrăgeala, sigur,
Strică unica scenă ceva mai fermecată;
Ai plâns puţin, mă întristasem pentru tine
Exact aici! Unde X apără divorţul, nesigur,
Şi Cum-o-Cheamă-i cade-n braţe, leşinată.

Calm încă

— Fantomele sunt nemaipomenit de cretine, a zis Alec. Sunt încete la minte. Oricând pot fi mai isteţ decât o fantomă.

— Cum? l-a întrebat Tom.

— Păi, depinde de cadru. Să luăm, de exemplu, un dormitor. Dacă eşti *cât de cât* discret, o fantomă nu te poate surprinde în dormitor.

— Zi mai departe. Să presupunem că ai impresia că în dormitorul tău este un strigoi. Ce măsuri iei seara, când te întorci acasă? a întrebat interesat Amory.

— Iei un băţ, a răspuns Alec, făcând o temenea, cam de lungimea unei cozi de mătură. Primul lucru ce se cere făcut este să *eliberezi* camera. Pentru asta, te năpusteşti în biroul tău cu ochii închişi şi aprinzi lumina. Apoi te apropii de dulapul din perete şi dai cu băţul de două-trei ori prin uşa deschisă. Dacă nu se întâmplă nimic, poţi să arunci o privire înăuntru. Dar întotdeauna, *întotdeauna* să loveşti mai întâi de câteva ori cu băţul. Niciodată să nu te uiţi înainte de a o face.

— Bineînţeles, a comentat grav Tom, asta-i o metodă veche a şcolii celtice.

— Da, numai că ei, celţii, mai întâi se roagă. Oricum, metoda asta se foloseşte pentru defantomizarea debaralelor şi a spaţiilor de după uşi.

— Şi pentru pat, sugeră Amory.

— O, nu, Amory, nu! a strigat oripilat Alec. Nu aşa se procedează! Patul cere un alt fel de tactică. Dacă ţii la raţiune, laşi patul în pace: dacă există o fantomă în dormitor – ceea ce se *întâmplă* cam la unul din trei cazuri –, ea stă *aproape întotdeauna* sub pat.

— Păi*...* a dat să vorbească Amory.

Alec i-a făcut semn să tacă.

— Se înţelege că *nu-i voie* să te uiţi. Stai în mijlocul încăperii şi, până nu-şi dă seama fantoma ce intenţii ai, sari de-a dreptul în pat. Niciodată nu mergi încet spre pat. Gleznele sunt cele mai *vulnerabile* când vine vorba de strigoi. Odată vârât sub pături, eşti în siguranţă. Strigoiul poate să zacă sub pat până-n zori. Ţie nu ţi se întâmplă nimic. Dacă ai totuşi temeri, îţi tragi pătura peste cap.

— Foarte interesante chestii, nu, Tom?

— Nu-i aşa?

Alec radia de plăcere.

— Şi toate inventate de mine – Sir Oliver Lodge[22] al Lumii Noi!

Amory trecea din nou printr-o fază când îl delecta enorm viaţa de colegiu. Îi revenise sentimentul că progresa, urmând o linie dreaptă şi fermă. Tinereţea vibra în el şi scotea pene noi, strălucitoare. Înmagazinase chiar suficientă energie ca să adopte o postură inedită.

— Care-i chestia cu „abstragerea” asta, Amory? l-a întrebat într-o zi Alec, iar când Amory s-a prefăcut că e cufundat în lectură şi năuc, a continuat: Nu încerca să-l joci pe Burne cel mistic faţă de mine!

Amory a ridicat nevinovat ochii:

— Ce zici?

— „Ce zici”, l-a maimuţărit Alec. Încerci să intri în transă citind*...* Ia să vedem cartea.

I-a smuls-o din mână şi s-a uitat la ea sarcastic.

— Ei? a întrebat sec Amory.

— *Viaţa Sfintei Tereza*, a citit Alec cu voce tare. Doamne, Doamne!

— Auzi, Alec?

— Ce?

— Te supără?

---

[22] Sir Oliver Joseph Lodge (1851-1940), fizician şi scriitor englez, autor al unor lucrări ca *Life and Matter*, *Atoms and Rays*, *Ether and Reality*.

— Ce să mă supere?

— Buimăceala mea şi aşa mai departe.

— Cum adică? Nu, sigur că nu mă *supără*.

— Atunci nu mi-o strica. Dacă spun lumii fără jenă că sunt un geniu, dă-mi voie s-o fac.

— Începi să-ţi făureşti o reputaţie de excentric, a spus Alec râzând, dacă la asta te refereai.

Amory a avut ultimul cuvânt şi Alec a fost de acord să-i accepte măştile purtate în prezenţa altora, cu condiţia să i se dea pauze de odihnă când erau între patru ochi, aşa că Amory şi-a „văzut de treabă” în stil mare, aducând la masă personaje dintre cele mai excentrice: masteranzi cu privirile rătăcite ori preceptori cu teorii bizare despre Dumnezeu şi guvern, spre amuzamentul cinic al îngâmfaţilor de la Cottage Club.

Când cerul de februarie s-a lăsat despicat de razele soarelui şi anul a intrat voios în martie, Amory a petrecut câteva sfârşituri de săptămână cu Monsignor. O dată l-a dus cu el, cu mare succes, pe Burne, prezentându-şi prietenii unul celuilalt cu deosebită mândrie şi încântare. Monsignor l-a luat de câteva ori în vizită la Thornton Hancock şi o dată sau de două ori acasă la o doamnă Lawrence, o americancă din categoria celor îndrăgostite de Roma, pe care Amory a plăcut-o imediat.

Pe urmă a primit într-o zi o scrisoare de la Monsignor, cu următorul P. S.:

> Ştiai că verişoara ta de gradul trei, Clara Page, văduvă de şase luni şi foarte săracă, locuieşte la Philadelphia? Nu cred că v-aţi cunoscut, dar aş dori s-o vizitezi, de dragul meu. După mine, este o femeie admirabilă, cam de vârsta ta.

Amory a oftat şi s-a hotărât să meargă, ca o favoare pentru Monsignor.

Clara

Era imemorială… Amory nu era destul de bun pentru Clara, Clara cea cu părul unduios, de aur, dar nici un bărbat nu era. Bunătatea ei era cu mult superioară moralei prozaice a femeilor ce caută soţ, diferită de literatura plicticoasă despre virtuţile feminine.

O înconjura un vag nimb de tristeţe, dar când a descoperit-o la Philadelphia, Amory a crezut că ochii ei albaştri, cu inflexiuni de oţel, exprimă numai fericire. O putere latentă, un anume realism îşi găseau împlinirea deplină în greutăţile cu care trebuia să dea ea piept. Era singură pe lume, cu doi copilaşi, bani puţini şi – cel mai rău lucru – o pletoră de prieteni. În iarna cu pricina a văzut-o într-o seară la Philadelphia omenind o mulţime de bărbaţi, când el ştia că ea nu avea servitori, cu excepţia unei negrese micuţe ce îngrijea de copii în camerele de la etaj. Îl descoperise printre musafiri pe unul dintre marii libertini ai oraşului – un individ care umbla mereu beat şi avea o faimă proastă atât acasă, cât şi printre străini, care a stat în faţa gazdei o seară întreagă şi a discutat cu un fel de animaţie inocentă despre *internatele pentru domnişoare.* Ce bine îi umbla Clarei mintea! Putea toarce o conversaţie fascinantă, aproape sclipitoare, din cel mai subţire aer care a plutit vreodată prin vreun salon.

Ideea că femeia se zbătea în mizerie afectase simţul justiţiar al lui Amory. A sosit la Philadelphia aşteptând să i se spună că adresa ei, Ark Street, numărul 921, era pe o uliţă mizerabilă, de cocioabe. A fost chiar dezamăgit când s-a dovedit că lucrurile nu stăteau nici pe departe aşa. Era o casă care aparţinuse ani de zile familiei soţului Clarei. O

mătuşică mai în vârstă, care se opusese vânzării proprietăţii, lăsase la un avocat banii de impozite pentru zece ani şi plecase la Honolulu, lăsând-o pe Clara să rezolve cum ştie problema încălzirii. Aşa că n-a fost întâmpinat de o femeie cu părul răvăşit, cu un bebeluş flămând la sân şi cu înfăţişarea unei triste Amelia. Dimpotrivă, după felul cum a fost primit, Amory ar fi putut crede că amfitrioana nu avea nici un necaz, cât de mic.

O virilitate flegmatică şi un calm visător – iată stările, viu contrastante cu pragmatismul ei, în care îşi găsea refugiu Clara. Putea să se dedice celor mai banale îndeletniciri (deşi era suficient de inteligentă ca să nu se tâmpească prin „arte gospodăreşti” ca broderia sau tricotatul), dar la scurt timp după aceea lua în mână o carte şi-şi lăsa imaginaţia să zboare ca un nor neformat, suflat de vânt. Calitatea cea mai puternică a personalităţii ei era aerul radios pe care-l degaja. Aşa cum focul din cămin proiectează într-o cameră întunecată luciri romantice sau patetice pe feţele liniştite ale celor din preajmă, îşi arunca şi ea luminile şi umbrele personale în încăperile în care zăbovea, până când a făcut din prozaicul ei unchi bătrân un om de un farmec excentric şi meditativ, iar pe băiatul de la telegraf l-a metamorfozat într-o creatură asemănătoare lui Puck, de o încântătoare originalitate. La început calitatea aceasta a Clarei l-a enervat puţin pe Amory. Considerându-şi propria unicitate suficientă, el s-a simţit destul de stânjenit când ea a încercat să descifreze în el alte lucruri noi şi interesante, spre beneficiul altor suspinători prezenţi. Se simţea ca şi cum un regizor artistic politicos, dar insistent, ar fi încercat să scoată de la el o interpretare nouă a unui rol pe care-l repeta mecanic de ani de zile.

Dar Clara vorbind, Clara povestind o întâmplare comică despre un ac de pălărie, un bărbat uşor afumat şi

ea însăşi*...* oamenii încercau ulterior să-i repovestească anecdotele, dar oricât se străduiau, nu scoteau nimic din ele. Bărbaţii ce o înconjurau îi acordau atenţia lor dezinteresată şi zâmbete frumoase, cum de mult nu mai fuseseră capabili să schiţeze. În ochii Clarei nu prea licăreau lacrimi, dar cei care-i surâdeau aveau ochii umezi.

De câteva ori – nu foarte des – Amory a mai zăbovit câte o jumătate de ceas după plecarea celorlalţi cavaleri şi au servit împreună, după-amiaza târziu, ceai cu pâine cu unt şi gem sau „supeuri cu zahăr de arţar”, cum le-a denumit ea ceva mai târziu, spre seară.

— Eşti absolut remarcabilă, ştii?

Amory a început să rostească banalităţi de acolo de unde se afla, aşezat la masa din sufragerie, într-o seară pe la şase.

— Câtuşi de puţin, i-a răspuns Clara.

Căuta şervete în comodă.

— Sunt absolut banală şi comună. O femeie din alea pe care nu le interesează decât copiii.

— Asta să i-o spui lui mutu’! a pufnit Amory. Ştii bine că eşti absolut splendidă.

A întrebat-o unicul lucru de care ştia că s-ar putea ruşina. Era propoziţia pe care i-o adresase prima pisăloagă a omenirii lui Adam:

— Spune-mi ceva despre tine.

Iar ea îi dăduse răspunsul pe care îl va fi dat şi Adam:

— Nu am ce să-ţi spun.

Dar la urmă Adam i-a împărtăşit, probabil, pisăloagei toate gândurile care-i veneau noaptea, când se auzeau greierii în iarba prăfuită, şi trebuie să fi remarcat, condescendent, că era *foarte deosebit* de Eva, uitând cât de deosebită era ea de el*...* În orice caz, Clara i-a povestit multe despre ea în seara respectivă. Fusese foarte hărţuită de la şaisprezece ani, iar educaţia ei încetase

abrupt, o dată cu huzurul... Scormonind prin biblioteca femeii, Amory a găsit un volum gri, hărtănit, din care a picat o foaie îngălbenită. A desfăcut-o, uitând de discreţie. Era o poezie scrisă de Clara ca elevă, despre un zid sur de mănăstire într-o zi plumburie şi o fată cu pelerina umflată de vânt care şedea pe el, gândindu-se la o lume multicoloră. De regulă, astfel de sentimente îl agasau, dar poezia avea atât de multă simplitate şi atmosferă, încât a reuşit să-şi formeze o imagine mentală a Clarei: Clara într-o zi ca aceea, rece şi posomorâtă, cu ochii ageri, albaştri, aţintiţi în depărtare, încercând să vadă cum mărşăluiesc spre ea, peste grădini, tragediile viitoare. Era invidios pentru poezia aceea. Ce mult i-ar fi plăcut să vină, s-o surprindă sus, pe zid, şi să-i toarne aiureli romantice în timp ce ea stătea deasupra lui, în aer! Începea să simtă o gelozie teribilă faţă de orice lucru legat de Clara: trecutul ei, pruncii, bărbaţii şi femeile care se călcau pe picioare ca să bea cu sete din izvorul proaspăt al bunătăţii ei, odihnindu-şi creierele ostenite ca la o piesă de teatru captivantă.

— Se pare că *nimeni* nu te plictiseşte, a remarcat Amory.

— Cam jumătate din lume, a recunoscut ea, dar socot că-i o medie rezonabilă, nu?

S-a răsucit pe călcâie ca să caute în Browning un citat în sprijinul ideii. Era unica persoană cunoscută de el vreodată care era capabilă să caute pasaje şi citate, să ţi le recite în toiul conversaţiei şi totuşi să nu te enerveze de să-ţi sară capacele. Recurgea la asta mereu şi cu atâta entuziasm, că el s-a îndrăgostit de priveliştea buclelor blonde suspendate deasupra unei cărţi, a frunţii uşor încreţite de efortul vânării citatului.

În prima parte a lunii martie şi-a petrecut sfârşiturile de săptămână la Philadelphia. Aproape întotdeauna mai

era cineva la Clara şi ea nu se arăta dornică să rămână între patru ochi cu el, cu toate că de multe ori un cuvânt de-al ei i-ar fi dăruit încă o jumătate de oră de adoraţie delicioasă. S-a îndrăgostit încetul cu încetul şi a început să facă speculaţii nebuneşti pe tema căsătoriei. Deşi planul care-i clocotea în cap i se revărsa şi pe buze, şi-a dat seama ulterior că dorinţa aceea nu prinsese rădăcini prea adânci. O dată, visând că visul i se împlinise, s-a trezit brusc, cuprins de o panică rece, fiindcă femeia din vis fusese o Clara toantă, cu părul cânepiu, fără irizări aurii în plete şi cu o mulţime de banalităţi picurându-i insipid de pe limba neostoită. Dar ea a fost prima femeie rasată pe care a cunoscut-o şi unul dintre puţinii oameni care l-au interesat cu adevărat. Clara îşi transforma bunătatea într-un mare avantaj. Amory se decisese că majoritatea oamenilor buni ori îşi târau bunătatea după ei ca pe o povară, ori o deformau, transformând-o într-o convivialitate artificială. Şi mai erau, fireşte, omniprezenţii pedanţi şi farisei (dar Amory nu-i includea niciodată şi pe ei printre cei mântuiţi).

Sf. Cecilia

Deasupra hainei gri de catifea,
Sub părul lins, de briză împletit,
Culoarea rozei îşi râdea de ea
Şi frumuseţea-i tristă a-nflorit.
Ea aerul ce-i între ei îl umple
Cu patimă, lumină şi suspine,
Subtil de tot, că el nimic nu simte...
Fulger râzând, culoarea rozei pline.

— Mă placi?
— Bineînţeles, a răspuns serioasă Clara.

— De ce?

— Păi, avem nişte calităţi comune. Lucruri spontane la amândoi – sau care la început au fost spontane.

— Insinuezi că nu m-am purtat corect?

Clara a şovăit.

— Ştii, nu mă pot pronunţa. Un bărbat trebuie să treacă prin mult mai multe, iar eu am dus o viaţă ocrotită.

— O, Clara, te rog să nu tragi de timp! a implorat-o Amory. Dar vorbeşte puţin despre mine, vrei?

— Sigur. Ador să fac asta.

Nu a zâmbit când a spus-o.

— Eşti o bomboană. Mai întâi răspunde-mi la câteva întrebări. Sunt un afurisit de înfumurat?

— Păi... nu. Ai un orgoliu uriaş, dar amuzant pentru cei care-i observă preponderenţa.

— Înţeleg.

— În adâncul sufletului eşti umil. Te scufunzi până-n al treilea iad al deprimării când te socoteşti desconsiderat. De fapt, nu ai prea mult respect faţă de tine.

— Două lovituri bine ţintite, Clara. Cum reuşeşti? Doar nu mi-ai permis să suflu nici o vorbuliţă.

— Fireşte că nu – nu pot judeca un bărbat în timp ce vorbeşte. Dar încă n-am terminat: motivul din care posezi atât de puţină încredere în tine, cu toate că-i anunţi ocazional pe filistini, cu toată seriozitatea, că eşti un geniu, este că-ţi atribui tot soiul de defecte înspăimântătoare şi încerci să te menţii la înălţimea lor. De exemplu, spui mereu că eşti un sclav al cocteilurilor.

— Cum şi sunt, de fapt.

— Şi mai susţii că ai un caracter slab, că nu ai voinţă.

— N-am nici un pic de voinţă. Sunt robul emoţiilor mele, al plăcerilor, al urii mele faţă de plictiseală, dar mai ales al dorinţelor...

— Ba nu eşti!

Clara şi-a pocnit cu putere un pumnişor peste celălalt.
— Eşti un sclav, un sclav înlănţuit şi neputincios, dar al unui singur lucru: al imaginaţiei tale.
— Nu încape îndoială că spui lucruri interesante. Continuă dacă n-ai obosit.
— Am observat că atunci când vrei să-ţi amâni plecarea la colegiu cu o zi, procedezi în aşa fel încât să nu dai greş. Nu te hotărăşti imediat, când avantajele plecării sau rămânerii îţi sunt clare în minte. Îţi laşi imaginaţia să zburde câteva ore pe terenul dorinţelor şi abia după aceea te decizi. Natural, după puţină libertate, imaginaţia născoceşte un milion de motive din care să rămâi, aşa că hotărârea ta, când e luată, nu e conformă adevărului. Este influenţată.
— Da, dar n-ar fi o lipsă de voinţă să-mi las imaginaţia să zburde pe terenul advers? a obiectat Amory.
— Băiete dragă, aici e marea ta greşeală. Asta n-are nici o legătură cu voinţa – oricum e o vocabulă inutilă şi idioată. Ce-ţi lipseşte ţie e discernământul – capacitatea de a lua hotărâri pe loc, ştiind că imaginaţia te va amăgi dacă-i dai o şansă cât de mică.
— Ei, fir-aş al dracului! a exclamat surprins Amory. E ultimul lucru la care mă aşteptam.
Clara n-a dat semne de bucurie răutăcioasă. A schimbat numaidecât subiectul. Dar l-a pus pe gânduri şi Amory socotea că, parţial, are dreptate. Se simţea ca un fabricant care, după ce şi-a acuzat un contabil de fraudă, descoperă că propria sa odraslă falsifică săptămânal catastifele de la birou. Biata, maltratata sa voinţă, din care făcuse ţinta dispreţului său şi al prietenilor, stătea acum inocentă în faţa lui, iar discernământul se îndrepta spre temniţă, cu acel demon inconfundabil, imaginaţia, dansând cu satisfacţie răutăcioasă pe lângă el. Sfatul Clarei a fost singurul pe care l-a cerut fără să dicteze el

răspunsul – poate cu excepţia celor primite în timpul discuţiilor cu Monsignor Darcy.

Ce mult îi plăcea să facă orice împreună cu Clara! A merge la cumpărături cu ea era un vis rar, epicureic. În orice prăvălie în care pusese vreodată piciorul i se spunea, pe şoptite, „frumoasa doamnă Page”.

— Pariez că nu rămâne mult timp nemăritată.

— Bine, dar nu trâmbiţa. N-are ea nevoie de sfatul tău.

— *Aşa-i* că-i frumoasă?

(Intră un şef de raion. Tăcere până când ajunge în prim-plan, rânjind.)

— Damă de societate, nu?

— Da, dar săracă acuma, cred. Aşa se zice.

— *Uf*, fetelor, grozavă copilă!

Iar Clara le lumina pe toate cu bunătatea ei. Amory era încredinţat că vânzătoarele îi făceau reduceri, cu sau fără ştiinţa ei. Constatase că se îmbrăca foarte bine, că avea în casă tot ce era mai bun, că era întotdeauna servită cel puţin de şeful de raion.

Uneori, duminica, mergeau împreună la biserică şi Amory păşea alături de ea, desfătându-se la vederea obrăjorilor ei umeziţi de picăturile fine de apă moale din aerul proaspăt. Clara era foarte cucernică – aşa fusese întotdeauna – şi numai Dumnezeu putea să spună pe ce înălţimi se ridica şi ce putere îşi lua de acolo când îngenunchea şi-şi lăsa în jos căpşorul auriu în lumina vitraliilor.

— Sfânta Cecilia! a strigat Amory într-o zi, absolut involuntar.

Enoriaşii au întors capetele să-l privească, preotul şi-a întrerupt predica, iar Clara şi Amory s-au împurpurat la faţă.

A fost ultima lor duminică împreună, fiindcă seara Amory a stricat totul. Nu s-a putut abţine.

Se plimbau prin amurgul de martie, printr-un aer la fel de călduţ ca în iunie, iar bucuria năvalnică a tinereţii îi umplea pieptul lui Amory, aşa că a simţit nevoia să vorbească.

— Cred, a declarat el cu un tremur în voce, că dacă mi-aş pierde încrederea în tine, aş pierde credinţa în Dumnezeu.

Ea l-a privit cu o expresie atât de şocată pe chip, încât Amory a întrebat-o dacă se întâmplase ceva rău.

— Nimic, a răspuns Clara, în afară de următorul fapt: cinci bărbaţi mi-au declarat acelaşi lucru înaintea ta, iar asta mă înspăimântă.

— O, Clara, dar asta-i soarta ta!

Ea n-a răspuns.

— Presupun că pentru tine iubirea este*...* a dat să spună Amory.

Dar fata s-a întors spre el ca fulgerul:

— N-am fost îndrăgostită niciodată.

Şi-au continuat plimbarea, iar Amory a înţeles treptat ce mult îi destăinuise ea*...* Niciodată îndrăgostită*...* I s-a părut brusc o fiică a luminii, pur şi simplu. Propria sa entitate a căzut pe un plan inferior şi acum nu mai râvnea decât să-i atingă rochia, cu acea înţelegere pe care trebuie c-a avut-o şi Iosif privind însemnătatea eternă a Mariei. Dar s-a auzit rostind mecanic:

— Dar eu te iubesc*...* Orice măreţie latentă pe care o simt este*...* of, nu mă pot exprima în cuvinte, dar, Clara, dacă mă întorc peste doi ani şi am o situaţie care să-mi permită să mă căsătoresc cu tine*...*

Ea şi-a scuturat buclele.

— Nu, a răspuns. Nu mă mai căsătoresc niciodată. Am doi copii şi vreau să mă păstrez pentru ei. Îmi place de tine

– îmi plac toţi tinerii inteligenţi, iar tu mai mult decât oricare altul –, dar mă cunoşti suficient de bine ca să ştii că nu m-aş mărita cu un tânăr inteligent*...*

S-a întrerupt brusc.

— Amory.

— Da?

— Tu nu eşti îndrăgostit de mine. De fapt, nu voiai să ne căsătorim, nu-i aşa?

— Era lumina asfinţitului, a zis el, dus pe gânduri. Nu-mi dădeam seama că-mi rostesc gândurile cu voce tare. Dar te iubesc*...* sau te ador*...* sau te venerez*...*

— Poftim*...* nu-ţi trebuie decât cinci secunde ca să epuizezi catalogul emoţiilor.

El a zâmbit involuntar.

— Nu mă transforma într-un ins atât de nesemnificativ, Clara! Uneori mă deprimi cu adevărat.

— Nu eşti nesemnificativ. Numai asta nu se poate spune despre tine, a zis ea pătimaş, luându-l de braţ şi făcând ochii mari, iar Amory le-a putut distinge bunătatea în lumina amurgului. Unui bărbat nesemnificativ i se spune un „nu” etern.

— Există atâta primăvară în aer, atâta dulceaţă leneşă în sufletul tău!

Ea a dat drumul braţului lui Amory.

— Acum ţi-ai revenit şi eu mă simt grozav. Dă-mi o ţigară. Nu m-ai văzut încă fumând, nu-i aşa? Totuşi fumez cam o dată pe lună.

Splendoarea de fată şi Amory o rupseră la fugă până la colţul străzii, ca doi copii surescitaţi de lumina de un albastru palid a serii.

— Ziua de mâine mi-o petrec la ţară, a spus ea gâfâind, trecută cu bine de cercul de lumină al lămpii din colţ. Sunt zile prea splendide ca să nu profiţi de ele, deşi poate că le simt şi mai acut în oraş.

— O, Clara, a exclamat Amory, ce mai diavol ai fi putut fi dacă Dumnezeu ţi-ar fi împins puţin sufletul în direcţia opusă!

— Poate, a răspuns Clara, dar nu cred. Niciodată nu-mi ies din pepeni. Niciodată n-am fost sălbatică. Izbucnirea de adineauri a fost una de pură energie primăvăratică.

— Şi tu eşti pură energie primăvăratică.

Acum păşeau agale.

— Ba nu, iarăşi greşeşti. Cum poate o persoană cu reputaţia ta de inteligenţă strălucită să creadă mereu lucruri neadevărate despre mine? Sunt exact antonimul a tot ce a însemnat vreodată primăvara. E o întâmplare nefericită dacă arăt ca o femeie care ar stârni pasiunea unui bătrân şi libidinos sculptor grec, dar te asigur că dacă n-ar fi chipul meu frumos, aş fi o măicuţă dintr-o mănăstire pierdută undeva în natură.

În acest punct a luat-o din nou la fugă şi vocea-i ridicată îi parvenea lui Amory în timp ce alerga după ea:

— ...Scumpii mei copii – trebuie să merg să-i văd.

Clara a fost singura fată cunoscută de Amory care i-a dat de înţeles din ce cauză ar putea prefera un alt bărbat. Amory a întâlnit deseori consoarte pe care le cunoscuse când debutaseră în societate şi, privindu-le atent, şi-a închipuit că vede pe chipul lor o expresie care spunea:

„O, dacă aş fi pus mâna *pe tine*!”

O, cât de încrezut era!

Dar seara aceea părea a fi una a stelelor şi a cântărilor şi sufletul strălucitor al Clarei continua să lumineze calea pe care călcau.

De aur, de aur e văzduhul – le cânta el băltoacelor din cale –, *de aur văzduhul, note de aur din mandoline de aur, acorduri de aur din viori de aur, frumuseţe, obositoare frumuseţe... Gheme de aur în coşuri împletite din aur, pe care nu le pot ţine muritorii; o, ce zeu tânăr şi extravagant*

ar şti sau ar întreba de ele? ... Cine poate dărui atâta aur...?

Amory este resentimentar

Încet, dar inevitabil, cu un avânt brusc la final, în timp ce Amory vorbea şi visa, războiul a trecut iute cu tăvălugul pe ţărm, spălând şi plaja unde jucau cei de la Princeton. Seară de seară, sala de sport răsuna de strigăte şi pluton după pluton mărşăluia pe duşumea, distrugând marcajul pentru baschet. Călătorind până la Washington la sfârşitul săptămânii următoare, Amory a fost întrucâtva afectat de sentimentul de criză, preschimbat în repulsie în vagonul Pullman cu care s-a întors, fiindcă vizavi de el cuşetele erau ocupate de imigranţi puturoşi – poate greci, poate ruşi. Şi-a spus că patriotismul este mult mai uşor de acceptat pentru o rasă omogenă, că ar fi fost mai lesne să lupţi aşa cum luptaseră coloniile americane, aşa cum luptase Confederaţia. În noaptea aceea n-a închis un ochi, ci i-a ascultat pe străinii aceia grohăind, sforăind şi umplând compartimentul cu miasma grea a celei mai noi Americi.

La Princeton tot omul lua războiul în derâdere în public, dorindu-şi însă în particular ca moartea să-i fie cel puţin eroică. Studenţii de la litere îl citeau cu pasiune pe Rupert Brooke[23]; stâlpii de cafenea se întrebau dacă guvernul va aproba croiul englezesc al uniformelor ofiţereşti; câţiva leneşi incurabili au scris unor birouri obscure ale Departamentului de Război, solicitând o misiune uşoară şi un locşor cald.

Apoi, cam după o săptămână, Amory s-a întâlnit cu Burne şi şi-a dat seama din primul moment că orice

---

[23] Poet englez mort în floarea tinereţii în primul război mondial, autor al celebrului poem patriotic *Soldatul*.

discuţie ar fi zadarnică: Burne devenise pacifist. Revistele socialiste, nenumăratele lecturi din Tolstoi şi tânjirea lui intensă după o cauză care să-i mobilizeze puterea interioară îl determinaseră în cele din urmă să propovăduiască pacea ca ideal subiectiv.

— Când armatele germane au intrat în Belgia – a început el –, dacă locuitorii şi-ar fi văzut paşnic de treabă, nemţii ar fi fost dezorganizaţi în*...*

— Cunosc, l-a întrerupt Amory. Am mai auzit povestea. Dar nu discut probleme de propagandă cu tine. Există o şansă minimă să ai dreptate, dar, chiar şi aşa, mai sunt sute de ani până când non-rezistenţa va deveni pentru noi o realitate.

— Dar, Amory, ascultă*...*

— Burne, n-am face decât să ne certăm*...*

— Cum vrei.

— Un singur lucru să-ţi zic. Nu-ţi cer să te gândeşti la familie sau la prieteni, fiindcă ştiu că pentru tine nu contează defel. Nici la sentimentul datoriei. Dar, Burne, de unde ştii că revistele pe care le citeşti şi societăţile în care eşti membru şi idealiştii ăştia cu care te întâlneşti nu sunt pur şi simplu de sorginte *germană*?

— Uneori sunt, fireşte.

— De unde ştii că nu-s toate *filogermane* şi nu doar nişte instituţii slabe de înger, cu nume iudeo-germane?

— Există o probabilitate, se înţelege, a spus Burne încet. În ce măsură – mai mare sau mai mică – mă situez pe poziţia asta din cauza literaturii de propagandă pe care am citit-o, nu-mi dau seama. *Cred* însă, evident, că asta-i convingerea mea intimă. Acum asta mi se pare drumul de urmat.

Amory a simţit o strângere de inimă.

— Dar gândeşte-te ce ieftină e ideea ta. Nimeni n-o să facă din tine un martir pentru că eşti pacifist. Poziţia ta te va duce la identificarea cu cei mai răi*...*

— Mă îndoiesc, l-a întrerupt Burne.

— Ei bine, mie îmi miroase a boemă newyorkeză.

— Ştiu ce vrei să spui şi tocmai de aceea nu sunt sigur că doresc să fiu agitator.

— Tu eşti un singur om, Burne, care le-ai vorbi unor oameni ce nu te ascultă*...* în ciuda a tot ce ţi-a dăruit Dumnezeu.

— Aşa trebuie să fi gândit şi Sfântul Ştefan cu mulţi ani în urmă. Totuşi şi-a rostit predica şi a fost ucis. Murind, poate că s-a gândit la zădărnicia faptei lui. Dar, vezi, întotdeauna am crezut că pilda morţii lui Ştefan i-a stăruit în minte lui Pavel pe drumul Damascului şi l-a îndemnat să răspândească pretutindeni în lume cuvântul Domnului.

— Continuă.

— Asta-i tot; asta-i datoria mea personală. Chiar dacă acum nu-s decât un pion, o piesă de sacrificiu. Dumnezeule! Amory, doar nu crezi că-mi plac nemţii?

— Păi, ce altceva mi-aş putea închipui? Ajung la capătul lanţului logic despre non-rezistenţă şi acolo, ca un centru eliminat, găsesc spectrul uriaş al unui om aşa cum este el şi cum va fi întotdeauna. Iar spectrul ăsta stă chiar lângă unica necesitate stringentă a lui Tolstoi şi cealaltă necesitate logică a lui Nietzsche*...*

Amory s-a întrerupt brusc.

— Când pleci?

— Săptămâna viitoare.

— Ne mai vedem, fireşte.

Îndepărtându-se, lui Amory i s-a părut că pe faţa lui Burne zărise aceeaşi expresie pe care o descifrase pe a lui Kerry când îşi luase rămas-bun sub Blair Arch, acum un an.

S-a întrebat melancolic de ce nu se putuse închega nimic durabil din onestitatea primordială a celor doi.

— Burne e un fanatic, i-a spus el lui Tom, şi face o greşeală capitală. Îmi vine să cred că este doar pionul unui pumn de redactori anarhişti şi agitatori în solda nemţilor, dar mă obsedează... Să se lepede aşa de tot ce contează...

Burne a plecat într-o manieră tăcut-dramatică, după o săptămână. Şi-a vândut tot avutul şi a venit să-şi ia rămas-bun pe o bicicletă veche, rablagită, cu care intenţiona să parcurgă tot drumul până acasă, în Pennsylvania.

— Pierre Călugărul venind să-şi ia adio de la cardinalul Richelieu, a propus Alec, tolănit în fotoliul de la fereastră, când Burne şi Amory şi-au strâns mâinile.

Dar Amory n-avea chef de glume şi, urmărind cum pedalau picioarele lungi ale lui Burne, făcând să dispară ridicola lui bicicletă dincolo de Alexander Hall, a ştiut că următoarea săptămână va fi rea. Nu că ar fi avut vreo îndoială privitoare la război: Germania reprezenta tot ce-i repugna – materialism şi o forţă scelerată în slujba unei cauze greşite. Atâta doar că-i stăruia în memorie chipul lui Burne şi se săturase de isteria care se manifesta din ce în ce mai insistent.

— Ce rost are să-l defăimezi din senin pe Goethe? i-a întrebat el pe Alec şi pe Tom. La ce bun să scrii cărţi pentru a dovedi că el a declanşat războiul sau că imbecilul şi supraestimatul de Schiller este un demon travestit?

— Da' tu ai citit ceva din ce-au scris? l-a întrebat viclean Tom.

— Nu, a recunoscut Amory.

— Nici eu, a zis celălalt, râzând.

— Lumea n-are decât să ţipe, a spus liniştit Alec, dar Goethe rămâne pe raftul lui din bibliotecă, aşa, ca să-i plictisească pe cei ce cutează să-l citească!

Amory l-a aprobat, iar subiectul a fost abandonat.

— Ce intenţionezi să faci, Amory?

— Să mă înscriu la infanterie sau la aviaţie. Mi-e greu să iau o hotărâre. Nu pot suferi mecanica, dar, pe de altă parte, aviaţia mi se potriveşte*...*

— Şi eu sunt de părerea lui Amory, a intervenit Tom. Infanterie sau aviaţie. Aviaţia pare a fi partea romantică a războiului – precum cavaleria odinioară, ştiţi –, dar, ca şi Amory, sunt incapabil să deosebesc un cal-putere de o tijă de piston.

Cumva, insatisfacţia lui Amory faţă de propria-i lipsă de entuziasm a culminat printr-o încercare de a arunca vina pentru întregul război asupra strămoşilor generaţiei sale*...* asupra celor care ovaţionaseră Germania în 1870*...* asupra tuturor materialiştilor agresivi, a tuturor celor ce idealizau tehnica şi eficienţa nemţilor. Aşa că într-o zi a audiat un curs de literatură engleză şi, auzind citate din *Locksley Hall*, a căzut într-o stare de neagră melancolie, din dispreţ pentru Tennyson şi pentru tot ce reprezenta el – fiindcă îl considera un portdrapel al victorienilor.

Victorieni, victorieni ce nu ştiu cum să plângă,
Ci seamănă amarul copiii ce-au să-l strângă...

a mâzgălit Amory în caietul său. Conferenţiarul bălmăjea ceva despre soliditatea lui Tennyson şi cincizeci de capete se aplecau deasupra notiţelor. Amory a întors foaia şi a scris în continuare pe pagina intactă:

S-au cutremurat aflând ce-nseamnă Darwin,
în sfârşit,

S-au cutremurat când valsul a intrat şi Newman[24]
a ieşit...

Dar valsul intrase cu mult mai devreme, aşa că a tăiat partea aceea.

— Şi intitulat *Cântec într-o vreme a ordinii*, s-a auzit vocea profesorului zbârnâind în depărtare.

„Vreme a ordinii” – Sfinte Dumnezeule! Totul înghesuit cu forţa în ladă şi victorienii aşezaţi, zâmbăreţi, pe capac*...* cu Browning în vila lui italiană ţipând cât îl ţineau bojocii: „Totu-i spre bine!”[25] Amory a mai scris:

Ai îngenuncheat în templu, el s-a-nclinat
s-audă ruga cum o dai,
I-ai mulţumit pentru „glorioasele câştiguri”,
i-ai reproşat pentru „Cathay”.

De ce nu izbutea să compună mai mult de un distih o dată? Acum îi trebuia o rimă pentru*...*

L-ai ţine pe drumul bun cu ştiinţa, deşi El
a mai greşit...

Ei, oricum*...*

Ţi-ai întâlnit copiii în casă şi le-ai strigat

[24] John Henry Newman (1801-1890), cardinal şi scriitor religios englez, apologet al catolicismului.

[25] Aluzie la poemul optimist al lui Robert Browning *Pippa Passes*.

„Am izbutit! „
Ţi-a luat cincizeci de ani de Europa şi-ntru
virtute ai murit.

— Aceasta a fost, în mare parte, ideea lui Tennyson, s-a auzit vocea conferenţiarului. *Cântec într-o vreme a ordinii* de Swinburne ar fi putut foarte bine să fie un titlu de Tennyson. El preţuia ordinea, opunând-o haosului, risipei.

În sfârşit, inspiraţia lui Amory a rupt zăgazul. A mai întors o foaie şi a scris viguros toate cele douăzeci de minute ce mai rămâneau din ora de curs. Pe urmă s-a dus la catedră şi a depus pe ea foaia ruptă din caiet.

— Un poem închinat victorienilor, domnule, a spus sec.

Profesorul a luat curios foaia, în timp ce Amory a ieşit grăbit pe uşă.

Iată ce scrisese:

Cântece în vremuri de ordine
Ne-ai lăsat de cântat,
Dovezi cu centre excluse,
Răspunsuri rimate pentru viaţă,
Chei ale temnicerului
Şi străvechi clopote de bătut,
Timpul era sfârşitul ghicitorilor,
Noi eram sfârşitul timpului...

Erau aici domestice oceane
Şi-un cer pe care l-am fi putut atinge,
Tunuri şi graniţe păzite,
Mănuşi – dar nu de aruncat,

Mii de emoţii vechi.
O platitudine pentru fiecare,
Cântece în vremuri de ordine,
Şi limbi, ca să le cântăm.

Sfârşitul multor lucruri

Prima jumătate a lui aprilie a lunecat pe lângă ei ca o pâclă – o pâclă de seri lungi pe veranda clubului, cu gramofonul cântând înăuntru *Sărmane fluture*... căci *Sărmane fluture* fusese melodia de succes din ultimul an. Războiul nu părea să-i afecteze şi dacă n-ar fi fost instrucţia de front din fiecare a doua după-amiază, ar fi putut părea una din primăverile absolvenţilor din trecut. Amory îşi dădea totuşi seama, cu acuitate, că era ultima primăvară sub vechiul regim.

— Ăsta-i marele protest împotriva supraomului, a declarat Amory.

— Cred că ai dreptate, a încuviinţat Alec.

— Supraomul este absolut incompatibil cu Utopia. Câtă vreme el există, există şi nenorocirile şi tot răul latent care face ca gloata să-i dea ascultare şi să se lase influenţată de vorbele lui.

— El nefiind, fireşte, decât un om talentat, dar lipsit de simţ moral.

— Asta-i tot. După mine, lucrul cel mai rău la care ne putem aştepta e următorul: totul s-a întâmplat deja, cât de curând se va întâmpla iarăşi? La cincizeci de ani după Waterloo, Napoleon era pentru şcolarii englezi un erou la fel de mare ca Wellington. De unde ştim că nepoţii noştri nu vor face, tot aşa, un idol din von Hindenburg?

— Ce dă naştere acestei situaţii?

— Timpul, naiba s-o ia! Şi istoricul. Ce bine-ar fi dac-am putea învăţa să considerăm răul drept *rău*, indiferent dacă e înveşmântat în murdărie, monotonie sau măreţie.

— Doamne! Nu perpelim de patru ani universul la foc mic?

Apoi a sosit şi seara care avea să fie ultima. Tom şi Amory, care dimineaţa se îndreptaseră spre terenuri de instrucţie diferite, păşeau ca de obicei pe potecile umbrite şi aveau impresia că zăresc în jur feţele băieţilor cunoscuţi.

— Mişună stafiile prin iarbă în seara asta.

— Tot campusul e viu din cauza lor.

S-au oprit lângă Little ca să admire răsăritul lunii, care colora în argintiu acoperişul de ardezie de la Dodd şi în vineţiu arborii foşnitori.

— Ştii, a şoptit Tom, ceea ce simţim noi acum este senzaţia tuturor tinerilor splendizi care au trăit aici cu pasiune timp de două sute de ani.

Dinspre Blair Arch s-a auzit o ultimă rafală de cântec – vocile poticnite de la o petrecere de adio.

— Iar ceea ce lăsăm în urma noastră este mai mult decât o promoţie de absolvenţi; este toată zestrea tinereţii. Noi nu suntem decât o singură generaţie – rupem toate legăturile care păreau că ne leagă aici de generaţiile cu cizme înalte şi pline de avânturi. Am străbătut braţ la braţ cu Burr[26] şi Light-Horse Harry Lee[27] jumătate din nopţile astea de un albastru profund.

— Chiar aşa sunt, aprobă tangenţial Tom, de un albastru profund. Mai multă culoare le-ar ruina, le-ar face

---

[26] Aaron Burr (1756-1836), vicepreşedinte al S.U.A. între 1801 şi 1805.

[27] Henry Lee (1756-1818), poreclit „Light Horse Harry”, general din timpul Războiului de Independenţă, tatăl lui Robert E. Lee, comandantul forţelor armate confederate.

exotice. Turnuri pe un cer care e o promisiune a aurorei şi lumină albastră pe acoperişuri de ardezie*...* Parcă te doare.

— La revedere, Aaron Burr! a strigat Amory înspre pustiul Nassau Hall. Tu şi cu mine am cunoscut nişte zone stranii ale vieţii.

În liniştea profundă i-a răspuns ecoul.

— Au ieşit cu torţele, a şoptit Tom. Ah, Mesalina! Umbrele lungi construiesc minarete pe stadion*...*

Pentru câteva clipe, vocile studenţilor din primul an i-au învăluit şi apoi s-au uitat unul la altul, cu lacrimi uşoare în ochi.

— La naiba.

— La naiba.

Ultima geană de lumină păleşte şi pluteşte peste pământ – peste pământul plat şi lung, tărâmul însorit al turlelor. Fantomele serii îşi acordează din nou lirele şi hoinăresc cântând – o orchestră plângăreaţă pe lungile coridoare formate de copaci. Focuri străvezii se fac ecourile nopţii de pe un vârf de turn pe altul. O, somnule care visezi, o, vis neobosit, presează din petalele florii de lotus o amintire a acestei clipe, o esenţă a acestui ceas!

Nu vom mai aştepta coborârea lunii de pe cer în valea asta sechestrată de stele şi turle, pentru că eterna dimineaţă a dorinţei se transformă în timp, în după-amiază pământeană. Aici, Heraclit, ai găsit tu în flăcări şi umbre mişcătoare profeţia pe care s-o arunci în puţul secolelor moarte. Acest miez de noapte îmi va vedea dorinţa umbrită între tăciuni, înfăşurată în flacără, în splendoarea şi tristeţea lumii.

Interludiu
mai 1917 – februarie 1919

Scrisoare datată ianuarie 1918, scrisă de către Monsignor Darcy lui Amory, care este sublocotenent în regimentul 171 de infanterie, portul de îmbarcare Camp Mills, Long Island.

Dragul meu,

Tot ce trebuie să-mi comunici despre tine este că exişti. În rest, mă mulţumesc să-mi scotocesc memoria îndărătnică, un termometru ce nu înregistrează decât stările febrile, şi să te suprapun peste cel care eram eu la vârsta ta. Dar oamenii vor continua să trăncănească, iar tu şi cu mine vom continua să ne strigăm unul celuilalt inutilităţi de-a curmezişul scenei, până când ultima, nesuferita cortină va cădea, *pleosc!,* peste capetele noastre tremurânde. Dar tu îţi începi spectacolul bolborositor de lanternă magică, cu aproximativ aceeaşi colecţie de diapozitive pe care am avut-o şi eu, aşa că simt nevoia să-ţi scriu, fie şi numai ca să urlu despre colosala prostie omenească*...*

Ai ajuns la sfârşitul unei etape: de bine, de rău, nu vei mai fi niciodată exact Amory Blaine cel cunoscut de mine şi niciodată nu ne vom mai întâlni ca pe vremuri, pentru că generaţia ta devine dură, mult mai dură decât a ajuns să fie generaţia mea, crescută cu hrana spirituală a anilor nouăzeci.

Amory, de curând l-am citit pe Eschil şi acolo, în ironia divină din *Agamemnon*, am găsit unicul răspuns adecvat pentru epoca noastră amară: lumea ni se rostogoleşte pe lângă cap şi cea mai strânsă paralelă cu trecutul se găseşte în deznădăjduita noastră resemnare. Sunt momente când mi-i înfăţişez pe bărbaţii de pe front ca pe nişte legionari romani, aflaţi la mulţi kilometri depărtare de metropola coruptă,

respingând atacul hoardelor... la urma urmei, hoarde ceva mai ameninţătoare decât oraşul corupt... o nouă lovitură oarbă împotriva rasei, furii pe care le-am însoţit cu ovaţii cu ani în urmă, deasupra cadavrelor cărora am behăit triumfători pe tot parcursul epocii victoriene...

Iar după aceea o lume sută la sută materialistă – şi Biserica Catolică. Mă întreb cum te vei acomoda tu. De un lucru sunt sigur: vei trăi ca un celt şi vei muri ca un celt, aşa că dacă nu foloseşti cerul ca pe un punct de referinţă permanent pentru ideile tale, vei găsi pe pământ o reluare continuă a ambiţiilor.

Amory, am descoperit dintr-o dată că sunt bătrân. Ca toţi bătrânii, visez uneori şi vreau să-ţi povestesc despre visele mele. Mi-a făcut plăcere să-mi imaginez că eşti fiul meu, că, poate, în tinereţe am intrat în transă şi te-am zămislit, fără să-mi amintesc ceva la deşteptare... Este vorba, Amory, de instinctul patern: celibatul este mai profund decât straturile de carne...

Uneori îmi spun că explicaţia asemănării profunde dintre noi ar putea fi un strămoş comun şi am descoperit că unica legătură de sânge dintre familiile Darcy şi O'Hara este clanul O'Donahue... Numele strămoşului respectiv era, cred, Stephen...

Când unul dintre noi este izbit de fulger, suntem izbiţi amândoi: abia ai ajuns tu la portul de îmbarcare, că mi-au şi parvenit documentele pentru plecarea la Roma şi aştept să mi se indice, dintr-un moment într-altul, de unde să iau vaporul. Voi pluti pe ocean înainte ca tu să primeşti scrisoarea aceasta. Pe urmă îţi va veni şi ţie rândul. Ai plecat la război ca un adevărat gentleman, aşa cum te-ai dus la şcoală şi la colegiu, fiindcă aşa trebuia. E preferabil să lăsăm eroismul

patetic şi lăudăroşenia pentru cei din clasele de mijloc; sunt mult mai pricepuţi la astfel de lucruri.

Mai ţii minte weekendul de la sfârşitul lui martie, când l-ai adus pe Burne Holiday de la Princeton ca să mi-l prezinţi? Ce frumuseţe de băiat! După aceea m-a şocat teribil când mi-ai scris că el mă considera splendid. Cum se putea înşela într-un aşa hal? Splendid este singurul atribut ce nu ni se potriveşte – nici ţie, nici mie. Suntem multe altele – extraordinari, deştepţi, presupun că putem să ne considerăm chiar strălucitori. Atragem oamenii, ştim să creăm atmosferă, aproape că ne putem pierde sufletele celte în subtilităţi celtice, aproape întotdeauna obţinem ceea ce urmărim... dar splendizi – mai degrabă nu!

Plec la Roma cu un dosar perfect şi scrisori de recomandare pentru toate capitalele din Europa şi voi stârni „nu puţină senzaţie” când voi ajunge acolo. Ce mult aş vrea să te am alături! Paragraful acesta sună oarecum cinic, câtuşi de puţin cum ar trebui să-i scrie un om al Bisericii de vârstă mijlocie unui tânăr care pleacă la război. Unica mea scuză este că prelatul de vârstă mijlocie vorbeşte de fapt singur. Există în noi lucruri profunde, pe care le cunoşti la fel de bine ca şi mine. Avem credinţă puternică – deşi a ta, pentru moment, este mai necristalizată. Avem o onestitate teribilă, în sensul că nici un fel de sofism n-o poate distruge, şi o simplitate de copil, care ne împiedică că devenim vreodată maliţioşi.

Ţi-am scris un bocet pe care-l găseşti alături. Îmi pare rău că obrajii tăi nu se ridică la înălţimea descrierii mele, dar vei fuma şi vei citi poezia toată noaptea*...*

Oricum, iat-o:

Lamentaţie pentru fiul vitreg; el pleacă la război împotriva Regelui Străin

Ochone
Pleacă de lângă mine fiul sufletului meu
Şi e în floarea tinereţii ca Angus Oge
Angus al păsărilor strălucitoare
Cu mintea tare şi subtilă ca a lui Cuchulin
    la Muirtheme.

Awirra sthrue
Fruntea-i e albă ca laptele vacilor din Maeve
Obrajii ca cireşele din pomul
Ce se pleca spre Maria când îl alăpta pe
    Fiul Domnului.

Aveelia Vrone
Părul lui e ca gulerele de aur ale regilor
    din Tara
Ochii aidoma celor patru mări de oţel
    din Erin
Cufundate în negura ploilor.

Mavrone go Gudyo
El să fie în bătălia voioasă şi roşie
Printre căpeteniile ce fac măreţe fapte
    de vitejie
Viaţa să plece din el
Ar fi ca şi cum baierele sufletului mi

s-ar desface.

A Vich Deelish
Inima mea e în inima fiului meu
Viaţa mea este sigur în viaţa lui
Un om poate fi tânăr a doua oară
Numai prin viaţa fiilor săi.

Jia du Vaha Alanav
Să fie Fiul Domnului deasupra şi dedesubtul
lui, în faţa şi-n spatele lui,
Regele Elementelor să pună ceaţă pe ochii
Regelui Străin,
Regina Graţiilor să-l ducă de mână ca să
treacă nevăzut printre duşmani,
Să-i fie Patrick al celţilor şi Columb al
bisericilor şi cei cinci mii de sfinţi din
Erin pavăză mai bună decât un scut
Când intră el în luptă
Och Ochone.

Amory, Amory, nu ştiu de ce simt că aici se termină totul: unul dintre noi nu va supravieţui războiului*...* Doream să-ţi spun ce mult a însemnat pentru mine în ultimii ani reîncarnarea în tine*...* ciudat cât de asemănători suntem*...* ciudat cât de neasemănători.

La revedere, băiat drag, Domnul fie cu tine.

THAYER DARCY

Îmbarcare, noaptea

Amory a înaintat pe punte până când a găsit un taburet sub un bec electric. Şi-a căutat în buzunar carneţelul şi creionul şi a început să scrie încet şi laborios:

În seara asta pornim...
Tăcuţi, umplurăm strada pustie şi mută,
Coloană de-un gri argintat,
Stafiile s-au deşteptat la căderea tăcută
A paşilor pe drumul neluminat.
Docurile umbrite răsună de paşii celor o sută
Ce din ziuă în noapte-au plecat.

Aşa zăbovim pe punţile fără de vânt,
Văzând pe ţărmul spectral
Umbrele zilelor mii, epave fără cuvânt...
O, regreta-vom anii
Scurşi atât de banal?
Vezi tu ce albă e marea!
Norii s-au spart şi ceru-i de foc,
Cu goale şi galbene drumuri se-acoperă zarea.
Zgomot de valuri la pupa, pe loc,
Creşte ca-ntr-un noptatec imn.
...În seara aceasta pornim.

Scrisoare de la Amory, cu menţiunea „Brest, 11 ianuarie 1919", către locotenentul T.P.D'Invilliers, Camp Gordon, Georgia:

Dragă Baudelaire,

Ne-am întâlnit în Manhattan pe 30, luna asta. Pe urmă am purces la închirierea unui apartament foarte plăcut, eu, tu şi Alec, care mi se uită peste umăr în timp ce scriu. Habar nu am ce voi face, dar nutresc visul ceţos de a mă dedica politicii. De ce crema tinerilor absolvenţi englezi de la Oxford şi Cambridge intră în politică, iar în S. U. A. o lăsăm pe seama mocofanilor – crescuţi în internate, educaţi în adunările statale şi expediaţi la Congres, burtoşi corupţi, lipsiţi „atât de idei, cât şi de idealuri”, cum spuneau oratorii? Chiar şi acum patruzeci de ani aveam oameni de nădejde în politică, dar *noi*, noi am fost educaţi să adunăm un milion şi să „arătăm din ce suntem plămădiţi”. Uneori îmi doresc să fiu englez; viaţa în America e atât de afurisit de plicticoasă, de stupidă şi de sănătoasă!

Întrucât sărmana Beatrice a murit, probabil că voi primi ceva bani, dar al naibii de puţini. Îi pot ierta mamei aproape totul, cu excepţia faptului că, într-o izbucnire bruscă de habotnicie, înspre sfârşit a donat jumătate din banii rămaşi pentru cumpărarea de vitralii şi echiparea seminarului teologic. Avocatul meu, domnul Barton, îmi scrie că miile mele de dolari sunt investite în cea mai mare parte în liniile de tramvai şi că numitele Tramvaie Urbane pierd bani, din cauză că biletul costă numai cinci cenţi. Imaginează-ţi un stat de plată care dă trei sute cincizeci de dolari pe lună unui muncitor care nu ştie nici să scrie, nici să citească! Totuşi eu cred în astfel de investiţii, chiar dacă mi-a fost dat să văd cum se topeşte ceea ce era cândva o avere frumuşică în speculaţii, extravaganţe, în administraţia democrată şi în impozite – modern, aşa sunt eu mereu, Mabel!

În orice caz, vom avea camere trăsnet. Tu poţi găsi de lucru la o revistă de modă, Alec poate munci la Compania de Zinc sau... ce dracu', are familia lui... se uită la ce-am scris şi zice că-i o companie de alamă, dar nu cred că are importanţă, tu ce părere ai? Probabil că banii făcuţi din zinc sunt la fel de murdari ca şi ăia făcuţi din alamă. Cât despre bine cunoscutul Amory, el ar vrea să scrie chestii nemuritoare dacă ar fi suficient de sigur de ceva ca să rişte să le spună şi altora. Nu există dar mai otrăvit de lăsat posterităţii decât câteva platitudini inteligent răsucite.

Tom, tu de ce nu treci la catolicism? Fireşte, ca să devii un bun catolic ar trebui să renunţi la comploturile violente despre care-mi povesteai cândva, dar ai scrie poezie mai frumoasă dacă ai avea o legătură cu sfeşnicele alea înalte de aur şi cu lungile şi monotonele lor coruri şi chiar dacă popii americani sunt cam burghezi, cum îmi spunea defuncta Beatrice, nu e nevoie să te duci decât la bisericile mai faine şi te-aş prezenta lui Monsignor Darcy, care este cu adevărat o minune de om.

Moartea lui Kerry a fost un şoc; la fel, într-o oarecare măsură, şi a lui Jesse. Şi mor de curiozitate să aflu ce colţ obscur al mapamondului l-a înghiţit pe Burne. Crezi că-i la închisoare, sub un nume fals? Mărturisesc aici că războiul, în loc să mă facă mai bisericos, ceea ce ar fi o reacţie normală, m-a preschimbat într-un agnostic incurabil. Bisericii Catolice i s-au ciuntit atât de des aripile în ultima vreme, încât a jucat un rol absolut neglijabil şi nu mai produce nici măcar scriitori buni. De Chesterton m-am săturat.

Am descoperit un singur soldat care a traversat mult-trâmbiţata criză spirituală, ca individul ăsta, Donald Hankey, şi cel cunoscut de mine studia deja

pentru a fi hirotonisit, aşa că era pregătit pentru criză. Pe cuvânt dacă nu cred că totu-i o aburează, deşi am impresia că le oferă o oarecare alinare spirituală celor de acasă şi poate să-i determine pe taţi şi pe mame să-şi preţuiască mai mult copiii. O religie care produce crize este, în cel mai bun caz, lipsită de fermitate şi de valoare, cred eu. Cred că pentru fiecare om care l-a descoperit pe Dumnezeu, alţi patru au descoperit Parisul.

Dar *noi* – tu şi cu mine şi cu Alec... o, noi vom avea un majordom japonez şi o să ne îmbrăcăm de seară şi vom avea întotdeauna o butelie de vin la masă şi vom duce o viaţă contemplativă, lipsită de griji, până când ne vom hotărî să tragem cu mitralierele în deţinătorii de proprietăţi private sau să aruncăm bombe alături de bolşevici. Doamne! Tom, sper să se întâmple ceva! Sunt ca diavolul de nervos, mi-e groază să nu mă îngraş sau să mă îndrăgostesc şi să devin victima vieţii domestice.

Acum proprietatea de la Lake Geneva este de închiriat, dar când voi debarca, voi pleca în Vest să vorbesc cu domnul Barton despre detalii. Scrie-mi pe adresa hotelului Blackstone, Chicago.

Al tău pe vecie, dragă Boswell,

SAMUEL JOHNSON

Cartea a doua
Educaţia unui personaj

Capitolul 1
Debutanta

Timpul: februarie. Locul: un dormitor mare, cochet, în casa Connage de pe 68th Street, New York. Budoarul unei fete: pereţi şi perdele roz, o cuvertură roz peste patul crem. Roz şi crem sunt motivele încăperii, dar unica piesă de mobilier vizibilă este o masă de toaletă luxoasă, cu placă de sticlă şi oglindă în triptic. Pe pereţi, o reproducere scumpă după „Cireşe coapte”, câţiva dulăi politicoşi pictaţi de Landseer şi „Regele insulelor negre” de Maxfield Parrish.

O mare dezordine, alcătuită din următoarele obiecte: (1) Şapte sau opt cutii goale de carton, din gurile cărora atârnă, gâfâind, limbi de hârtie de mătase; (2) o serie de rochiţe de stradă amestecate cu surorile lor de gală, toate întinse pe masă, toate evident noi; (3) un sul de tul care şi-a pierdut demnitatea şi s-a înfăşurat şerpeşte pe toate obiectele din jur; şi (4) pe cele două scaune micuţe, o colecţie de desuuri ce desfide orice descriere. Ne-ar plăcea să citim nota de plată pentru toaletele luxoase etalate şi suntem dispuşi s-o vedem pe prinţesa de dragul căreia... Priviţi! Vine cineva! Dezamăgire, nu-i decât o subretă care caută ceva: ridică un teanc de pe un scaun... Nu aici. Un alt teanc, masa de toaletă, sertarele şifonierului. Scoate la lumină câteva şemizete splendide şi o pijama uluitoare, dar asta n-o satisface. Pleacă.

Bombăneală nedesluşită în camera vecină.

Începe acum să fie cald, ca în jocul de-a descoperirea obiectului ascuns. Aceasta este mama lui ALEC, DOAMNA CONNAGE – corpolentă, demnă, rujată ca o matroană şi ruptă de oboseală. Buzele i se mişcă semnificativ în timp ce caută OBIECTUL. Căutarea e mai puţin temeinică decât a cameristei, dar umbra de furie din ea compensează

îndestulător superficialitatea. Se împiedică de tul şi spune „La dracu’” destul de clar. Se retrage cu mâinile goale.

Altă sporovăială în culise şi o voce de fată, vocea unei fete foarte răzgâiate, zice „Dintre toate toantele...”

După o pauză, intră a treia căutătoare, nu cea cu vocea răsfăţată, ci ediţia mai tânără. Este CECELIA CONNAGE, în vârstă de şaisprezece ani, drăguţă, vicleană şi cu un temperament luminos. Este îmbrăcată de seară, cu o rochie a cărei simplitate evidentă probabil că o agasează. Se îndreaptă spre primul teanc de lenjerie, alege un mic articol roz şi-l ridică la lumină apreciativ.

CECELIA: Roz?
ROSALIND (*de afară*): Da!
CECELIA: *Foarte* şic?
ROSALINDA: Da!
CECELIA: L-am găsit!

(*Se zăreşte în oglinda mesei de toaletă şi începe să-şi rotească şoldurile entuziasmată.)*

ROSALIND (*de afară*): Ce faci, o probezi?

(Cecelia se opreşte din fandoseală şi iese, ducând articolul de îmbrăcăminte pe umărul drept.

Pe cealaltă uşă intră ALEC CONNAGE. Îşi roteşte repede ochii în jur şi strigă cu o voce puternică: „Mama!” *De alături răzbate o salvă de proteste şi, încurajat, Alec porneşte într-acolo, dar este respins de o nouă salvă.)*

ALEC: Iată deci unde-mi sunteţi! A sosit Amory Blaine.
CECELIA (*repede*): Du-l jos.
ALEC: O, dar acolo şi e.

DOAMNA CONNAGE: De ce nu-i arăţi camera lui? Spune-i să mă ierte că nu pot veni imediat.

ALEC: A auzit multe despre voi toate. Ar fi bine să vă grăbiţi. Tata l-a luat în primire cu poveşti de război şi stă ca pe ace. Cred că-i cam temperamental.

(*Ultima remarcă e suficientă ca s-o atragă pe CECELIA în cameră.)*

CECELIA (*aşezându-se pe jumătate din desuuri*): Ce vrei să zici prin „temperamental”? Foloseai cuvântul ăsta când te refereai la el în scrisori.

ALEC: O, scrie tot felul de chestii.

CECELIA: Cântă la pian?

ALEC: Nu, nu cred.

CECELIA (*la nimereală*): Bea?

ALEC: Da – nu-i nimic anormal cu el.

CECELIA: Bani?

ALEC: Dumnezeule, întreabă-l tu! Cândva avea berechet, iar acum are o rentă.

(*Apare DOAMNA CONNAGE.)*

DOAMNA CONNAGE: Alec, se înţelege că suntem bucuroşi să găzduim un vechi prieten de-al tău...

ALEC: Zău dacă n-ar trebui să veniţi să faceţi cunoştinţă cu Amory.

DOAMNA CONNAGE: Bineînţeles, asta şi vreau. Dar socot că te porţi copilăreşte când pleci dintr-o casă perfectă ca să locuieşti cu alţi doi băieţi într-un apartament imposibil. Sper că n-o faceţi ca să puteţi trage la măsea cât vă ţin baierele. (*Face o pauză.)* Va fi niţel cam neglijat în seara asta. E săptămâna lui Rosalind, înţelegi. Când o fată iese în lume, are nevoie de toată atenţia.

ROSALIND (*de afară*): Atunci hai şi dovedeşte-o încheindu-mi copcile.

(*DOAMNA CONNAGE iese*.)

ALEC: Rosalind nu s-a schimbat defel.
CECELIA (*cu voce mai scăzută*): E groaznic de răzgâiată.
ALEC: Îşi găseşte ea naşul în seara asta.
CECELIA: Cu cine? E domnul Amory Blaine?

(*ALEC dă din cap că da.)*

CECELIA: Păi, Rosalind n-a întâlnit încă un bărbat pe care să nu-l domine. Pe cuvânt, Alec, se poartă foarte urât cu băieţii. Îi terorizează, îi taie de pe listă, le dă plase la întâlniri, le cască în faţă – iar ei se înghesuie să fie umiliţi şi mai mult.
ALEC: Al naibii ce le place.
CECELIA: Ba le displace profund. Ea este*...* e un soi de vampir, cred... Şi pe fete le poate determina să joace cum le cântă, numai că urăşte fetele.
ALEC: Personalitatea ne caracterizează pe toţi din familie.
CECELIA (*resemnată*): Cred că marfa asta s-a terminat la mine.
ALEC: Rosalind se poartă frumos?
CECELIA: Nu cine ştie ce frumos. O, normal! Uneori fumează, bea *punch*, se sărută frecvent*...* Da, da*...* ca toată lumea. Ştii, efectele războiului.

(*Intră DOAMNA CONNAGE.)*

DOAMNA CONNAGE: Rosalind este aproape gata, aşa că pot coborî să mi-l prezinţi pe prietenul tău.

(*ALEC şi mama sa ies*.)

ROSALIND (*de afară*): Hei, mamă*...*
CECELIA: Mama a coborât.

(*Iar acum intră ROSALIND. ROSALIND este în totalitate ROSALIND. Una dintre acele fete care nu trebuie nici măcar să ridice un deget ca bărbaţii să se îndrăgostească pătimaş de ele. Totuşi două categorii de*

bărbaţi se îndrăgostesc rar: cei mai tolomaci se tem de inteligenţa fetelor, iar intelectualilor le e frică de frumuseţea lor. Toţi ceilalţi le aparţin printr-o lege a naturii.

Dacă ROSALIND ar putea fi răsfăţată, procesul trebuie să se fi încheiat până în momentul acesta şi, în fond, predispoziţia ei nu este cea care ar trebui să fie. Vrea ceea ce vrea în momentul când o vrea şi dacă nu obţine ce vrea e gata să-i facă să se simtă prost pe toţi oamenii din jur, dar nu este răsfăţată în adevăratul sens al cuvântului. Entuziasmul ei molipsitor, voinţa de a creşte şi de a-şi însuşi cunoştinţe, credinţa nemărginită în caracterul inepuizabil al dragostei romantice, curajul şi onestitatea ei definitorii – aceste calităţi nu sunt semne de răsfăţ.

Educaţia tuturor femeilor frumoase înseamnă cunoaşterea bărbatului. ROSALIND a fost dezamăgită de bărbat după bărbat, luaţi individual, dar are încredere deplină în genul masculin. Detestă femeile. Ele reprezintă atribute pe care simte că le posedă şi ea şi le dispreţuieşte – răutate incipientă, înfumurare, laşitate, predispoziţia spre înşelătorii mărunte. O dată a spus într-o cameră plină de prietene de-ale mamei sale că singura justificare a existenţei femeilor este necesitatea introducerii unui element destabilizator între bărbaţi. Dansează excepţional, desenează isteţ, dar grăbit, şi are o surprinzătoare uşurinţă în mânuirea verbului, de care se foloseşte strict ca să compună răvaşe de amor.

E departe de a fi un personaj model.

Există lungi perioade când îşi urăşte cordial familia. Este cu totul neprincipială. Filosofia ei se rezumă la carpe diem *în ce-o priveşte şi la* laissez faire *pentru toţi ceilalţi. Îi plac poveştile grosolane; are în ea un element de bădărănie întâlnit de obicei la cei a căror*

personalitate e rafinată, dar şi excesiv de puternică. Doreşte ca lumea s-o placă, dar dacă n-o place, nu se îngrijorează şi nu se schimbă.

Dar orice critică a lui ROSALIND încetează în faţa frumuseţii ei. Cosiţele îi strălucesc cu luciul acela auriu a cărui imitare stă la baza industriei de vopsele de păr. Gura ei, oricând îmbietoare la sărut, este mică, uşor senzuală, tulburătoare. Are ochii cenuşii şi tenul imaculat, cu două pete discrete de culoare. E zveltă, dar atletică, cu corpul dezvoltat armonios, şi e o încântare s-o urmăreşti cum păşeşte într-o cameră, cum umblă pe stradă, cum leagănă în mână crosa de golf sau execută „roata ţiganului".

Şi o ultimă calitate: personalitatea ei vie, naturală, nu are nimic din postura conştient teatrală întâlnită de AMORY la ISABELLE. MONSIGNOR DARCY ar fi destul de încurcat, neştiind dacă s-o numească un personaj sau o personalitate. Este, probabil, amestecul delicios, inexprimabil, al celor două, întâlnit o dată în veac.

În seara debutului în societate seamănă cu o fetiţă fericită, în pofida înţelepciunii sale rebele şi bizare. Subreta mamei tocmai i-a terminat coafura, dar ROSALIND s-a hotărât, impacientată, că se poate coafa mai bine singură. În acest moment este prea agitată ca să stea pe loc. Acestui fapt i se datorează prezenţa ei în dormitorul nedereticat. Urmează să vorbească. Tonurile de alto ale ISABELLEI seamănă cu acordurile de vioară, dar dacă aţi auzi-o pe ROSALIND, aţi spune că vocea ei are muzicalitatea unei căderi de apă.)

ROSALIND: Pe cuvânt, nu există decât două toalete pe lume pe care-mi place să le îmbrac... (*pieptănându-se în faţa mesei de toaletă.)* Una-i o fustiţă largă cu

pantalonaşi, cealaltă un costum de baie dintr-o bucată. Sunt fermecătoare în ambele.

CECELIA: Te bucuri că ieşi în societate?

ROSALIND: Bineînţeles. Tu nu?

CECELIA (c*inică*): Eşti bucuroasă fiindcă vei putea să te măriţi şi să locuieşti în Long Island, cu *tinerii căsătoriţi care trăiesc intens*. Vrei ca viaţa să fie un lanţ de flirturi, în care fiecare verigă să fie un bărbat.

ROSALIND: *Vreau* să fie? Vrei să spui că *am descoperit* că e aşa.

CECELIA: Ha!

ROSALIND: Cecelia, iubito, habar n-ai ce calvar înseamnă să fii*...* ca mine. Pe stradă trebuie să adopt o mutră dură ca oţelul, ca să-i împiedic pe bărbaţi să-mi arunce ocheade. Dacă râd prea tare în fotoliul de orchestră de la teatru, actorul joacă tot restul serii numai pentru mine. Dacă mi se frânge vocea, îmi plec ochii sau îmi las batistuţa să cadă, cavalerul meu mă va suna la telefon zilnic, timp de o săptămână.

CECELIA: Cred că-i foarte stresant.

ROSALIND: Partea proastă e că singurii bărbaţi care mă interesează sunt cei total ineligibili. Dacă aş fi săracă, m-aş dedica scenei.

CECELIA: Da, n-ar strica să fii şi plătită pentru cât teatru joci.

ROSALIND: Uneori, când simt că frumuseţea mea radiază mai puternic, mă întreb: de ce să risipesc atâta splendoare pe un singur bărbat?

CECELIA: Deseori, când eşti mai ursuză decât de obicei, mă întreb: de ce trebuie să fii urâcioasă cu o singură familie? (*Se ridică în picioare.)* Acum cred că o să cobor, ca să-l cunosc pe domnul Amory Blaine. Îmi plac bărbaţii temperamentali.

ROSALIND: Aşa ceva nu există. Bărbaţii n-au idee cum să fie cu adevărat fericiţi sau cu adevărat mânioşi, iar cei care ştiu o iau razna.
CECELIA: Păi, îmi pare bine că n-am necazurile tale. Sunt logodită.
ROSALIND (*cu un surâs dispreţuitor*): Logodită! Nebună mică! Dacă te-ar auzi vorbind aşa, mama te-ar trimite la pension, unde ţi-e locul.
CECELIA: Dar n-o să mă pârăşti, fiindcă ştiu şi eu unele lucruri pe care i le-aş putea dezvălui, iar tu eşti prea egoistă.
ROSALIND (*uşor agasată*): Fugi, fetiţo! Cu cine eşti logodită, cu lăptarul? Cu proprietarul prăvăliei de dulciuri?
CECELIA: Umor ieftin. Pa, dragă. Ne vedem mai târziu.
ROSALIND: O, neapărat! Ce m-aş face eu fără tine?

(*Exit CECELIA. ROSALIND îşi finisează coafura şi se ridică de pe scaun, fredonând. Se duce la oglindă şi schiţează paşi de dans în faţa ei, pe covorul moale. Nu-şi priveşte picioarele, ci ochii din oglindă, şi nu nepăsătoare, ci mereu concentrată, chiar şi când surâde. Uşa se deschide brusc şi apoi se trânteşte în spatele lui AMORY, calm şi chipeş ca de obicei. Văzând-o, el se zăpăceşte instantaneu.)*

EL: O, scuze, credeam*...*
EA (*zâmbind radios*): Eşti Amory Blaine, nu-i aşa?
EL (*privind-o atent*): Iar tu eşti cumva Rosalind?
EA: Am să-ţi spun Amory*...* Hai, intră*...* Nu se întâmplă nimic*...* Vine şi mama imediat... (*şoptit*) din păcate.
EL (*aruncând o privire în jur*): Asta-i ceva nou pentru mine.
EA: Aici e Ţara Nimănui.
EL: Aşadar, tu aici*...* (*pauză*).

EA: Da.. toate lucruşoarele alea*...* (*Traversează camera până la birou.)* Uite rujul meu, dermatografele...

EL: Nu ştiam că eşti aşa.

EA: La ce te aşteptai?

EL: Credeam că eşti un pic asexuată*...* ştii*...* fiindcă înoţi şi joci golf.

EA: Păi, o şi fac, dar nu în orele de lucru.

EL: De lucru?

EA: Între şase şi două – strict.

EL: Aş cumpăra şi eu nişte acţiuni la corporaţia ta.

EA: O, dar nu e vorba de o corporaţie – e doar „Rosalind Unlimited”. Cincizeci şi unu la sută din acţiuni, nume de firmă, bune intenţii – totul valorând douăzeci şi cinci de mii de dolari pe an.

EL (*dezaprobator*): Cam calculată propunere.

EA: Bine, Amory, dar nu te superi, nu-i aşa? Când voi întâlni un bărbat care să nu mă plictisească de moarte după două săptămâni, poate că lucrurile vor sta altfel.

EL: Ciudat, ai aceeaşi viziune despre bărbaţi pe care o am eu despre femei.

EA: Ştii, de fapt eu nu sunt feminină – în cugetul meu.

EL (*curios*): Zi mai departe.

EA: Nu*...* Acuma zi tu*...* M-ai făcut să vorbesc despre mine. E împotriva regulilor.

EL: Regulilor?

EA: Regulilor stabilite de mine. Dar tu*...* O, Amory, aud că eşti strălucitor! Ai mei aşteaptă *atât de mult* de la tine!

EL: Ce încurajator!

EA: Alec susţine că tu l-ai învăţat să gândească. Nu credeam să fie cineva în stare de asta.

EL: Nu, de fapt sunt destul de prost.

(*E evident că nu doreşte să fie crezut.)*

EA: Mincinosule!

EL: Sunt*...* Sunt religios*...* Şi literat*...* Am*...* Am scris poezii.

EA: *Vers libre!* Splendid! (*Declamă*):

Pomii sunt verzi,
Păsărelele cântă în pomi,
Fata gustă din otravă,
Pasărea zboară şi ea moare.

EL *(râzând):* Nu, nu în stilul ăsta.
EA (*brusc*): Îmi placi.
EL: Nu spune asta.
EA: Mai e şi modest.
EL: Mi-e frică de tine. Întotdeauna îmi e frică de o fată până o sărut.
EA (*didactic*): Dragă băiete, războiul s-a sfârşit.
EL: Prin urmare, îmi va fi mereu frică de tine.
EA (*destul de întristată*): Presupun că aşa e.

(*O uşoare ezitare de ambele părţi.)*

EL (*după ce s-a gândit bine*): Ascultă. Am să-ţi fac o rugăminte cam deplasată.
EA (*ştiind ce urmează*): După numai cinci minute.
EL: Dar*...* vrei să mă săruţi? Sau te temi?
EA: Nu mă tem niciodată. Dar motivele tale sunt foarte subţiri.
EL: Rosalind, *vreau* cu adevărat să te sărut.
EA: Şi eu vreau.

(*Se sărută îndelung şi temeinic.)*

EL (*după ce s-a luptat o secundă să-şi recapete respiraţia*): Bun, ţi-ai satisfăcut curiozitatea?
EA: Dar tu pe-a ta?
EL: Nu, a mea abia a fost stimulată.

(*Aşa şi arată.)*

EA (*visătoare*): Am sărutat o duzină de bărbaţi. Presupun că voi mai săruta câteva duzini.

EL (*dus pe gânduri*): Da, presupun că o vei face – doar aşa, în joacă.

EA: Celor mai mulţi le place cum sărut.

EL (*venindu-şi în fire*): Dumnezeule mare, da! Sărută-mă încă o dată, Rosalind.

EA: Nu. De regulă curiozitatea mi-e satisfăcută cu un singur sărut.

EL (*descurajat*): Este o regulă?

EA: Formulez regulile după caz.

EL: Tu şi cu mine semănăm întrucâtva – numai că eu am mult mai mulţi ani de experienţă.

EA: Tu câţi ani ai?

EL: Aproape douăzeci şi trei. Dar tu?

EA: Nouăsprezece. Abia împliniţi.

EL: Presupun că eşti produsul educaţiei mondene.

EA: Nu, sunt mai degrabă material brut. Am fost eliminată de la Spence – nu mai ştiu de ce.

EL: Ce te caracterizează în general?

EA: O, sunt deşteaptă, cam egoistă, emotivă când sunt stârnită, ador să fiu admirată.

EL (*impulsiv*): Nu vreau să mă îndrăgostesc de tine*...*

EA (*ridicând din sprâncene*): Nu ţi-a cerut-o nimeni.

EL (*continuă rece*): Dar pesemne că o voi face. Mi-e dragă gura ta.

EA: Pst! Te rog, nu te îndrăgosti de gura mea. De păr, de ochi, de umeri, de pantofiori – dar *nu* de gură. Toţi se îndrăgostesc de gura mea!

EL: E foarte frumoasă.

EA: E prea mică.

EL: Ba deloc – ia să vedem.

(*O sărută din nou, la fel de lung.)*

EA (*mişcată*): Spune-mi ceva dulce.

EL (*speriat*): Ferească Domnul!
EA (*dând înapoi*): Nu-mi spune dacă-ţi vine greu.
EL: Vrei să ne prefacem? Aşa de devreme?
EA: Nu avem aceeaşi unitate de măsură pentru timp ca alţii.
EL: Deja e vorba*...* de alţii.
EA: Hai să ne prefacem.
EL: Nu*...* nu pot*...* E vorba de un sentiment.
EA: Nu eşti sentimental?
EL: Nu. Sunt romantic. O persoană sentimentală crede că lucrurile durează – una romantică speră, împotriva evidenţei, că nu vor dura. Sentimentul e emoţie.
EA: Şi tu nu eşti emotiv? (*Cu ochii pe jumătate închişi.)* Probabil că eşti mândru, crezând că adopţi o atitudine superioară.
EL: Păi*...* Rosalind, Rosalind, nu mai face teorie*...* mai sărută-mă o dată.
EA (*foarte rece*): Nu, nu mai am chef să te sărut.
EL (*fără să-şi ascundă surprinderea*): Cu un minut în urmă aveai.
EA: Vorbesc despre *acum*.
EL: Atunci ar fi mai bine să plec.
EA: Cred că da.

(*El porneşte spre uşă.)*

EA: O!

(*El se întoarce.)*

EA (*râzând*): Scorul: Gazde – o sută; Oaspeţi – zero.

(*El porneşte din nou spre uşă.)*

EA (*grăbit*): Plouă. Meciul s-a anulat.

(*AMORY iese.)*

(*ROSALIND se duce agale la şifonier şi scoate o tabacheră, pe care o ascunde în sertarul lateral*

al biroului. Intră mama ei, cu un carneţel în mână.)

DOAMNA CONNAGE: Doamne! Doream neapărat să-ţi vorbesc între patru ochi înainte de a coborî.

ROSALIND: Dumnezeule, mă sperii!

DOAMNA CONNAGE: Rosalind, eşti o persoană cu pretenţii foarte mari.

ROSALIND (*resemnată*): Da.

DOAMNA CONNAGE: Şi ştii că tata nu mai are tot ce avea odinioară.

ROSALIND (*strâmbându-se*): O, te rog să nu aduci vorba de bani!

DOAMNA CONNAGE: Fără ei nu se face nimic. E ultimul an pe care-l mai petrecem în casa asta, iar dacă lucrurile nu se schimbă, Cecelia nu va fi aşa privilegiată cum ai fi fost tu.

ROSALIND (*nervoasă*): Bine. Şi ce-i cu asta?

DOAMNA CONNAGE: Vreau să te rog frumos să ţii seama de câteva lucruri notate de mine în carneţel. Primul este: să nu dispari cu vreun tânăr. S-ar putea să vină un moment când acest lucru ne-ar avantaja, dar deocamdată vreau să ştiu că te pot găsi pe ringul de dans. Sunt câţiva bărbaţi pe care mi-ar plăcea să-i cunoşti şi nu vreau să te găsesc în vreun cotlon al serei, îndrugând bazaconii cuiva... sau ascultându-le.

ROSALIND (*sarcastic*): Da, mai bine ascultându-le.

DOAMNA CONNAGE: Şi să nu-ţi pierzi timpul cu studenţii – cu băieţaşi de nouăsprezece-douăzeci de ani. N-am nimic împotriva unei reuniuni dansante sau a unui meci de fotbal, dar să stai departe de partidele avantajoase numai ca să mănânci în bistrouri obscure din centru cu Tom, Dick şi Harry*...*

ROSALIND (*prezentându-şi codul propriu, care, într-un fel, e la fel de exigent ca al mamei*): Mamă, s-a terminat.

Acum nu mai poţi să conduci totul, cum procedai pe la începutul anilor nouăzeci.

DOAMNA CONNAGE (*neluând-o în seamă*): Sunt câţiva prieteni burlaci de-ai tatei cu care aş dori să faci cunoştinţă astă-seară – oameni mai tineri.

ROSALIND (*dă din cap cu înţelepciune*): Cam de patruzeci şi cinci de ani?

DOAMNA CONNAGE (*tăios*): Şi de ce nu?

ROSALIND: O, e-n regulă, ei cunosc viaţa şi arată atât de adorabil de obosiţi (*îşi scutură buclele*), dar, oricum, dansează.

DOAMNA CONNAGE: Încă n-am făcut cunoştinţă cu domnul Blaine, dar am impresia că n-o să-ţi placă. Nu pare a fi un om care produce bani.

ROSALIND: Mamă, eu nu mă gândesc *niciodată* la bani!

DOAMNA CONNAGE: Banii nu-ţi rămân suficient de mult timp în mână ca să te gândeşti la ei.

ROSALIND (*suspină*): Presupun că într-o bună zi o să mă mărit cu o tonă de bani, numai din plictiseală.

DOAMNA CONNAGE (*cercetează carneţelul*): Am primit o telegramă din Hartford. Vine şi Dawson Ryder. Ăsta-i un tânăr pe placul meu – înoată în bani. Cred că dacă tot te-ai săturat de Howard Gillespie, ai putea să-l încurajezi puţin pe domnul Ryder. Ne vizitează a treia oară în interval de o lună.

ROSALIND: De unde ştii că m-am săturat de Howard Gillespie?

DOAMNA CONNAGE: Bietul băiat este o icoană a nefericirii de fiecare dată când ne vizitează.

ROSALIND: N-a fost decât o mică poveste romantică dinaintea bătăliei decisive. Toate poveştile astea sunt erori.

DOAMNA CONNAGE (*socotind că şi-a spus păsul*): În orice caz, fă-ne mândri de tine deseară.

ROSALIND: Ce zici, sunt frumoasă?
DOAMNA CONNAGE: Ştii bine că da.

(*De jos răzbat tânguirea unei viori care este acordată şi un răpăit de tobă. DOAMNA CONNAGE se întoarce iute spre fiica sa.)*

DOAMNA CONNAGE: Vino!
ROSALIND: Un moment.

(*Mama ei iese. ROSALIND se îndreaptă spre oglindă şi se contemplă cu multă satisfacţie. Îşi sărută vârfurile degetelor şi le pune pe gura din oglindă. Apoi stinge luminile şi iese din cameră.*

Un moment de tăcere. Câteva acorduri de pian, ropot de tobe bătute discret, foşnet de mătase proaspătă, toate se amestecă afară, pe scări, şi se strecoară înăuntru prin uşa întredeschisă. Siluete încotoşmănate trec prin holul luminat. Râsul ce vine de jos se dublează, se triplează, se multiplică. Pe urmă cineva intră, închide uşa şi aprinde lumina. Este CECELIA. Se duce la şifonier, deschide sertarele, se uită în ele şi ezită. Merge apoi la birou, de unde scoate tabachera şi extrage o ţigară. O aprinde şi, pufăind şi suflând fumul, se duce la oglindă.)

CECELIA (*cu accente sofisticate, extrem de îngroşate*): Ouu, da, a ieşi în lume, vă daţi seama, nu este astăzi *decât* o farsă. De fapt te hârjoneşti atâta până nu împlineşti şaptesprezece ani, când e un anticlimax *absolut*. (*Dă mâna cu un nobil virtual de vârstă mijlocie.)* Da, excelenţa voastră, cred c-am auzit-o pe surioara mea pomenindu-vă numele. Trageţi un fum – sunt ţigări foarte bune. Sunt… ăăă… Coronas. Nu fumaţi? Mare păcat! Presupun că nu îngăduie regele. Da, dansez cu plăcere.

(*Aşa că ocoleşte încăperea în paşi de dans, pe melodia ce se aude de jos, cu braţele deschise ca să îmbrăţişeze un partener imaginar, în mână cu ţigara care descrie arcuri de cerc.)*

Câteva ore mai târziu

Colţul unei cămăruţe de la parter, ocupat de un divan de piele extrem de confortabil. Sus, pe pereţi, pe fiecare margine şi în mijlocul încăperii, arde câte o lampă mică, iar deasupra divanului atârnă portretul unui gentleman foarte bătrân şi foarte demn, din anii 1860. De afară se aude zvon de muzică – foxtrot.

ROSALIND şade pe divan. Îl are în stânga pe HOWARD GILLESPIE, un tânăr searbăd, de vreo douăzeci şi patru de ani. Tânărul este în mod clar foarte nefericit, iar fata moare de plictiseală.

GILLESPIE (*moale*): Ce vrei să spui când îmi zici că m-am schimbat? Nutresc aceleaşi sentimente faţă de tine.

ROSALIND: Dar mie îmi pari schimbat.

GILLESPIE: Acum trei săptămâni ziceai că-ţi place de mine fiindcă am o mutră atât de blazată şi de indiferentă. Am aceeaşi mutră.

ROSALIND: Dar nu eşti indiferent faţă de mine. Îmi plăcea de tine fiindcă aveai ochi căprui şi picioare subţiri.

GILLESPIE (*disperat*): Sunt tot subţiri şi căprui. Eşti o vampiriţă, asta-i.

ROSALIND: Tot ce ştiu despre vampiri este ce scrie în partitura pentru pian. Pe bărbaţi îi zăpăceşte faptul că mă port absolut natural. Înainte credeam că nu eşti capabil de gelozie. Acum nu mă scapi din ochi oriunde m-aş duce.

GILLESPIE: Te iubesc.
ROSALIND (*rece*): Cunosc.
GILLESPIE: Şi nu m-ai sărutat de două săptămâni. Îmi închipuiam că dacă o fată se lasă sărutată, este... este... cucerită.
ROSALIND: S-au dus zilele alea. Pe mine trebuie să mă cucereşti ori de câte ori mă vezi.
GILLESPIE: Vorbeşti serios?
ROSALIND: Pe cât îmi stă în fire de serios. Pe vremuri săruturile erau de două feluri. Mai întâi când fetele erau sărutate şi apoi abandonate. Apoi când erau sărutate şi se logodeau. Acum există şi al treilea fel, când *bărbatul* este sărutat şi abandonat. Dacă domnul Jones din o mie opt sute nouăzeci se fălea că a pupat o fată, toată lumea înţelegea că a terminat-o cu ea. Dacă domnul Jones din o mie nouă sute nouăsprezece se făleşte cu acelaşi lucru, ştim că înseamnă că n-o mai poate pupa încă o dată. Astăzi, dacă porneşte cu dreptul, orice fată poate bate un bărbat.
GILLESPIE: Atunci tu de ce te joci cu bărbaţii?
ROSALIND (*înclinându-se conspirativ spre el*): De dragul primului moment, când bărbatul este vrăjit. Există o clipă... of, chiar înainte de primul sărut, o vorbă şoptită... Ceva ce merită.
GILLESPIE: Şi pe urmă?
ROSALIND: Pe urmă îl pui să vorbească despre el însuşi. Cât ai bate din palme, nu se mai gândeşte decât să rămână singur cu tine... Se îmbufnează, nu mai luptă, nu vrea să se mai joace... Victorie!

(*Intră DAWSON RYDER, douăzeci şi şase de ani, chipeş, bogat, credincios alor săi, poate cam nesuferit, dar stăpân pe sine şi sigur de succes.)*

RYDER: Cred că ăsta-i dansul meu, Rosalind.

ROSALIND: Bine, Dawson, deci mă recunoşti. Ştiu acuma că nu m-am machiat prea gros. Domnul Ryder, domnul Gillespie.

(*Îşi strâng mâinile şi GILLESPIE iese, teribil de deprimat.)*

RYDER: Petrecerea ta este, fără îndoială, reuşită.

ROSALIND: Vorbeşti serios? N-am dat pe-acolo de mult. Sunt obosită. Te superi dacă nu dansăm câteva minute?

RYDER: Să mă supăr*...* Sunt încântat! Ştii ce mult urăsc ideea de „iureş”. Să te tot întâlneşti cu fete... ieri, azi, mâine.

ROSALIND: Dawson!

RYDER: Ce-i?

ROSALIND: Mă întreb dacă ştii că mă iubeşti.

RYDER (*surprins*): Cum*...* O, ştii că eşti remarcabilă!

ROSALIND: Pentru că ştii că sunt o partidă dificilă. Oricine se însoară cu mine nu-şi va vedea capul de treabă. Vreau să zic*...* sunt foarte rea.

RYDER: O, n-aş spune asta!

ROSALIND: Ba da, sunt, mai ales cu cei apropiaţi. (*Se scoală.)* Hai să mergem. M-am răzgândit şi acum vreau să dansez. Cred că mama a făcut o criză.

(*Exeunt. Intră ALEC şi CECELIA.)*

CECELIA: Ăsta mi-e norocul: să-mi ţină de urât în pauză chiar frate-meu.

ALEC (*sumbru*): Dispar, dacă vrei.

CECELIA: Dumnezeule, nu! Cu cine aş începe dansul următor? (*Oftează.)* Dansurile nu mai au nici un haz de când au plecat ofiţerii francezi.

ALEC (*gânditor*): N-aş vrea ca Amory să se îndrăgostească de Rosalind.

CECELIA: Cum aşa? Eu credeam că tocmai asta doreşti.

ALEC: Am dorit, dar după ce le-am văzut pe fetele astea, nu mai ştiu. M-am ataşat foarte mult de Amory. E un tip

sensibil şi nu vreau să i se frângă inima din pricina unei ființe căreia nu-i pasă de el.

CECELIA: E foarte chipeş.

ALEC (*tot gânditor*): Nu s-ar mărita cu el, dar o fată nu trebuie să se mărite cu un bărbat ca să-i frângă inima.

CECELIA: Cum se frânge o inimă? Ce n-aş da să cunosc secretul!

ALEC: Pisicuţă crudă ce eşti! Au noroc unii că ţi-a dat Domnul un nas cârn.

(*Intră DOAMNA CONNAGE.)*

DOAMNA CONNAGE: Dumnezeule, unde e Rosalind?

ALEC (*strălucitor de spiritual*): Bineînţeles, vrei să afli de la persoanele cele mai indicate. Natural că ar trebui să fie cu noi.

DOAMNA CONNAGE: Tatăl ei a convocat opt milionari burlaci ca s-o cunoască.

ALEC: Încolonaţi-vă şi mărşăluiţi prin foaier.

DOAMNA CONNAGE: Sunt perfect serioasă; nu pot să ştiu dacă nu s-a dus la Cocoanut Grove cu vreun fotbalist tocmai în seara debutului. Tu caut-o la stânga şi eu o*…*

ALEC (*muşcător*): Nu mai bine trimiţi majordomul în pivniţă*…*?

DOAMNA CONNAGE (*absolut serioasă*): Doar nu crezi că poate fi acolo?

CECELIA: Glumeşte, mamă.

ALEC: Mama avea o fotografie cu ea dând cep unui butoiaş de bere, împreună cu un săritor de garduri.

DOAMNA CONNAGE: Să mergem imediat s-o căutăm.

(*Ies. Intră ROSALIND cu GILLESPIE.)*

GILLESPIE: Rosalind, te mai întreb o dată. Nu-ţi pasă de mine nici cât negru sub unghie?

(*Intră avântat AMORY.)*

AMORY: Dansul meu.

ROSALIND: Domnul Gillespie, domnul Blaine.

GILLESPIE: Ne-am cunoscut cu domnul Blaine. Eşti din Lake Geneva, nu?

AMORY: Da.

GILLESPIE (*disperat*): Am fost acolo. Este în*...* în*...* Middle West, nu?

AMORY (*acid*): Aproximativ. Dar întotdeauna mi-am zis că prefer să fiu o *tamale* fierbinte din provincie decât o supă nedreasă.

GILLESPIE: Cum?

AMORY: Nici o aluzie.

(*GILLESPIE iese cu o plecăciune.)*

ROSALIND: E o persoană prea de lume.

AMORY: Am fost îndrăgostit cândva de o persoană de lume.

ROSALIND: Şi?

AMORY: O, da! O chema Isabelle. N-avea nimic al ei, în afară de ce citeam eu în ea.

ROSALIND: Şi ce s-a întâmplat?

AMORY: În cele din urmă am convins-o că e mai deşteaptă decât mine şi apoi m-a părăsit. Zicea că sunt prea critic şi nepractic, ştii.

ROSALIND: Ce înţelegi prin „nepractic”?

AMORY: O, de exemplu pot conduce maşina, dar nu ştiu să schimb roata.

ROSALIND: Şi ce vrei să faci de acum încolo?

AMORY: Nu ştiu. Să candidez la preşedinţie, să scriu*...*

ROSALIND: Să trăieşti în Greenwich Village?

AMORY: Nu, Doamne fereşte! Am zis să scriu, nu să mă alcoolizez.

ROSALIND: Mie-mi plac oamenii de afaceri. De regulă, bărbaţii deştepţi sunt lipsiţi de distincţie.

AMORY: Mi se pare că te cunosc de când lumea.

ROSALIND: O, vrei să începi jocul „de-a piramida”?

AMORY: Nu, de fapt voiam să ne jucăm „de-a Franţa”. Eu eram Ludovic al XIV-lea şi tu una dintre*...* dintre*...* (*Schimbând tonul:)* Ce-ai zice să ne îndrăgostim?

ROSALIND: Ţi-am sugerat să ne prefacem.

AMORY: Dacă am face-o, ar fi o iubire straşnică.

ROSALIND: De ce?

AMORY: Fiindcă, într-un fel, egoiştii sunt capabili de mari iubiri.

ROSALIND (*răsfrângându-şi buzele*): Prefă-te.

(*Se sărută cu multă atenţie.)*

AMORY: Nu-ţi ştiu îndruga fleacuri dulci. Dar eşti foarte frumoasă.

ROSALIND: Nu asta vreau să aud.

AMORY: Dar atunci ce?

ROSALIND (*tristă*): O, nimic*...* numai că-mi doresc sentiment, sentiment adevărat... Şi nu-l pot găsi.

AMORY: Eu nu găsesc în lume decât sentiment – şi nu pot să-l sufăr.

ROSALIND: E foarte greu să găseşti un bărbat care să-ţi satisfacă gustul artistic.

(*Cineva a deschis undeva o uşă şi în cameră pătrund acordurile unui vals. ROSALIND se ridică în picioare.)*

ROSALIND: Ascultă! Cântă *Mai sărută-mă o dată*.

(*El se uită la ea.)*

AMORY: Şi?

ROSALIND: Şi?

AMORY (*dulce, ştiind că a pierdut bătălia*): Te iubesc.

ROSALIND: Şi eu pe tine*...* pentru moment.

(*Se sărută.)*

AMORY: Of, Doamne, ce-am făcut?

ROSALIND: Nimic. Nu mai vorbi. Mai sărută-mă.

AMORY: Nu ştiu de ce sau cum, dar te iubesc – din clipa când te-am văzut.

ROSALIND: Şi eu*...* eu*...* eu*...* ei, seara asta e seara asta.

(*Fratele ei intră în cameră, tresare, pe urmă spune cu voce tare* „Pardon” *şi iese.)*

ROSALIND (*abia mişcându-şi buzele*): Nu mă lăsa să plec*...* Nu-mi pasă dacă află toată lumea ce fac*...*

AMORY: Spune-mi!

ROSALIND: Te iubesc... pentru moment. (*Se desprind.)* O*...* Sunt foarte tânără, mulţumesc lui Dumnezeu*...* şi destul de frumoasă, mulţumesc lui Dumnezeu*...* şi fericită, mulţumesc, Doamne, mulţumesc, Doamne*...* (*Tace şi apoi, cu o stranie izbucnire profetică, adaugă*:) Bietul Amory!

(*El o sărută din nou.)*

Kismet

După nici două săptămâni, Amory şi Rosalind se iubeau profund şi pătimaş. Facultăţile critice – care, în cazul amândurora, distruseseră nenumărate idile romantice – le-au fost tocite de marele talaz al emoţiei, care i-a copleşit.

— E posibil să fie o dragoste nesăbuită, i-a declarat ea mamei, dar nu e una nesărată.

Valul l-a măturat pe Amory la începutul lui martie până la o agenţie de publicitate, unde a dus o viaţă în care uimitoare crize de hărnicie excepţională alternau cu vise cutezătoare în care, îmbogăţit brusc, făcea turul Italiei împreună cu Rosalind.

Erau mereu împreună – la dejun, la cină, aproape în fiecare seară –, mereu într-un fel de goană ce le tăia respiraţia, ca şi cum s-ar fi temut că farmecul s-ar fi putut

destrăma în orice clipă, rostogolindu-i dureros afară din paradisul acesta de flăcări şi petale de trandafir. Dar farmecul a devenit transă, dând impresia că sporeşte de la o zi la alta. Au început să discute despre o căsătorie în iulie*...* în iunie. Toată viaţa era transpusă în termenii iubirii lor, toată experienţa, toate dorinţele, toate ambiţiile le-au fost anulate; la amândoi, simţul umorului s-a târât într-un colţ să doarmă, moleşit; legăturile amoroase anterioare li se păreau aventuri juvenile, oarecum comice şi deloc de regretat.

Pentru a doua oară în viaţă, Amory fusese total bulversat şi acum se grăbea să intre în ritmul generaţiei sale.

Un scurt interludiu

Amory păşea agale pe bulevard şi se gândea că noaptea era, inevitabil, a sa, cu fastul şi carnavalul amurgului colorat şi al străzilor obscure*...* I se părea că închisese portativul cu armonii muribunde şi că păşise, în sfârşit, din nou pe căile vibrante, pline de senzaţii, ale vieţii. Peste tot în jur ardeau mii de lumini, promisiunea unei nopţi a străzilor şi a cântecelor. Se mişca prin mulţime visând cu ochii deschişi, ca şi cum s-ar fi aşteptat s-o vadă la fiecare colţ pe Rosalind venind spre el în fugă, cu pasul uşor*...* Cum se vor contopi chipurile de neuitat ale amurgului în chipul ei, iar miile de paşi, miile de uverturi se vor contopi cu paşii ei, iar ochii ei catifelaţi, întâlnindu-i pe ai lui, îl vor îmbăta mai straşnic decât vinul. Până şi visurile sale erau acum viori îndepărtate, plutind ca sunetele estivale în văzduhul văratic.

Camera era cufundată în întuneric, cu excepţia lucirii palide a ţigării lui Tom, care şedea lângă geamul deschis.

Închizând uşa după el, Amory a rămas o clipă cu spatele sprijinit de ea.

— Hello, Benvenuto Blaine. Cum a mers azi publicitatea?

Amory s-a trântit pe canapea.

— Ca de obicei, am detestat-o.

Viziunea fugară a agenţiei a fost înlocuită imediat de o altă imagine.

— Dumnezeule! Cât e de minunată!

Tom a oftat.

— Nici nu pot să-ţi descriu, a repetat Amory, cât e de minunată! Nici nu vreau să ştii. Nu vreau să ştie nimenea.

Dinspre fereastră s-a auzit încă un oftat – unul resemnat.

— Ea este de acum viaţa, speranţa, fericirea mea... toată viaţa mea.

A simţit că-i tremură o lacrimă pe geană.

— O, Doamne, Tom!

Dulce-amar

— Şezi aşa cum şedem noi, i-a şoptit ea.

El s-a instalat în fotoliu şi şi-a deschis braţele, aşa încât ea să se cuibărească în ele.

— Ştiam că vei veni în seara asta, a spus ea încet. Ca primăvara, exact când aveam mai mare nevoie de tine*...* dragul meu*...* dragul meu*...*

Buzele lui s-au mişcat încet pe obrazul ei.

— Ai un gust atât de plăcut, a suspinat Amory.

— Cum adică, scumpule?

— Oh, dulce, dulce*...*

A strâns-o şi mai tare la piept.

— Amory, a şoptit Rosalind, mă mărit cu tine când eşti gata s-o faci.

— La început nu vom avea mare lucru.

— Nu vorbi aşa! a strigat ea. Mă doare când îţi reproşezi că nu-mi poţi dărui mai mult. Comoara pe care o am eşti tu – îmi ajunge.

— Spune-mi*...*

— Ştii, nu-i aşa? O, evident că ştii*...*

— Da, dar vreau să aud din guriţa ta.

— Te iubesc, Amory! Din tot sufletul!

— Pe vecie, nu?

— Toată viaţa. O, Amory de acum!

— Poftim?

— Vreau să fiu a ta. Vreau ca familia ta să fie a mea. Vreau să avem copii.

— Dar eu n-am familie.

— Nu râde de mine, Amory. Sărută-mă şi gata.

— Fac tot ce doreşti, a spus el.

— Nu, *eu* fac tot ce doreşti *tu*. Noi suntem *tu*, nu eu. O, eşti în aşa măsură o parte din mine, în aşa măsură tot ce sunt!

El a închis ochii.

— Sunt atât de fericit, că mi-e frică. N-ar fi groaznic dacă ăsta ar fi*...* ar fi punctul culminant?

Ea l-a privit visătoare.

— Frumuseţea şi iubirea sunt trecătoare, ştiu*...* O, dar mai este şi tristeţea. Presupun că orice fericire enormă e şi puţin tristă. Frumuseţea înseamnă parfumul trandafirilor şi pe urmă moartea trandafirilor*...*

— Frumuseţea înseamnă agonia sacrificiului şi pe urmă sfârşitul agoniei*...*

— Şi, Amory, noi suntem frumoşi, o ştiu. Sunt sigură că Dumnezeu ne iubeşte*...*

— Te iubeşte pe tine. Eşti averea Lui cea mai preţioasă.

— Nu sunt a Lui. Sunt a ta, Amory. Spune-mi ceva frumos.

— Tu.

— Cum?

— Tu. Asta-i ceva frumos. Tu eşti frumoasă.

Pe urmă fumau şi el îi povestea întâmplări de la birou. Discutau şi despre unde ar fi putut locui. Uneori, când el avea mai mult chef de vorbă, Rosalind îi adormea în braţe, iar el o ţinea ca pe un vas de porţelan preţios. Alteori, când el era foarte obosit, se aşeza la picioarele ei şi-şi lăsa capul în poala ei, iar ea îşi trecea degetele prin părul lui. Erau ore ce zburau inexorabil, ore imemoriale.

Un incident acvatic

Într-o zi, întâlnindu-se întâmplător în centru, Amory şi Howard Gillespie au luat prânzul împreună şi Amory a auzit o poveste care l-a încântat. După câteva cocteiluri, Gillespie prinsese chef de vorbă. A început să-i spună lui Amory că Rosalind era cu siguranţă excentrică.

Fusese însoţitorul ei într-un grup care se dusese să înoate sus, în Westchester County, iar cineva menţionase faptul că Annette Kellermann fusese în vizită acolo cândva şi plonjase în apă de pe acoperişul unei cabane de vacanţă dărăpănate, de la o înălţime de zece metri. Rosalind insistase imediat ca Howard să se caţăre cu ea pe acoperiş, ca să admire priveliştea.

După un minut, cum stătea pe marginea acoperişului, bălăbănindu-şi picioarele, o umbră ţâşnise pe lângă el. Rosalind, cu braţele întinse într-o splendidă săritură de lebădă, sfâşiase aerul, pătrunzând în apa limpede.

— Se înţelege că a trebuit să sar *şi eu* după ea şi era cât pe-aci s-o mierlesc. Mi-am spus că am dat dovadă de curaj încercând să sar. Nimeni din grup n-a mai încercat. Ei

bine, după aceea Rosalind a avut neobrăzarea să mă întrebe de ce m-am îndoit de şale în aer. „Nu ţi-a uşurat săritura”, mi-a zis, „ci doar a golit-o de curaj”. Te întreb: ce poţi face cu o fată ca ea? Critica ei era neavenită, zic eu.

Gillespie n-a reuşit să înţeleagă de ce Amory a zâmbit încântat tot timpul prânzului. Şi-a închipuit, probabil, că e unul dintre optimiştii ăia găunoşi.

După cinci săptămâni

Ne-am întors în biblioteca din casa Connage. ROSALIND, singură, şade pe sofa, privind în gol, posomorâtă şi nefericită. Este mult schimbată – puţin mai slabă, printre altele; ochii nu-i mai sunt luminoşi şi scăpărători; îi poţi da uşor un an în plus.

Intră mama ei, înfăşurată într-un mantou de operă. Îi aruncă o privire nervoasă lui ROSALIND.

DOAMNA CONNAGE: Cine vine deseară?

(*ROSALIND n-o aude sau, în orice caz, nu-i dă atenţie.)*

DOAMNA CONNAGE: Alec vine să mă ducă la piesa asta de Barrie, *Et tu, Brutus*. (*Înţelege că vorbeşte singură.)* Rosalind! Te-am întrebat cine vine deseară!

ROSALIND (*tresărind*): Cum? O... ce... Amory...

DOAMNA CONNAGE (*sarcastic*): În ultima vreme ai avut *aşa de mulţi* admiratori, că n-aş fi putut ghici *care* dintre ei vine. (*ROSALIND nu răspunde.)* Dawson Ryder dă dovadă de mai multă răbdare decât aş fi crezut. Nu i-ai acordat toată săptămâna nici măcar o seară.

ROSALIND (*având pe faţă o expresie de lehamite, absolut nouă la ea*): Mamă, fii bună*...*

DOAMNA CONNAGE: O, nu mă amestec. Ţi-ai irosit deja mai bine de două luni cu un geniu teoretic ce nu posedă un sfanţ, dar *dă-i înainte*, pierde-ţi toată viaţa cu el. Nu mă amestec.

ROSALIND (*parcă repetă o lecţie obositoare*): Ştii că are un mic venit. Mai ştii şi că primeşte treizeci şi cinci de dolari pe săptămână lucrând în publicitate...

DOAMNA CONNAGE: Insuficient pentru toaletele tale. (*Se opreşte, dar ROSALIND nu zice nimic.)* Nu mă gândesc decât la interesul tău când te previn să nu faci un pas pe care-l vei regreta toată viaţa. Iar tata nu te va putea ajuta. Afacerile nu i-au mers bine în ultima vreme şi e bătrân şi el. Depinzi în totalitate de un visător, de un băiat drăguţ, de familie bună, dar care nu-i decât un visător, nu-i decât *deştept*. (*Cu implicaţia că, luată în sine, calitatea asta e mai degrabă un viciu.)*

ROSALIND: Mamă, pentru numele lui Dumnezeu*...*

(*Apare o slujnică şi-l anunţă pe domnul BLAINE, care intră în urma ei. Prietenii lui AMORY i-au repetat de zece zile că arată ca „mânia lui Dumnezeu” şi aşa şi arată. De fapt, a fost incapabil să înghită ceva în ultimele treizeci şi şase de ore.)*

AMORY: Bună seara, doamnă Connage.

DOAMNA CONNAGE (*fără asprime*): Bună seara, Amory.

(*AMORY şi ROSALIND schimbă priviri. Intră ALEC. În tot acest timp, ALEC a avut o atitudine neutră. În adâncul inimii, crede că o căsătorie l-ar face pe AMORY mediocru şi pe ROSALIND nefericită, dar îi simpatizează mult pe amândoi.)*

ALEC: Salut, Amory!

AMORY: Salut, Alec! Tom zicea că vă întâlniţi la teatru.

ALEC: Da, tocmai m-am despărţit de el. Cum a mers azi publicitatea? Ai scris vreo reclamă sclipitoare?

AMORY: O, cam tot aşa. Mi-a crescut salariul*...* (*Toţi îl privesc curioşi.) ...*cu doi dolari pe săptămână. (*Consternare generală.)*

DOAMNA CONNAGE: Să mergem, Alec, aud maşina venind.

(*Urări de noapte bună, destul de reci pe alocuri. După ce DOAMNA CONNAGE şi ALEC pleacă, se instalează tăcerea. ROSALIND stă în continuare posomorâtă, cu privirea pierdută în foc. AMORY merge la ea şi-i pune braţul pe după umeri.)*

AMORY: Fetiţa mea dragă*...*

(*Se sărută. Încă o pauză, după care ea îi ia mâna, i-o acoperă cu sărutări şi şi-o aşază pe inimă.)*

ROSALIND (*tristă*): Îmi plac mâinile tale mai mult decât orice. Le văd în minte deseori, când eşti departe de mine şi atât de obosit. Le cunosc toate liniile. Mâini dragi!

(*Li se întâlnesc ochii o secundă, apoi ea începe să plângă – un plâns fără lacrimi.)*

AMORY: Rosalind!

ROSALIND: O, suntem vrednici de milă!

AMORY: Rosalind!

ROSALIND: O, cum aş vrea să mor!

AMORY: Rosalind, încă o seară ca acum şi sunt distrus. Deja eşti în starea asta de patru zile. Trebuie să fii mai cooperantă sau n-am să pot nici să muncesc, nici să mănânc, nici să dorm. (*Priveşte neajutorat în jur, de parcă ar căuta cuvinte noi cu care să îmbrace o idee veche, demonetizată.)* Trebuie să pornim de undeva.

Îmi *place* să pornesc în viaţă cu tine. (*Nota forţată de speranţă piere când vede că ea nu reacţionează.)* Ce s-a întâmplat? (*Se ridică brusc de pe scaun şi începe să facă paşi mari prin cameră.)* E Dawson Ryder, asta e. Ţi-a pus nervii la încercare. De o săptămână petreci fiecare după-amiază cu el. Vine lumea şi-mi spune că v-a văzut împreună, iar eu trebuie să zâmbesc şi să dau din cap şi să pretind că pentru mine n-are nici cea mai mică importanţă. Treaba se-ngroaşă, iar tu nu-mi spui nimic.

ROSALIND: Amory, dacă nu stai jos, ţip.

AMORY (*se aşază abrupt lângă ea*): O, Doamne!

ROSALIND (*luându-i blând mâna*): Ştii că te iubesc, nu?

AMORY: Da.

ROSALIND: Ştii că te voi iubi întotdeauna*...*

AMORY: Nu vorbi aşa; mă sperii. Sună de parcă nu vom fi niciodată împreună. (*Ea varsă câteva lacrimi şi, ridicându-se de pe sofa, se mută pe fotoliu*) Toată după-amiaza am avut sentimentul că lucrurile merg spre rău. Aproape că mi-am pierdut minţile la birou – n-am izbutit să transcriu nici un rând*...* Trebuie să-mi spui tot ce ai pe suflet.

ROSALIND: Îţi zic că n-am nimic de spus. Sunt doar nervoasă.

AMORY: Rosalind, cochetezi cu ideea de a te mărita cu Dawson Ryder.

ROSALIND (*după o pauză*): Toată ziua m-a cerut de nevastă.

AMORY: Ei bine, are tupeu!

ROSALIND (*după altă pauză*): E simpatic.

AMORY: Nu spune asta. Mă doare.

ROSALIND: Nu fi idiot. Ştii că eşti unicul bărbat pe care-l iubesc, pe care-l voi iubi vreodată.

AMORY (*iute*): Rosalind, hai să ne căsătorim luna viitoare.

ROSALIND: Nu se poate.
AMORY: De ce nu?
ROSALIND: O, nu se poate. Aş fi un fel de *squaw*[28] a ta, în cine ştie ce cotlon oribil.
AMORY: Am avea în total două sute şaptezeci şi cinci de dolari pe lună.
ROSALIND: Iubitule, de obicei nici nu-mi fac coafura...
AMORY: Ţi-o fac eu.
ROSALIND (*între râset şi suspin*): Mulţumesc!
AMORY: Rosalind, nu se *poate* să te gândeşti să iei pe altul de bărbat. Spune-mi! Nu mă lăsa să bâjbâi! Pot să te ajut să învingi ispita dacă mărturiseşti.
ROSALIND: Despre noi doi e vorba. Suntem vrednici de milă, asta e. Tocmai calităţile pentru care m-am îndrăgostit vor face din tine un fiasco.
AMORY (*întunecat*): Continuă.
ROSALIND: O – într-adevăr, mă gândesc la Dawson Ryder. Un om pe care te poţi bizui... aproape că simt că ar fi... un sprijin.
AMORY: Dar nu-l iubeşti.
ROSALIND: Nu, dar îl respect. Este un om bun şi puternic.
AMORY (*cu năduf*): Da, e aşa cum spui.
ROSALIND: Bine, uite un mic exemplu. Marţi după-amiază am găsit la Rye un băieţaş sărac şi, oh, Dawson l-a ridicat pe genunchii lui şi a vorbit cu el şi i-a promis un costum de indian, iar a doua zi şi-a amintit şi i l-a cumpărat şi, o!, a fost o situaţie atât de duioasă şi n-am putut să nu mă gândesc că va fi la fel de drăguţ şi cu... şi cu copiii noştri, că se va îngriji de ei şi eu nu va trebui să mă îngrijorez.
AMORY (*disperat*): Rosalind! Rosalind!
ROSALIND (*uşor vulgară*): Nu-ţi etala aşa de evident suferinţa.

[28] Nevastă la amerindieni.

AMORY: Ce putere de a ne răni reciproc avem!

ROSALIND (*reluându-şi suspinele*): Totul a fost perfect între noi doi. Ca un vis după care tânjeam şi pe care nu credeam să-l trăiesc vreodată aievea. Prima lipsă autentică de egoism pe care-am simţit-o de când mă ştiu. Nu pot să-l văd dizolvându-se într-o atmosferă incoloră!

AMORY: Nu se va dizolva! Nu se va dizolva!

ROSALIND: Prefer să-mi rămână ca o amintire splendidă, pitită bine în suflet.

AMORY: Da, femeile procedează în felul ăsta... nu şi bărbaţii. Mi-aş aduce mereu aminte nu de frumuseţea pe care a avut-o visul cât timp a durat, ci de amărăciunea lui – de îndelunga lui amărăciune.

ROSALIND: Nu spune asta.

AMORY: Toţi anii în care să nu te văd, să nu te sărut niciodată – doar o poartă închisă şi zăvorâtă. Nu ai curajul să devii soţia mea.

ROSALIND: Nu, nu, voi urma calea cea mai grea – calea cea mai dură. Căsătoria cu tine ar fi un eşec, iar eu nu eşuez niciodată. Dacă nu termini cu plimbarea asta încolo şi-ncoace, am să ţip!

(*Amory se lasă să cadă disperat pe sofa.)*

AMORY: Vino şi sărută-mă.

ROSALIND: Nu.

AMORY: Nu *vrei* să mă săruţi?

ROSALIND: În seara asta vreau să mă iubeşti calm şi detaşat.

AMORY: Începutul sfârşitului.

ROSALIND (*are o revelaţie bruscă*): Amory, tu eşti tânăr, eu sunt tânără. Lumea ne iartă încă pozele şi vanităţile; îi tratăm pe oameni ca pe Sancho Panza şi nu păţim nimic. Acum ni se iartă. Dar te aşteaptă o puzderie de lovituri în viitor.

AMORY: Iar ţie ţi-e frică să le împarţi cu mine.
ROSALIND: Nu, nu-i asta. Am citit undeva o poezie. Vei spune că-i de Ella Wheeler Wilcox şi vei pufni în râs. Dar ascultă:

„Asta-i înţelepciunea: iubeşte şi trăieşte,
Acceptă ce destinul (sau zeii)-ţi hărăzeşte,
Şi întrebări nu pune, nu te ruga fierbinte,
Sărută-i numai gura, cosiţa-i dulce simte,
A patimii maree salut-o şi o curmă,
Să ai, să ţii – dar şi să ştii renunţa la urmă.”

AMORY: Dar noi n-am avut.
ROSALIND: Amory, sunt a ta, o ştii bine. În lunile trecute au existat momente când aş fi fost numai a ta dacă mi-ai fi cerut-o. Dar nu pot să mă mărit cu tine şi să distrug vieţile amândurora.
AMORY: Trebuie să riscăm ca să fim fericiţi.
ROSALIND: Dawson zice c-o să învăţ să-l iubesc.

(*AMORY, cu capul în palme, nu mişcă. Parcă viaţa s-a scurs din el.)*

ROSALIND: Iubitule! Iubitule! Nu mă pot lega de tine, dar nu pot nici să-mi imaginez viaţa fără tine.
AMORY: Rosalind, ne călcăm unul pe altul pe nervi. Adevărul este că suntem amândoi tensionaţi, că săptămâna asta...

(*Are o voce bizar de bătrână. Ea vine la el şi, luându-i capul în palme, îl sărută.)*

ROSALIND: Nu pot, Amory. Nu mă pot lăsa zăvorâtă departe de copaci şi flori, pitită într-un apartament

mititel, unde să te aştept. Într-o atmosferă sufocantă m-ai urî. Te-aş face eu să mă urăşti.

(*Ţâşnirea necontrolată a lacrimilor o orbeşte din nou.)*

AMORY: Rosalind*...*

ROSALIND: O, scumpule, pleacă! Nu înrăutăţi lucrurile. Nu suport*...*

AMORY (*cu faţa trasă şi vocea încordată*): Îţi dai seama ce spui? Mă alungi pentru totdeauna?

(*Există pe undeva o deosebire între calitatea suferinţei fiecăruia.)*

ROSALIND: Nu înţelegi*...*

AMORY: Mă tem că nu înţeleg dacă mă iubeşti. Te temi de doi ani de greutăţi alături de mine.

ROSALIND: N-aş mai fi acea Rosalind pe care o iubeşti.

AMORY (*cam isteric*): Nu pot renunţa la tine! Nu pot şi gata! Trebuie să fii a mea!

ROSALIND (*cu duritate în voce*): Acum te porţi ca un copil răsfăţat.

AMORY (*înnebunit*): Nu-mi pasă! Ne faci praf vieţile!

ROSALIND: Fac ceea ce e înţelept, unicul lucru înţelept.

AMORY: O să te măriţi cu Dawson Ryder?

ROSALIND: Nu mă mai întreba. Ştii că în unele privinţe sunt bătrână; în altele... ei bine, nu-s decât o fetişcană. Îmi plac soarele, lucrurile frumoase şi veselia. Nu pot să sufăr responsabilitatea. Nu vreau să fiu obsedată de oale, de bucătărie şi de mături. Vreau să mă preocupe bronzarea picioarelor mele zvelte vara, când înot.

AMORY: Dar mă iubeşti.

ROSALIND: Tocmai de aceea trebuie să sfârşim. Nesiguranţa doare prea tare. Nu se poate să mai trăim scene ca asta.

(*Îşi scoate de pe deget inelul primit de la el şi i-l întinde. Ochii amândurora se umplu iar de lacrimi.)*

AMORY (*cu buzele lipite de obrazul ei umed*): Nu mi-l da! Păstrează-l, te rog! Nu-mi rupe inima!

(*Ea îi apasă încet inelul în palmă.)*

ROSALIND (*cu vocea întretăiată*): Te rog, pleacă.

AMORY: Adio*...*

(*Ea îl mai priveşte o dată, cu dor infinit, cu infinită tristeţe.)*

ROSALIND: Să nu mă uiţi niciodată, Amory*...*

AMORY: Adio*...*

(*Se îndreaptă spre uşă, caută neîndemânatic clanţa, o găseşte; ea îl vede cum îşi dă capul pe spate şi dispare. Dispare. ROSALIND dă să se ridice de pe canapea, dar se lasă să cadă pe ea cu faţa în jos, între perne.)*

ROSALIND: O, Doamne, vreau să mor! (*După un moment, se ridică şi, cu ochii închişi, merge pe dibuite spre uşă. Acolo se răsuceşte pe călcâie şi mai priveşte o dată încăperea. Aici au şezut şi au visat: pe tăviţa aceea pusese atât de des chibrituri pentru el; jaluzelele acelea le coborâseră, din discreţie, într-o lungă după-amiază de duminică. Cu ochii înneguraţi, stă şi-şi aminteşte. Vorbeşte tare*): Ah, Amory, ce ţi-am făcut?

(Undeva adânc, sub tristeţea îndurerată pe care timpul o va vindeca, ROSALIND simte că a pierdut ceva şi nu ştie ce, nu înţelege de ce.)

Capitolul 2
Experimente de convalescent

Barul Knickerbocker, deasupra căruia strălucea coloratul, jovialul „Old King Cole” al lui Maxfield Parrish, era extrem de aglomerat. Amory s-a oprit la intrare ca să se uite la ceasul de mână: dorea neapărat să ştie ce oră era, fiindcă un drăcuşor din mintea lui, îndrăgostit de clasificări şi catalogări, voia cu tot dinadinsul să ţină rânduială. Mai târziu avea să-i producă o vagă satisfacţie faptul că putea să-şi spună „Chestia s-a terminat la opt şi douăzeci fix, joi, zece iunie 1919”. În timpul acesta era inclus şi drumul făcut de la casa ei – un drum despre care mai târziu nu-şi va aminti deloc.

Starea de spirit a lui Amory era grotescă: două zile de îngrijorare şi nervozitate, două nopţi de nesomn, mâncarea neatinsă – toate culminând cu criza emoţională declanşată de decizia abruptă a lui Rosalind – îi drogaseră partea conştientă a minţii, împingându-l într-un fel de comă milostivă. Când pipăia stângaci măslinele de pe masa pentru dejunuri gratuite, s-a apropiat un individ care i s-a adresat, aşa că Amory a scăpat măslinele dintre degete.

— Ia te uită, Amory…

Era o cunoştinţă de la Princeton. Habar n-avea cum îl chema.

— Salut, bătrâne, s-a auzit îngăimând.

— Sunt Jim Wilson. M-ai uitat.

— Sigur, Jim, tu eşti, îmi amintesc.

— Te duci la reuniune?

— Doar ştii!

Brusc, şi-a dat seama că nu se ducea la reuniune.

— Pleci în străinătate?

Amory a încuviinţat din cap, cu privirea ciudat de încremenită. Făcând un pas înapoi, ca să-i permită cuiva să treacă, a răsturnat bolul cu măsline, care s-a făcut ţăndări pe podea.

— Ce ghinion! a murmurat el. Să bem ceva.

Wilson, dând dovadă de o diplomaţie greoaie, a întins mâna şi l-a bătut pe spate.

— Ai băut destul, bătrâne.

Amory s-a zgâit la el prosteşte până când Wilson s-a săturat să mai fie scrutat.

— Destul pe dracu'! a zis în cele din urmă Amory. Azi n-am băut nimic.

Faţa lui Wilson exprima neîncrederea.

— Bei ceva sau nu? a strigat nepoliticos Amory.

Au pornit amândoi în căutarea barului.

— Un *highball*[29] cu whisky de secară.

— Eu mă mulţumesc cu un cocteil Bronx.

Wilson a mai băut un cocteil; Amory a dat de duşcă mai multe pahare. Au hotărât să stea undeva jos. La ora zece pe Wilson l-a înlocuit Carling, din promoţia 1915. Amory, al cărui cap se învârtea splendid, aşternând peste părţile vătămate ale spiritului său strat după strat de satisfacţie moale, dizerta volubil despre război.

— Îi o 'isipă mentală, insista el cu înţelepciune de bufniţă. Doi a'i din viaţa mea petrecuţi în vacuum 'telectual. Idealism pierdut, tre' să fii animal fizic (şi-a agitat ameninţător pumnul spre „Old King Cole"), tre' să fii prusac cu totu', mai ales cu muierile. La colegiu eram co'ect cu femeile. Nu mai, gata. (Şi-a subliniat lipsa de scrupule măturând cu un gest larg un flacon de *seltzer*[30], care şi-a găsit sfârşitul zgomotos pe duşumea, dar Amory nu şi-a întrerupt tirada.) Ca'tă plăcerea unde-o găseşti; mâine mori. Asta-i filosofia mea de-acu'.

---

[29] Whisky cu sifon şi gheaţă.

[30] Apă minerală efervescentă, cu conţinut ridicat de calciu şi magneziu.

Carling a căscat, dar Amory a continuat, strălucitor ca lustruit cu ceară:

— Mă mirau unele lucruri – oamenii satisfăcuţi de compromisuri, atitudinea juma'-juma' faţă de viaţă. Acu' nu mă mir, nu mă mir…

A devenit atât de insistent în încercarea sa de a-l convinge pe Carling de lipsa lui de interes, încât a pierdut firul argumentaţiei şi a încheiat prin a-i anunţa pe toţi clienţii din bar că e un „animal fizic”.

— Ce sărbătoreşti, Amory?

Amory s-a aplecat confidenţial spre interlocutor:

— Să'bă'oresc făcut-praf-viaţa. Moment mă'eţ, făcut-praf-viaţa. Moment mă'eţ, praf mă'eţ. Nu-ţi pot povesti…

A auzit remarca lui Carling adresată barmanului:

— Dă-i o apă *seltzer* cu brom.

Amory a scuturat din cap indignat.

— Nu m-ating de 'şa ceva!

— Dar ascultă, Amory, o să ţi se facă rău. Eşti alb ca varul.

Amory a reflectat asupra problemei. A încercat să se examineze în oglindă, dar chiar şi dacă închidea un ochi, nu putea vedea mai departe de rândul de butelii de după tejghea.

— V'eau ceva so'id. Să mâncăm ceva... o salată.

Şi-a pus haina, încercând să facă mişcări nonşalante, dar desprinderea de tejghea a fost prea mult pentru el şi a căzut cu spatele pe un scaun.

— Mergem la Shanley's, a propus Carling, oferindu-i cotul.

Cu ajutorul lui, Amory a reuşit să-şi pună în mişcare picioarele, atâta cât să traverseze 42nd Street.

La Shanley's obscuritatea era mare. Amory era conştient că vorbea cu voce tare, foarte succint şi convingător – i se părea lui –, despre dorinţa sa de a strivi

oamenii sub călcâi. A consumat trei sandvişuri, devorându-le ca şi cum n-ar fi fost mai voluminoase decât nişte drajeuri de ciocolată. Pe urmă Rosalind a început să-i răsară din nou în minte şi şi-a surprins buzele formând, iar şi iar, numele ei. În clipa următoare i s-au împăienjenit ochii de somn şi a avut o viziune ceţoasă, instabilă, a unor bărbaţi în costume de seară strângându-se în jurul mesei.

...Se afla într-o încăpere, iar Carling îndruga ceva despre nodul de la şiretul lui de la pantof.

— N-are ‘portanţă, a reuşit să articuleze, ameţit, Amory. Dorm ‘călţat.

Încă alcoolizat

S-a deşteptat râzând şi ochii săi au evaluat leneş împrejurimile: se afla într-un dormitor cu baie dintr-un hotel decent. Asta era clar. Capul i se învârtea, iar în faţa ochilor se formau, se înceţoşau şi se destrămau imagine după imagine, dar, dincolo de dorinţa irepresibilă de a râde, nu avea nici o reacţie pe deplin conştientă. A întins mâna după telefonul de lângă pat.

— ‘Elo*...* ce hotel i-aici? Knickerbocker? Bine, trimiteţi-mi în cameră două *highballs* cu whisky de secară.

A zăcut o vreme pe spate, întrebându-se leneş dacă-i vor trimite o butelcă întreagă sau numai două containere minuscule de sticlă. Apoi, cu un efort, s-a smuls din pat şi s-a dus cu paşi mărunţi şi nesiguri la baie.

Când a ieşit, frecându-se alene cu prosopul, l-a găsit în cameră pe picoloul de la bar cu băuturile comandate şi a simţit o dorinţă bruscă de a-l trage pe sfoară. Reflectând însă, a ajuns la concluzia că ar fi un lucru nedemn de el, aşa că l-a concediat cu o mişcare a mâinii.

Pe măsură ce alcoolul proaspăt i se rostogolea în stomac, încălzindu-l, imaginile izolate au început să se

însăileze într-o secvenţă cinematografică a zilei precedente. A văzut-o iarăşi pe Rosalind încolăcită între perne şi plângând; i-a simţit din nou lacrimile pe obrazul lui. Cuvintele ei au început să-i răsune în ureche: „Să nu mă uiţi niciodată, Amory, să nu mă uiţi”.

— Drace! a strigat el, poticnindu-se, iar apoi s-a înecat şi s-a prăbuşit pe pat, scuturat de un spasm de durere psihică.

Un minut mai târziu, a deschis ochii şi a privit tavanul.

— Tâmpitul dracului! a exclamat dezgustat şi, cu un oftat amplu, s-a ridicat şi s-a întins după sticlă.

După încă un pahar, a dat frâu liber luxoasei plăceri a lacrimilor. În mod intenţionat, a înviat amintirea micilor întâmplări din primăvara dispărută. Şi-a formulat în sinea sa emoţii care să-l facă să reacţioneze şi mai puternic la tristeţe.

— Eram atât de fericiţi! a intonat el dramatic. Atât de *foarte* fericiţi...

Pe urmă şi-a dat drumul din nou, îngenunchind lângă pat, cu faţa îngropată în pernă.

— Fetiţa mea*...* a mea*...* Ooo*...*

A strâns din dinţi, ca lacrimile să-i ţâşnească din ochi şi mai puternic.

— O, fata mea mititică, tot ce-am avut*...* tot ce mi-am dorit... O, fata mea, întoarce-te, întoarce-te la mine! Am nevoie de tine*...* am nevoie*...* Ce vrednici de milă suntem, nu ne-am dat unul celuilalt decât nefericire*...* O vor închide, ca să n-o pot vedea*...* N-am voie să fiu prietenul ei*...* Trebuie să fie aşa, trebuie*...*

Şi din nou:

— Eram atât de fericiţi, atât de *foarte* fericiţi.

S-a ridicat în picioare şi s-a aruncat pe pat, într-un vârtej de sentimente, apoi a zăcut aşa, extenuat, dându-şi seama treptat că în seara precedentă fusese cât se poate

de beat şi că acum capul i se învârtea iarăşi cumplit. Râzând, s-a ridicat şi a mai traversat o dată camera spre Lete*...*

La amiază s-a întâlnit cu o gaşcă la barul Biltmore şi dezmăţul a reînceput. Ulterior şi-a adus aminte vag că discutase despre poezie cu un ofiţer britanic, care-i fusese prezentat drept „Căpitanul Bătătură, din Piciorul Maiestăţii sale”[31], şi că la prânz el încercase să recite *Clair de Lune*. După aceea a dormit într-un fotoliu mare şi moale până aproape de ora cinci, când a fost găsit şi trezit de o altă gaşcă. A urmat îmbibarea cu alcool a mai multor temperamente, în vederea calvarului cinei. Au hotărât să cumpere bilete la teatrul Tyson, la o reprezentaţie ce includea în program şi patru cocteiluri, o piesă pe două voci monotone, cu scene deprimante, nebuloase, cu efecte de lumină imposibil de urmărit din cauza ochilor, ce i se comportau straniu. Mai târziu şi-a spus că trebuie să fi fost *Gluma...*

...A urmat Cocoanut Grove, unde Amory a dormit din nou pe balconaş. La Shanley’s, în Yonkers, s-a purtat aproape logic şi, controlând atent numărul de *highballs* ingurgitate, a devenit lucid şi vorbăreţ. A constatat că grupul consta din cinci bărbaţi şi că pe doi dintre ei îi cunoştea din vedere. A devenit corect, insistând să-şi plătească partea de consumaţie, şi a cerut cu voce tare să fie lăsat să se achite pe loc, spre hazul celor de la mesele din jur*...*

Cineva a spus că la o masă învecinată se găsea o celebră stea de cabaret, aşa că Amory s-a ridicat şi, galant, s-a prezentat, ceea ce l-a implicat într-o ceartă, mai întâi cu bărbatul care o escorta pe actriţă, apoi cu oberchelnerul. Atitudinea lui Amory a fost una de curtoazie

---

[31] În original „Captain Corn, of His Majesty’s Foot”, probabil joc de cuvinte cu „His Majesty’s Fleet”.

arogantă şi exagerată. După ce i s-au servit argumente logice irefutabile, a consimţit să fie condus înapoi la masă.

— Am hotărât să mă sinucid, a anunţat el brusc.

— Când? La anul?

— Acuma. Mâine în zori. O să iau o cameră la Commodore, o să intru în cada cu apă fierbinte şi o să-mi tai venele.

— Devine morbid!

— Ai nevoie de încă un *highball*, bătrâne.

— Vorbim despre asta mâine, cu toţii.

Dar Amory nu se lăsa convins să renunţe, cel puţin de dragul polemicii.

— Ai fost vreodată în starea mea de acum? a întrebat el confidenţial, *fortaccio*.

— Sigur!

— Des?

— E starea mea cronică.

Ceea ce a provocat alte discuţii. Cineva a spus că uneori era atât de deprimat, încât se gândea serios la sinucidere. Altcineva era de acord că nu există nimic pentru care să merite să trăieşti. Căpitanul Bătătură, care se lipise cumva iarăşi de grup, a spus că, după părerea sa, oamenii sunt irezistibil atraşi de sinucidere când au o sănătate precară. Propunerea lui Amory a fost să comande fiecare câte un cocteil Bronx, să amestece cioburi de sticlă în băutură şi s-o dea de duşcă. Spre uşurarea sa, nimeni n-a aplaudat ideea, aşa că, terminându-şi *highball*-ul, şi-a proptit bărbia în palmă şi cotul pe masă – o poziţie de dormit foarte delicată, greu observabilă, se liniştea el – şi a alunecat într-o amorţeală profundă*...*

A fost trezit de o femeie ce se ţinea de el, o femeie frumoasă, cu părul şaten, răvăşit, şi ochii de un albastru de cobalt.

— Du-mă acasă! i-a strigat ea.

— Hello! i-a răspuns, clipind, Amory.

— Îmi place de tine, l-a înştiinţat tandră femeia.

— Şi mie de tine.

A băgat de seamă că undeva, în fundal, vocifera un bărbat şi că era cineva din grupul său care parlamenta cu el.

— Tipu’ cu care eram îi un idiot, i s-a confesat femeia cu ochi albaştri. Nu-l pot înghiţi. Vreau să merg acasă cu tine.

— Eşti beată? s-a interesat Amory, cu o intensă dorinţă de cunoaştere.

Ea a dat din cap că da, sfioasă.

— Du-te acasă cu el, a sfătuit-o grav Amory. El te-a adus aici.

În acest punct, gălăgiosul din fundal s-a eliberat de cei ce-l reţineau şi a pornit spre ei.

— Ascultă! s-a răstit el ameninţător. Pe fata asta eu am adus-o aici şi tu te bagi unde nu-ţi fierbe oala!

Amory i-a aruncat o privire rece, în timp ce tipa se lipea şi mai tare de el.

— Dă-i drumul fetei! a strigat zurbagiul.

Amory s-a forţat să-i arunce priviri ameninţătoare.

— Mai du-te şi dracului! a spus el direct în cele din urmă şi şi-a îndreptat iar atenţia spre fată.

— Dragoste la prima vedere, i-a propus acesteia.

— Te iubesc, a zis ea, cuibărindu-se şi mai bine lângă el.

Chiar că avea ochi splendizi.

Careva, aplecându-se spre Amory, i-a şoptit în ureche:

— Nu-i decât Margaret Diamond. E magnetizată, iar de adus a adus-o domnul ăla. Mai bine o laşi să plece.

— Atunci să aibă el grijă de ea! a strigat furios Amory. Nu sunt de la W.Y.C.A.[32], aşa-i?

---

[32] Women’s Young Christian Association.

— Dă-i drumul!

— Pentru Dumnezeu, ea-i cea care se cramponează de mine! Las-o să se cramponeze.

Mulţimea din jurul mesei s-a îndesat. Preţ de o clipă, în aer a plutit ameninţarea unei încăierări, dar un chelner abil i-a desprins cu forţa degetele lui Margaret Diamond, până când femeia a trebuit să-i dea drumul lui Amory. După aceea ea l-a pălmuit furioasă pe chelner peste faţă şi şi-a azvârlit braţele în jurul gâtului escortei sale iniţiale, încă furioasă

— O, Doamne! a strigat Amory.

— Să mergem!

— Haide odată, că nu mai găsim taxiuri.

— Chelner! Plata!

— Haide odată, Amory. Gata cu vrăjeala.

Amory a râs:

— Nici nu ştii ce adevăr mare ai rostit. N-ai idee. Ăsta-i tot necazul.

Amory despre problema folosirii forţei de muncă

După două zile, bătea la uşa preşedintelui agenţiei de publicitate Bascome & Barlow.

— Intră!

Amory a intrat, nesigur pe el.

— Bună dimineaţa, domnule Barlow.

Domnul Barlow şi-a pus ochelarii, ca să-l studieze bine, şi a rămas cu gura întredeschisă, ca să audă mai bine.

— Ia te uită, domnul Blaine! Nu v-am văzut de câteva zile.

— Nu, a răspuns Amory. Demisionez.

— Păi*...* păi... Asta e*...*

— Nu mă simt bine aici.

— Regret. Şi eu, care credeam că relaţiile dintre noi sunt*...* chiar*...* cordiale. Dădeaţi impresia unui om harnic*...* poate cu o oarecare înclinaţie pentru texte fanteziste*...*

— Pur şi simplu m-am săturat, l-a întrerupt bădăranul de Amory. Nu-mi pasă nici cât negru sub unghie dacă făina Harebell's e mai bună ca altele. La drept vorbind, nici n-am gustat-o. Aşa că m-am săturat să le-o recomand altora*...* O, ştiu că sunt cam cherchelit*...*

Chipul domnului Barlow s-a solidificat: câteva lingouri de expresie.

— Dumneavoastră aţi solicitat un post*...*

Amory i-a făcut semn să tacă.

— Şi mă consider dezgustător de prost plătit. Treizeci şi cinci de dolari pe săptămână – mai puţin decât câştigul unui dulgher onorabil.

— Eraţi la începutul carierei. Nu aţi mai lucrat niciodată, a replicat rece domnul Barlow.

— Dar ca să pot compune texte tâmpite pentru dumneavoastră, educaţia mea a costat zece mii de dolari. Oricum, dacă de vechimea în muncă e vorba, aveţi aici stenografe plătite de cinci ani cu cincisprezece dolari pe săptămână.

— N-am nici un chef să polemizez cu dumneavoastră, domnule, i-a retezat-o domnul Barlow, ridicându-se.

— Nici eu. Voiam doar să vă informez că demisionez.

Au rămas o clipă în picioare, privindu-se cu indiferenţă, după care Amory s-a răsucit pe călcâie şi a ieşit din birou.

O oază de linişte

După patru zile s-a reîntors, în sfârşit, la apartament. Tom era ocupat cu scrierea unei recenzii pentru *The New*

Democracy, în redacţia căreia lucra. S-au privit un moment în tăcere.

— Ei?

— Ei?

— Pentru Dumnezeu, Amory, cum te-ai ales cu ochiu' ăla-nvineţit şi cu maxilarul umflat?

— Un fleac, a râs Amory.

A jupuit haina de pe el şi şi-a dezgolit umerii.

— Aici să te uiţi!

Tom a fluierat încet.

— Ce te-a lovit?

Amory a râs din nou.

— Ia, o grămadă de oameni. M-au bătut. Serios.

Încet, şi-a tras la loc cămaşa.

— Trebuia să se întâmple odată şi-odată şi n-aş fi vrut pentru nimic în lume să nu fiu de faţă.

— Dar cine-a fost?

— Păi, nişte chelneri, vreo doi marinari şi câţiva pietoni răzleţi, cred. E cea mai stranie senzaţie. Ar trebui să te laşi bătut, numai de dragul experienţei. După o vreme cazi şi toată lumea loveşte în gol, încercând să te nimerească, iar când eşti la pământ, îţi trag şuturi.

Tom şi-a aprins o ţigară.

— Mi-am petrecut o zi întreagă urmărindu-te prin toată urbea, Amory. Dar ai fost mereu cu un pas înainte. Aş zice că ai chefuit pe undeva.

Amory s-a lăsat să cadă într-un fotoliu şi a cerut o ţigară.

— Acum eşti treaz? l-a întrebat Tom.

— Destul de treaz. De ce întrebi?

— Păi, Alec a plecat. Familia l-a bătut la cap să se întoarcă acasă şi să trăiască acolo, aşa că*...*

Amory a fost străbătut de un spasm.

— Destul de rău.

— Da, e foarte rău. Trebuie să ne găsim un alt coleg de apartament dacă vrem să rămânem aici. Chiria creşte.

— În regulă. Găseşte pe cineva. Pe oricine. Te las pe tine să te ocupi, Tom.

Amory a intrat în dormitor. Primul lucru pe care l-a văzut acolo a fost o fotografie de-a lui Rosalind (pe care intenţionase s-o înrămeze), rezemată de oglinda de pe masa de toaletă. A privit-o fără nici un sentiment. După viile imagini mentale ce o înfăţişau şi cu care se hrănea în prezent, portretul fotografic părea ciudat de ireal. S-a întors în studio.

— Ai o cutie de carton?

— Nu, a răspuns Tom, intrigat. De ce-aş avea? A, cred că găseşti una în camera lui Alec.

În cele din urmă Amory a găsit ceea ce căuta şi, întorcându-se la masa de toaletă, a deschis un sertar plin cu scrisori, însemnări, verigi dintr-un lanţ, două batiste micuţe şi câteva instantanee fotografice. În timp ce le muta grijuliu în cutie, mintea i-a rătăcit până la un pasaj dintr-o carte, în care eroul, după ce păstrase vreme de un an o bucată din săpunul iubitei pierdute, în cele din urmă s-a spălat cu el pe mâini. A râs şi a început să fredoneze „După ce-ai plecat*...”* S-a întrerupt brusc.

Sfoara s-a rupt de două ori, dar în final a izbutit să lege cutia, a aruncat pachetul în fundul cufărului său şi, trântind capacul, s-a întors în studio.

— Ieşi în oraş?

Vocea lui Tom avea un substrat de îngrijorare.

— Îhî.

— Unde?

— N-aş putea să-ţi spun, coţcar bătrân.

— Hai să cinăm împreună.

— Regret. I-am promis lui Sukey Brett că mănânc cu el.

— Oh.

— Pa, pa.

Amory a traversat strada şi a băut un *highball*. Pe urmă s-a dus până în Washington Square şi a găsit un loc pe platforma unui autobuz. A coborât la 43rd Street şi a mers agale până la barul Biltmore.

— Salut, Amory!

— Ce bei?

— Iuhuu! Chelner!

Temperatura normală

Apariţia prohibiţiei, cu al său „thirsty-first”[33], a pus brusc capăt înecării în alcool a tristeţilor lui Amory şi într-o bună dimineaţă, când s-a trezit şi a văzut că vechile zile de târât din bar în bar se terminaseră, n-a simţit nici remuşcare pentru ultimele trei săptămâni, nici regret că reluarea lor nu mai era posibilă. Adoptase metoda cea mai violentă – chiar dacă şi cea mai slabă – de a se apăra de junghiurile memoriei şi, deşi nu era o soluţie pe care ar fi recomandat-o şi altora, la sfârşit a constatat că îşi îndeplinise misiunea: supravieţuise primului val de durere.

Nu înţelegeţi greşit! Amory o iubise pe Rosalind aşa cum n-avea să mai iubească pe nimeni. Ea îi culesese prima floare a tinereţii şi extrăsese din adâncurile lui neexplorate o tandreţe care-l surprinsese, o tandreţe şi o dăruire pe care el nu le revărsase înainte asupra nici unei alte făpturi. Mai târziu a avut şi alte iubiri, dar de altă natură: cu ele s-a întors la starea aceea de spirit, poate mai tipică, în care fata devenea oglinda unei predispoziţii proprii. Rosalind extrăsese din el ceva ce era mai mult

---

[33] Joc de cuvinte. *Thirsty* înseamnă „însetat”, iar „thirty-first”, al treizeci şi unulea. Sintagma poate fi tradusă şi prin „cei însetaţi primii”.

decât admiraţie pasionată. Amory avea o afecţiune profundă, nemuritoare, pentru Rosalind.

Dar spre sfârşit existase atât de multă tragedie dramatică, culminând cu arabescul coşmar al celor trei săptămâni de beţie, încât se simţea secătuit din punct de vedere afectiv. Oamenii şi împrejurările pe care şi le amintea ca fiind calme sau delicat de artificiale păreau să-i promită un refugiu. A scris o povestire cinică, în care descria înmormântarea tatălui său, şi a expediat-o unei reviste, primind în schimb un cec de şaizeci de dolari şi o invitaţie să mai trimită şi altele, scrise în acelaşi ton. Asta i-a gâdilat orgoliul, fără să-l îndemne la vreun efort suplimentar.

Citea enorm. A fost contrariat şi deprimat de *Portretul artistului în tinereţe*, interesat peste măsură de *Joan şi Peter* şi *Focul nestins* şi destul de surprins de descoperirea – prin intermediul unui critic pe nume Mencken – a câtorva romane americane excelente: *Vandover şi bruta*, *Osânda lui Theron Ware* şi *Jennie Gerhardt*. Pe lista sa de valori, Mackenzie, Chesterton, Galsworthy ori Bennett coborâseră de la poziţia de genii sagace, saturate de viaţă, la cea de contemporani distractivi şi atât. Atenţia sa vrăjită nu mai era cucerită decât de claritatea superioară şi consistenţa strălucitoare ale lui Shaw şi de eforturile glorioase ale lui H.G. Wells de a potrivi cheia simetriei romantice în broasca înşelătoare a adevărului.

Ar fi dorit să-l revadă pe Monsignor Darcy, căruia-i scrisese imediat după debarcare, dar acesta nu-i răspunsese; în plus, ştia că o vizită la Monsignor însemna să-i povestească episodul cu Rosalind, iar gândul de a repeta istoria îi dădea fiori reci, de groază.

Căutând oameni simpatici, şi-a amintit de doamna Lawrence, o femeie extrem de inteligentă şi de distinsă, convertită la catolicism şi foarte devotată lui Monsignor.

Într-o zi i-a telefonat. Da, doamna îşi amintea de el foarte clar. Nu, Monsignor nu era în oraş. Probabil că se afla la Boston. Îi promisese că va veni la ea la cină când se va întoarce acasă. N-ar fi dorit Amory să ia prânzul cu ea?

— Mă gândeam că ar fi bine să recuperez timpul pierdut, doamnă Lawrence, a spus el ambiguu la sosire.

— Monsignor a fost aici chiar săptămâna trecută, a anunţat cu regret doamna Lawrence. Era foarte nerăbdător să te vadă, dar ţi-a uitat adresa acasă.

— Şi-a imaginat, poate, că m-am lăsat cucerit de bolşevism? a întrebat curios Amory.

— O, trece prin clipe foarte grele.

— De ce?

— Din cauza Republicii Irlandeze. Crede că-i lipsită de demnitate.

— Şi?

— S-a dus la Boston ca să-l întâmpine pe preşedintele irlandez şi s-a indignat cumplit fiindcă pe timpul drumului cu automobilul cei din comitetul de recepţie l-au luat pe preşedinte de după umăr.

— Îl înţeleg.

— Ia să vedem, ce te-a impresionat cel mai mult în armată? Pari foarte maturizat.

— Ăsta-i efectul unei alte bătălii, mult mai catastrofale, a răspuns Amory, zâmbind fără să vrea. Dar în armată*...* păi, să vedem*...* Am descoperit ce mult depinde curajul de forma fizică în care se află omul. Am aflat că sunt la fel de curajos ca orice tip obişnuit – o chestie care înainte mă îngrijora.

— Şi altceva?

— Păi, şi ideea că oamenii pot îndura orice dacă se obişnuiesc, precum şi faptul că am primit o notă mare la testul psihologic.

Doamna Lawrence a râs. Amory se simţea foarte uşurat fiindcă se afla în casa ei plăcută de pe Riverside Drive, departe de mult mai aglomeratul New York şi scutit de sentimentul că lumea eliberează cantităţi enorme de respiraţie într-un spaţiu insuficient. Doamna Lawrence îi amintea vag de Beatrice nu prin temperament, ci prin graţia şi distincţia ei perfecte. Casa, mobilierul, felul cum erau serviţi la masă contrastau imens cu ceea ce întâlnise el în pretenţioasele reşedinţe din Long Island, unde servitorii erau atât de agasanţi încât trebuia literalmente să-i îmbrânceşti ca să nu-ţi stea în cale, sau chiar în casele familiilor mai conservatoare de la „Union Club”. Se întreba dacă acest aer de distincţie simetrică, această graţie – pe care o considera continentală – se distilase prin strămoşii nobili din New England ai doamnei Lawrence sau fusese dobândită prin îndelungate sejururi în Italia şi Spania.

La prânz, două pahare de *sauterne* i-au dezlegat limba şi a vorbit, cu ceea ce socotea a fi vechiul lui farmec, despre religie, literatură şi ameninţătoarele fenomene de sorginte socială. Doamnei Lawrence îi făcea, evident, plăcere prezenţa lui Amory, dar o interesa cu osebire ce gândea. El dorea ca lumea să-i admire iarăşi inteligenţa, căci, după o vreme, mintea putea deveni o locuinţă plăcută.

— Monsignor Darcy crede în continuare că eşti reîncarnarea lui şi că în cele din urmă ţi se va clarifica şi problema credinţei.

— Poate, a fost de acord Amory. Dar deocamdată sunt mai degrabă păgân. Pur şi simplu nu mi se pare că la vârsta mea religia ar avea vreun efect cât de mic asupra vieţii.

Plecând de la doamna Lawrence, Amory a coborât pe Riverside Drive cu un sentiment de satisfacţie. Era plăcut să discuţi din nou subiecte gen tânărul poet Stephen

Vincent Benét sau Republica Irlandeză. Prins între acuzaţiile râncede ale lui Edward Carson şi ale judecătorului Cohalan, se săturase până-n gât de problema irlandeză. Totuşi existase o vreme când trăsăturile celtice proprii fuseseră coloanele filosofiei sale personale.

Dintr-o dată, i s-a părut că viaţa îi mai oferea suficiente surprize, cu condiţia ca renaşterea vechilor curiozităţi să nu însemne că dădea iarăşi înapoi – că dădea înapoi chiar din faţa vieţii.

Neastâmpăr

— Sunt *très* bătrân şi *très* blazat, Tom, a declarat Amory într-o zi, întinzându-şi confortabil carcasa în fotoliul de la fereastră.

Se simţea întotdeauna în largul său când se lăsa pe spate.

— Erai mult mai amuzant până nu te-ai apucat de scris, a continuat. Acum păstrezi pentru tipar orice idee pe care o consideri interesantă.

Existenţa li se reaşezase într-o normalitate lipsită de ambiţii. Hotărâseră că dacă erau mai strânşi la pungă, îşi puteau permite să păstreze apartamentul, de care Tom, cu ataşamentul domestic al unui motan bătrân, se legase. Vechile stampe de pe pereţi, cu scene englezeşti de vânătoare, îi aparţineau lui Tom, ca şi marea tapiţerie primită cadou, un fel de relicvă a zilelor decadente de la colegiu, ca şi numărul mare de sfeşnice desperecheate şi scaunul sculptat Louis XIV, în care nu putea şedea nimeni mai mult de cinci minute fără să sufere o dislocare a vertebrelor – Tom pretindea că asta se întâmpla din cauză că şedeai în poala fantomei marchizei de Montespan. În

orice caz, se hotărâseră să rămână din cauza mobilierului lui Tom.

Ieşeau extrem de rar – la vreo reprezentaţie teatrală sau ca să cineze la Ritz sau Princeton Club. De când cu prohibiţia, marile reuniuni fuseseră rănite mortal. Nu mai puteai să intri în barul de la Biltmore la douăsprezece sau la cinci şi să dai peste spirite înrudite. Atât lui Tom, cât şi lui Amory le trecuse pasiunea de a dansa cu debutante din Vestul Mijlociu sau din New Jersey la Club de Vingt (poreclit Club de Gink[34]), sau în Sala Trandafirilor de la Plaza. Oricum, chiar şi această distracţie cerea câteva cocteiluri, ca să „cobori până la nivelul intelectual al femeilor prezente”, după cum îi spusese cândva Amory unei matroane indignate.

În ultima vreme Amory primise scrisori alarmate de la domnul Barton. Casa din Lake Geneva era prea mare ca să poată fi închiriată uşor. Cea mai bună chirie ce se putea obţine în prezent n-ar fi acoperit decât impozitele din acel an şi finanţarea unor îmbunătăţiri strict necesare. De fapt, avocatul lăsa să se înţeleagă că întreaga proprietate nu era decât o piatră de moară pe umerii lui Amory. Cu toate acestea, chiar dacă ştia că nu va produce nici un cent venit în următorii trei ani, Amory s-a hotărât, cu un uşor sentimentalism, să nu o vândă – cel puţin deocamdată.

Ziua în care i-a împărtăşit lui Tom îngrijorarea lui a fost absolut tipică. Se sculase la amiază, luase prânzul cu doamna Lawrence, după care se întorsese acasă, dus pe gânduri, pe platforma unuia dintre autobuzele sale îndrăgite.

— Şi de ce n-ai fi plictisit, mă rog? l-a întrebat Tom, căscând. Nu-i asta predispoziţia normală a unui tânăr de vârsta şi condiţia ta?

---

[34] *Gink* – individ excentric (engl.).

— Ba da, a răspuns gânditor Amory. Dar sunt mai mult decât plictisit. Sunt plin de neastâmpăr.

— De la dragoste şi de la război ţi se trage.

— Păi, a chibzuit Amory, nu sunt sigur că războiul propriu-zis a avut cine ştie ce efect asupra vreunuia dintre noi, dar e sigur că a distrus vechea ambianţă şi, într-un fel, a ucis idealismul generaţiei noastre.

Tom a ridicat privirea surprins.

— Da, aşa e, a insistat Amory. Nici nu sunt sigur că n-a ucis idealismul întregii lumi. O, Doamne, cât îmi plăcea să mă visez un dictator cu adevărat mare! Sau un scriitor sau un lider politic ori religios... iar acum nici măcar un Leonardo da Vinci sau un Lorenzo de Medici n-ar mai conta nici cât un şurub ruginit al universului. Viaţa e prea imensă şi prea complexă. Lumea a crescut atât de mare, că nu-şi mai poate mişca degetele, iar eu plănuisem să fiu un deget important...

— Nu-ţi dau dreptate, l-a întrerupt Tom. Oamenii n-au mai fost plasaţi în poziţii atât de egoiste de la... de la Revoluţia Franceză.

Amory a negat violent.

— Greşeşti considerând vremurile noastre, în care orice zărghit e un individualist, drept o epocă a individualismului. Wilson n-a fost puternic decât atunci când i-a reprezentat pe alţii. De atunci a trebuit să facă mereu compromisuri. De cum vor adopta o poziţie clară şi consecventă, Troţki şi Lenin vor deveni figuri cu valabilitate de două minute, ca şi Kerenski. Însuşi Foch[35] nu are nici măcar jumătate din semnificaţia lui Stonewall Jackson[36]. Cândva războiul era cea mai individualistă

---

[35] Ferdinand Foch (1851-1929), mareşal francez.

[36] Thomas Jonathan Jackson, poreclit „Stonewall” (1824-1863), general confederat.

ocupaţie a omului, dar eroii de război populari nu aveau nici autoritate, nici responsabilitate: vezi Guynemer şi sergentul York. Cum ar putea un şcolar să facă din Pershing[37] un erou? Un om mare nu are de fapt timp pentru altceva decât să stea şi să fie mare.

— Prin urmare, nu crezi că vor mai exista eroi la scară mondială?

— Ba da, dar în istorie, nu în viaţă. Carlyle ar avea dificultăţi în a găsi material pentru un capitol nou din *Eroul ca om mare*[38].

— Continuă. Astăzi sunt un bun ascultător.

— Azi oamenii se străduiesc atât de tare – înduioşător de tare – să creadă în lideri. Dar cum apare un reformator, un politician, un soldat, un scriitor sau un filosof popular – bunăoară, un Roosevelt, un Tolstoi, un Wood, un Shaw, un Nietzsche –, contracurentele criticii îi vin de hac. Dumnezeule, în zilele noastre nici o persoană nu rezistă într-o poziţie eminentă! E calea cea mai sigură spre uitare. Lumea se îngreţoşează să audă mereu şi mereu acelaşi nume.

— Atunci dai toată vina pe presă?

— Absolut. Să te luăm pe tine: lucrezi la *The New Democracy*, care e considerat cel mai inteligent hebdomadar al ţării, citit de oamenii de acţiune, bla-bla. Ce misiune ai? Păi, să fii cât se poate de deştept, de interesant, de sclipitor de cinic în legătură cu orice persoană, doctrină, carte sau idee politică repartizată ţie ca subiect de articol. Cu cât e mai puternică lumina pe

---

[37] John Joseph Pershing (1860-1948), general, comandantul Forţei Expediţionare Americane în primul război mondial.

[38] De fapt, celebra carte a lui Thomas Carlyle se numeşte *Despre eroi, cultul eroilor şi eroismul în istorie* (*On Heroes, Hero-Worship and the Heroic in History*, 1841).

care o proiectezi asupra problemei, cu cât e mai răsunător scandalul creat, cu atât mai mulţi oameni vor cumpăra publicaţia şi cu atât mai bine vei fi plătit. Tu, Tom d'Invilliers, un Shelley ratat, nestatornic, schimbător, isteţ, lipsit de scrupule, reprezinţi conştiinţa critică a rasei. Nu, nu protesta, ştiu despre ce vorbesc! La colegiu recenzam şi eu cărţi. Consideram că e o distracţie rară să mă refer la cel mai recent efort onest şi conştient de a propune o teorie sau un remediu ca la o „bine venită adăugire la lista lecturilor estivale facile". Ei, hai, recunoaşte!

Tom a râs, iar Amory a continuat triumfător:

— *Vrem* să credem. Studenţii tineri se străduiesc să creadă în autorii clasici, alegătorii încearcă să creadă în congresmeni, ţările îşi pun speranţe în oamenii de stat, dar pur şi simplu *nu pot*. Prea multe voci, prea multă critică împrăştiată, ilogică, răuvoitoare. Situaţia e şi mai proastă în cazul ziarelor. Orice grupare bogată, retrogradă, învechită, care posedă forma aceea de mentalitate extrem de acumulativă şi rapace, cunoscută sub numele de „geniu financiar", poate deveni proprietara unui ziar, care este hrana şi băutura spirituală a mii de oameni obosiţi şi tracasaţi, oameni prea absorbiţi de procesul existenţei zilnice ca să înghită altceva decât hrană predigerată. Cu doi cenţi, votantul îşi cumpără ideile politice, prejudecăţile, o filosofie. După un an apare o orientare politică nouă sau o schimbare a acţionarilor ziarului. Consecinţa: iar confuzie, iar contradicţii, o irumpere bruscă de idei noi, rodarea lor, distilarea lor, reacţiile împotriva lor...

S-a oprit, dar numai ca să-şi tragă răsuflarea.

— Iată de ce am jurat să nu mai pun condeiul pe hârtie până când ideile mi se clarifică ori îmi zboară din cap. Suficient de multe păcate îmi apasă cugetul ca să le mai vâr oamenilor în minte lozinci periculoase şi găunoase. L-aş putea determina pe vreun sărman

capitalist inofensiv să aibă o legătură vulgară cu vreo bombă sau pe vreun amărât de bolşevic inocent să prindă din zbor un glonţ de mitralieră...

Tom îşi pierdea răbdarea sub acest tir neprietenos împotriva conexiunii dintre el şi *The New Democracy*.

— Dar ce legătură au toate astea cu plictiseala ta?

Amory a decis că aveau o legătură destul de strânsă.

— Eu unde mă potrivesc? a întrebat el. Ce rol am? Să perpetuez specia? Romanele americane ne fac să credem că „băiatul american sănătos”, între nouăsprezece şi douăzeci şi cinci de ani, e un animal complet asexuat. În realitate, cu cât e mai sănătos, cu atât mai neadevărată este această afirmaţie. Singura alternativă la a o percepe drept corectă este un interes violent. Bine, dar războiul s-a terminat, cred prea puţin în responsabilităţile autorului ca să mă apuc acum de scris, iar afacerile... ei bine, afacerile vorbesc singure despre ele. Nu au nici o legătură cu nimic din ce m-a interesat vreodată pe lumea asta, în afară de una anemică, utilitaristă, cu ştiinţele economice. Ceea ce aş vedea din lume, pierdut în lumea funcţionarilor pentru următorii zece ani din viaţă – cei mai buni! –, ar avea ponderea intelectuală a unui documentar despre industrie.

— Încearcă proza, i-a sugerat Tom.

— Necazul e că atunci când încep să născocesc povestiri, atenţia îmi dispare, a replicat Amory. Mi-e frică să nu fie un substitut al vieţii adevărate, să nu ajung să-mi spun că, poate, viaţa mă aşteaptă în grădinile japoneze de la Ritz sau în Atlantic City sau în Lower East Side.

— Oricum, a continuat el, nu simt impulsul vital. Am dorit să fiu o fiinţă omenească obişnuită, dar fata n-a văzut lucrurile la fel.

— O să-ţi găseşti alta.

— Doamne! Puşchea pe limba ta! De ce nu-mi spui că „dacă fata te-ar fi meritat, te-ar fi aşteptat”? Nu, domnule,

o fată care merită nu aşteaptă pe nimeni. Dacă mi-aş închipui că voi găsi alta, mi-aş pierde şi bruma de încredere pe care o mai am în natura umană. Poate c-am să mai zburd, dar Rosalind a fost unica femeie din lumea asta în stare să mă priponească.

— Bun, a căscat Tom. Am făcut pe confidentul tău o oră bună, pe ceas. Totuşi mă bucur să constat că ai din nou păreri ferme în legătură cu ceva.

— Am, a recunoscut în silă Amory. Totuşi, când văd o familie fericită, îmi vine rău de la stomac.

— Familiile fericite încearcă să-i facă pe oameni să se simtă rău, a observat cinic Tom.

Tom cenzorul

Erau şi zile când Amory asculta. Mai ales acelea în care Tom, învăluit în fum, recurgea la asasinarea literaturii americane. Nu găsea suficiente cuvinte potrivite.

— Cincizeci de mii de dolari pe an! exclama el. Dumnezeule! Şi uită-te la ei, uită-te la ei – la Edna Ferber, Gouverneur Morris, Fannie Hurst, Mary Roberts Rinehart! Toţi la un loc nu-s capabili să producă o nuvelă sau un roman care să dăinuiască zece ani. Tipul ăsta, Cobb, nu mi se pare nici deştept, nici amuzant. Mai mult, nu cred că mulţi oameni îl consideră astfel, cu excepţia editorilor săi. E pur şi simplu umflat de publicitate. Şi... ooo, Harold Bell Wright şi... ooo, Zane Grey...

— Îşi dau silinţa...

— Nu, nici măcar nu şi-o dau. Unii dintre ei *ştiu* să scrie, dar nu-şi dau osteneala să stea pe fund şi să producă măcar un roman onest. Dar, recunosc, mulţi *nu ştiu*. Cred că Rupert Hughes se străduieşte să ne propună o imagine reală şi închegată a vieţii americane, dar la el stilul şi perspectiva sunt barbare. Ernest Poole şi Dorothy

Canfield încearcă, dar sunt handicapaţi de lipsa totală a oricărei urme de umor; cel puţin însă îşi burduşesc zdravăn opera, în loc să emită un discurs subţire. Orice autor ar trebui să-şi scrie fiecare carte ca şi cum ar urma să fie decapitat în ziua când o termină.

— Nu e asta o *double entente*?

— Nu-mi pune piedică! Există printre ei câţiva care dau semne că ar avea o pregătire culturală, puţină inteligenţă şi o cantitate rezonabilă de talent literar, dar ăştia pur şi simplu refuză să scrie cinstit: toţi susţin că nu există public pentru literatura bună. Dar atunci cum naiba se face că Wells, Conrad, Galsworthy, Shaw, Bennett şi restul contează pe America pentru jumătate din vânzările lor?

— Dar poeţii cât de mult îi plac micuţului Tommy?

Tom a fost învins. Şi-a lăsat braţele să cadă până i s-au bălăbănit pe lângă scaun şi a emis câteva gemete slabe.

— Chiar acum scriu despre ei o satiră numită „Barzii din Boston şi recenzenţii de la Hearst”[39].

— S-o auzim, a cerut curios Amory.

— Am scris doar câteva versuri din final.

— Un stil de lucru foarte modern. Să le auzim dacă sunt amuzante.

Tom a scos din buzunar o coală de hârtie împăturită şi a citit cu voce tare, oprindu-se la intervale, ca Amory să-şi dea seama că erau versuri albe, nu proză:

Deci,
Walter Arensberg,
Alfred Kreymborg,

---

[39] Aluzie la satira lui Byron *English Bards and Scotch Reviewers*. William Randolph Hearst a fost un celebru magnat de presă american.

Carl Sandburg,
Louis Untermeyer,
Eunice Tietjens,
Clara Shanafelt,
James Oppenheim,
Maxwell Bodenheim,
Richard Glaenzer,
Scharmel Iris,
Conrad Aiken,
Vă trec numele pe listă
Ca să puteţi trăi
Fie şi numai prin nume,
Nume sinuoase, de culoare mov,
În Juvenaliile
Operelor mele complete.

Amory a hohotit de râs:

— Premiul „Panseluţa de fier”! Pentru aroganţa din ultimele două versuri, te invit la masă.

Amory nu era întru totul de acord cu condamnarea în bloc de către Tom a romancierilor şi poeţilor americani. Lui îi plăceau Vachel Lindsay şi Booth Tarkington şi admira efortul artistic conştiincios, chiar dacă superficial, al lui Edgar Lee Masters.

— Ceea ce nu pot eu să sufăr este trăncăneala asta prostească despre „Eu sunt Dumnezeu... eu sunt omul... eu călăresc pe vânt... eu privesc prin fum... eu sunt sensul vieţii”.

— E de neconceput!

— Şi mi-aş dori ca romancierii americani să nu mai încerce să demonstreze că în spatele afacerilor se află o aventură romantică. Nimeni nu vrea să citească despre asta, în afară de cazul în care afacerile sunt necinstite. Dacă ar fi un subiect palpitant, lumea ar cumpăra biografia

lui James J. Hill[40], nu una dintre tragediile alea interminabile de birou, care ciupesc strunele semnificaţiei fumului de locomotivă...

— Şi ale mâhnirii, a completat Tom. Ăsta-i alt subiect predilect, deşi recunosc că ruşii deţin monopolul. Specialitatea lor sunt istorioarele despre fetiţe drăguţe care-şi frâng coloana vertebrală şi sunt adoptate de bătrâni ursuzi fiindcă zâmbesc întruna. Ai crede că suntem o rasă de ologi veseli şi că majoritatea ţăranilor ruşi sfârşesc sinucigându-se...

— Ora şase, a anunţat Amory, privindu-şi ceasul de mână. Eşti invitatul meu la o cină nemaipomenită, de dragul Juvenaliilor operelor tale complete!

Privind în urmă

Iulie s-a terminat umflată, cu o ultimă săptămână caniculară, iar Amory, cuprins de un nou val de nelinişte, şi-a dat seama că trecuseră doar cinci luni de la ultima întâlnire cu Rosalind. Totuşi îi venea deja greu să şi-l imagineze pe flăcăul acela numai inimă, care coborâse din mijlocul de transport, dorind pătimaş să trăiască aventura vieţii sale. Într-o noapte, în timp ce zăpuşeala, nimicitoare şi enervantă, năvălea prin ferestrele camerei, s-a chinuit mai multe ore cu o încercare nedesluşită de a imortaliza emoţia violentă a acelor clipe:

Străzile de februarie, măturate noaptea de vânt, răsuflă pline de bălţi pe jumătate intermitente, purtând pe trotuare irosite, în lumina ochilor, zăpadă umedă, împroşcată cu luciu sub felinare, ca uleiul de aur al unui mecanism divin într-o oră a dezgheţului şi a stelelor.

---

[40] Finanţist american, investitor în căile ferate.

Stranii băltoace, pline de ochii multor oameni, încărcate de viaţa adusă pe aripile liniştii... O, eram tânăr, fiindcă mă puteam întoarce iar la tine, cea mai finită şi mai frumoasă, şi puteam să gust iar din ţesătura viselor pe jumătate memorate, dulce şi nouă pe buzele tale.

...Exista ceva aromat în aerul de miez de noapte... Liniştea era moartă şi zgomotul încă nu se deşteptase... Viaţa pocnea ca gheaţa! ...O notă sclipitoare şi iată-te în faţa mea... ţâşnise primăvara. (Ţurţurii se scurtau pe streşini şi oraşul, populat acum de elfi, leşina.)

Gândurile noastre erau o ceaţă îngheţată de-a lungul burlanelor. Cele două fantome ale noastre se sărutau sus, pe sârmele lungi şi labirintice ...Lugubre ecouri de râs se aud înfundat, lăsând doar un suspin iluzoriu pentru dorinţele tinere. Regretul a urmat lucrurilor iubite de ea, ieşind din coaja cea mare.

Un alt sfârşit

La mijlocul lui august a sosit o scrisoare de la Monsignor Darcy, care, evident, îi găsise până la urmă adresa:

Dragul meu băiat,

Ultima ta scrisoare a fost suficientă ca să-mi fac griji în privinţa ta. Nu era deloc scrisă în stilul tău. Citind printre rânduri, îmi imaginez că logodna cu fata aceea îţi produce nefericire şi văd că ţi-ai pierdut tot elanul romanţios pe care-l aveai înainte de război. Comiţi o mare eroare crezând că poţi fi romantic fără ajutorul religiei. Uneori îmi spun că pentru noi amândoi secretul succesului (atunci când îl găsim) constă în elementul mistic din noi: prin noi curge o sevă care ne

sporeşte personalitatea, iar când se scurge din noi, personalităţile noastre se chircesc. Trebuie să remarc că ultimele două scrisori de la tine au fost cam veştejite. Nu te pierde în personalitatea altuia, fie că e vorba de o femeie sau de un bărbat!

Eminenţa sa cardinalul O'Neill şi episcopul de Boston sunt oaspeţii mei zilele astea, aşa că mi-e greu să găsesc un moment ca să-ţi scriu, dar aş dori să-mi faci o vizită ceva mai târziu, fie şi numai în weekend. Săptămâna asta plec la Washington.

Viitoarele mele acţiuni sunt încă incerte. Să rămână strict între noi, dar nu m-ar surprinde să văd în următoarele opt luni tichia roşie de cardinal coborând pe capul meu nevrednic. În orice caz, aş vrea să am o locuinţă la New York sau la Washington, unde să vii să-ţi petreci weekendul.

Amory, mă bucur mult că suntem amândoi în viaţă. Războiul care a trecut ar fi putut însemna sfârşitul unei familii splendide. În ce priveşte însă căsătoria, te afli acum în cea mai primejdioasă etapă din viaţă. Nu e exclus să te însori în pripă şi să ai regrete prelungite, dar sper că n-o vei face. Din ce-mi scrii despre starea de avarie a finanţelor tale, rezultă că de fapt ceea ce-ţi doreşti este o imposibilitate naturală. Totuşi, dacă te judec după criteriile pe care le folosesc de obicei, aş spune că anul viitor te aşteaptă ceva de genul unei crize emoţionale.

Te rog să-mi scrii. Am sentimentul stânjenitor că am rămas în urmă cu veştile de la tine.

Cu multă afecţiune,

THAYER DARCY

La o săptămână de la primirea acestei misive, micul lor cămin s-a destrămat precipitat. Cauza imediată a fost

boala gravă – şi, probabil, cronică – a mamei lui Tom. Aşa că au pus mobila la păstrare, au dat instrucţiuni pentru subînchiriere şi şi-au strâns posomorâţi mâinile la Pennsylvania Station. S-ar fi zis că Amory şi Tom nu mai isprăveau să-şi ia rămas-bun.

Stăpânit de un imens sentiment de singurătate, Amory a cedat impulsului de a se îndrepta spre sud, cu gândul de a-l căuta pe Monsignor la Washington. Din cauza unui decalaj de două ore, nu s-au întâlnit şi, hotărându-se să stea câteva zile la un unchi străvechi, de care tocmai şi-a adus aminte, Amory a călătorit prin câmpiile luxuriante din Maryland până în comitatul Ramilly. Dar în loc de două zile, sejurul său acolo a durat de la mijlocul lui august până aproape de sfârşitul lui septembrie, fiindcă în Maryland a cunoscut-o pe Eleanor.

Capitolul 3
Ironie tânără

Mulţi ani după aceea, ori de câte ori se gândea la Eleanor, parcă tot mai auzea vântul susurând pe lângă el şi trimiţându-i fiori reci în locşoarele din preajma inimii. În noaptea când au mers cu maşina pe deal în sus şi au privit cum pluteşte luna rece printre nori, Amory a mai pierdut o părticică din fiinţa sa, una pe care n-avea să i-o restituie nimeni niciodată. Iar o dată cu ea şi-a pierdut şi capacitatea de a o regreta. Eleanor a fost, să zicem, ultimul caz când răul s-a furişat aproape de Amory sub masca frumuseţii, ultimul mister straniu care l-a prins în mrejele fascinaţiei şi i-a făcut zob sufletul.

Cu ea, imaginaţia lui a luat-o razna şi din această cauză au mers noaptea sus, pe coama dealului, şi au privit plutirea înaltă a maleficei luni, pentru că atunci ştiau că vor putea vedea diavolii din ei. Dar Eleanor... să fi fost ea

doar un vis al lui Amory? După aceea fantomele lor s-au jucat, dar amândoi au sperat din toată inima să nu se mai întâlnească niciodată. L-a atras oare tristeţea infinită a ochilor fetei sau propria-i imagine în oglindă, regăsită în splendida limpezime a minţii ei? Eleanor nu va mai trăi o altă poveste de iubire ca aceea cu Amory, iar dacă va citi aceste rânduri, va spune:

— Nici Amory nu va mai avea o poveste de iubire cum a avut cu mine.

Nu va ofta mai dureros decât va ofta el.

Eleanor a încercat o dată să aştearnă totul pe hârtie:

Ştersele lucruri pe care le ştim
Le dăm uitării pe toate...
Le-ndepărtăm din drum...
Dorinţele o dată cu zăpada le topim
Ca şi visele-nfiripate
Abia acum...
Subitele zori pe care le vedem,
De toţi văzute, nu le-mpărţim.
Vor fi doar zori... De ne mai revedem,
N-o să ne sinchisim.

Dragă... nici o lacrimă nu vărsa pentru asta...
După o vreme...
Nici o părere
De rău nu ne va anima, amintindu-ne de
un sărut.
Nici măcar acea tăcere
În care ne-am cunoscut
Nu va îndemna vechile stafii să hoinărească
pe mal,
Suprafaţa mării n-o vor încreţi...

Dacă umbre gri se scurg dincolo de val,
Nici nu le vom zări...

S-au certat aprig, fiindcă Amory susţinea că „încreţi” şi „zări” nu pot fi folosite ca rime. Pe urmă Eleanor a produs un fragment nou de poezie, pentru care nu găsea un început:

...Dar înţelepciunea trece;
Totuşi anii cu-nţelepciune ne vor hrăni...
Vârsta ne va petrece
Şi, -n ciuda lacrimilor, de bătrâneţe nu vom şti.

Eleanor ura Marylandul cu patimă. Ea aparţinea celei mai vechi dintre vechile familii ale comitatului Ramilly şi locuia cu bunicul ei într-o casă spaţioasă şi întunecoasă. Se născuse şi crescuse în Franţa... Dar văd că am pornit-o greşit. S-o iau de la început.

Amory se plictisea, ceea ce i se întâmpla ori de câte ori se afla la ţară. Făcea plimbări îndelungi de unul singur şi în hoinărelile sale se obişnuise să le recite lanurilor de porumb *Ulalume*, felicitându-l pe Poe pentru că băuse până la moarte în atmosfera aceea de mulţumire de sine zâmbăreaţă. Într-o după-amiază a parcurs câţiva kilometri pe un drum nou pentru el şi apoi, urmând sfatul greşit al unei femei de culoare, a tăiat-o printr-o pădurice... şi s-a rătăcit definitiv. O furtună care trecea pe acolo s-a hotărât să izbucnească şi, spre marea lui supărare, cerul s-a smolit dintr-o dată, iar ploaia a început să şiroiască printre copacii deveniţi brusc fantomatici şi amăgitori. Tunetul se rostogolea cu bubuituri ameninţătoare de-a lungul văii şi se risipea printre copaci în salve intermitente. Amory a înaintat orbeşte, împiedicându-se şi căutând o ieşire. În

cele din urmă, prin reţeaua de crengi contorsionate, a zărit un gol între arbori unde fulgerele neîntrerupte luminau un câmp deschis. A ieşit în goană pe liziera pădurii şi pe urmă a şovăit, neştiind dacă să traverseze poiana şi să ajungă la adăpostul oferit de o căsuţă semnalată de o lumină aprinsă departe, pe vale în jos. Nu era decât cinci şi jumătate, dar abia dacă vedea la zece paşi, cu excepţia momentelor când fulgerele scoteau brusc din beznă întinderi vaste de teren, agitate şi groteşti.

Pe neaşteptate, un zgomot ciudat îi ajunse la urechi. Era un cântec intonat cu o voce joasă şi aspră, o voce de fată. Cea care cânta, oricine va fi fost, era foarte aproape. Acum un an Amory poate c-ar fi izbucnit în râs sau l-ar fi apucat tremuratul. Acum, agitat cum era, s-a mulţumit să încremenească şi să asculte, iar cuvintele îi pătrundeau încet în conştiinţă:

„Les sanglots longs
Des violons
De l'automne
Blessent mon coeur
D'une langueur
Monotone."

Un fulger a despicat cerul, dar cântecul a continuat fără ezitare. Era evident că fata se găsea pe câmp şi vocea dădea impresia vagă că ar veni dinspre un stog de fân aflat cam la şapte metri în faţa lui Amory.

Pe urmă cântecul s-a oprit; s-a oprit ca să înceapă din nou, o litanie stranie, care a crescut în intensitate, a scăzut şi s-a contopit cu ploaia:

„Tout suffocant

Et blême quand
Sonne l’heure
Je me souviens
Des jours anciens
Et je pleure…”

— Cine dracu’ stă în comitatul Ramilly, a bombănit Amory, şi-i cântă versuri de Verlaine, pe o melodie improvizată, unei căpiţe ude de fân?

— E cineva acolo! a strigat vocea, fără să pară alarmată. Cine eşti? Manfred, Sfântul Cristofor sau regina Victoria?

— Don Juan! a strigat Amory, ascultând de un impuls şi ridicând vocea ca să acopere vacarmul ploii şi al vântului.

Dinspre stogul de fân s-a auzit un ţipăt de încântare.

— Te ştiu – eşti băiatul blond căruia-i place *Ulalume*! Îţi recunosc glasul.

— Cum urc acolo? a strigat el de la poalele căpiţei, unde ajunsese murat până la piele.

Un cap s-a iţit de după margine, dar bezna era atât de groasă, că Amory n-a desluşit decât un smoc de păr muiat de ploaie şi doi ochi strălucitori, ca de pisică.

— Dă-te înapoi, ia-ţi elan şi sări, l-a povăţuit vocea, iar eu te prind de mână… Nu, nu de acolo! Din partea cealaltă!

El a urmat indicaţiile întocmai şi, cum aterizase pe burtă, pe latura stogului, cufundat în fân până la genunchi, o mânuţă albă s-a întins spre el, l-a apucat de braţ şi l-a tras până în vârf.

— Iată-te, Juan! a strigat fata cu părul ud. Nu te superi, sper, dacă omit cuvântul „Don”.

— Ai degetul mare ca al meu! a exclamat el.

— Iar tu mă ţii de mână, ceea ce este periculos dacă nu-mi vezi faţa.

Amory i-a dat iute drumul.

Ca un răspuns la rugăciunea sa, a fulgerat din nou şi el s-a putut uita atent la cea care se afla lângă el, pe căpiţa plină de apă, la trei metri deasupra pământului. Dar fata îşi acoperise faţa cu mâna, aşa că n-a văzut decât o siluetă subţire, cu părul ud, negru, tuns scurt, şi mâini mici, cu degetele mari curbate înapoi, ca ale sale.

— Stai jos, i-a propus ea amabilă când întunericul i-a înghiţit iar. Dacă şezi vizavi de mine în gaura asta, poţi beneficia de jumătate din haina mea de ploaie, pe care o foloseam pe post de cort când m-ai întrerupt atât de grosolan.

— Am fost provocat, a replicat voios Amory. Tu m-ai provocat şi-o ştii prea bine.

— Don Juan se foloseşte întotdeauna de acest pretext, a zis ea râzând, dar n-o să-ţi mai spun astfel, pentru că ai părul ca morcovul. În schimb, îţi dau voie să reciţi *Ulalume*, iar eu voi fi sufletul tău, Psyche.

Amory s-a îmbujorat, fericit că era invizibil sub perdeaua de ploaie şi vânt. Şedeau faţă în faţă, într-o scobitură puţin adâncă a căpiţei, cu impermeabilul întins peste cea mai mare parte a trupurilor lor, restul fiindu-le acoperit de ploaie. Amory încerca disperat s-o vadă pe Psyche, dar fulgerul refuza să mai lumineze, aşa că aştepta, arzând de nerăbdare. Dumnezeule mare! Dar dacă nu e frumoasă? Dar dacă e vreo cârcotaşă de patruzeci de ani? Iisuse! Să zicem, numai să zicem că e nebună! Ştia însă că ultimul lui gând era unul nedemn. Pronia îi trimisese o fată cu care să se amuze, aşa cum lui Benvenuto Cellini îi trimisese oameni pe care să-i asasineze, iar acum se întreba dacă e nebună tocmai fiindcă ea se potrivea exact cu starea lui de spirit.

— Nu sunt, a zis ea.

— Nu eşti ce?

— Nebună. Eu, când te-am văzut prima oară, nu mi-am zis că eşti nebun, aşa că nu-i frumos să gândeşti astfel despre mine.

— Dar cum Dumnezeu...?

Cât au rămas împreună, Eleanor şi Amory puteau fi „prinşi de un subiect” şi să se oprească din vorbit, gândindu-se la el în tăcere, iar după zece minute, când reluau discuţia, constatau că gândurile amândurora urmaseră acelaşi curs, conducându-i pe amândoi, în paralel, la aceeaşi idee – o idee pe care alţii ar fi găsit-o total lipsită de legătură cu prima.

— Spune-mi, i-a cerut el, aplecându-se interesat spre ea, de unde ştiai de *Ulalume*? De unde ştiai de părul meu roşu? Cum te cheamă? Ce făceai aici? Spune-mi imediat totul!

Brusc, fulgerul a izbucnit, o erupţie de lumină orbitoare, iar el a văzut-o pe Eleanor şi s-a uitat pentru prima oară în ochii aceia ai ei. O, era splendidă: piele albă, de culoarea marmurei în bătaia stelelor, sprâncene subţiri şi ochi strălucitori, verzi ca smaraldele în lumina orbitoare. Era o vrăjitoare de vreo nouăsprezece ani, a socotit el, ageră şi visătoare şi cu linia albă, grăitoare, de deasupra buzei superioare, care era o slăbiciune şi o încântare. S-a lăsat cu un geamăt pe spate, pe peretele de fân.

— Acum m-ai văzut, a zis ea calmă, şi presupun că vei spune că ochii mei verzi ţi-au ars sufletul.

— Ce culoare are părul tău? a întrebat el concentrat. E tuns băieţeşte, nu?

— Da, e tuns. Nu ştiu ce culoare are, a răspuns ea gânditoare. Atât de mulţi bărbaţi mi-au pus această întrebare! O culoare banală, presupun... Nimeni nu se uită vreodată lung la părul meu. Dar am ochi splendizi, nu-i aşa? Nu mă interesează părerea ta – am ochi splendizi.

— Răspunde la întrebare, Madeleine.

— Nu ţin minte totul... şi-apoi numele meu nu e Madeleine, ci Eleanor.

— Trebuia să-mi închipui. Chiar *arăţi* a Eleanor – ai *înfăţişare* de Eleanor. Pricepi ce vreau să spun.

A urmat o pauză, în timpul căreia au ascultat ploaia.

— Îmi curge apă pe gât în jos, colegule de sminteală, a zis ea în cele din urmă.

— Răspunde la întrebările mele.

— Ei bine... numele mi-e Savage Eleanor; locuiesc în casa cea mare şi veche de la doi kilometri de aici; cea mai apropiată rudă în viaţă demnă de luat în seamă e bunicul, Ramilly Savage; înălţime – un metru şaizeci şi cinci; numărul gravat pe ceas – 3077 W; nasul – uşor acvilin; temperamentul – neliniştitor...

— Dar pe mine, a oprit-o Amory, pe mine când m-ai văzut?

— O, a răspuns ea trufaş, aşadar şi tu eşti dintre *ăia* care trebuie neapărat să-şi vâre eul bătrân în conversaţie! Ei bine, băiete, săptămâna trecută zăceam la soare în spatele unei tufe când, dintr-o dată, a apărut un bărbat ce zicea pe un ton plăcut, dar arogant:

„And now when the night was senescent”

(zice el)
„And the star dials pointed to morn
At the end of the path a liquescent”

(zice el)
„And nebulous lustre was born”[41]*.*

---

[41] „Şi, cum noaptea plutea acum joasă,
Şi cadranele stelelor lămureau dimineaţa –
Cadranele stelelor arătau spre dimineaţă –
În fundul aleii, o nebuloasă

— Aşa că am privit pe deasupra tufei, dar tu o luaseşi la goană, dintr-un motiv necunoscut, deci n-am văzut decât ceafa capului tău minunat. „Oh”, zic eu, „iată bărbatul după care multe vom suspina” şi am continuat în irlandeza mea perfectă...

— Bine, bine, a întrerupt-o Amory. Acum să revenim la tine.

— Păi, asta şi intenţionam. Fac parte dintre oamenii ce trec prin lume dându-le fiori altora, dar primind prea puţini, cu excepţia lucrurilor interesante pe care le citesc în oameni în nopţi ca aceasta. Posed curajul social de a urca pe scenă, dar nu şi energia necesară. N-am răbdare să scriu cărţi şi încă n-am întâlnit bărbatul cu care m-aş mărita. Oricum, n-am decât optsprezece ani.

Furtuna murea blând şi numai vântul mai continua să sufle fantomatic, făcând căpiţa să se încline cu gravitate când pe o parte, când pe alta, şi să se stabilizeze din nou. Amory era în transă. Simţea că orice moment era preţios. Nu mai cunoscuse niciodată o asemenea fată... niciodată n-avea să mai fie aşa ca acum. Nu se simţea câtuşi de puţin ca un personaj dintr-o piesă, senzaţia normală într-o situaţie neconvenţională, ci avea sentimentul întoarcerii acasă.

— Tocmai am luat o hotărâre importantă, a zis Eleanor după încă o pauză. De aceea sunt aici, să mai răspund la o întrebare de-a ta. Tocmai am hotărât că nu cred în nemurire.

— Nu zău? Ce banal!

— Îngrozitor de banal, l-a aprobat ea. Dar şi deprimant. Un fel de depresie râncedă, bolnavă. Am ieşit aici, afară, ca să mă ude ploaia, aşa cum e udată o găină. Găinile ude au gândirea foarte clară.

Şi delicvescentă lumină căpăta viaţă...” (E.A. Poe, *Ulalume*, trad. de Emil Gulian).

— Continuă, a îndemnat-o amabil Amory.
— Ei bine, eu nu mă tem de întuneric, aşa că mi-am pus mantaua impermeabilă şi cizmele de cauciuc şi am ieşit. Ştii, înainte mi-a fost întotdeauna frică să afirm că nu cred în Dumnezeu – ar fi putut să mă trăsnească –, dar uite că-s aici şi, evident, nu m-a trăsnit. Dar important este că de data asta nu m-am temut mai mult decât când eram un Scientist Creştin, cum am fost anul trecut. Aşadar, acuma ştiu că sunt materialistă şi tocmai fraternizam cu fânul când ai apărut tu şi ai încremenit la marginea pădurii, speriat de moarte.
— Cum, netrebnică mică? a strigat indignat Amory. Eu speriat? De ce?
— De *tine* însuţi! a ţipat ea, iar el a tresărit.
Ea a bătut din palme, râzând.
— Vezi, vezi? Conştiinţa... omoar-o, ca şi pe mine. Eleanor Savage, materiolog – fără salturi, fără tresăriri, devreme acasă...
— Dar e *obligatoriu* să am un suflet, a protestat Amory. Nu pot fi raţional... şi nu doresc să fiu molecular.
Ea s-a aplecat înspre el, cu ochii arzători nedezlipiţi de ochii lui, şi i-a şoptit cu un fel de implacabilitate romantică:
— E aşa cum m-am gândit, Juan, aşa cum m-am temut: eşti sentimental. Nu semeni cu mine. Eu sunt o micuţă materialistă romantică.
— Nu sunt sentimental – sunt la fel de romantic ca şi tine. Înţelege, ideea e că o persoană sentimentală este convinsă că lucrurile vor dura; persoana romantică nutreşte o încredere vecină cu disperarea că ele nu vor dura. (O mai veche distincţie de-a lui Amory.)
— Calambururi. Eu plec acasă, a zis ea tristă. Să coborâm de pe căpiţă şi să mergem până la răscruce, iar dacă de-acum înainte nu mai scoţi nici o vorbă, o să-ţi dau un sărut de noapte bună.

S-au dat jos încet din locul unde erau cocoţaţi. Ea nu i-a dat voie s-o ajute să coboare şi, îndepărtându-l prin gesturi, a aterizat ca o grămăjoară graţioasă în noroiul moale, unde a rămas un moment la pământ, râzând de ea însăşi. Pe urmă a sărit în picioare, şi-a strecurat mâna într-a lui Amory şi au străbătut păşunile în vârful picioarelor, sărind şi schimbându-şi direcţia de la un petic de pământ uscat la altul. În fiecare ochi de apă scânteia, parcă, o lumină transcendentă, căci răsărise luna, iar furtuna se refugiase în partea de vest a statului Maryland. Când braţul lui Eleanor l-a atins pe al său, Amory a simţit cum îi îngheaţă palmele de frica mortală că ar putea pierde penelul de umbră cu care imaginaţia sa o picta în ipostaze minunate. O privea cu coada ochiului, cum proceda întotdeauna când se plimba cu ea – era un regal şi o nebunie şi ar fi dorit ca destinul său să fi fost să şadă o veşnicie pe stogul de fân şi să vadă viaţa prin ochii ei verzi. În seara aceea păgânitatea lui s-a înălţat triumfătoare, iar când buzele ei s-au simţit o clipă calde pe buzele lui şi apoi fata a dispărut treptat pe drum la vale, ca un strigoi fumuriu, câmpiile au început să emită o melodie gravă, care i-a umplut drumul până acasă. Fluturii de noapte văratici au intrat şi au ieşit toată noaptea pe geamul lui Amory. Toată noaptea acorduri lungi şi cuprinzătoare au cutreierat, ca într-o reverie mistică, holdele argintate – iar el a stat treaz în bezna limpede.

Septembrie

Amory şi-a ales un fir de iarbă şi a început să-l ronţăie ştiinţific.

— Niciodată nu mă îndrăgostesc în august sau septembrie, a profeţit el.

— Dar când?

— De Crăciun sau de Paşti. Sunt un liturghist.

— De Paşti! a strâmbat ea din nas. Huh! Primăvara în corset! Domnişoara Paşte ar plictisi primăvara, nu-i aşa? Domnişoara Paşte îşi împleteşte părul în cozi, poartă taior.

„Leagă-ţi sandala, tu, ce păşeşti ca în zbor
Peste iuţeala splendidului tău picior...”

a recitat încet Eleanor.

Apoi a adăugat:

— Presupun că Halloween este o zi de toamnă mai potrivită decât Ziua Recunoştinţei.

— Mult mai potrivită. Iar Ajunul Crăciunului este excelent iarna, dar vara...

— Vara nu are o zi, a zis ea. O iubire de vară este imposibilă în ceea ce ne priveşte. Aşa de mulţi au încercat, încât expresia a devenit proverbială. Vara nu-i decât promisiunea neîmplinită a primăverii, un şarlatan ce înlocuieşte nopţile calde şi calme la care visez în aprilie. E un anotimp trist, de viaţă fără creştere... Vara nu are o zi.

— Patru iulie, a propus în glumă Amory.

— Nu face pe isteţul! a protestat ea, şfichiuindu-l cu privirea.

— Păi, ce anume ar putea materializa promisiunea primăverii?

Ea a meditat un moment.

— O, presupun că Raiul ar materializa-o dacă ar exista, a răspuns în cele din urmă. Un fel de Rai păgân... Tu ar trebui să fii materialist, a continuat ea, aparent fără legătură.

— De ce?

— Pentru că semeni foarte mult cu fotografiile lui Rupert Brooke.

Într-o anumită măsură, Amory a căutat să-l imite pe Rupert Brooke cât timp a fost împreună cu Eleanor. Ceea ce spunea, atitudinea sa faţă de viaţă, faţă de ea, faţă de sine însuşi – toate reflectau toanele literare ale englezului mort. Ea şedea deseori pe iarbă, lăsând o adiere leneşă să-i răsfire părul scurt, şi vocea îi răguşea când citea poezie, alergând pe tot globul, din Grantchester până în Waikiki[42]. Lectura cu voce tare a lui Eleanor avea pasiune în ea. Parcă erau mai apropiaţi – nu numai mental, ci şi psihic – atunci când citeau poezie decât când se îmbrăţişau, ceea ce se petrecea des, fiindcă s-au îndrăgostit aproape de la prima vedere. Şi totuşi mai era Amory capabil de iubire? Putea, ca întotdeauna, să parcurgă întreaga gamă de emoţii într-o jumătate de oră, dar în timp ce se delectau în imaginaţia lor, ştia că nici unul dintre ei nu se putea implica emoţional atât de profund cum se implicase el cândva; presupun că din acest motiv îi invocau pe Brooke, pe Swinburne, pe Shelley. Şansa lor era să facă să pară totul frumos, lustruit, bogat şi plin de imaginaţie; trebuia să îndoaie tentaculele fine, aurii, ale imaginaţiei lui spre imaginaţia ei. Acesta era substitutul marii, devastatoarei iubiri, care nu fusese niciodată mai aproape, dar niciodată nu fusese atât de aproape de vis.

O poezie pe care o declamau iar şi iar era *Triumful timpului* de Swinburne, iar cele patru versuri îi răsunau după aceea în minte în nopţile fierbinţi, când vedea licuricii dansând printre coloanele negre ale arborilor şi auzea orăcăitul în surdină al cetelor de broaşte. Pe urmă i se năzărea că Eleanor se întrupează din noapte şi se

---

[42] Rupert Brooke a trăit la Grantchester, lângă Cambridge (o cunoscută poezie de-a lui se intitulează *The Old Vicarage, Grantchester*), şi a călătorit în Pacific ca să-şi îngrijească sănătatea precară.

opreşte lângă el şi că-i aude vocea catifelată, cu ritmul ei de tobă învelită în piele de oaie, repetând:

„Is it worth a tear, is it worth an hour,
To think of things that are well out-worn;
Of fruitless husk and fugitive flower,
The dream foregone and the deed foreborne?”[43]

Oficial au făcut cunoştinţă după două zile, iar mătuşa lui i-a povestit istoria fetei. Existau doi Ramilly: bătrânul domn Ramilly şi nepoata sa, Eleanor. Ea trăise în Franţa cu o mamă neastâmpărată, pe care Amory şi-o imagina semănând ca două picături de apă cu a sa, iar după moartea ei venise în America, să locuiască în Maryland. Prima dată locuise la un unchi celibatar din Baltimore, unde insistase să-şi facă intrarea în societate de la şaptesprezece ani. Petrecuse acolo o iarnă zbuciumată şi sosise aici, la ţară, în martie, după ce se certase violent cu toate rubedeniile din Baltimore, scandalizându-le până la nivelul protestelor aprinse. În jurul ei se formase o coterie de inşi nesăbuiţi, care sorbeau cocteiluri în limuzine şi aveau faţă de cei mai vârstnici o condescendenţă promiscuă şi un aer protector complet nelalocul lui. Iar Eleanor, cu un *esprit* care te trimitea direct la *boulevards*, împinsese pe căile neastâmpărului boem mulţi inocenţi ce miroseau încă a St. Timothy’s sau a Farmington. Când povestea ajunsese la urechile unchiului ei, un cavaler uitat de lume dintr-o epocă mult mai ipocrită, urmase o scenă din care Eleanor ieşise înfrântă, dar revoltată şi indignată, şi căutase adăpost la bunicul ei, care trăia la ţară, la limita

---

[43] „Merită o lacrimă, merită o oră oare
Să te gândeşti la lucruri foarte învechite,
La coaja fără fruct, la fugitiva floare,
La visul previzibil, la fapte dinainte săvârşite?”

senilităţii. Cam asta fusese toată povestea până la întâlnirea lor. Restul i l-a istorisit chiar Eleanor, dar asta mai târziu.

Se scăldau deseori şi în timp ce făcea leneş pluta, Amory îşi zăvora mintea, alungând orice fel de gânduri, cu excepţia celor despre nişte ţinuturi ceţoase, încapsulate în baloane sinilii de săpun, unde lumina soarelui împroşca printre trunchiurile copacilor beţi de atâta vânt. Cum putea cineva să se gândească la lucruri serioase sau să se îngrijoreze sau să facă orice altceva decât să se bălăcească, să plonjeze şi să se lăfăiască acolo, la hotarul timpului, în vreme ce lunile înflorite se scurgeau? Lasă zilele să treacă. Tristeţea, memoria şi durerea se înnoiau afară, dar aici, până nu ieşea să le întâmpine, voia să mai plutească nepăsător şi tânăr.

Erau şi zile când Amory suferea de pe urma faptului că viaţa se schimbase dintr-o înaintare uniformă pe un drum ce se întindea cât vedeai cu ochii într-un decor încâlcit şi amestecat şi într-o succesiune de secvenţe rapide, fără legătură între ele: doi ani de „sânge şi sudoare”, instinctul brusc şi absurd al paternităţii, stârnit de Rosalind, iar apoi toamna pe jumătate senzuală, pe jumătate nevrotică, petrecută cu Eleanor. Simţea că i-ar lua mult timp, mai mult decât îi va sta vreodată la dispoziţie, ca să lipească aceste imagini stranii şi incomode în albumul vieţii sale. Totul era ca un banchet la care participase timp de o jumătate de oră – durata tinereţii –, încercând să se înfrupte din delicioasele bucate epicureice.

Şi-a promis vag că va veni un timp când episoadele vor fi sudate laolaltă. Luni în şir a avut senzaţia că alternase între a fi purtat cu repeziciune de torentul iubirii şi al fascinaţiei şi a se roti într-o bulboană, iar în bulboane

nu simţise îndemnul de a gândi, ci numai dorinţa de a fi luat de val, dus pe creastă şi apoi aruncat din nou.

— Toamna muribundă, disperată, şi iubirea noastră – ce bine se armonizează! a spus tristă Eleanor într-o zi, când stăteau întinşi, uzi, la marginea râului.

— Vara indiană din sufletele noastre...

S-a întrerupt brusc.

— Spune-mi, l-a întrebat Eleanor în cele din urmă, a fost o blondă sau o brună?

— O blondă.

— Mai frumoasă decât mine?

— Nu ştiu, i-a răspuns sec Amory.

Într-o seară, când se plimbau, a răsărit luna şi a turnat peste grădină o splendoare copleşitoare, transformând-o într-un tărâm de basm în care Eleanor şi Amory, forme neclare, fantomatice, exprimau frumuseţea eternă prin stranii şoapte de elfi îndrăgostiţi. Apoi au lăsat în urmă clarul de lună, intrând în umbra vârstată a unei pagode năpădite de viţă căţărătoare, unde miresmele erau atât de dulci, încât deveneau aproape muzicale.

— Aprinde un chibrit, a şoptit ea. Vreau să te văd.

Scăpărare! Flacără!

Noaptea şi copacii vârstaţi de umbre erau ca un decor de teatru, iar faptul că se afla acolo cu Eleanor, o umbră ireală, i se părea ceva deja trăit. Amory şi-a spus că numai trecutul poate părea straniu şi incredibil. Chibritul s-a stins.

— E întuneric beznă.

— Acum nu mai suntem decât voci, a murmurat Eleanor. Voci slabe, singuratice. Mai aprinde unul.

— A fost ultimul meu chibrit.

Pe neaşteptate, a cuprins-o în braţe.

— Eşti a mea, *ştii* că eşti a mea! a strigat el năvalnic.

Clarul de lună s-a strecurat înăuntru printre vrejurile de viţă, ca să-i asculte... Licuricii li se atârnau de şoapte, ca pentru a reflecta glorioasa lumină din ochii lor...

Sfârşitul verii

— Nici un pic de vânt nu ia în răspăr iarba; nici o boare nu suflă... Apa din bălţile ascunse, apa ca sticla, stă cu faţa la luna plină şi astfel înmormântează un semn de aur în masa ei îngheţată, intona Eleanor către copacii care formau scheletul trupului nopţii. Nu e totul ca o lume de fantome? Dacă poţi să-ţi convingi calul să ridice picioarele, hai s-o tăiem prin crâng, în căutarea iazurilor tainice.

— E trecut de unu şi o să intre diavolul în tine, a obiectat el, iar eu nu ştiu destule despre cai ca să mân unul în întunericul ăsta ca smoala.

— Taci din gură, prostule! a şoptit ea, parcă fără nici o legătură şi, înclinându-se, l-a bătut uşor cu cravaşa. Poţi să-ţi laşi gloaba bătrână în grajd şi am să ţi-o trimit eu mâine.

— Dar unchiul trebuie să mă conducă la gară la ora şapte tocmai cu gloaba asta bătrână.

— Nu îmi strica plăcerea. Şi nu uita că ai o tendinţă spre şovăială care te împiedică să fii farul călăuzitor al vieţii mele.

Amory şi-a îndemnat calul să se apropie de al ei şi, aplecându-se, a prins-o de mână.

— Spune-mi că sunt acel far, *repede*! Dacă nu, te trag jos de pe cal şi te pun în şa în spatele meu.

Ea a ridicat ochii, a zâmbit şi şi-a scuturat excitată capul.

— O, fă-o! Sau mai bine nu. De ce lucrurile excitante sunt atât de incomode? Chestii ca bătaia, explorările sau

schiatul în Canada? Apropo, o să urcăm pe Harper's Hill. Cred că e punctul de la ora cinci din program.

— Drăcuşor ce eşti, a mârâit Amory. Ai să mă ţii treaz toată seara, ca să dorm mâine pe tren ziua-ntreagă, ca un imigrant, când mă întorc la New York.

— Psst! Se apropie cineva pe drum. Hai să mergem! *Iuhuu-huu!*

Şi, cu un ţipăt care probabil i-a dat fiori reci călătorului întârziat, şi-a îmboldit calul să intre în pădure, iar Amory a urmat-o lent, aşa cum o urmase pretutindeni timp de trei săptămâni.

Vara se terminase, dar el îşi petrecuse zilele privind cum Eleanor, un Manfred graţios şi superficial, îşi construia piramide intelectuale şi imaginare în timp ce se desfăta cu artificiozitatea adolescenţei temperamentale şi scriau împreună versuri la cină.

> Când Vanity a sărutat-o pe Vanity, acum o sută de luni fericite de iunie, s-a minunat de ea cu răsuflarea tăiată şi, ca s-o ştie toţi bărbaţii, i-a rimat ochii cu viaţa şi cu moartea.
>
> „Prin timp îmi voi salva dragostea", a spus el, dar Frumoasa a dispărut o dată cu suflarea lui şi a murit, cu iubiţii ei cu tot...
>
> ...Mereu spiritul lui şi nu ochii ei, mereu arta lui şi nu părul ei.
>
> „Cine a învăţat un tertip rimat să fie înţelept şi să se oprească înainte de sonetul de aici..." Cântarea mea, oricât de-adevărată, să te cânte în luni de iunie o mie şi nimeni să nu ştie că ai fost, o după-amiază, Frum'seţea-ntruchipată.

El a scris rândurile acestea într-o zi când s-a gândit ce rece vorbim despre „Doamna brună din sonete", în ce

mică măsură ne amintim de ea aşa cum ar fi dorit marele bărbat să ne amintim. Căci ceea ce *trebuie* să fi dorit Shakespeare, dacă a fost în stare să scrie cu atâta disperare divină, era ca doamna lui să trăiască veşnic... Iar pe noi acum ea nu ne mai interesează... Ironia este că dacă i-ar fi păsat *mai mult* de poezie decât de femeie, sonetul n-ar fi fost decât retorică exagerată, imitativă, şi după douăzeci de ani nu l-ar mai fi citit nimeni...

Aceea a fost ultima seară în care Amory a mai văzut-o pe Eleanor. El pleca a doua zi de dimineaţă şi se înţeleseseră să facă o lungă plimbare călare de adio, la lumina rece a lunii. Ea voia să-i vorbească – zicea – poate pentru ultima oară în viaţă când mai putea fi raţională (adică să se prefacă nestânjenită). Aşa că au intrat în pădure şi au călărit o jumătate de ceas aproape fără să rostească vreun cuvânt, cu excepţia câte unui „Drace!” scăpat de ea când o lovea vreo rămurică, cu un şuierat cum nici o altă fată n-ar fi putut emite. Pe urmă au pornit să urce pe Harper’s Hill, ţinându-şi de dârlogi bidiviii obosiţi.

— Dumnezeule! Ce linişte-i aici! Un loc mult mai singuratic decât pădurea, a şoptit Eleanor.

— Urăsc codrii, a declarat Amory, cutremurându-se. Urăsc orice frunziş sau lăstăriş pe întuneric. Aici, afară, spaţiul este atât de vast, atât de mângâietor pentru spirit...

— Panta lungă a unui deal lung.

— Şi luna rece rostogolind pe ea lumină de lună.

— Şi tu cu mine, ultima şi cea mai puţin importantă imagine.

Noaptea era liniştită. Drumul drept, urmat de ei până sus, pe muchia stâncii, n-a răsunat de paşi decât de câteva ori. Numai câte o baracă de negri, de un cenuşiu argintat în clarul de lună vârstat de stânci, mai spărgea

linia lungă a terenului gol. Dincolo se întindea liziera neagră a pădurii, o glazură închisă la culoare pe un tort de frişcă, iar drept în faţă – orizontul înalt şi clar conturat. Era mult mai frig – în aşa măsură încât frigul i-a învăluit şi le-a alungat din minte toate nopţile calde.

— Sfârşitul verii, a spus şoptit Eleanor. Ascultă tropăitul de copite al cailor noştri: *tup-tup-tup-tup*. Ai avut vreodată febră şi senzaţia că toate zgomotele se descompun într-un *tup-tup-tup tup-tup-tup*, până când ai fi jurat că şi eternitatea este divizibilă în mai mulţi de „*tup*”? Sentimentul ăsta îl am – caii bătrâni fac *tup-tup*... Cred că ăsta-i unicul lucru prin care ne deosebim de ceasornice şi de mârţoagele bătrâne. Fiinţele omeneşti nu pot face *tup-tup-tup* fără să înnebunească.

Briza s-a înăsprit. Eleanor s-a învelit mai strâns în pelerină, dârdâind.

— Ţi-e foarte frig? a întrebat-o Amory.

— Nu. Mă gândesc la mine – la eul meu negru interior, la cel adevărat, cu onestitatea fundamentală care mă împiedică să fiu o dezmăţată totală, făcându-mă să-mi conştientizez păcatele.

Călăreau pe lângă stâncă şi Amory aruncă o privire în zare. Acolo unde peretele de piatră se întâlnea cu şesul drept, cu treizeci de metri mai jos, un curs de apă întunecată desena o linie clară, întreruptă de luciri minuscule, în apa iute curgătoare.

— Mizerabilă, mizerabilă lume veche! a izbucnit pe neaşteptate Eleanor. Iar cel mai nefericit lucru dintre toate sunt eu... Of, *de ce* sunt fată? De ce nu-s un idiot de...? Uită-te la tine: eşti mai prost decât mine – nu cu mult, dar mai prost –, însă poţi ţopăi de colo colo până te plictiseşti şi atunci ţopăi pe altundeva şi te poţi hârjoni cu fetele fără să cazi în plasa sentimentelor şi poţi să justifici tot ce faci. Iar eu, cu mintea brici, în stare de orice, sunt legată

fedeleş de nava căsătoriei viitoare, care se scufundă. Dacă mă năşteam peste o sută de ani, toate ar fi fost bune şi frumoase, dar *acum* ce viitor am? Trebuie să mă mărit, se înţelege de la sine. Cu cine? Sunt prea inteligentă pentru majoritatea bărbaţilor şi totuşi trebuie să mă cobor la nivelul lor, să-i las să-mi trateze de sus intelectul, ca să le atrag atenţia. Cu fiecare an pe care-l petrec nemăritată, mi se diminuează şansele de a mă căsători cu un bărbat cu adevărat rasat. În cel mai bun caz, pot să-mi aleg omul dintre bărbaţii din două oraşe şi, vezi bine, trebuie să mă mărit cu vreun frac scrobit. Ascultă. (S-a aplecat şi mai tare spre el.) Îmi plac bărbaţii deştepţi şi chipeşi şi, fireşte, nimeni nu ţine la personalitate mai mult decât mine. O, numai o persoană din cincizeci are o idee cât de mică despre ce înseamnă de fapt sexul! Sunt fascinată de Freud şi aşa mai departe, dar e o adevărată porcărie că orice fărâmă de iubire *reală* din lume este nouăzeci şi nouă la sută pasiune, plus un mic *soupçon* de gelozie.

A terminat la fel de brusc precum începuse.

— Sigur că ai dreptate, a aprobat-o Amory. Este o forţă copleşitoare şi destul de neplăcută, parte din maşinăria care lucrează nevăzută în străfunduri. Ca un actor care te lasă să percepi mecanica gesticulaţiei. Stai puţin, să meditez la subiectul ăsta...

S-a oprit din vorbit, încercând să găsească metafora adecvată. Ocoliseră complet stânca şi călăreau acum pe drum, cam la cincisprezece metri în stânga ei.

— Ştii, fiecare trebuie să aibă un fel de mantie pe care s-o arunce deasupra lui. Intelectele mediocre, din categoria a doua, după clasificarea lui Platon, folosesc rămăşiţe de cavalerism romantic, diluate cu sentimentalism victorian. Noi, care ne considerăm intelectuali autentici, îl mascăm pretinzând că este o altă latură a noastră, fără legătură cu creierele noastre

sclipitoare; pretindem că, prin faptul că suntem conştienţi de prezenţa lui, scăpăm de soarta de a-i cădea în gheare. Adevărul este însă că sexul sălăşluieşte chiar în miezul celor mai pure abstracţiuni, atât de aproape încât ne întunecă vederea... Acum te pot săruta, ceea ce am să şi fac...

S-a aplecat spre ea în şa, dar ea s-a ferit.

— Nu pot... nu te pot săruta acum. Sunt prea sensibilă.

— Atunci eşti şi mai proastă, a declarat el impacientat. Intelectul nu te apără de sex mai mult decât convenţiile...

— Dar ce te apără? s-a aprins ea. Biserica Catolică sau maximele lui Confucius?

Amory a ridicat privirea, destul de surprins.

— Ăsta-i panaceul tău, nu? a strigat ea. O, nici tu nu eşti decât un ipocrit, ca şi cei bătrâni! Mii de preoţi încruntaţi care-i ţin în pocăinţă pe italienii degeneraţi şi pe irlandezii analfabeţi, cu tranca-fleanca despre poruncile a şasea şi a noua. Totul nu-i decât mantii, sentimentalism, ruj spiritual şi leacuri universale. Să-ţi spun eu: *nu* există Dumnezeu şi nici măcar o bunătate abstractă clară, aşa că totul trebuie rezolvat pentru individ chiar de către individ, aici, sub frunţile înalte şi palide ca a mea, iar tu eşti prea pedant ca s-o recunoşti.

Tânăra a lăsat frâul din mână ca să ameninţe bolta cu pumnul.

— Dacă există Dumnezeu, să mă trăsnească acum. Să mă trăsnească!

— Iarăşi vorbeşti despre Dumnezeu în stilul ateilor, a observat Amory.

Materialismul lui, o mantie mereu prea străvezie, fusese sfâşiat în bucăţi de blasfemia lui Eleanor. Ea o ştia şi pe el îl enerva că ea ştie.

— Şi, ca majoritatea intelectualilor cărora nu le convine credinţa, a continuat el rece, ca Napoleon sau Oscar Wilde sau alţii de teapa ta şi a lor, pe patul de moarte o să strigi din fundul bojocilor să ţi se aducă un popă.

Eleanor şi-a înfrânat abrupt calul şi Amory a tras şi el de frâu, oprindu-se în dreptul ei.

— Chiar aşa? a întrebat ea cu o voce stranie, care l-a neliniştit. Chiar aşa o să fac? Priveşte-mă: *sar de pe stâncă*!

Până să poată mişca el un deget, Eleanor întorsese calul şi galopa deja cu viteză maximă spre marginea platoului.

Descriind un cerc, el a pornit în urmărirea ei, cu trupul îngheţat de frică şi cu nervii zbuciumaţi. Nu avea şanse să o oprească. Luna intrase în nori şi calul lui Eleanor avea să calce orbeşte în gol. Dar cam la trei metri de la margine, fata a slobozit dintr-o dată un ţipăt şi s-a aruncat într-o parte, prăvălindu-se de pe cal şi, rostogolindu-se de două ori, a aterizat într-un pâlc de buruieni, cam la un metru de buza prăpastiei. Calul s-a prăbuşit în abis, cu un nechezat disperat. În câteva clipe, Amory s-a aflat lângă Eleanor şi a observat că ţinea ochii deschişi.

— Eleanor! a strigat el.

Ea n-a răspuns, dar buzele i s-au mişcat şi ochii i s-au umplut imediat de lacrimi.

— Eleanor, ai păţit ceva?

— Nu, cred că nu, a răspuns ea cu voce pierită şi a izbucnit în plâns. Calul meu a murit?

— Doamne! Sigur că da.

— Ooo! s-a văitat fata. Credeam că sar şi eu. N-am ştiut...

El a ajutat-o blând să se scoale şi a ridicat-o pe şaua lui. În felul acesta s-au întors acasă: Amory mergând pe

lângă cal şi ea aplecată în faţă, pe oblânc, suspinând amarnic.

— Am o nebunie în mine, a zis ea întretăiat. Am mai făcut de două ori ceva asemănător. Când aveam doisprezece ani, mama a… a înnebunit, şi-a pierdut minţile de tot. Eram la Viena…

Pe drumul de întoarcere ea a vorbit, cu poticneli, numai despre sine, iar iubirea lui Amory a descrescut încet, asemenea astrului nopţii. La uşa ei au dat să se sărute, cum le era obiceiul, dar ea nu i s-a putut repezi în braţe şi nici acele braţe nu erau întinse ca ea să se cuibărească în ele, ca săptămâna trecută. Au rămas câteva minute faţă în faţă, urându-se reciproc cu tristeţe amară. Dar de vreme ce Amory se iubise pe el însuşi în Eleanor, ceea ce ura acum nu era decât o oglindă. Ipostazele lor prefăcute se risipeau în aurora palidă ca nişte cioburi de sticlă. Stelele se şterseseră de mult de pe cer şi nu mai rămăseseră decât micile răbufniri suspinate ale vântului şi tăcerile dintre ele… Dar sufletele dezgolite sunt întotdeauna sărace şi el s-a îndreptat curând spre casă, lăsând lumini noi să-i pătrundă în suflet o dată cu soarele.

O poezie trimisă de Eleanor lui Amory după câţiva ani

Aici, copii ai pământului, peste a apei
    cântare duioasă,
Ce-şi susură muzica, purtând a luminii povară,
Ziua-nfloreşte ca o fiic-a surâsului,
    prea radioasă…
Aici putem şuşoti neştiuţi, ne-nfricoşaţi de
    noaptea de vară.
Plimbări singuratice… Oare splendoarea

sau ce ne-a legat
Adânc în vreme, când vara părul şi l-a
despletit?
Umbre iubeam şi tiparul de ele pe sol aruncat,
Tapiţerii mistice, abia vizibile în aerul
neclintit.

Aceea fu ziua... şi noaptea unei alte istorii,
Palidă ca un vis şi umbrită de pomi ca traşi
cu creionul;
Strigoi de stele treceau, căutătoare de glorii
Ne şopteau despre pace, tânguielile brizei
ţinându-le isonul;
Ne şopteau despre vechi credinţe moarte,
spulberate de zi,
Tinereţea fiind banul cu care am
cumpărat încântare din lună,
Acela era impulsul de noi cunoscut, limbajul
care ar fi,
Datoria ce-n punga avarului Iunie sună.

Aici, în visul cel mai profund, lângă apele
ce nu vor aduce
Din trecut ceva ce n-am cunoscut, n-am găsit,
Dar dacă lumina n-ar fi decât soare şi pe
torente cântecul nu s-ar mai duce?
Suntem împreună, se pare... Ce mult
te-am iubit...
Ce avea în ea ultima noapte, când vara
era terminată,
De ne-a atras înapoi, la casa din dumbrava
cea mică?
Ce rânjea către beznă din lucerna spectral

luminată?
Doamne! ... Până când tu în somn te-ai mişcat şi ni s-a făcut frică...

Ei bine... trecurăm... mai suntem o cronică doar în lumea ciudată,
Doar straniu metal meteoric din ceruri ivit;
Născut pe Pământ, neobositul, de tot ostenit, s-a-ntins lângă apă,
Aici, lângă mine, neînţelesul copil regăsit.
Teama-i ecoul pe care l-am urmărit până la fiica securităţii,
Acum suntem feţe şi voci... prea curând şi asta o să apună,
Şoptind vorbe de-alint peste susurul eternităţii...
Tinereţea fiind banul cu care am cumpărat încântare din lună.

O poezie trimisă de Amory lui Eleanor, intitulată de el
Furtună de vară

Vânturi subţiri, un cântec pierit şi frunze căzând,
Vânturi subţiri şi, departe, un râset pierit...
Şi ploaia, şi peste câmpii o voce chemând...

Norul nostru gri s-a umflat, grăbit se ridică,
Alunecă agitat peste soare, surorile pe aripi purtând.
Umbra unei porumbiţe pică
Jos, pe hulubărie; crengile de aripi gemând;
Iar jos în vale, prin crângul ce plânge,

Zboar-al furtunii mai negre trup fără piept;
În aerul nou, răsuflarea mării secate o strânge
Şi firavul, subţirele tunet...

Dar eu aştept.

Aştept ceţuri şi ploaia mai neagră, cerească,
Vânturi mai tari, care velele sorţii să umfle,
Vânturi mai fericite, ce părul să-i
    îngrămădească.

Şi iară

Mă rup, mă învaţă, aruncă aerul greu
Vânturile pe care le ştiu şi furtuna peste
    trupul meu.

A fost cândva o vară cu ploaie subţire;
Orice vânt era cald în acel anotimp...

Iar acum *tu* treci pe lângă mine prin ceaţă,
    o năzărire
Cu părul răsfirat de ploaie, cu buzele ude-arcuite
    în timp,

În ironia aceea sălbatică, în voioasa disperare
Care, cum am văzut pe vremuri,

te-mbătrâneşte.
Ca un spectru treci plutind în faţa ploii, care
Peste câmpii flori fără tulpini risipeşte.
Cu vechile-ţi nădejdi, frunze şi iubiri moarte
iară...
Vagă ca visele, palidă de-atâtea ceasuri de
drum,
(Şoaptele se furişează în întunecata seară,
Tumultul din pomi o să moară.)

Noaptea, acum,

Sfâşie la pieptu-i ud bluza-mproşcată
A zilei, lunecă în jos pe dealurile visătoare,
cu luciu de lacrimă,
S-acopere verdele straniu cu coama-i roşcată...
Iubirea de ce vine după, iubirea de asfinţit...
Copacii, tăcuţi până la ultimul vârf...
fără patimă...

Vânturi subţiri şi, departe, un râset pierit...

Capitolul 4
Înfumuratul sacrificiu

Atlantic City. La sfârşitul zilei, Amory se plimba pe promenada de scânduri, calmat de necontenita tălăzuire a mării, adulmecând mirosul pe jumătate funebru al brizei sărate. Marea, se gândea el, îşi păstrează amintirile mai profund decât pământul lipsit de credinţă. Parcă şi acum şoptea despre galerele norvegiene ce brăzdaseră lumea

apelor, sub stindardul cu figuri de corbi, despre navele de linie britanice, bastioane gri ale civilizaţiei, ieşind cu toată forţa aburului din ceţurile unui iunie întunecat în largul Mării Nordului.

— Ia te uită! Amory Blaine!

Amory a aruncat o privire spre strada aflată cu un nivel mai jos. Un automobil de curse scund se oprise la semafor şi o faţă veselă, cunoscută, se iţea din spatele volanului.

— Hai jos, nemernicule! l-a strigat Alec.

Amory i-a strigat şi el un salut şi, coborând scările de lemn, s-a apropiat de automobil. Se mai întâlnise din când în când cu Alec, dar bariera numită Rosalind se ridica întotdeauna între ei ca să-i despartă. Amory era supărat din cauza asta – ar fi regretat să-l piardă pe Alec.

— Domnule Blaine, faceţi cunoştinţă cu domnişoara Waterson, domnişoara Wayne şi domnul Tully.

— Încântat.

— Amory, a continuat Alec exuberant, dacă sari în maşină, te ducem într-un locşor ferit şi-ţi dăm un gât de Bourbon.

Amory a chibzuit.

— Nu-i o idee rea.

— Urcă! Jill, fă-i loc şi Amory îţi va zâmbi dulce.

Amory se aşeză, cam înghesuit, pe bancheta din spate, lângă o blondă epatantă, rujată cu purpuriu.

— Hello, Doug Fairbanks, a susurat ea insolentă. Te plimbi ca să faci mişcare sau ca să agăţi pe cineva?

— Număram valurile, i-a răspuns serios Amory. Mă înnebunesc după statistici.

— Nu mă lua peste picior, Doug.

Au ajuns pe o stradă laterală necirculată şi Alec a oprit maşina la umbra deasă.

— Ce cauţi aici în anotimpul rece, Amory? s-a interesat el, scoţând o butelie de Bourbon de sub covoraşul de blană.

Amory a ignorat întrebarea. Nu avea nici o explicaţie plauzibilă pentru prezenţa sa pe litoral.

— Îţi aduci aminte de escapada noastră din anul doi? a întrebat el în loc să răspundă.

— Dacă-mi aduc aminte? Atunci când am dormit în pavilion, sus, în parcul Asbury...

— Doamne, Alec! E greu de crezut că Jesse şi Dick şi Kerry sunt morţi – toţi trei!

Pe Alec l-a trecut un fior.

— Să nu vorbim despre asta. Zilele mohorâte de toamnă mă deprimă îndeajuns.

Se părea că şi Jill era de aceeaşi părere.

— Doug ăsta-i cam posomorât, oricum, a comentat ea. Spune-i să tragă o duşcă mai lungă. E alcool bun şi-i greu de găsit în zilele astea.

— De fapt, Amory, am vrut să te întreb unde stai...

— Păi, la New York, cred...

— Nu, mă refeream la seara asta, fiindcă, dacă n-ai încă o cameră, ar fi bine să mă ajuţi.

— Cu drag.

— Ştii, Tully şi cu mine avem două camere cu baie între ele la Ranier, dar el e nevoit să se întoarcă la New York. Iar eu nu vreau să mă mut. Aşadar, întrebarea e: vrei să ocupi tu una din camere?

Amory voia, cu condiţia s-o primească neîntârziat.

— Găseşti cheia la recepţie. Camerele sunt pe numele meu.

Refuzând să mai fie stimulat sau transportat, Amory a coborât din maşină şi, urcându-se înapoi pe promenada de scânduri, s-a îndreptat cu paşi vioi spre hotel.

Iarăşi se afla într-o zonă de calm plat, într-un golf adânc, letargic, fără chef de muncă sau de scris, de amor sau de destrăbălare. Pentru prima oară în viaţă, ar fi vrut ca moartea să dea iama în cei de-o generaţie cu el, obliterându-le entuziasmele, zbaterile şi exaltările meschine. Tinereţea nu i se păruse niciodată mai îndepărtată decât acum, când compara solitudinea dureroasă a acestei vizite cu excursia zurbagie şi veselă de acum patru ani. Lucruri care pe atunci fuseseră aspectele cele mai banale ale vieţii – somnul profund, sentimentul că totul în jur era frumos, că totul era numai dorinţă – îşi luaseră zborul, iar golurile lăsate de ele erau umplute numai de marea nelinişte a deziluziilor.

„Ca să ţină în lesă un bărbat, femeia trebuie să apeleze la ceea ce are el mai rău.” Fraza aceasta constituia teza majorităţii nopţilor sale de nesomn şi simţea că noaptea care venea avea să fie una dintre acelea. Mintea începuse deja să-i ţească variaţiuni ale acestui principiu. Patimă nesătulă, gelozie violentă, dorinţa de a poseda, de a strivi – doar atâta mai rămăsese din marea lui dragoste pentru Rosalind, doar atâta îi mai rămânea ca plată pentru tinereţea pierdută, calomel amar sub glazura dulce, subţire, a exaltării amoroase.

În camera de hotel s-a dezbrăcat şi, învelindu-se în pături, ca să se protejeze de aerul îngheţat de octombrie, a moţăit într-un fotoliu, în dreptul geamului deschis.

I-a venit în minte o poezie citită cu luni în urmă:

„Robustă inimă bătrână, mult ai trudit pentru
mine, care
Îmi risipesc toţi anii navigând pe mare…”

Şi totuşi el nu avea sentimentul risipirii, nu trăia speranţa prezentă, implicită în conştiinţa unei risipiri. Simţea numai că viaţa i se refuză.

„Rosalind, Rosalind!” A rostit încet cuvintele în semiîntuneric până când camera s-a umplut parcă de ele, briza sărată şi umedă i-a udat părul, iar briciul lunii a tăiat bolta, făcând draperiile să ia o înfăţişare întunecată, spectrală. A adormit.

Când s-a trezit, era foarte târziu şi domnea liniştea. Pătura îi lunecase parţial de pe umăr şi, când şi-a atins pielea cu mâna, a constatat că era umedă şi rece.

Apoi a auzit nişte şoapte încordate la nici trei metri de el.

— *Să nu faci nici un zgomot!*

Era glasul lui Alec.

— *Jill, m-ai auzit?*

— *Da...* răsună o voce foarte scăzută şi foarte înspăimântată.

Cei doi erau în baie.

Pe urmă i-au ajuns la urechi nişte zgomote mai puternice, venite de undeva de pe coridor. Un murmur de voci bărbăteşti şi o bătaie repetată, înăbuşită, în uşi. Amory şi-a aruncat păturile de pe el şi s-a apropiat de uşa băii.

— Doamne! s-a auzit din nou vocea fetei. Va trebui să le deschizi!

— Şşşt!

Brusc, o bătaie insistentă, fermă, s-a auzit la uşa dinspre coridor a camerei lui Amory şi, simultan, din baie a apărut Alec, urmat de fata rujată cu purpuriu. Amândoi erau în pijamale.

— Amory! veni o şoaptă neliniştită.

— Ce s-a întâmplat?

— Sunt detectivii hotelului. Doamne, Amory, caută un ţap ispăşitor...

— Păi, mai bine le deschizi.

— Nu înţelegi. Pot să mă reţină, conform prevederilor legii Mann.

Fata a intrat încet pe urmele lui, cu o figură jalnică, nefericită, ascunsă în întuneric.

Amory a încercat să croiască repede un plan.

— Tu fă scandal şi lasă-i în camera ta, a propus el îngrijorat. Eu o scot pe fată pe uşa cealaltă.

— Dar stau în faţa ambelor uşi. Ţin sub supraveghere şi uşa ta.

— Nu le poţi da un nume fals?

— Nici o şansă. M-am înregistrat cu numele adevărat. În afară de asta, m-ar descoperi după numărul carnetului de şofer.

— Zi-le că sunteţi căsătoriţi.

— Jill spune că unul dintre detectivi o cunoaşte.

Fata se furişase până la pat şi se prăvălise pe el. Zăcea acolo, ascultând înfricoşată ciocăniturile de la uşă, care deveniseră adevărate lovituri de baros. Pe urmă s-a auzit vocea unui bărbat, furioasă şi poruncitoare:

— Deschideţi, că vă spargem uşa!

În intervalul de tăcere de după acest avertisment, Amory şi-a dat seama că în cameră mai erau şi alte lucruri, nu numai oameni... Peste forma ghemuită de pe pat şi în jurul ei atârna un nimb, ţesut din borangic, ca o rază de lună, pătat ca un vin vechi, stătut... ceva oribil totuşi, planând difuz deasupra lor, a celor trei... Iar lângă fereastră, între perdelele învolburate, stătea altceva, nedesluşit, fără trăsături... ceva straniu şi totuşi familiar... Simultan, două cufere mari se materializară de fiecare parte a lui Amory. Totul s-a petrecut în mintea sa chiar atunci, durând mai puţin de zece secunde în timp real.

Primul fapt care i-a fulgerat luminos conştiinţa a fost marea impersonalitate a sacrificiului. A înţeles că de fapt ceea ce numim iubire sau ură, răsplată sau pedeapsă nu are mai multă legătură cu asta decât o anumită zi a lunii. Şi-a reamintit repede istoria unui sacrificiu despre care auzise la colegiu: un student trişase la examen, iar colegul său de cameră, într-un elan sentimental, luase toată vina asupra lui. Din cauza ruşinii asociate cu fapta, întreg viitorul studentului nevinovat păruse năclăit de regrete şi eşec, lucru agravat şi de ingratitudinea adevăratului vinovat. Nevinovatul şi-a pus până la urmă capăt zilelor şi, mulţi ani după aceea, adevărul a ieşit la lumină. Când o auzise, povestea îl intrigase, dar îl şi îngrijorase pe Amory. Abia acum înţelegea morala ei: nu poţi cumpăra libertatea prin sacrificiu. El este ca o funcţie înaltă în care eşti ales, ca moştenirea puterii – pentru anumiţi oameni, în anumite momente, este un lux esenţial, care înseamnă nu o garanţie, ci o responsabilitate, nu securitate, ci un risc infinit. Forţa inerţială a sacrificiului putea duce la ruină; trecerea valului emotiv care-l făcuse posibil îl putea lăsa pe cel care se sacrificase surghiunit pe vecie pe insula disperării.

...Amory îşi dădea seama că după aceea Alec îl va urî pe ascuns, fiindcă făcuse atât de multe pentru el...

...Toate acestea i-au fost aruncate în faţă lui Amory ca un sul de pergament derulat, iar în urma sacrificiului şi speculând pe marginea lui se aflau cele două forţe fără răsuflare care-l ascultau: aura ca de borangic atârnată deasupra patului şi forma aceea familiară de la fereastră.

Sacrificiul, prin însăşi natura sa, era ceva arogant şi impersonal; sacrificiul era o eternă înfumurare.

Nu plânge pentru mine, ci pentru pruncii tăi.

Cam în felul ăsta – s-a gândit Amory – mi s-ar adresa Dumnezeu.

Amory a simţit un val brusc de bucurie şi după aceea, ca o faţă dintr-un film de cinema, aureola din jurul patului a pălit. Umbra dinamică de la fereastră (era cel mai bun nume pe care i-l putea da) a stat locului o fracţiune de secundă şi pe urmă parcă a umflat-o briza şi a purtat-o rapid afară din încăpere. Şi-a încleştat mâinile, prins brusc de o excitare extatică... cele zece secunde se scurseseră...

— Fă ce zic eu, Alec, fă ce zic eu. Înţelegi?

Alec l-a privit mut. Faţa lui era un tablou al neliniştii.

— Tu ai o familie, a continuat rar Amory. Tu ai o familie şi este important să scapi. M-ai auzit?

A repetat răspicat ceea ce spusese.

— Mă auzi?

— Te aud.

Vocea lui avea în ea o încordare curioasă. Ochii nu i-au părăsit pe ai lui Amory nici o secundă.

— Alec, întinde-te aici pe pat. Dacă intră cineva, prefă-te că eşti beat. Fă cum zic eu, altminteri cred că te omor.

A urmat încă un moment în care cei doi s-au privit lung. Apoi Amory s-a dus iute la birou şi, scoţându-şi portmoneul, i-a făcut fetei un semn poruncitor. Dinspre Alec s-a auzit un cuvânt care suna a „penitenciar”. Pe urmă Jill şi cu el s-au refugiat în baie, zăvorând uşa în urma lor.

— Ai venit cu mine, i-a spus el sever. Ai fost cu mine toată seara.

Fata a aprobat din cap, cu un mic sughiţ de plâns.

Într-o secundă, Amory a deschis uşa celeilalte camere şi înăuntru şi-au făcut apariţia trei bărbaţi. Lumina electrică a inundat imediat încăperea şi Amory a rămas în picioare, clipind.

— Te-ai prins într-un joc prea periculos, tinere!

Amory a râs:

— Ei şi?

Căpetenia celor trei i-a făcut semn cu capul unui om solid, cu costum în carouri.

— Dă-i drumul, Olson.

— Am înţeles, domnule O'May, a zis Olson, încuviinţând cu bărbia.

Ceilalţi doi au aruncat o privire curioasă prăzii şi s-au retras, închizând mânioşi uşa.

Tipul solid l-a măsurat dispreţuitor pe Amory.

— Dumneata n-ai auzit de legea Mann? Vii aici cu ea – arătă spre fată cu degetul mare –, cu plăcuţă de înmatriculare de New York la maşină... la un hotel ca *ăsta*.

A clătinat din cap, ca pentru a da de înţeles că îşi bătuse mult capul cu Amory, dar acum îşi pierduse orice speranţă.

— Bine, a spus Amory cam nerăbdător, şi ce vrei să facem acum?

— Să te îmbraci iute şi să-i spui amicei dumitale să nu mai facă atâta tărăboi.

Jill suspina zgomotos pe pat, dar, auzind cele spuse, s-a potolit şi, luându-şi încruntată hainele, a dispărut în baie. Strecurându-şi trupul în B.V.D.-urile lui Alec, Amory şi-a spus că situaţia în care se afla era comică la modul agreabil. Simţul moral rănit al insului solid îl îndemna să râdă.

— Mai e cineva pe-aici? a întrebat O'Brien, încercând să ia o înfăţişare ageră, de copoi.

— Tipul care a plătit pentru camere, a zis nepăsător Amory. Dar e beat criţă. Trage la aghioase de la ora şase.

— Mă uit şi la el imediat.

— Dar cum ne-aţi dat de urmă? s-a interesat curios Amory.

— Recepţionerul de noapte te-a văzut urcând cu femeia.

Amory a dat din cap. Jill a ieşit din baie, complet – dar neglijent – echipată.

— Aşa deci, a spus Olson, scoţând un carneţel. Daţi-mi numele voastre adevărate – fără prostii gen John Smith sau Mary Brown.

— Un moment, a zis Amory calm. Nu mai face pe tartorul. Singura noastră crimă este că ne-am lăsat prinşi.

Olson l-a fulgerat cu privirea.

— Numele! s-a răstit el.

Amory i-a dat numele şi adresa din New York.

— Şi doamna?

— Domnişoara Jill...

— Auzi, a ţipat indignat Olson, mai slăbeşte-mă cu poezelele de grădiniţă[44]! Cum te numeşti? Sarah Murphy? Minnie Jackson?

— O, Doamne! a strigat fata, ascunzându-şi în palme faţa udă de lacrimi. Nu vreau să afle mama. Nu vreau să afle mama!

— Zi odată!

— Taci din gură! s-a răstit Amory la Olson.

Un minut de tăcere.

— Stella Robbins, a spus fata în cele din urmă. Post restant, Rugway, New Hampshire.

Olson a închis carnetul cu un pocnet şi le-a adresat o privire mustrătoare.

— După lege, hotelul poate pune dovezile la dispoziţia poliţiei şi în cazul ăsta fii sigur că ai face închisoare pentru că ai trecut o fată dintr-un stat în altul cu scopuri imorale.

Olson s-a oprit, ca şi cei doi să se pătrundă de maiestatea vorbirii sale.

— Dar... hotelul vă va lăsa liberi de data asta.

---

[44] Olson se gândea, evident, la „Jack and Jill went up the hill...”, primul vers al unei cunoscute poezii pentru copii.

— Fiindcă nu vrea să se scrie despre noi în ziare! a strigat Jill mânioasă. Să ne lase liberi! Ha!

Amory s-a simţit dintr-o dată deosebit de uşor. Şi-a dat seama că nu-l mai pândea nici un pericol şi abia atunci a înţeles în ce încurcătură enormă fusese pe cale să intre.

— Totuşi, a continuat Olson, hotelurile şi-au stabilit nişte măsuri de protecţie. Se-ntâmplă prea multe chestii din astea şi am aranjat cu ziarele să vi se facă puţină reclamă gratuită. Nu va fi menţionat numele hotelului; doar două-trei rânduri, din care reiese că ai dat de bucluc la Atlantic City. Înţelegi?

— Înţeleg.

— Scapi ieftin, al dracului de ieftin, dar...

— Scuteşte-mă, a zis iute Amory. Să ieşim de-aici. Nu avem nevoie de un discurs de adio.

Olson a trecut prin baie şi a aruncat o privire grăbită către forma adormită a lui Alec. Pe urmă a stins luminile şi le-a făcut semn să-l urmeze. Intrând în ascensor, Amory a cedat dorinţei de a da un semn de bravură. A întins mâna şi l-a bătut uşor pe Olson pe braţ.

— Fii amabil şi scoate-ţi pălăria. Eşti în ascensor cu o doamnă.

Pălăria lui Olson s-a ridicat încet de pe cap.

Au urmat două minute destul de crispate în lumina din hol, timp în care recepţionerul de noapte şi câţiva oaspeţi întârziaţi i-au examinat curioşi: fata ţipător îmbrăcată, cu capul plecat, şi tânărul chipeş, care-şi ţinea bărbia cu câteva grade prea sus. Concluzia era la îndemâna oricui. Pe urmă frigul de afară, unde acum, că se vedeau primele semne ale zorilor, aerul sărat era şi mai proaspăt, şi mai tăios.

— Urcaţi-vă într-unul din taxiurile alea şi ştergeţi-o, le-a ordonat Olson, arătând spre contururile şterse a două maşini, ai căror şoferi moţăiau, probabil, înăuntru.

— La revedere, a mai zis Olson.

Şi-a băgat mâna în buzunar, sugestiv, dar Amory a pufnit şi, luând braţul fetei, i-a întors spatele.

— Unde i-ai spus şoferului să ne ducă? l-a întrebat Jill când taxiul rula deja pe strada neluminată.

— La gară.

— Dacă tipul ăla îi scrie mamei...

— N-o va face. Nimeni nu va afla nimic – în afară de prietenii şi de duşmanii noştri.

Se crăpa de ziuă pe orizontul marin.

— Noaptea se albăstreşte, a observat fata.

— Şi o face perfect, a completat critic Amory.

Apoi, ca şi cum abia îi venise ideea:

— Se apropie ora micului dejun. Vrei să mănânci ceva?

— Mâncare! a izbucnit Jill într-un râs vesel. Mâncarea ne-a stricat petrecerea. Cam pe la ora două am comandat să ni se trimită în cameră un supeu zdravăn. Alec nu i-a dat bacşiş chelnerului, aşa că sunt sigură că ticălosul ne-a turnat.

Proasta dispoziţie a lui Jill parcă se împrăştia mai repede decât umbrele nopţii.

— Să-ţi zic ceva, a spus fata apăsat. Când mai vrei să înscenezi o escapadă din asta, ţine-te departe de băutură, iar când vrei să te magnetizezi, ţine-te departe de budoar.

— N-am să uit.

Amory a ciocănit repede în despărţitura de sticlă şi taxiul a tras în faţa unui restaurant deschis peste noapte.

— Alec e bun prieten cu tine? l-a întrebat Jill după ce s-au cocoţat pe scaunele înalte de la bar şi şi-au proptit coatele pe tejgheaua murdară.

— Pe vremuri era. Probabil că acum n-ar mai vrea să fie – şi nici n-ar înţelege de ce.

— A fost o nebunie curată din partea ta să-ţi asumi răspunderea. Este el cineva important? Mai important ca tine?

Amory a râs.

— Rămâne de văzut, a răspuns. Aceasta-i întrebarea.

Prăbuşirea câtorva coloane

La două zile de la întoarcerea la New York, Amory a găsit într-un ziar ceea ce căutase – circa douăsprezece rânduri, anunţându-i pe cei interesaţi că domnul Amory Blaine, care-şi „dăduse adresa” la etc., etc., fusese rugat să părăsească un hotel din Atlantic City, fiind surprins în cameră cu o doamnă ce *nu* era soţia sa.

Pe urmă a tresărit şi degetele au început să-i tremure, fiindcă exact deasupra anunţului citit a descoperit un paragraf mai lung, ale cărui cuvinte iniţiale erau:

„Domnul şi doamna Leland R. Connage anunţă logodna fiicei lor, Rosalind, cu domnul J. Dawson Ryder din Hartford, Connecticut...”

A lăsat ziarul să cadă pe podea şi s-a întins pe pat, cu o senzaţie de spaimă şi un gol în furca pieptului. O pierduse – era definitiv, iremediabil pierdută. Până acum nutrise în adâncul sufletului, fără să-şi dea seama limpede, speranţa că într-o bună zi ea va avea nevoie de el şi-l va chema, îi va plânge pe umăr, declarând că totul fusese o eroare, că inima o durea numai şi numai din pricina suferinţei pe care i-o provocase lui. De acum înainte nu-şi va mai putea permite nici măcar luxul sumbru de a tânji după ea – nu numai după această Rosalind, mai bătrână şi mai călită, dar nici măcar după vreo altă femeie învinsă, bătută de soartă, pe care imaginaţia o întrevedea ciocănindu-i la poartă pe la patruzeci de ani. Amory îşi dorise pentru el tinereţea lui Rosalind, radioasa

prospeţime a corpului şi a minţii ei, mărfuri pe care ea le vindea acum pentru veşnicie. Din punctul său de vedere, Rosalind cea tânără încetase să mai existe.

După încă o zi, a primit o scrisoare scurtă şi seacă de la domnul Barton din Chicago, care îl informa că, deoarece încă trei companii de tramvaie încăpuseră pe mâna creditorilor, nu se mai putea aştepta să-i fie remisă vreo sumă de bani. Punând capac la toate, într-o seară aiurită de sâmbătă a venit o telegramă din care a aflat că Monsignor Darcy încetase brusc din viaţă la Philadelphia, cu cinci zile înainte.

Atunci Amory a înţeles ce anume întrezărise printre perdelele camerei de hotel din Atlantic City.

Capitolul 5
Egoistul devine personaj

„Zac, cufundat adânc în greaua adormire,
Cu vechi dorinţe, până astăzi reprimate,
De-a-ntâmpina viaţa cu grăbire
Când bezna dispare de pe uşile mate;
Astfel, căutând credinţe de împărtăşit,
Chem iar la mine ziua afirmării...
Dar vechea monotonie n-a pierit:
Bulevarde de ploaie până la marginea zării...

O, de m-aş putea înălţa din nou! De-aş putea
S-arunc din mine toropeala vechiului vin,
O nouă dimineaţă de-aş vedea
Îngrămădind turnuri de basm pe cerul preaplin;
Să văd că mirajele din văzduhul nesfârşit
Sunt simboluri, nu fantasme ale visării...
Dar vechea monotonie n-a pierit:

Bulevarde de ploaie până la marginea zării...”

Amory stătea sub porticul de sticlă al cinematografului, privind cum primii stropi mari de ploaie cad şi se lăţesc, formând pete mari pe trotuar. Aerul luase culoarea gri-opalin; o lumină solitară a conturat brusc o fereastră de peste drum; pe urmă încă o sută s-au luminat şi i-au umplut, dansând, câmpul vizual. Sub picioarele sale, un oberliht verde, cu ramă de fier, a devenit galben; pe stradă, farurile taxiurilor proiectau dâre strălucitoare pe asfaltul deja negru. Nedorita ploaie de noiembrie şterpelise ultima oră a zilei, împrejmuind-o cu acel gard străvechi – noaptea.

Liniştii din cinematograful din spatele său i-a pus capăt un zgomot ciudat, ca de ruptură, urmat de răsunetul greu al mulţimii care se ridica în picioare şi de rumoarea a zeci de voci împletite. Matineul se terminase.

S-a dat la o parte ca să lase gloata să treacă, expunându-se puţin ploii. A apărut, fugind, un băieţaş care şi-a tras nasul în aerul rece şi şi-a ridicat gulerul hainei; după el, trei sau patru perechi foarte zorite; după ele, câţiva oameni răzleţiţi, ai căror ochi, de cum ieşeau, cercetau invariabil mai întâi strada udă, apoi aerul impregnat de ploaie, iar la urmă cerul deprimant; la sfârşit, o masă deasă de lume mergând agale, care l-a dezgustat cu miasma ei grea, compusă din mirosul de tutun al bărbaţilor şi fetidul iz senzual al pudrei râncezite pe feţele femeilor. După grupul compact au ieşit alţi spectatori răzleţi – cam o jumătate de duzină –, un bărbat în cârje şi, la urmă, pocniturile în serie ale scaunelor rabatabile au anunţat că plasatoarele se apucaseră de curăţenie.

Oraşul New York nu dădea impresia că se trezeşte la viaţă, ci mai degrabă că se întoarce pe partea cealaltă în pat. Treceau grăbiţi indivizi palizi, care-şi ţineau cu

degetele gulerele de la haine; un roi mare de fete-coţofene obosite, de la un magazin universal, se înghesuiau cu ţipete şi râsete stridente, câte trei fete la o umbrelă; a trecut şi o patrulă pedestră de poliţie, agenţii fiind apăraţi miraculos de ploaie de glugile lor impermeabile.

Ploaia îi insufla lui Amory un sentiment de detaşare, iar numeroasele aspecte neplăcute din viaţa metropolitană a celor nevoiaşi i se perindau prin faţă ca un fel de procesiune ameninţătoare. Iată şi trecerea încrâncenată, înfiorătoare, a metroului: reclamele de pe marginea vagoanelor repezindu-se spre tine, rânjind ca nişte pisălogi bătrâni care te înhaţă de braţ, gata să-ţi mai îndruge o anecdotă; îngrijorarea ca nu cumva cineva din vagon să se sprijine de tine; un bărbat care se hotărăşte să nu cedeze locul unei femei, urând-o din cauza asta; femeia care-l urăşte fiindcă nu-i dă locul; în cel mai rău caz, o fantasmagorică atmosferă alcătuită din răsuflări fetide, mirosuri de stofe vechi, de trupuri omeneşti şi de mâncăruri consumate de călători; în cel mai bun caz, numai miros de oameni cărora le este prea cald ori prea frig, care sunt prea obosiţi ori prea îngrijoraţi.

Şi-a imaginat încăperile în care trăiau toţi oamenii ăştia: unde modelul de pe tapetul de pe peretele coşcovit de ani îl constituiau aceleaşi flori ale soarelui repetate greoi pe fundaluri galbene sau verzi, unde erau căzi de baie din cositor şi coridoare întunecoase, precum şi spaţii indescriptibile, lipsite de verdeaţă, în dosul clădirilor, unde până şi iubirea se deghiza în seducţie: o crimă sordidă după colţ, o naştere clandestină în apartamentul de deasupra. Şi mereu aerul sufocant din interiorul clădirilor în care se face economie la încălzire iarna, iar în verile lungi, coşmarul transpiraţiei între pereţii lipicioşi şi înăbuşitori... restaurante murdare, în care oameni

neglijenţi, obosiţi, îşi iau zahăr cu linguriţele proprii, deja băgate în cafea, lăsând în bol creste întărite, maronii.

Acolo unde se găseau numai bărbaţi sau numai femei nu era chiar atât de rău. Totul părea aşa de groaznic abia când bărbaţii şi femeile erau îngrămădiţi în chip abject. Femeile emanau o anumită ruşine fiindcă bărbaţii le vedeau trudite şi sărace; bărbaţii aveau un anumit dezgust pentru femeile trudite şi sărace. Era ceva mai murdar decât orice câmp de bătălie văzut de el, mai neplăcut de privit decât orice nenorocire reală constituită din murdărie, sudoare şi pericol, o atmosferă în care naşterea şi căsătoria şi moartea erau lucruri josnice şi secrete.

Şi-a adus aminte cum o dată, călătorind cu metroul, un mesager a intrat în vagon cu o cunună mortuară imensă, iar mirosul florilor a curăţat imediat aerul şi i-a făcut pe toţi cei prezenţi să fie un moment radioşi.

„Îi detest pe săraci”, şi-a spus pe neaşteptate Amory. „Îi urăsc pentru că sunt săraci. Poate că sărăcia a fost cândva romantică, dar acum nu-i decât mizerabilă. E cel mai urât lucru din lume. În esenţă, e mai curat să fii bogat şi corupt decât sărac şi cinstit.” Parcă vedea iarăşi o scenă a cărei semnificaţie îl impresionase cândva: un tânăr bine îmbrăcat, privind afară de la fereastra unui club de pe Fifth Avenue şi spunându-i ceva tovarăşului său, cu o înfăţişare de profund dezgust. Probabil, se gândise Amory, ceea ce spusese era „Dumnezeule! Ce oribili sunt oamenii!”

Amory nu se gândise niciodată în viaţă la săraci. Şi-a spus cinic că era complet lipsit de simpatie omenească faţă de ei. La astfel de oameni O. Henry găsise romantism, patos, iubire şi moarte; Amory vedea doar bădărănie, murdărie fizică, prostie. Nu s-a învinuit de nimic: nu-şi mai reproşa de mult sentimentele pe care le socotea naturale şi sincere. Îşi accepta toate reacţiile ca făcând parte din fiinţa sa statornică şi amorală. Transformată, augmentată,

ataşată de o atitudine mai demnă, mai maiestuoasă, problema sărăciei putea să devină într-o zi chiar propria lui problemă, dar în prezent nu deştepta în el decât cel mai profund dezgust.

A parcurs distanţa până la Fifth Avenue, ferindu-se de umbrelele cu ameninţarea lor neagră şi oarbă, şi în faţă la Delmonico's a făcut semn unui autobuz să oprească. Încheindu-şi strâns haina pe corp, s-a urcat pe platformă, lăsându-se purtat, solitar, prin ploaia subţire şi persistentă, cu agerimea reînviată înţepător de umezeala rece, permanent renăscută pe obrajii săi. Undeva în minte a început să i se deruleze un dialog – mai bine zis, şi-a reluat locul central în atenţia lui. Era alcătuit nu din două voci, ci din una singură, care juca şi rolul celui ce întreba, şi pe al celui ce răspundea:

Întrebare: Ei, cum stăm?

Răspuns: Am circa douăzeci şi patru de dolari, proprietate personală.

Î.: Mai ai şi proprietatea de la Lake Geneva.

R.: Dar intenţionez s-o păstrez.

Î.: Vei putea trăi?

R.: Nu-mi imaginez că n-aş putea. În cărţi lumea câştigă bani şi am descoperit că pot face oricând ceea ce fac oamenii din cărţi. De fapt, sunt singurele lucruri la care mă pricep.

Î.: Fii mai precis.

R.: Nu ştiu ce-am să fac şi nici nu sunt prea curios să aflu. Mâine plec din New York pentru totdeauna. E un oraş neprielnic dacă nu-l domini.

Î.: Îţi doreşti o grămadă de bani?

R.: Nu. Totuşi mi-e teamă de sărăcie.

Î.: Te temi tare?

R.: Nu. E doar o teamă pasivă.

Î.: Înspre ce te îndrepţi?

R.: Nu mă-ntreba pe *mine*!

Î.: Nu-ţi pasă?

R.: Ba da. Nu vreau să mă sinucid moral.

Î.: Nu te mai interesează nimic?

R.: Nimic. Nu mai am nici urmă de virtute de pierdut. Aşa cum o cratiţă care se răceşte cedează căldură, noi cedăm, în tinereţe şi adolescenţă, caloriile virtuţii. E ceea ce se numeşte candoare.

Î.: O idee interesantă.

R.: De aceea „un om bun care a apucat-o pe cărări greşite” îi atrage pe oameni. Ei se strâng în jurul lui şi *se încălzesc la propriu* cu caloriile de virtute pe care le degajă. Sarah emite o judecată simplă şi feţele, se încreţesc de încântare: „Ce *inocentă* e, biata de ea!” Se încălzesc la virtutea ei. Dar Sarah le vede zâmbetele şi nu mai repetă observaţia. Numai că după aceea îşi simte trupul ceva mai rece.

Î.: Ţi-ai pierdut toate caloriile?

R.: Pe toate. Am început să mă încălzesc la virtutea altora.

Î.: Eşti corupt?

R.: Cred că da. Nu sunt sigur. Nu sunt deloc sigur că mai pot deosebi binele de rău.

Î.: Este acesta, în sine, un semn rău?

R.: Nu neapărat.

Î.: Care ar fi testul pentru corupţie?

R.: Să devin cu adevărat nesincer, să mă auto-denumesc „un băiat nu chiar aşa de rău”, să cred că-mi regret tinereţea pierdută când de fapt invidiez numai încântarea pricinuită de pierderea ei. A fi tânăr e ca şi cum ai avea o tavă mare cu bomboane. Sentimentalii îşi închipuie că vor să acceadă la starea pură, simplă, în care

se aflau înainte de a mânca bomboanele. Nu asta vor. Vor pur şi simplu să retrăiască bucuria de a le mai mânca o dată. Matroana nu doreşte să i se redea virginitatea; vrea să-şi repete luna de miere. Eu nu vreau să-mi retrăiesc inocenţa. Vreau să trăiesc plăcerea de a o mai pierde o dată.

Î.: La ce faci aluzie?

Dialogul acesta s-a contopit grotesc cu starea cea mai familiară a minţii lui Amory – un amestec grotesc de dorinţe, îngrijorări, impresii exterioare şi reacţii fizice.

127th Street sau 137th Street... doi seamănă cu trei... ba nu, nu prea bine. Scaunul umed... hainele absorb umezeala de pe scaun sau scaunul absoarbe uscăciunea din haine? Dacă stai pe ceva ud, faci apendicită, aşa susţinea mama lui Froggy Parker. Păi, el avusese apendicită... Voi da în judecată compania navală în care unchiul meu are un sfert din acţiuni, spusese Beatrice ... S-a dus Beatrice în rai? Probabil că nu. Şi-a reprezentat nemurirea lui Beatrice; de asemenea, aventurile amoroase ale multor bărbaţi morţi, care cu siguranţă nu se gândiseră niciodată la el... Dacă nu era apendicită, poate era gripă. Cum? 120th Street? Probabil că strada de care trecuse fusese 112th. One One Two în loc de One Two Seven. Rosalind nu ca Beatrice, Eleanor ca Beatrice, dar mai zărghită şi mai deşteaptă. Chiria pentru apartamentele din zona asta – scumpă: probabil o sută cincizeci pe lună, poate chiar două sute. Unchiu' plătise numai o sută pe lună pentru o casă întreagă, mare, la Minneapolis. Întrebare – când intrai, scările erau la stânga sau la dreapta? În orice caz, la 12 Univee erau drept înainte şi puţin la stânga, în spate. Ce râu murdar... vreau să cobor acolo şi să văd dacă e chiar murdar... râurile franceze –

toate cafenii sau negre, la fel ca fluviile din Sud. Douăzeci şi patru de dolari însemnau patru sute optzeci de gogoşi. Putea să trăiască din ele trei luni şi să doarmă în parc. Mă întreb unde o fi Jill – Jill Bayne, Fayne, Sayne… ce dracu'… doare gâtul, scaune afurisit de incomode. Nici o dorinţă de a mă culca cu Jill – ce-o fi văzut Alec la ea? Alec avea gusturi grosolane la femei. Gustul meu: cel mai bun. Isabelle, Clara, Rosalind, Eleanor – campioane naţionale. Eleanor – bună aruncătoare, probabil cu stânga. Rosalind juca pe margine, lovea minunat, Clara la prima bază, poate. Cum o fi arătând acum trupul lui Humbird? El însuşi, dacă nu era instructor pentru luptele la baionetă, ar fi fost trimis în linia întâi cu trei luni mai devreme şi poate că ar fi fost ucis. Unde-i afurisita de sonerie…?

Numerele străzilor de pe Riverside Drive erau ascunse de ceaţă şi de apa scursă de pe frunziş, aşa că nu le distingeai decât uitându-te de aproape, dar în cele din urmă Amory a zărit unul: 127th Street. A coborât din autobuz şi, fără o destinaţie precisă, a mers în jos, de-a lungul unui trotuar şerpuit, care l-a scos în faţa râului, mai precis la un lung debarcader cu mai multe şantiere, separate prin garduri, pentru ambarcaţiuni mici: şalupe, canoe, bărci cu vâsle, veliere. S-a întors spre nord, a urmat linia ţărmului, sărind peste un gard scund de sârmă, şi s-a pomenit în mijlocul unui şantier naval dezordonat de lângă doc. În jurul lui a zărit cocile multor ambarcaţiuni în diferite faze de reparaţie. Mirosea a rumeguş şi a vopsea şi se simţea miasma abia distinctă a fluviului Hudson. Un om s-a apropiat prin pâcla deasă.

— Bună, l-a salutat Amory.

— Ai permis?

— Nu. E o proprietate privată?

— Este Hudson River Sporting and Yacht Club.

— O. N-am ştiut. Mă odihneam doar.

— Păi... a început omul, şovăielnic.

— Plec dacă vrei.

Omul a produs în gâtlej câteva zgomote neutre şi şi-a văzut de drum. Amory s-a aşezat pe o barcă răsturnată şi s-a aplecat în faţă, meditativ, până când şi-a sprijinit bărbia în pumn.

— S-ar putea ca nenorocul să facă din mine un om foarte rău, a rostit el numai pentru sine.

În orele de veştejire

În timp ce continua să burniţeze, Amory şi-a îndreptat privirea pe furiş spre trecut, la cursul vieţii sale, la toate strălucirile şi ochiurile de apă murdară ale acesteia. În primul rând, continua să se teamă – nu teamă fizică de data asta – de oameni, prejudecăţi, nefericire şi monotonie. Dar în adâncul inimii sale pline de amărăciune se întreba dacă de fapt era mai rău decât omul acela sau decât celălalt. Ştia că, în ultimă instanţă, putea să ajungă la constatarea sofisticată că propria-i slăbiciune nu era decât produsul împrejurărilor şi al mediului; că adesea, când se enerva pe sine fiindcă era egoist, ceva îi şoptea liniştitor: „Nu. Geniu”. Tocmai asta era o manifestare a fricii – acea voce ce-i şoptea că nu putea fi în acelaşi timp magnific şi bun, că geniul însemna exact combinarea acelor şanţuri şi răsuciri inexplicabile din creierul său, că orice fel de disciplină l-ar reduce la mediocritate. Probabil mai mult decât orice viciu sau defect concret, Amory îşi dispreţuia personalitatea – ura conştiinţa faptului că a doua zi şi încă o mie de zile după aceea îşi va umfla pompos pieptul la orice compliment şi se va posomorî la un cuvânt mai aspru, ca un muzicant de mâna a treia sau ca un actor de prima clasă. Îl ruşina faptul că de obicei oamenii foarte simpli şi cinstiţi nu aveau încredere în el şi

că se purtase adesea cu deosebită cruzime faţă de persoanele care-şi dizolvaseră personalităţile în a sa: câteva fete şi, pe ici, pe colo, câte un bărbat – asta în anii studenţiei –, oameni asupra cărora exercitase o influenţă nefastă şi care-l urmaseră când ici, când colo, în aventuri mentale din care el singur scăpase neatins.

De obicei, în astfel de seri (căci fuseseră multe în ultimul timp) putea scăpa de istovitoarea introspecţie dacă se gândea la copii şi la posibilităţile infinite ce le stăteau în faţă. Aplecându-se şi ciulind urechile, a auzit într-adevăr cum un bebeluş s-a trezit pe nepusă masă într-o casă de peste drum şi a slobozit un scâncet subţire în liniştea nopţii. Iute ca fulgerul, a întors capul, întrebându-se cu un fior de teamă dacă nu cumva ceva din disperarea neagră căreia el însuşi îi căzuse pradă provocase instaurarea întunericului în sufletul minuscul al pruncului. S-a cutremurat. Dar dacă într-o bună zi echilibrul avea să fie răsturnat, iar el va deveni o creatură bună de speriat copiii, care se va strecura în dormitoare pe întuneric şi va stabili o neagră comuniune cu stafiile care le şoptesc secrete sumbre nebunilor din continentul acela negru de pe Lună...?

Amory a zâmbit uşor.

— Te cufunzi prea tare în tine însuţi, a auzit pe cineva şoptind.

Iar apoi:

— Ieşi în lume şi lucrează ceva.

— Nu-ţi mai bate capul...

Îşi imagină un posibil comentariu viitor despre sine:

— Da, da. Probabil că am fost egoist în tinereţe, dar am aflat repede că o prea intensă preocupare faţă de propria-mi persoană mă face morbid.

Deodată l-a cuprins o dorinţă irezistibilă de a se lăsa ademenit de diavol – nu să iasă în calea diavolului în mod violent, ca un gentleman, ci să dispară din vederea oamenilor într-un mod prudent şi senzual. A avut o viziune în care se afla în Mexic, într-o casă de cărămidă crudă, pe jumătate întins pe o canapea acoperită cu rogojini, ţinând între degetele-i lungi şi subţiri, de artist, o ţigară, în timp ce asculta cum chitarele acompaniază, pe strune melancolice, un vechi bocet castilian, iar o fată oacheşă, cu buze de carmin, îi mângâia blând părul. Aici putea trăi într-o litanie stranie, mântuit de bine şi de rău şi scăpat de dulăii raiului şi de toţi zeii (cu excepţia acelui Dumnezeu exotic mexican, care era şi el destul de îngăduitor şi dependent de parfumuri orientale), mântuit de succes, speranţă şi sărăcie, în acel lung jgheab al delăsării care duce, în ultimă instanţă, doar la lacul artificial al morţii.

Doar existau atât de multe locuri unde te puteai dezintegra plăcut: Port Said, Shanghai, părţi din Turkestan, Constantinopol, mările Sudului – ţinuturi cu muzică tristă, obsedantă, şi multe mirosuri, unde patima carnală poate fi un mod de viaţă şi o expresie a ei, unde culorile cerului noptatic şi ale amurgurilor ar da impresia că reflectă numai pasiuni: culorile buzelor şi ale macilor.

Plivind mai departe

Cândva fusese, în mod miraculos, capabil să adulmece Răul aşa cum un cal simte noaptea un pod rupt, dar bărbatul cu picioare moi din camera lui Phoebe se micşorase până la dimensiunile aureolei de deasupra lui Jill. Percepea instinctual mirosul stătut al sărăciei, dar nu mai alunga păcatele mai serioase ale mândriei şi senzualităţii.

Nu mai existau oameni înţelepţi, nu mai existau eroi. Burne Holiday se cufundase în uitare, ca şi cum nici n-ar fi trăit, iar Monsignor murise. Amory se maturizase cu încă o mie de cărţi şi o mie de minciuni. Îi ascultase nesăţios pe cei care se pretindeau atotştiutori, dar habar n-aveau de nimic. Reveriile mistice ale sfinţilor, care-l umpluseră cândva de teamă evlavioasă în ceasurile tăcute ale nopţii, îi provocau acum o uşoară repulsie. Cei de teapa lui Byron şi Brooke, care sfidaseră viaţa stând pe piscuri, se dovediseră în final a fi doar poseuri şi aventurieri, confundând, în cel mai fericit caz, o umbră de curaj cu substanţa înţelepciunii. Tabloul vivant al deziluziei sale a luat forma procesiunii – veche de când lumea – a profeţilor, atenienilor, martirilor, sfinţilor, savanţilor, Don Juan-ilor, iezuiţilor, puritanilor, Faustilor, poeţilor, pacifiştilor. Curgeau prin faţa lui ca nişte studenţei costumaţi la o reuniune colegială, în ordinea în care visele, personalităţile şi credinţele lor proiectaseră lumini colorate asupra sufletului său. Fiecare dintre ei încercase să explice gloria vieţii şi uriaşa semnificaţie a omului; fiecare se împăunase că sintetizase, în propriile sale generalităţi şubrede, tot ceea ce fusese deja spus; fiecare depinsese, la urma urmei, de un anumit decor şi de convenţia aflată la baza teatrului, anume că omul, în foamea lui de credinţă, îşi va hrăni sufletul cu merindele cele mai accesibile şi mai convenabile.

Femeile – de la care aşteptase atât de mult, a căror frumuseţe nădăjduise s-o transpună în forme de artă, ale căror instincte insondabile, splendid de incoerente şi de nearticulate, intenţionase să le perpetueze ca termeni ai existenţei –, femeile deveniseră simple consacrări ale propriilor lor posterităţi. Isabelle, Clara, Rosalind, Eleanor, toate se îndepărtaseră, exact prin frumuseţea lor, în jurul căreia roiau bărbaţii, de posibilitatea de a contribui cu

ceva, în afară de a-i îmbolnăvi inima şi a-l înzestra cu expresii de uimire cu care să umple paginile.

Pierderea încrederii lui Amory în sprijinul altora se baza pe o serie de silogisme generale. Recunoştea că generaţia sa, oricât ar fi fost de mutilată şi decimată de războiul acesta victorian, era moştenitoarea progresului. Dând la o parte diferenţele mărunte dintre concluzii care, deşi puteau provoca accidental moartea a milioane de oameni, aveau calitatea de a fi explicabile – presupunând că totuşi Bernard Shaw şi Bernhardi, Bonar Law şi Bethmann-Hollweg erau moştenitori comuni ai progresului, fie şi numai pentru că erau de acord să se opună vânătorii de vrăjitoare –, respingând antitezele şi abordându-i individual pe aceşti bărbaţi care păreau a fi liderii, a fost dezgustat de discrepanţele şi contradicţiile existente chiar în oameni.

Să-l luăm, bunăoară, pe Thornton Hancock, respectat de jumătate din lumea intelectuală ca o autoritate în problemele de viaţă, un om care verificase codul după care trăise şi crezuse în el, un educator al educatorilor, un consilier prezidenţial: Amory ştia că, în inima sa, omul acesta îşi căutase reazem la un preot al unei alte religii.

Chiar Monsignor, care era să devină cardinal, trecuse prin momente de stranie şi oribilă nesiguranţă, inexplicabile la o religie care explica până şi necredinţa în termenii credinţei proprii: dacă te îndoiai de existenţa Satanei, o făceai fiindcă Satana voia să te îndoieşti de ea. Amory îl văzuse pe Monsignor mergând în vizită acasă la filistini nesimţiţi, citind cu nesaţ romane populare şi cufundându-se adânc în rutină ca să scape de acea oroare.

Iar acest prelat ceva mai înţelept, ceva mai pur, nu fusese (Amory o ştia) mult mai în vârstă decât el.

Acum Amory era singur. Evadase dintr-un ţarc mic într-un gigantic labirint. Se afla acolo unde fusese Goethe

când începuse *Faust*; acolo unde fusese Conrad când scrisese *Trăsnaia lui Almayer*.

Amory îşi spunea că, în esenţă, există două categorii de oameni care, din cauza deziluziei sau a unei limpezimi de gândire naturale, evadează din ţarc şi caută labirintul. Există unii, ca Wells şi Platon, care posedă, aproape inconştient, un straniu conformism ascuns, neacceptând pentru ei înşişi decât ceea ce putea fi acceptat pentru toţi semenii; romantici incurabili care, în ciuda eforturilor proprii, n-ar putea intra niciodată în labirint ca nişte suflete goale puşcă. Pe de altă parte, există personalităţi gen vârf-de-lance, pionieri într-un domeniu, ca Samuel Butler, Renan, Voltaire, care înaintează mult mai lent, dar probabil mult mai departe, şi nu pe linia directă, pesimistă, a filosofiei speculative, ci stăpâniţi de dorinţa eternă de a conferi vieţii o valoare pozitivă...

Amory s-a oprit aici. Pentru întâia oară în viaţă, se îndoia serios de valabilitatea generalizărilor şi a maximelor. Erau prea simple, prea accesibile pentru mintea publicului. Şi totuşi de regulă toată gândirea ajungea la public, după treizeci de ani, într-o formă ca asta: Benson şi Chesterton îi popularizaseră pe Huysmans şi pe Newman; Shaw îi făcuse mai accesibili pe Nietzsche, Ibsen şi Schopenhauer. Omului de pe stradă îi ajungeau la ureche concluziile marilor genii prin paradoxurile spirituale şi maximele didactice ale altora.

Viaţa era o mocirlă afurisită... un meci de fotbal în care toată lumea se afla în ofsaid, iar arbitrul fusese alungat, fiecare pretinzând că arbitrul ar fi fost de partea sa...

Progresul era un labirint... în care oamenii plonjau orbeşte, ca apoi să fugă înnebuniţi înapoi, strigând că l-au găsit... că au găsit regele invizibil, elanul vital, principiul

evoluţiei... scriind apoi o carte, declanşând un război, întemeind o şcoală...

Amory, chiar dacă n-ar fi fost un egoist, ar fi început orice investigaţie cu el însuşi. El era cel mai bun exemplu care-i stătea la dispoziţie, aşa cum stătea în ploaie: o creatură umană de un anumit sex, cu o anumită mândrie şi silită de întâmplare şi de temperament să eşueze în căutarea alinării la copii şi femei, ţinută în viaţă ca să ajute la construirea conştiinţei rasei sale.

A ajuns la intrarea în labirint în plină ură de sine, singurătate şi deziluzie.

O nouă auroră şi-a aruncat hlamida peste fluviu. Un taxi întârziat înainta cu viteză pe stradă, cu farurile strălucind ca nişte ochi aprinşi într-o faţă înălbită de pe urma unui chiolhan nocturn. Departe, în aval, se auzi un şuierat melancolic de sirenă.

Monsignor

Amory nu putea scăpa de gândul că lui Monsignor i-ar fi plăcut grozav propriile sale funeralii. Au fost magnific de catolice şi de liturgice. Episcopul O'Neill a psalmodiat liturghia solemnă şi la sfârşit cardinalul i-a acordat absolvirea de păcate. Thornton Hancock, doamna Lawrence, ambasadorii Marii Britanii şi Italiei, nunţiul papal şi o mulţime de preoţi şi prieteni au ţinut să fie prezenţi. Totuşi inexorabilele foarfece retezaseră toate firele ţinute strâns în pumn de Monsignor. Văzându-l întins în sicriu, cu mâinile împreunate pe odăjdiile purpurii, Amory a fost cuprins de o durere lugubră. Chipul nu i se schimbase şi, ca şi cum n-ar fi înţeles că moare, pe el nu se citea nici un fel de emoţie sau frică. Era bunul şi vechiul prieten al lui Amory – al lui şi al altora, căci biserica era înţesată de

oameni cu chipuri răvăşite şi cu privirile fixe, cei mai exaltaţi dintre ei părând a fi şi cei mai afectaţi.

Cardinalul, asemenea unui arhanghel în hainele sale preoţeşti şi cu mitră, i-a stropit cu apă sfinţită; orga a răsunat; corul a intonat *Requiem aeternam*.

Toţi cei prezenţi erau îndureraţi, pentru că depinseseră într-o oarecare măsură de Monsignor. Durerea lor era mai mult decât un sentiment faţă de „frângerea vocii lui sau oprirea din mers”, cum se exprimase Wells. Aceşti oameni se rezemaseră pe credinţa lui Monsignor, pe priceperea lui de a găsi motive de bucurie, de a face din religie ceva alcătuit din lumini şi umbre, de a face din lumini şi umbre reprezentări ale lui Dumnezeu. Lumea se simţea în siguranţă în preajma sa.

Din tentativa de sacrificiu a lui Amory nu se născuse decât înţelegerea deplină a dezamăgirii sale, dar din înmormântarea lui Monsignor se născuse elful romantic ce avea să-l însoţească în labirint. Găsise un lucru pe care-l dorea, pe care îl dorise tot timpul şi-l va dori mereu: nu să fie admirat, cum se temuse, nici să fie iubit, cum se convinsese singur, ci să fie folositor oamenilor, să fie indispensabil. Şi-a amintit de sentimentul de siguranţă pe care i-l inspira Burne.

Viaţa s-a deschis larg, într-o uimitoare explozie strălucitoare, şi Amory a respins brusc şi pentru totdeauna o zicătoare veche ce i se învârtise jucăuş în minte: „Puţine lucruri contează şi nimic nu contează prea mult”.

Dimpotrivă, Amory era stăpânit de o dorinţă imensă de a oferi oamenilor un sentiment de siguranţă.

Domnul cel voinic cu ochelari de automobilist

În ziua în care Amory a pornit pe jos spre Princeton, cerul era o boltă incoloră, rece, înaltă şi lipsită de

ameninţarea ploii. O zi gri, cea mai puţin corporală dintre vremi; o zi a viselor, a speranţelor de viitor şi a viziunilor clare. Era o zi uşor de asociat cu acele adevăruri şi purităţi abstracte care se dizolvă în lumina solară sau se pierd într-un râs batjocoritor sub razele lunii. Copacii şi norii erau sculptaţi cu o clasică severitate. Zgomotele campestre se armonizaseră, formând o melodie monotonă, metalică, asemenea sunetului de goarnă care-ţi tăia răsuflarea, asemenea frumuseţii unei urne greceşti.

Vremea îi insuflase lui Amory o dispoziţie atât de contemplativă, încât le-a dat mult de furcă unor automobilişti, obligaţi să încetinească dacă nu voiau să-l calce. Era atât de absorbit de gânduri, încât nici nu l-a surprins straniul fapt – manifestat cu cordialitate la vreo şaptezeci şi cinci de kilometri de Manhattan – că un automobil a încetinit lângă el şi o voce l-a strigat. Ridicând privirea, a văzut un magnific Locomobile, în care tronau doi bărbaţi între două vârste, unul mic de statură şi nervos, părând o excrescenţă artificială a celuilalt, iar al doilea mare şi impozant, cu ochelari de automobilist.

— Nu vrei să te luăm cu maşina? a întrebat excrescenţa artificială, trăgând cu coada ochiului la tipul impozant, ca şi cum ar fi fost obişnuit să-i ceară aprobarea tăcută.

— Cum să nu! Vă mulţumesc.

Şoferul a deschis portiera şi, urcându-se, Amory s-a aşezat la mijloc, pe bancheta din spate. Şi-a examinat curios tovarăşii de drum. Principala caracteristică a tipului spătos părea a fi o nemărginită siguranţă de sine, contrabalansată de o uriaşă plictiseală faţă de tot ce-l înconjura. Partea feţei iţită de sub ochelari dădea impresia că e ceea ce se numeşte „puternică”. Nişte colaci de grăsime, nu neapărat caraghioşi, i se stratificaseră sub bărbie. Undeva deasupra lor era o gură mare, cu buze

subţiri, şi o imitaţie necizelată de nas roman. Mai jos, umerii îi cădeau fără reţineri pe pieptul şi trunchiul puternic. Era îmbrăcat cu gust şi neostentativ. Amory a observat că avea tendinţa de a privi drept în ceafa şoferului, ca şi cum ar fi chibzuit constant, dar fără speranţă, la vreo problemă hirsută şi incomprehensibilă.

Bărbatul mai puţin corpolent nu se remarca decât prin completa contopire cu personalitatea companionului său. Făcea parte din categoria de mică importanţă a secretarilor care, la patruzeci de ani, îşi gravează pe cărţile de vizită precizarea „asistent al preşedintelui", consacrându-şi restul vieţii, fără urmă de regret, unor manierisme împrumutate de la alţii.

— Mergi departe? s-a interesat cel firav, pe un ton plăcut dezinteresat.

— O bucată bună.

— Umbli pe jos ca să faci mişcare?

— Nu, a răspuns Amory succint. Merg pe jos pentru că n-am bani de maşină.

— Oh!

Pe urmă insul cel firav a continuat:

— Cauţi ceva de lucru? Pentru că de lucru există berechet, a precizat el, destul de iritat. Şi toată lumea vorbeşte că n-ar fi slujbe. În special Vestul duce lipsă de mână de lucru.

A arătat Vestul cu un gest larg, lateral. Amory a aprobat politicos din cap.

— Ai o meserie?

Nu, Amory nu avea nici o meserie.

— Funcţionar, eh?

Nu, Amory nu era funcţionar.

— Oricare-ar fi domeniul dumitale, a zis omuleţul, dând impresia că aprobă cu înţelepciune ceva spus de

Amory, acum e momentul potrivit pentru oportunităţi de afaceri.

I-a aruncat din nou o privire tipului voinic, aşa cum un avocat ce interoghează un martor se uită involuntar spre juriu.

Amory şi-a zis că ar fi cazul să spună şi el ceva, dar, oricât s-a chinuit, n-a găsit altceva decât:

— Fireşte că mi-aş dori să am o groază de bani...

Individul mai firav a râs forţat şi fără poftă.

— Toată lumea vrea bani în zilele noastre, dar nimeni nu vrea să muncească pentru ei.

— O tendinţă foarte naturală şi sănătoasă. Aproape toţi oamenii normali doresc să se îmbogăţească fără a mişca un deget – cu excepţia afaceriştilor din piesele cu probleme, care vor să „răzbească prin propriile forţe”. Dumneavoastră nu v-ar prinde bine nişte bani câştigaţi fără trudă?

— Bineînţeles că nu! a exclamat indignat secretarul.

— Dar, a continuat Amory, neluându-l în seamă, cum în momentul de faţă sunt sărac lipit, contemplu socialismul ca pe o posibilă izbăvire.

Amândoi bărbaţii i-au adresat o privire uimită.

— Ăştia care aruncă bombe...

Omul cel micuţ şi-a curmat brusc vorbirea, căci din pieptul celui solid au bubuit cuvinte aspre:

— Dac-aş crede că eşti un aruncător de bombe, te-aş duce direct la închisoarea din Newark. Iată părerea mea despre socialişti.

Amory a râs.

— Ce eşti dumneata? a continuat uriaşul. Unul dintre bolşevicii ăia de salon? Un idealist? Recunosc că nu văd nici o diferenţă. Idealiştii sunt nişte pierde-vară care scriu pamflete ca să-i aţâţe pe imigranţi.

— Bun, a zis Amory. Dacă a fi idealist e un lucru sigur şi profitabil financiar, s-ar putea să încerc.

— Dar ce necazuri ai? Ţi-ai piedut slujba?

— Nu tocmai, dar... Bine, să zicem că-i aşa.

— Ce fel de slujbă?

— Compuneam reclame pentru o agenţie de publicitate.

— În publicitate sunt bani căcălău.

Amory a zâmbit discret.

— Da, recunosc, până la urmă bani sunt destui. Talentul nu mai moare de foame. Până şi arta are de mâncare în zilele noastre. Artiştii vă machetează copertele revistelor, vă scriu reclamele, compun *ragtime* pentru teatre. Prin marea putere comercială a tiparului, aţi găsit o ocupaţie inofensivă şi politicoasă pentru orice geniu care altminteri şi-ar fi cioplit o nişă numai a lui. Dar feriţi-vă de artiştii care sunt şi intelectuali. De artistul care nu-şi găseşte locul în societate – un Rousseau, un Tolstoi, un Samuel Butler, un Amory Blaine...

— Ăsta cine-i? a întrebat bănuitor omul cel scund.

— Păi... a răspuns Amory, e... e un personaj intelectual nu prea cunoscut – deocamdată.

Bărbatul scund şi-a slobozit din nou râsul forţat, dar a încetat brusc când privirea sfredelitoare a lui Amory s-a îndreptat către el.

— De ce râdeţi?

— De *intelectualii* ăştia...

— Înţelegeţi semnificaţia cuvântului?

— Păi, *de obicei* înseamnă...

— *Întotdeauna* înseamnă inteligent şi bine educat, l-a întrerupt Amory. Înseamnă a poseda o cunoaştere activă a experienţei rasei.

Amory se decisese să fie foarte obraznic. S-a întors spre omul cel voinic.

— Acest tânăr domn – a arătat cu degetul mare spre secretar, rostind „tânăr domn” ca şi cum ar fi spus „băiat de serviciu”, fără să se refere cu adevărat la tinereţe – are des întâlnita concepţie ceţoasă despre semnificaţia celor mai populare cuvinte.

— Obiectezi faţă de faptul că tiparul e controlat de capital? l-a întrebat omul cel masiv, fixându-l prin ochelarii de automobilist.

— Da, şi obiectez împotriva faptului că eu trebuie să muncesc intelectual pentru capitalişti. Mie mi se pare că la rădăcina tuturor afacerilor pe care le văd în jur stă exploatarea şi proasta remunerare a unei mase de oameni care se lasă împilată.

— Hai, hai, a replicat tipul solid, nu poţi să nu recunoşti că omul muncii este bine plătit – cu zile de lucru de cinci sau şase ore... E ridicol. Nu poţi convinge un sindicalist să facă o zi de muncă onestă.

— Singuri v-aţi băgat gâtul în laţ, a insistat Amory. Cei ca voi nu fac nici o concesie până nu sunt obligaţi.

— Care „noi”?

— Clasa voastră, din care până nu demult am făcut parte şi eu: cei care, prin naştere, hărnicie, inteligenţă sau înşelăciune, au devenit deţinători de capital.

— Crezi cumva că dacă drumarul ăla de colo ar avea banii, ar renunţa la ei mai uşor decât mine?

— Nu, dar ce legătură are?

Bărbatul mai în vârstă s-a gândit puţin.

— Ai dreptate, n-are nici o legătură. Dar sună ca şi cum ar avea.

— De fapt, a continuat Amory, el ar fi şi mai rău. Clasele inferioare sunt mai limitate, mai puţin plăcute, iar la nivel personal mai egoiste şi, în mod sigur, mai proaste. Dar asta n-are nici o legătură cu problema noastră.

— Dar care este, mai exact, problema?

Aici Amory a trebuit să tacă un timp, ca să se gândească mai precis care era problema.

Amory inventează o expresie

— Când viaţa îl prinde în vârtejul ei pe un om inteligent şi decent educat, a început Amory agale, adică atunci când se însoară, în nouă cazuri din zece adoptă o atitudine conservatoare faţă de condiţiile sociale existente. Este posibil să fie generos, bun la inimă, chiar principial în felul său, dar misiunea lui de bază este să câştige pâinea familiei şi să se menţină la suprafaţă. Nevasta îl împinge înainte, de la zece mii pe an la douăzeci de mii pe an şi tot aşa, învârtind o roată de măcinat într-o încăpere fără ferestre. S-a terminat cu el! Viaţa l-a înhăţat! Nu mai e bun de nimic! E un om spiritualiceşte însurat.

Făcând o pauză, Amory s-a gândit că de fapt ceea ce spusese nu suna rău.

— Unii bărbaţi, a continuat el, scapă din menghina asta. Poate că soţiile lor nu au ambiţii sociale; poate că au dat, într-o „carte periculoasă”, peste o frază sau două care le-au plăcut; poate că au vrut să frâneze roata de măcinat şi au fost proiectaţi afară, aşa ca mine. Oricum, printre ei se numără congresmenii incoruptibili, preşedinţii care nu sunt şi politicieni, scriitorii, oratorii, oamenii de ştiinţă, oamenii politici care nu s-au transformat în saci de bani, acumulând averi pentru un pumn de femei şi copii.

— De aici se recrutează radicalul înnăscut?

— Da, a răspuns Amory. El poate varia de la criticul deziluzionat, ca bătrânul Thornton Hancock, până la Troţki. Acuma, bărbatul ăsta spiritualiceşte neînsurat nu deţine putere directă, fiindcă, din păcate, omul spiritualiceşte însurat, ca produs colateral al goanei după bani,

depozitează acasă marele ziar, revista populară, săptămânalul influent, în aşa fel încât doamna Ziar, doamna Revistă, domnul Săptămânal să-şi poată cumpăra o limuzină mai frumoasă decât petroliştii de peste drum sau angrosiştii de ciment de „după colţ”.

— De ce n-ar face-o?

— Fiindcă asta-l transformă pe bogătaş în păstrătorul conştiinţei intelectuale a lumii şi, desigur, cum e şi normal, un individ care are bani datorită unui set de instituţii sociale nu poate primejdui fericirea familiei sale lăsând să apară în ziarul lui o pledoarie pentru un set de valori diferit.

— Şi totuşi astfel de pledoarii apar, a observat omul cel masiv.

— Unde? În publicaţii discreditate. În săptămânalele de scandal, tipărite pe hârtie ieftină.

— Bine. Continuă.

— Deci, prima mea supoziţie este că, datorită unui amestec de împrejurări, dintre care familia este cea mai importantă, există două feluri de creiere. Unul ia natura umană aşa cum este. Se foloseşte de timiditatea, slăbiciunea şi forţa ei pentru a-şi atinge propriile scopuri. Opus acestuia este omul care, fiind spiritualiceşte neînsurat, caută întruna sisteme noi care să controleze sau să contracareze natura umană. E o problemă mai grea. Nu viaţa e complicată, ci lupta pentru a ghida şi controla viaţa. Aceasta este lupta în care se angajează el. El este un agent al progresului, pe când omul spiritualiceşte însurat nu este.

Bărbatul cel voinic a scos trei trabuce mari şi le-a întins în palma lui uriaşă, deschisă. Omuleţul a luat unul, dar Amory a scuturat din cap, scotocind în buzunar după o ţigară.

— Zi-i mai departe, l-a îndemnat bărbatul cel voinic. De mult doream să ascult pe unul ca tine.

Mărind viteza

— Viaţa modernă, a reluat Amory, nu se mai modifică o dată la un secol, ci de la an la an, de zece ori mai repede decât oricând în istorie: populaţia se dublează, civilizaţiile se unesc tot mai strâns cu alte civilizaţii, apar interdependenţa economică şi problemele rasiale – iar noi, leneşi, ne lăsăm purtaţi de curent. Ideea mea este că trebuie să mărim considerabil viteza.

Rostise ultimele cuvinte ceva mai înfocat şi, involuntar, şoferul a apăsat pe acceleraţie. Amory şi bărbatul cel voinic au râs. După o vreme, a râs şi bărbatul mai sfrijit.

— Toţi copiii, a continuat Amory, trebuie să pornească în viaţă cu şanse egale. Dacă tatăl unuia îl înzestrează cu un fizic bun şi mama cu puţin bun-simţ de la începutul formării sale, atunci acestea îi sunt avantajele. Dacă tatăl nu-i lasă moştenire un fizic bun şi mama s-a consumat alergând după bărbaţi în anii în care ar fi trebuit să se pregătească să-şi educe odraslele, cu atât mai rău pentru copil. Însă el nu trebuie să fie proptit artificial cu bani, trimis la şcolile alea particulare oribile, tras târâş-grăpiş prin colegiu... La start toţi trebuie să fie egali.

— Foarte bine, a zis omul cel mare, iar ochelarii lui negri n-au sugerat nici aprobare, nici dezaprobare.

— În al doilea rând, aş introduce experimental patronajul guvernului asupra tuturor industriilor.

— Dar asta s-a dovedit a fi un fiasco.

— Nu – doar o experienţă nereuşită. Dacă guvernul ar fi proprietarul, cele mai bune creiere analitice din guvern ar lucra pentru un interes care nu-i al lor. Am avea nişte

Mackay în loc de nişte Burlesoni; am avea Morgani în Ministerul de Finanţe; am avea de-alde Hill la conducerea comerţului interstatal. Şi i-am mai avea şi pe cei mai buni jurişti din Senat.

— Dar nu ar da tot ce pot din ei pentru nimic. McAdoo...

— Nu, l-a oprit Amory, clătinând din cap. Banii nu sunt unicul stimulent care-l face pe om să dea tot ce are mai bun în el, nici măcar în America.

— Acum câteva minute susţineai că sunt.

— Poate că în momentul ăsta sunt. Dar dacă ar deveni ilegal să posezi mai mult decât o anumită sumă, cei mai buni s-ar înghesui să primească cealaltă răsplată de care este atrasă omenirea – onoarea.

Omul cel solid scoase un sunet care semăna a *huo*.

— E treaba cea mai idioată pe care-ai spus-o până acum.

— Ba nu, nu e idioată. E absolut plauzibilă. Dacă aţi fi urmat un colegiu, v-ar fi izbit faptul că unii băieţi de acolo muncesc de două ori mai mult pentru o sută de onoruri lipsite de importanţă decât muncesc studenţii care trebuie să-şi plătească şcolarizarea.

— Puştime... joacă de copii, a pufnit secretarul.

— Nici vorbă – decât dacă suntem cu toţii copii. Aţi văzut vreodată un adult care încearcă să intre într-o societate secretă sau o familie în ascensiune care se străduieşte să fie primită într-un club? Sar în sus numai la auzul cuvântului. Ideea că pentru a-l face pe om să muncească trebuie să-i fluturi aur prin faţa ochilor este o prejudecată, nu o axiomă. Am procedat atâta timp în felul acesta, încât am uitat că există şi alte căi. Am construit o lume acolo unde a fost necesar. Permiteţi-mi să vă anunţ – Amory a devenit solemn – că dacă zece oameni ar fi asiguraţi şi împotriva bogăţiei, şi împotriva sărăciei, şi li s-

ar oferi câte o panglică verde pentru cinci ore de muncă pe zi şi una albastră pentru zece ore de muncă pe zi, nouă din cei zece ar încerca să obţină panglica albastră. Tot ce vrea instinctul competitiv este o decoraţie. Dacă decoraţia constă în dimensiunile casei omului, pentru asta va asuda. Dar şi dacă nu-i decât o panglică albastră, sunt absolut sigur că va munci pe brânci. Aşa s-a întâmplat şi în alte epoci.

— Nu pot fi de acord cu dumneata.

— Ştiu, a zis Amory, mişcându-şi capul cu tristeţe în sus şi în jos. Dar nu mai are nici o importanţă. Cât de curând, cred, oamenii vor veni să-şi ia singuri ceea ce doresc.

Dinspre omul cel plăpând s-a auzit un şuierat furios:

— *Mitraliere!*

— A, dar dumneavoastră i-aţi învăţat cum să le mânuiască.

Bărbatul cel masiv a clătinat din cap:

— În ţara asta sunt destui proprietari care nu vor permite aşa ceva.

Amory ar fi dorit să cunoască repartizarea statistică a deţinătorilor de proprietate şi a celor care nu aveau nimic, dar s-a hotărât să schimbe subiectul.

Însă omul cel voinic fusese stârnit.

— Când vorbeşti de „să-şi ia singuri ceea ce doresc”, păşeşti pe un teren minat.

— Dar cum pot obţine ceea ce doresc fără să-şi ia singuri? De ani de zile oamenii sunt ţinuţi în şah cu promisiuni. Poate că socialismul nu înseamnă neapărat progres, dar ameninţarea drapelului roşu este, neîndoielnic, forţa inspiratoare a tuturor reformelor. Ca să ţi se acorde atenţie, trebuie să întreprinzi ceva senzaţional.

— Presupun că Rusia este exemplul dumitale de violenţă benefică?

— Posibil, a fost de acord Amory. Desigur, şi-a ieşit din matcă, întocmai cum s-a întâmplat cu Revoluţia Franceză, dar n-am nici o îndoială că este un experiment cu adevărat măreţ, care trebuia făcut.

— Aşadar, nu crezi în moderaţie?

— De moderaţi nu ascultă nimeni şi, oricum, e prea târziu. Adevărul este că poporul a realizat unul dintre lucrurile acelea surprinzătoare şi uimitoare pe care le realizează cam o dată la o sută de ani. S-a grupat în jurul unei idei.

— Care idee?

— Că, oricât de diferite ar fi creierele şi capacităţile indivizilor, stomacurile lor sunt în esenţă aceleaşi.

Pirpiriul o încasează

— Dacă ai lua toţi banii din lume, a zis pirpiriul cu o voce foarte profundă, şi i-ai împărţi în mod egal...

— O, ţine-ţi gura! a strigat Amory tăios şi, neţinând seama de privirea furioasă a micuţului, şi-a continuat demonstraţia verbală: Stomacul omului...

Însă bărbatul cel solid l-a întrerupt nerăbdător:

— Îţi dau voie să vorbeşti, ştii, dar te rog să nu te referi la stomac. Mi-am simţit stomacul toată ziua. Oricum, nu subscriu nici la jumătate din ce spui. La temelia pledoariei dumitale stă ideea proprietăţii de stat, care e invariabil un focar de corupţie. Oamenii nu muncesc pentru panglici albastre. Toate astea-s idioţenii.

Când a terminat el, a vorbit mărunţelul, dând aprig din cap, ca şi cum de data asta era hotărât să-şi facă auzită părerea.

— Anumite lucruri ţin de firea omenească, a afirmat el, luându-şi o figură de bufniţă. Au existat şi vor exista întotdeauna, fiindcă n-ai cum să le schimbi.

Amory, luat prin surprindere, şi-a plimbat privirea de la bărbatul cel masiv la bărbatul cel pirpiriu.

— Ascultaţi-l ce spune! *Asta* mă descurajează când vine vorba de progres. *Ascultaţi-l* ce spune! Pot să numesc imediat peste o sută de fenomene naturale modificate de voinţa omului, o sută de instincte omeneşti care au fost şterse definitiv sau sunt reprimate azi de civilizaţie. Ceea ce-a rostit omul ăsta este, de mii de ani, ultimul argument al asociaţiei mondiale a căpăţânilor de oaie. Neagă contribuţiile tuturor oamenilor de ştiinţă, ale oamenilor de stat, moraliştilor, inventatorilor, doctorilor şi filosofilor care şi-au pus vreodată vieţile în slujba omenirii. E o contestare neobrăzată a tot ceea ce are valoros natura umană. Oricărei persoane trecute de douăzeci şi cinci de ani care face cu sânge rece o asemenea afirmaţie ar trebui să i se suspende dreptul la vot.

Omuleţul s-a lăsat pe speteaza banchetei, cu faţa împurpurată de mânie. Amory a vorbit mai departe, adresându-se bărbatului solid:

— Aceşti sfertodocţi cu mintea ruginită, ca a prietenului dumneavoastră, care *cred* că gândesc şi au răspunsuri la toate întrebările, aceşti indivizi se află în centrul tuturor harababurilor. La un moment dat vorbesc despre „brutalitatea şi neomenia prusacilor”, iar în clipa următoare afirmă că „ar trebui să exterminăm toată naţia nemţească”. Totdeauna cred că „lucrurile stau rău acum”, dar „n-au nici pic de încredere în idealiştii ăştia”. Azi îl numesc pe Wilson „doar un visător fără simţ practic”, iar peste un an se aliază împotriva lui pentru că şi-a transformat visele în realitate. Nu posedă idei clare şi logice despre absolut nici un subiect, cu excepţia unei

opoziţii îndărătnice, încăpăţânate, faţă de orice schimbare. Nu consideră că oamenii needucaţi ar trebui să fie bine plătiţi, dar nu se gândesc la faptul că dacă nu-i salarizează pe needucaţi, copiii acestora vor rămâne şi ei needucaţi şi lucrurile se vor repeta mereu, ca într-un cerc vicios. Asta... asta este magnifica burghezie!

Cu un rânjet larg pe faţă, bărbatul cel voinic s-a aplecat spre bărbatul cel slab şi i-a zâmbit:

— O cam încasezi, Garvin. Cum te simţi?

Pirpiriul a făcut o încercare să zâmbească şi să se comporte ca şi cum toată situaţia era prea ridicolă pentru a fi luată în serios. Dar Amory nu isprăvise:

— Teoria că oamenii sunt capabili să se autoguverneze se bazează pe omul ăsta. Dacă poate fi educat să gândească limpede, concis şi logic, dacă poate fi dezbărat de obişnuinţa de a se refugia în platitudini, prejudecăţi şi sentimentalisme, atunci eu sunt un socialist militant. Dacă nu poate, nu cred că mai contează ce se întâmplă cu omul şi cu sistemele create de el acum sau altădată.

— Sunt şi curios, şi amuzat, a declarat bărbatul cel masiv. Eşti încă foarte tânăr.

— Ceea ce nu poate să însemne decât că n-am fost corupt încă şi nici n-am fost transformat de experienţă într-o fiinţă timidă. Posed cea mai valoroasă experienţă, experienţa rasei, căci, în pofida faptului că am trecut prin colegiu, am reuşit să-mi asigur o educaţie corectă.

— Ce elocvent te exprimi!

— Nu îndrug aiureli! a strigat înfierbântat Amory. Pledez pentru socialism pentru prima oară în viaţă. Este unicul remediu universal cunoscut mie. Sunt agitat. Toată generaţia mea e agitată. M-am săturat de sistemul social în care cel putred de bogat o obţine pe fata cea mai ispititoare dacă şi-o doreşte, în care artistul lipsit de

mijloace trebuie să-şi vândă talentul fabricantului de nasturi. Chiar dacă n-aş avea nici un pic de talent, tot nu m-aş mulţumi să muncesc zece ani, condamnat fie la celibat, fie la o îngăduinţă tacită, ca să produc bani de un automobil pentru fiul cine ştie cui...

— Dar dacă nu eşti sigur...

— Nu contează! a exclamat Amory. Poziţie mai rea decât a mea nu există. O revoluţie socială m-ar catapulta la vârf. Bineînţeles că sunt egoist. Am impresia că am fost un peşte pe uscat în prea multe sisteme depăşite. Probabil că am fost unul dintre cele două duzini de colegi de studenţie care au primit o educaţie decentă şi, cu toate acestea, ei l-au lăsat pe orice cap pătrat bine dresat să joace fotbal, în timp ce *eu* eram ineligibil, fiindcă un bătrân tâmpit s-a gândit că trebuie să profităm *cu toţii* de trunchiurile de con. Armata am urât-o. Am urât şi afacerile. Iubesc schimbarea şi mi-am ucis conştiinţa...

— Aşa că vei continua să zbieri că trebuie să mărim viteza...

— Cel puţin acest lucru este adevărat, a insistat Amory. Reforma nu va ajunge din urmă nevoile societăţii decât dacă e biciuită. O politică de *laissez faire* e ca şi cum ai răzgâia un copil, sperând că tot va ieşi ceva din el până la urmă. Va ieşi ceva – dacă va fi obligat.

— Doar nu crezi în toată pălăvrăgeala socialistă pe care o debitezi.

— Nu ştiu. Până n-am discutat cu voi, nu m-am gândit prea serios. Nu eram sigur nici de jumătate din ce spuneam.

— Mă laşi perplex, a zis bărbatul cel solid, dar toţi sunteţi la fel. Se spune că Bernard Shaw, în ciuda doctrinelor sale, este cel mai pretenţios dramaturg când vine vorba de drepturile de autor. Până la ultimul bănuţ.

— Bine, a zis Amory. Eu n-am făcut decât să afirm că sunt produsul unei minţi nestatornice dintr-o generaţie agitată şi că am toate motivele să-mi pun pana şi personalitatea în slujba radicalilor. Chiar dacă în adâncul inimii mele cred că suntem cu toţii nişte atomi orbi într-o lume la fel de limitată ca arcul de cerc al limbii de ceasornic, eu şi cei ca mine luptăm împotriva tradiţiei. Cel puţin încercăm să înlocuim iluziile vechi cu altele noi. În diferite momente, am crezut că judec corect viaţa, dar credinţa este ceva dificil. Ştiu însă un lucru: dacă viaţa nu este căutarea potirului sacru, poate fi în schimb un joc grozav de amuzant.

Timp de un minut n-a mai vorbit nimeni, după care bărbatul cel solid s-a interesat:

— La ce universitate ai fost?

— Princeton.

Brusc, bărbatul cel voinic a devenit interesat. Expresia ochelarilor săi uriaşi s-a modificat uşor.

— Mi-am trimis fiul la Princeton.

— Chiar?

— Poate că l-ai cunoscut. Se numea Jesse Ferrenby. A fost ucis anul trecut în Franţa.

— L-am cunoscut foarte bine. De fapt, am fost prieteni buni.

— Era... un băiat fain. Ne înţelegeam grozav.

Amory şi-a dat acum seama ce mult semăna tatăl cu fiul mort şi şi-a spus că avusese tot timpul senzaţia că trăsăturile bărbatului solid îi sunt familiare. Jesse Ferrenby, băiatul care purtase la colegiu coroana la care aspirase el. Toate se întâmplaseră atât de demult... Ce băieţaşi cu caş la gură fuseseră, cum mai munciseră pentru panglici albastre...

Maşina a încetinit la intrarea unei proprietăţi întinse, împrejmuită de un gard viu uriaş şi un gard înalt din fier forjat.

— Nu vrei să intri şi să luăm masa împreună?

Amory a refuzat cu un semn din cap.

— Vă mulţumesc, domnule Ferrenby, dar trebuie să-mi continuu călătoria.

Bărbatul cel masiv i-a întins mâna. Amory a înţeles că faptul că-l cunoscuse pe Jesse cântărea mult mai mult decât orice iritare provocată de opiniile sale. Ce stafii erau oamenii cu care aveai de-a face! Până şi omuleţul cel firav a insistat să-i strângă mâna.

— La revedere! i-a strigat domnul Ferrenby în timp ce maşina lua colţul şi începea să urce pe alee. Noroc bun dumitale şi ghinion pentru teoriile dumitale!

— La fel şi dumneavoastră, domnule! a răspuns Amory, zâmbind şi făcând semne cu mâna.

„Afară din foc, afară din odăiţă”

Când mai avea opt ore de mers până la Princeton, Amory s-a aşezat pe marginea şoselei din Jersey şi a contemplat ţinutul îngheţat. Pentru el natura, un fenomen destul de grosolan, alcătuit mai ales din flori care, la o inspecţie mai atentă, erau roase de fluturi şi din furnici ce călătoreau neobosite pe firele de iarbă, era, ca întotdeauna, o dezamăgire. Natura reprezentată de ceruri, ape şi orizonturi îndepărtate era ceva mai plăcută. Îngheţul şi promisiunea iernii îl înfiorau, făcându-l să se gândească la marea bătălie dintre St. Regis’ şi Groton de acum o veşnicie, de acum şapte ani, şi la o zi de toamnă petrecută în Franţa, cu douăsprezece luni în urmă, când stătuse trântit în iarba înaltă, înconjurat de tot plutonul din care făcea parte, toţi cu burţile lipite de sol, iar el

aşteptase să-l bată pe umăr pe servantul mitralierei Lewis. Contempla cele două imagini cu ceva ce semăna a exaltare primitivă – erau două jocuri la care luase parte, diferite prin gradul de înverşunare, dar legate într-un fel care le distingea de episodul Rosalind sau de labirinticele poveşti care formau, la urma urmei, substanţa vieţii sale.

„Sunt un egoist”, s-a gândit el.

„Aceasta nu-i o calitate care să se schimbe când «văd suferinţa omenească» sau «îmi pierd părinţii» sau «îi ajut pe alţii».”

„Egoismul acesta nu este o parte oarecare din mine. Este partea mea cea mai vie.”

„Pot aduce demnitate şi echilibru în viaţa mea mai degrabă transgresând acest egoism decât evitându-l.”

„Nu există nici o virtute a altruismului la care să nu pot apela. Sunt capabil de sacrificii, de generozitate, pot dărui lucruri unui prieten, pot îndura multe pentru un prieten, îmi pot da viaţa pentru un prieten – totul fiindcă asemenea lucruri s-ar putea să fie cea mai bună expresie a personalităţii mele. Cu toate acestea, nu posed nici măcar o picătură din laptele bunătăţii omeneşti.”

Problema răului se solidificase pentru Amory în problema sexului. Începea să identifice răul cu puternica adoraţie falică din Brooke şi din scrierile timpurii ale lui Wells. Inseparabil legată de rău era frumuseţea – frumuseţea, încă un tumult în creştere constantă: catifelată în vocea lui Eleanor, într-un vechi cântec auzit noaptea, răsunând delirant prin viaţă, ca zgomotul suprapus al mai multor cascade, pe jumătate ritm, pe jumătate genune. Amory ştia că ori de câte ori întinsese mâna spre ea, plin de dor, frumuseţea îi rânjise cu chipul grotesc al maleficului. Frumuseţea marii arte, frumuseţea tuturor bucuriilor şi, mai presus de orice, frumuseţea femeilor.

De fapt, avusese prea puţine contacte cu libertinajul şi cu permisivitatea. Lucrurile slabe erau deseori frumoase, dar lucrurile slabe nu erau niciodată bune. Iar în această nouă singurătate a sa, pe care o alesese în vederea măreţiei pe care ar fi putut-o dobândi, frumuseţea trebuia să fie relativă sau, fiind ea însăşi o armonie, avea să-l conducă numai la discordie.

Într-un sens, această renunţare treptată la frumuseţe fusese cel de-al doilea pas, după desăvârşirea deziluziei sale. Simţea că lasă în urmă şansa de a deveni un anumit tip de artist. A fi un anumit tip de om i se părea un lucru mult mai important.

Mintea i-a descris brusc un viraj şi s-a trezit gândindu-se la Biserica Catolică. Era serios convins de faptul că aceia cărora le era necesară o religiozitate dogmatică sufereau de o lipsă intrinsecă, iar pentru Amory religia însemna Biserica Romei. Era foarte posibil să fie un ritual fără fond, dar părea să fie şi unicul bastion integrator şi creator de tradiţie, opus decăderii morale. Până când uriaşele gloate puteau fi educate în spiritul simţului moral, cineva trebuia să urle la ele: „Să nu...!” Şi totuşi, pentru moment orice acceptare a religiei era imposibilă. Avea nevoie de timp şi de absenţa oricărei presiuni ulterioare. Dorea să păstreze pomul fără ornamente, să poată determina corect şi complet direcţia şi impulsul noului început.

După-amiaza a descrescut de la binele purificator al orei patru la frumuseţea aurie a orei cinci. După aceea Amory a mers prin durerea surdă a soarelui scăpătat, când până şi norii parcă sângerau, şi în amurg a ajuns la un cimitir. Domneau acolo un miros greu, visător, de flori, duhul lunii noi pe boltă şi umbre pretutindeni. A simţit

imboldul de a încerca să deschidă uşa unei cripte de fier, construită pe versantul unei coline, o criptă curăţată de ploaie, năpădită de flori proaspete, plângătoare, de un albastru acvatic, flori de felul celor ce ar putea încolţi din ochii morţilor, lipicioase la atingere şi cu o mireasmă greţoasă.

Amory ar fi dorit *să se simtă* „William Dayfield, 1864”.

Se mira că mormintele îi făceau pe oameni să considere viaţa ceva trăit în van. Cumva, el nu găsea nimic deznădăjduit în faptul de a fi trăit. Toate coloanele frânte şi mâinile strânse şi porumbiţele şi îngerii însemnau tot atâtea poveşti romantice. Şi-a spus că peste o sută de ani i-ar plăcea ca tinerii să speculeze dacă el avusese ochi căprui ori albaştri şi a sperat cu pasiune că mormântul său va avea şi el înfăţişarea a ceva făurit cu mulţi, mulţi ani în urmă. I se părea straniu că, dintr-un rând de morminte ale soldaţilor Uniunii, doar două sau trei îl îndemnau să se gândească la iubiri moarte şi la iubiţi morţi, căci şi ele erau asemenea celorlalte până la muşchiul îngălbenit ce le năpădea.

Mult după miezul nopţii, turnurile şi turlele din Princeton au devenit vizibile, cu câte o lumină întârziată arzând ici şi colo, şi din limpezimea întunericului s-a auzit brusc un dangăt de clopot. Clopotele au continuat să răsune ca un vis nesfârşit: spiritul trecutului veghind asupra noii generaţii, tineretul ales din lumea haotică, nedisciplinată, hrănindu-se încă din greşelile şi visele pe jumătate uitate ale politicienilor şi poeţilor morţi. Acum venise aici o generaţie nouă, care striga sloganurile vechi şi învăţa vechile credinţe în reveria zilelor şi nopţilor lungi; o generaţie sortită să intre până la urmă în vârtejul acela gri-murdar, ca să-şi urmeze iubirea şi mândria; o generaţie nouă, dedicată în mai mare măsură decât precedenta fricii de sărăcie şi adorării succesului, crescută ca să constate

că toţi zeii muriseră, toate războaiele fuseseră duse la capăt, toate credinţele în om se cutremuraseră...

Amory se întristă pentru ei, dar nu era încă trist pentru sine. Oricare ar fi fost domeniul destinat lui – arta, politica, religia –, ştia că acum este în siguranţă, eliberat de isterii, că poate accepta acceptabilul, poate hoinări şi creşte, se poate revolta, poate dormi buştean nopţi în şir...

În inima sa nu mai era nici un Dumnezeu şi o ştia. Ideile i se învolburau în continuare, suferinţa amintirilor îl încerca în continuare, ca şi regretul pentru tinereţea pierdută. Totuşi apele deziluziei lăsaseră în sufletul său un sediment, simţul răspunderii şi dragostea de viaţă, tresărirea slabă a vechilor ambiţii şi a viselor nerealizate. Dar... of, Rosalind, Rosalind!

— În cel mai bun caz, totul e un surogat nevrednic, şi-a zis el trist.

Şi n-ar fi putut spune de ce merita să lupte, de ce se hotărâse să se folosească din plin de sinele său şi de ceea ce moştenise de la personalităţile cu care-şi încrucişase paşii...

Şi-a ridicat braţele spre bolta cristalină, strălucitoare.

— Mă cunosc pe mine, a strigat, dar nimic altceva!